לציונות–לסוציאליזם–לאחוות עמים

על המשמר

יום ו', ד' בתמוז תשמ"ו, 11 ביולי 1986 / שנה מ"ג מס' 13085 / המחיר 1.10 שקל כולל מע"מ

קרייסקי מתווך לשחרור שני חטופי צה"ל

וינה. — קנצלר אוסטריה לשעבר ברונו קרייסקי אמר אמש כי הוא מתווך למען אפשרות של חילופי שבויים בין ישראל למנהיג אש"ף יאסר ערפאת. העשויים לכלול שני חיילי צה"ל שנחטפו במבצרואר בדרום לבנון.

כאשר נשאל אם השיחות נוגעות גם לשני החיילים הישראליים שנלקחו בשבי בדרום לבנון, אמר לכתב רויטר: „כן, הם חלק מהעניין. ביקשתי מערפאת לבדוק אצל אנשיו מי האנשים המוחזקים בידיהם, הוא אמר כי יבדוק זאת".

קרייסקי אמר כי בצד הישראלי אין מדובר באנשים רבים, אך מדובר גם בגופות של החללים. „אך בצד הפלשתיני, יש להם עדיין אלפים המוחזקים במעצר".

כאשר שאל כתב רויטר את ערפאת לפני יומיים בדבר אפשרות של חילופי שבויים, אמר: „זהו רק רעיון, אנו מצידנו מוכנים".

ערפאת ביקר בוינה לרגל ועידת האו"ם על עתיד נאמיביה. (רויטר עתים)

2 חיילי צה"ל ו־4 מחבלים נהרגו בהיתקלות בחוף ראש־הנקרה

„החזית העממית": המטרה היתה נהריה
סגן הרמטכ"ל: נמנע פיגוע חמור ביותר

חללי צה"ל הם סמל מנסור ראחל מכפר רומאנה וסמל גיא בן דוב מרמת־אפעל ● חוליית המחבלים יצאה בסירה מצידון והתגלתה סמוך לשתיים לפנות בוקר ליד ראש־הנקרה ● התפתח קרב ממושך שבמהלכו נפצעו 9 חיילי צה"ל

אלוף שומרון מסביר ריבוי הנפגעים: הפעולה היתה קשה – מכת האש הראשונה עלולה להיות קטלנית – ההסתערות השיטה הטובה ביותר להשגת המטרה ● שר־הבטחון יטול חלק בתחקיר מקיף שייערך על הפעולה

מאת עוזי מחניימי, כתבנו לעניני המזה"ת

החזית העממית לשיחרור פלשתין, בראשות ג'ורג' חבש, לקחה על עצמה אתמול את האחריות לפעולה בגבול הצפון. דובר החזית אמר אתמול בדמשק כי מטרת החוליה היתה פיגוע בנהריה וכי החוליה נקראת על שמו של עסאן כנפאני. (שנהרג ע"י צה"ל במבצע ביירות ב־73).

בבדיקת גופות המחבלים מסתבר כי שלושה מהם השתייכו לחזית העממית של ג'ורג' חבש ואילו הרביעי השתייך ל„מפלגת הלאום הסורי" שהוא ארגון טרור לבנוני המופעל על ידי סוריה. בכל מקרה, הפעולה תוכננה בוצעה והיתה באחריות „החזית העממית".

גופות המחבלים בחוף ראש־הנקרה. (צילום: קמינסקי)

מטוסי ח"א הפציצו עין־חילווה

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

בתגובה על נסיון הפעולה של המחבלים תקפו אתמול אחה"צ חיל־האוויר הישראלי מספר יעדי מחבלים בפאתי מחנה עין אל־חילווה, דרומית לצידון בלבנון. כל מטוסינו שבו בשלום לבסיסם והטייסים דיווחו על פגיעות מדוייקות.' כתבנו מוסיף כי לאיזור מחנה עין־חילווה ומחנות פליטים נוספים באיזור שבו, בחודשים האחרונים מאות מחבלים פלשתינים. המחבלים החלו להתארגן שם במסגרות צבאיות ולהערכת מקורות צבאיים יגרמו להגברת

(המשך בעמוד 2)

מאת יהודה צור, אבי בניהו, ושלמה גלזר, כתבי „על המשמר"

שני חיילי צה"ל נהרגו ותשעה נפצעו אתמול לפנות בוקר בקרב עם חוליית מחבלים שהגיעה בדרך הים לאיזור החוף בראש־הנקרה, במטרה לבצע פיגוע, הרג או פיגוע מיקוח באחד הישובים בגליל המערבי או בעיר נהריה. ארבעת חברי החולייה נהרגו בהיתקלות.

ההרוגים של צה"ל הם: סמל ראחל מנסור בן 24 גשש בדואי משבט אליהייב, שהובא לקבורה אתמול אחה"צ בכפר סוריש רומנה. וסמל גיא בן־דב בן 21 מרמת־אפעל שנפטר מפצעיו, ויובא למנוחות היום בשעה אחת בחלקה הצבאית בקרית־שאול.

מצבם של תשעת הפצועים מוגדר בין קשה, בינוני לקל. אחד מהם כבר שוחרר לביתו.

נמנע פיגוע קשה

סגן הרמטכ"ל האלוף דן שומרון אמר אמש ב„מבט" כי לפי הציור הרב שנמצא ברשות ארבעת

(המשך בעמוד 2)

זירת הפעולה
לא חסרו אמצעי גילוי

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

נסיון החדירה בדרך הים שניסתה לבצע אור ליום אתמול חוליית המחבלים בא לאחר תקופת רגיעה של שנה. בחודש יוני 85' כוח ראס־ביאדה חיסל „דבור" של חיל־הים סירת מחבלים בדרך לפיגוע בישראל. מאז 1979 הצליח חיל־הים לסכל כל נסיון פיגוע או חדירה בדרך הים.

נסיגת צה"ל מלבנון לפני כשנה הציגה בפני חיל־הים בעיה מסוג חדש. החדירה בדרך הים נוחה יותר. נעשות בחסות החשיכה. כאשר בסיסי המוצא הינם בדרך־כלל צור, צידון ומחנות הפליטים באיזור החוף שהחלו מתמלאים בחזרה במחבלים פלשתינים. את עיקר העבודה עושות ספינות ה„דבור" שברובן שופר כושר ההנעה המקנה להן מהירות גדולה יחסית.

ההתמודדות נגד הפעילות החבלנית בדרך הים כוללת גם מטוסי סיור מסוג „ווסטווינד". העורכים סיור לאיתור מטרות חשודות בים. ספינות טילים לאיתור אניות הנושאות אמצעי לחימה או מחבלים: ותחנות מכ"ם עם יכולת גילוי טובה הפרוסות לאורך החוף. „עם כל זאת לומר שהים סגור הרמטית בפני חדירה יהיה זה יומרני מדי" — אמר לפני זמן קצר מפקד חיל־הים אלוף בן־שושן. הוא סיפר כי בנסיונות פיגוע וחדירה בדרך הים נהרגו על־ידי חיל־הים 31 מחבלים שניסו לחדור על־ידי אניות סוחר סבויות, סירות גומי, סירות דייגים ויאכטות מסוגים שונים.

את עיקר האימונים בתחום הימי עוברים המחבלים בבסיסים

(המשך בעמוד 2)

ארה"ב מתנצלת על ההדלפות לתקשורת בפרשת פצצות המיצרר

עם זאת הודיע משרד המשפטים כי ימשיך בחקירה ● סגן שר־החוץ שנפגש עם השגריר רוזן הביע הבנה ואהדה לכעס שנוצר בישראל

מאת זאב בליצר, כתבנו בארה"ב

וואשינגטון. — מימשל רייגן התנצל אתמול בפני ישראל על ההדלפות הבלתי־מוסמכות לכלי התקשורת, בקשר עם האשמות בדבר הברחת טכנולוגיה לייצור פצצות מיצרר מארה"ב על־ידי ישראל.

בה־בשעה אמרו פקידי המימשל, כי משרד המשפטים, יחד עם שירות המכס והפנטאגון, ימשיכו לחקור בפרשה בשבועות הקרובים. למרות ההכחשה הישראלית התקיפה, אין האמריקנים מסכימים לרדת מהנושא.

הבנה לכעס הישראלי

תת־שר החוץ מייקל ארמקוסט אמר לשגריר מאיר רוזן אתמול, כי אין שום מאמץ מצד המימשל לחבל ביחסים עם ישראל. ארמקוסט הביע אהדה והבנה לכעס שהתעורר בישראל נוכח הדליפות בעתונות.

כאשר הודיע עוזר שר־החוץ

(המשך בעמוד 2)

אנשי השב"כ טורחים להוכיח שעברו עבירות ●

בתצהיר נוסף של מי שהיה חבר בוועדת זורע — נאמר:

כחבר בוועדה פעלתי להעלמת חלקם של אנשי השב"כ בהריגת המחבלים

בג"צ ידון בעוד 10 ימים בתצהירים לעניין החנינה לאחר שישמע טיעונים נוספים בעל פה

נציג השב"כ בוועדת זורע, שחקרה את אירועי קו 300, מודה בתצהירו לבג"ץ, כי כחבר הוועדה פעל להעלמת חלקם של אנשי השב"כ בהריגת המחבלים.

איש שב"כ נוסף מודה בתצהירו, כי סייע לעדים לתאם את עדויותם כדי לעזור להעלים את חלקו של השב"כ בהריגת המחבלים.

התצהירים הוגשו על־ידי השניים לבג"ץ, נוסף לתצהיריהם של ראש השב"כ ושל איש נוסף בשירות.

טיעונים על החנינה

בעקבות קבלת כל התצהירים קיימו השופטים דיון פנימי בשאלה האם יש להוציא צו על־תנאי בעניין תקפות החנינה. שופטי בג"ץ הנשיא מאיר שמגר, המשנה לנשיא מרים בן פורת, והשופט אהרן ברק, קבעו כי ישמעו טיעונים בעל־פה. נוסף על התצהירים. הטיעונים יישמעו

(המשך בעמוד 2)

גרעיני אינפלציה עתידה

אך בקושי עוברים יומיים או שלושה מבלי שנתבשר, טיפין־טיפין, על העלאות מחירים של מוצרים ושרותים שונים, או לפחות על הסרת הפיקוח עליהם, והחזרת המוצר והשרות אל מעגל המשחק החופשי של היצע וביקוש. ההודעה על הייקורים מלווה בדרך כלל בתוספת קורטוב של הוזלה. ביחס של אחד למאה: על כל מאה מוצרים שמחיריהם עולים, לעתים אף בעשרות אחוזים, נמצא לרפואה גם האחד שמחירו יורד.

הכיצד קורה, שלמרות הודעות כאלו. ולמרות לחצי הביקוש בשווקים, העליות במדד המחירים לצרכן עדיין לא חורגות מן הממוצע החודשי של אחוז וחצי. התשובה היא כפולה. ראשית, חלק גדול מן היצרנים מעדיף שלא לנצל במלואה את זכות הייקור. ולהנות מן הגידול הבלתי־צפוי בדרישה לתוצרתו. בחודשים האחרונים התברר, כי הביקוש למוצרי־הצריכה גמיש מאוד למחיריהם היחסיים. כלומר שהקפאת מחירים, או ריסון בהעלאתם, מביאה המוני קונים לחנויות, אולם ההרשאה לייקר היא כמו היתר פתוח לעשות אינפלציה. אם וכאשר יימצא בעל־הרישיון לנכון ולרווחי לעשות כך, והיום הזה כבר אינו רחוק.

התשובה השנייה לעליות המדד המתונות, מול הייקורים המותרים הגבוהים, טמונה בהרכבו של מדד המחירים לצרכן. חלקים ניכרים מסל הצריכה עדיין לא התייקרו בקצב המוכתב על־ידי המוצרים המובלים. ולכן המדד הממוצע משקף גם את ההקלות והפיגור בהתאמה אינפלציונית של שרותים ומוצרים בנדיר־הוראה, הטעונים בדרך כלל באיחור, ואולם. גם כאן „התאמה" היא רק ענין של זמן. ולא של שבירת העיקרון.

מדיניות ההפשרה והסרת הפיקוח תוביל, להערכתנו, לחידוש מהיר מן הצפוי לתנופת האינפלציה הבלתי־יציבה. הנעת סביב שלושה עד ארבעה אחוזי ייקור חודשי. זו מדיניות הבאה בהחלט בטרם זמנה, ושאין לה כל צידוק כלכלי. לו ובנקישים בפרט. אפשר היה לשחרר את רשת הפיקוחים וההקפאות על מנת לדרבן חזרה מהירה לתיפקוד כלכלי נורמלי. ללא חשש מפני היווצרות עודפי ביקוש ולכן העלאות מחירים חריגות. אך המצב במשקנו היום אינו של שפל, אלא של גאות. גאות אשר התחוללה למרות קיומה של מערכת הקפאות. ולא היה עדיין כל הכרח עניני לשנות את המדיניות. זאת ועוד, הפשרת ההקפאה דווקא כאשר גלי הביקושים רותחים אינה אלא הזמנה ישירה לייקר. איתות מובהק לציבור. שהנה הסתיימה תקופת הריסון והחישוב ובא עידן חדש של נטיות כלכליות אנטי־אינפלציוניות אקטיביות. — הכל מותר. כל מחיר הולך, ללא חשבון, והממשלה מושכת את ידה מעשייתה במעט הייקורים.

שמורה קריטית. נסיון העבר מוכיח. כי לפיקוח ולהקפאה תפקיד מרכזי בשיפור הציפיות לאינפלציה ובבלימת האינפלציה עצמה. אך מחוללי המדיניות אוזנים את העוניות בעלייה. בעבר. להשתכנע מנסיון זה. ורק, בכוונה מופקרת הם מעזעים את גרעיניה של האינפלציה העתידה.

ברונו: להימנע מהעלאת שכר מעבר להסכם תוספת היוקר

מאת כתבנו הכלכלי בירושלים

נגיד בנק ישראל, מיכאל ברונו, קרא אתמול למעסיקים, לממשלה ולהסתדרות להגיע להסכם שכר אשר ימנע כל עלייה בשכר מעבר לתשלום תוספת יוקר.

בדו"ח על עליית אמצעי התשלום, הראשון שחיבר ברונו בתור נגיד, הוא מציין, שהעלאות שכר עלולות להביא להרחבת האבטלה ולחידוש האינפלציה, תוך שחיקת השכר הנומינלי.

ברונו מציין, שדרושה משמעת תקציבית קפדנית וריסון עליית השכר בשנה הקרובה.

הנגיד אומר בדו"ח, שעל הממשלה לחתור לחתימת הסכמי שכר שבהם תוספות השכר היחידות יינתנו באמצעות הסכם תוספת היוקר. ברונו ממליץ, כי מדיניות שער החליפין תושפע משיקולי מאזן תשלומים והבטחת כדאיות היצוא, ותביא בחשבון גם את שיקולי יציבות המחירים. „הסכמה בין העובדים והמעבידים על הימנעות ממתן תוספות שכר ב־1986 חיוניות להמשך ייצוב רמת המחירים ולמניעת גידולה של האבטלה", כותב ברונו.

הנגיד ממליץ בפני הממשלה להחליט בדחיפות על קיצוצים בהוצאה הממשלתית כדי לקזז את החריגות שכבר נרשמו בתקציב.

ברונו אומר, שיש להכריז על התקציב שהוגש בעל מסגרת נומינלית שלא תעודכן עם עליית המחירים. במקרה הצורך, כותב ברונו, תביא הממשלה לכנסת תקציב נוסף, תוך ציון מקורות ההכנסה שיכסו את תוספת ההוצאות.

מדד דו־שבועי – 0.75%

במחצית השנייה של חודש יוני עלו המחירים לצרכן ב־0.75 אחוזים. כך הודיעה אתמול הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. במחצית הראשונה של החודש נמשכה יציבות המחירים במשק.

הלשכה הודיעה. שהיה זה המדד הדו־שבועי האחרון שהיא מפרסמת. הלשכה החלה בפרסומי המדד הדו־שבועי לאחר התחלת התוכנית לייצוב המשק לבקשת הממשלה, אך עתה הממשלה ציינה שאין יותר צורך באומדנים אלה והמדד יפורסם רק במועד הקבוע והרגיל, ב־15 בכל חודש.

פקידים בממשלה מצפים שהאינפלציה בחודש יוני תסתכם בכ־1 אחוז לערך, בהתאם למגמה האינפלציונית שמסתמנת במשק מזה כמה חודשים.

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מסרה, כי בשבועיים האחרונים של יוני עלו מחירי הפירות והירקות ב־1.7 אחוזים. בממוצע כל יתר מרכיבי המדד נשברה היציבות והוחלה עליות ממוצעות של 0.7 אחוז.

חברי ועדת הפנים אינם „קונים" הנתונים על ירידה בעבריינות נוער

מאת שלי יחימוביץ', כתבת „על המשמר"

„רעב ומצוקה הם המניעים לעבריינות נוער. נערים עם מחסור בכסף לקיום פשוט הם שמגיעים לפשע. המניע הראשי הוא מצוקה – ולא צריכת סמים". כך אמר אתמול ח"כ רן כהן במהלך ביקור שערכה ועדת העבודה והרווחה של הכנסת בבית המעצר של משטרת מרחב הנגב.

גם מפקד משטרת מרחב הנגב, ניצב משנה חיים בן־איון, אמר, כי „מי שידוע בעבריינות נוער נמצא במצב כלכלי קשה. אלה שמצבם הכלכלי שפיר לא עוברים עבירות".

ח"כ יצחק פרץ, תושב הנגב, אמר, כי בנגב יש משפחות מרובות ילדים המשתכרות שכר נמוך במיוחד. „לתוכנית הכלכלית אין השלמה חברתית, והתוצאה היא התגברות הפשיעה". אמר ח"כ פרץ.

יו"ר הוועדה, ח"כ אורה נמיר, אמרה, שאינה מאמינה לנתוני המשטרה המורים על ירידה בעבריינות הנוער. „הבאנו את המשטרה לכך שאיננו נותנים לה משאבים מינימאליים לעבודה, ולכן הם מתגוננים ללא הרף. אני אינני מאמינה לדו"חות המוסרים על ירידה בפשיעת נוער. המשטרה גם טענה בעבר בוועדת החינוך של הכנסת שאין סמים קשים בבתי־הספר, ואני הבאתי רשימה ארוכה של בתי־ספר תיכוניים ושל תלמידים הצורכים סמים קשים".

חברי הוועדה ביקרו גם בתוך תאי המעצר של משטרת מרחב הנגב ואמרו, כי העצורים חיים בתנאים מחפירים ובלתי אנושיים. ח"כ אורה נמיר אמרה לאחר הביקור: „זהו מחזה מחפיר שבני תמותה שעוד לא הוכחה כלל אשמתם – יוכנסו לתאים שכאלה. מוכרח להמצא פתרון אחר".

בהתייחסו לעובדה שרק בדרום אין בית מעצר מיוחד לקטינים אמר ח"כ רן כהן: „בוודאי חוק היתה לנסות ולבודד בין נערים ומבוגרים ולתת להם תנאים כאלה שלא יתרגלו, שלא יתמידו בפשע. התנאים שבהם הם נמצאים יובילו אותם בהכרח לפשע. חושך, חוסר איוורור. העדר תנאים סניטריים. מספיק שאדם יהיה פה ימים אחדים כדי שיתרגל לוותר העולם".

ההסתדרות מזהירה מסכסוך עבודה כללי אם יופחת המס המקביל

אושרו סכסוכי עבודה ב„בזק", שירות התעסוקה, שירותי הדואר, משרד התעשייה־והמסחר ומשרד־הבטחון

מאת כתבנו לענייני עבודה

הוועדה המתאמת של האגף לאיגוד מקצועי החליטה אתמול, כי אם הממשלה תנסה להפחית את שיעור המס המקביל שמשלמים המעסיקים מכוח הסכמי העבודה, יוכרז סכסוך עבודה כללי במשק.

יו"ר האגף לאיגוד מקצועי, חיים הברפלד, אמר בישיבה כי גורמים בממשלה ובמשרד־האוצר משתעשעים ברעיון לפטור את המעסיקים מתשלום חלק מהמס המקביל.

מזכ"ל ההסתדרות, ישראל קיסר, העלה את הנושא בישיבת סיעת המערך בכנסת והבהיר את החומרה ואת ההשלכות שעלולות להיות למימוש כוונה זאת. הוא תבע מחברי הסיעה לעשות הכל לסיכול מגמה זאת.

סכסוכים בסקטור הציבורי

הוועדה המתאמת אישרה מספר סכסוכי עבודה בסקטור הציבורי שהוכרזו בימים האחרונים על־ידי הוועדים והמזכירויות הארציות הנוגעות בדבר. הסכסוכים שהוכרזו הם בחברת „בזק", בשירות התעסוקה, בשירותי הדואר, במשרד־המסחר־והתעשיה ובסכסוך המהנדסים והטכנאים עובדי משרד הבטחון.

באשר לסכסוך בשירות התעסוקה אמר מזכ"ל הסתדרות עובדי המדינה, ראובן קדעמי, כי ההנהלה איננה עומדת בהבטחתה להגדיל את מספר התקנים לאחר שרבו מספר הפונים להבטחת הכנסה. הסכסוך בבזק הוא על רקע מסירת עבודה לקבלנים פרטיים המועדפים על פני עובדים מהשורה.

סכסוך עבודה ב„אורדן"

העבודה במפעל „אורדן" מצפה רמון לא חודשה אחרי שביתת האזהרה שהוכרזה ליום אחד ביום חמישי האחרון. זאת כתוצאה מהסלמה בסיכסוך בין ההנהלה לעובדים.

בינתיים דחה אתמול בית־משפט השלום בבאר־שבע את בקשת ההנהלה למתן צו מניעה נגד העובדים ואף הוציא פסק־דין עקרוני שקובע, כי גם על עובדים המועסקים על בסיס חוזים אישיים, חלים סעיפי ההסכם הקיבוצי בענף, בנושאי פיטורין ושביתות. קביעה זו היא הראשונה בארץ, שמקנה זכויות כאלה לעובדים החתומים על חוזי עבודה אישיים.

מזג־האוויר

הטמפרטורות: ירושלים 13־26, רמת הגולן 15־28, צפת 14־27, טבריה 21־33, שומרון 18־28, תל־אביב 21־29, נמל תעופה בן־גוריון 20־29, יריחו 21־36, עזה 22־28, באר־שבע 19־32, אילת 24־38.

היצוא התעשייתי ירד ב־2% במחצית הראשונה של השנה

מאת כתבנו הכלכלי בירושלים

הגרעון המסחרי של ישראל במחצית הראשונה של 86' הסתכם ב־1182 מיליון דולר. כך הודיעה אתמול הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. היבוא של מוצרים הסתכם באותה תקופה ב־4445 מיליון דולר ואילו היצוא הגיע ל־3,284 מיליון דולר.

מהנתונים עולה, שברביע השני של 1986 הצטמצמה הרמה הממוצעת החודשית של הגרעון בכ־19 אחוז לעומת הרבע הראשון. ירידה אשר היתה קשורה לצמצום בהוצאה על יבוא דלק.

הלשכה ציינה, שלאחר ניכוי גורמים עונתיים מתברר, כי החל מהרבע השני אשתקד קיימת יציבות ביצוא ברמה שבין 404 ל־412 מיליון דולר בממוצע לחודש. יחד עם זאת ציינה הלשכה, שבחודשיים האחרונים נרשמה ירידה של 8 אחוזים ביצוא לעומת הרמה ב־9 החודשים שקדמו להם.

היצוא התעשייתי הסתכם בכ־2 מיליארד דולר במחצית הראשונה של 1986. נתונים המנוכים מהשפעות עונתיות מראים, כי היצוא התעשייתי ללא יהלומים ירד בכ־2 אחוזים לעומת המחצית השנייה של 85'.

שר־התעשייה־והמסחר, אריאל שרון, הגיב אתמול על נתונים אלה ואמר שהם מקור לדאגה. השר אמר לוועדת הכלכלה של הכנסת, שהוא יחדש את מאמציו לקידום התוכנית לעידוד היצוא, אשר הממשלה לא קיבלה בשלמותה לפני כ־3 חודשים.

שרון ציין, שגם אותם חלקים של תוכניתו אשר התקבלו על־ידי הממשלה [illegible] לא מבוצעים [illegible] לעמוד על ביצועם ללא דיחוי.

האוצר יזרים 26 מיליון ד' לישובי הבקעה ורמת־הגולן

מאת יהודה צור, כתב „על המשמר"

האוצר יעביר 26 מיליון דולר לישובי הבקעה ורמת־הגולן בתנאי שתמומש תוכנית הבראה ארוכת־טווח ויסודית לישובים, אמר שר־האוצר, משה נסים, במהלך סיורו בבקעה ובגולן.

„נזרים 26 מיליון דולר כהלוואות לכל הישובים בשני האיזורים האלה כדי לאפשר להם לתפקד בשנה הזאת, אך נדון בסיוע לטווח ארוך רק לאחר שתיקבע תוכנית הבראה שתחולל רפורמות בתפיסות שונות", אמר נסים.

לדבריו, מדובר בשינויים בתחומי עיסוק וגם בצורת העיסוק של המתיישבים. „זאת תוכנית שלמה שיהיה צורך לשהות בה כמה פרות", הוסיף השר נסים.

איתן ליס, ראש המועצה האזורית גולן, אמר, שהחשוב הוא שהממשלה קלטה שיש לפעול בדחיפות למען הבראת הישובים כדי למנוע התמוטטותם. „גם אנו הישובים חייבים לשנות במידה מסויימת את הסבכות והערכים. אנו חייבים להעמיד את ההתיישבות בגולן על בסיס כלכלי איתן", אמר איתן ליס.

נציגי הישובים בגולן מסרו לשר האוצר על מצוקתם של [illegible] הנאבקים כדי לשלם את חובות המתיישבים. [illegible]

שר־האוצר לא קיבל את [illegible] המתיישבים שהאשמה [illegible] כולם של הממשלה. [illegible] החקלאים בזבזו חלק מן [illegible] ועלו במקרים מסויימים [illegible] אחריות.

צבן מנע אישור הלוואות לבנקים

מאת כתבנו הכלכלי בירושלים

התערבותו של ח"כ יאיר צבן ממפ"ם, מנעה אתמול את אישור 19 מיליון ש"ח שנועדו לממן הלוואות לקבלנים פרטיים. צבן אמר אתמול בישיבת ועדת הכספים של הכנסת, שיש למנוע שערוריה־רבתי הקשורה להלוואות אלה, שכן הן מחולקות לגורמים המקורבים להנהלת מרכז הקבלנים.

צבן מחה על כך, שבעוד שלחברתו של דוד שטרן, נשיא מרכז הקבלנים, הוקצבה הלוואה של 450 אלף דולר. לחברות אחרות הוקצבו סכומים שבמקרים מסויימים הסתכמו ב־25 אלף דולר. לדברי ח"כ צבן, אין היום שום מסמכים שיראו איך הגיעו אותן חברות לאן שהגיעו, איך יבוצעו תוכניות ההבראה ואיך יימנע מצב בו הכספים יגיעו לידיים פרטיות. לבקשתו של ח"כ צבן, נדחתה ההצבעה בנושא זה.

נאסר כינוס האיגודים המקצועיים בגדה

מאת כתב „על המשמר" בשטחים

המינהל האזרחי אסר על כינוס האיגודים המקצועיים בגדה, בטענה שזהו כינוס פוליטי.

אנשי האיגודים המקצועיים בגדה המזוהים עם ה„פתח", כינסו אתמול מסיבת עתונאים בירושלים וטענו כי נאסר עליהם על־ידי כוחות הבטחון לקיים כינוס מקצועי.

אנשי האיגוד בראשות שחארה מינאווי טענו, כי המינהל האזרחי אסר עליהם להתכנס בסוף החודש שעבר במכללת איברהמיה בירושלים ופעמיים בשכם. הם שלחו מכתב מחאה לשר הבטחון וליועץ המשפטי של יהודה ושומרון ובו השגותיהם על כך. מן המינהל האזרחי נמסר, כי הנאום שעמד מינאווי לשאת בשכם, כלל התקפות פוליטיות על ירדן, ישראל וארה"ב ולא הוזכר בו שום דבר הנוגע לאיגודים מקצועיים. כמו כן נמסר על־ידי המינהל האזרחי, כי בכינוס שעמד להערך בשכם הוזמנו אנשים פוליטיים לאומניים ובהם ח"כ מוחמד מיעארי מן „הרשימה המתקדמת". ומכיוון שמדובר בכינוס פוליטי נאסר קיומו.

תביעה לחקור מעורבות קרן פרץ נפתלי בגרמניה

מאת כתבנו לענייני ההסתדרות

ראש סיעת הליכוד בהסתדרות יעקב שמאי, פנה אתמול אל היועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש בדרישה לחקור את מעורבותה של קרן פרץ נפתלי בהעלמת מס והכנת הון בשיתוף עם קרן פרידריך אברט, המקורבת למפלגה הסוציאל־דמוקראטית בגרמניה.

שמאי מסתמך על כתבה שהתפרסמה בתחילת השבוע בעתון הגרמני „דר־שפיגל". שמאי גם כולל בבקשתו התקפה על היועץ המשפטי הקודם פרופ' יצחק זמיר, שלא הקדיש לדבריו את הזמן והמקום הראויים לפרשה, בה מעורבים, לדבריו, מפלגת העבודה ובנק הפועלים.

עוד נטען, כי כל האישים אליהם פנה, כגון מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר ומזכיר חברת העובדים דני רוזוליו, גילגלו את שאלותיו לעברו של היו"ר לשעבר של בנק פועלים גיורא גזית והתשובות שקיבל היו, בסופו של דבר, חסרות שחר.

זמר מתוניס – בין משתתפי פסטיבל טבריה

מאת עופר נור, כתב על המשמר"

פסטיבל טבריה ה־5, נפתח אמש על־ידי ראש העיריה יגאל ביבי. את ברכת משרד החינוך והתרבות הביא אבנר שלו, כי הפסטיבל הפך לאירוע עממי וססגוני וקנה לו מקום של כבוד בארץ.

אורח מיוחד בפסטיבל היה ראול ג'ורנו. זמר יהודי מתוניס שהגיע ארצה, לפי הזמנת קהילית יוצאי תוניס בעיר. ג'ורנו, זמר פופולארי מאד בארצו וידיד אישי של הנשיא בורגיבה, חיבר שיר מיוחד לכבוד הפסטיבל, ושר אותו בליווי נגנים מתזמורת קול ישראל.

רני סנדרסון, שרון ליפשיץ ואחרים הופיעו לפני תושבי טבריה ותיירים שהגיעו לעיר לצד מופעי פולקלור מהעולם.

קן קיבוצי

רכז חברתי, י"ג חדשים, חניכים

ביום ג' 15.7.86 בשעה 14.00 באולמי בני־ברית בתל־אביב מתכנסת פגישה על

הכנת הנושא המשותף במוסדות לשנה הבאה

הנושא – שומר הצעיר כהשקפת עולם

התוכן – עימות של דילמות מרכזיות שהמוסד נתון בהם – מול השקפת עולם כוללת של השומר הצעיר

הפניה – למי שכבר נגע בנושא. למי שעדיין לא ומסוגל לקחת אחריות

בברכת מנהיגים – ולא נגררים

ההנהגה הראשית — השומר הצעיר

מפלגת הפועלים המאוחדת / מרכז

ישיבת מזכירות מפ"ם

תתקיים ביום ה' 10.7.86, בשעה 15.30, באולם בית המרכז

על סדר־היום:

המשברים במשק
המצב המדיני
שונות

חברים מתבקשים להבטיח השתתפותם

„החזית העממית": המטרה היתה נהריה

(המשך מעמוד א')

המחבלים שחוסלו היה מדובר בנסיון לבצע פיגוע גדול בישוב אורחי. „נמנע פיגוע קשה" אמר שומרון. שר־הבטחון יצחק רבין יטול חלק בתחקור צה"לי מקיף בימים הקרובים.

אמצעי לחימה רבים

חוליית המחבלים שמנתה ארבעה מחבלים חוסלה כליל וסירת הגומי איתה הגיעו לחוף פוצצה ע"י חיל־ההנדסה. ברשות המחבלים נמצאו אמצעי לחימה רבים, כלי־נשק ורימונים.

שגנית מול ראש הנקרה

סירת הגומי של המחבלים יצאה ככל הנראה מאיזור צידון ברדת הלילה. היא הפליגה לכיוון שטח ישראל בשיוט קרוב מאוד לחוף. בסביבות השעה 2.00 אחר חצות גילתה ספינת „דבור" של חיל־הים את סירת הגומי של המחבלים שהיתה כבר סמוכה לשונית גדולה באיזור החוף, קילומטר אחד מצפון למעבר הגבול בראש הנקרה.

„הדבור" פתח באש לעבר הספינה והמחבלים נחתו עם הספינה בחוף והחלו לצעור לעבר הכביש הסמוך. כוחות גדולים של צה"ל שהוזעקו למקום ניהלו קרב ארוך וממושך עם חוליית המחבלים. מחבל אחד תפש מיסתור אחר סלע גדול שהעניק לו מחסה מוגן היטב והמטיר אש לעבר כוחותינו.

בתום הקרב חוסלו ארבעת המחבלים. נאספו אמצעי הלחימה הרבים שהיו ברשותם ואנשי חיל־ההנדסה פוצצו את הסירה.

פינויים של הפצועים משטח התקרית ארך כשעה אחת. הפצועים פונו במסוקים של חיל־האוויר לבתי־חולים בצפון.

המטרה: נהריה

ארבעת המחבלים שבאו בסירת הגומי ניסו ככל הנראה להגיע לאחד מהישובים בצפון הארץ אולי נהריה, עצמה כדי לבצע פיגוע. הדבר מתברר לאחר מעשה מכמות העצומה של חומרי הנפץ שהיתה בידיהם. לדעת אחד המשתתפים שנטל חלק בפעולה, לפי כמות חומרי־הנפץ שנמצאה על הסירה ברשות המחבלים אין ספק שהיה מדובר בנסיון פיגוע המוני. בסירה ועל גופות המחבלים לא נמצאו רמקולים ניידים ולא כרוזים המעידים שמדובר היה בנסיון בפיגוע לצורך מיקוח. לפיכך התכוונו ככל הנראה לבצע פיגוע לשם הרג בלבד.

מהלך הקרב

החיילים ירדו בדרך קשה, לאיזור החוף המשוער כו היו המחבלים והחלו לנוע לקראתם. המחבלים פתחו לעברם באש ממקלע כבר שהיה ברשותם והשליכו רימונים. כתוצאה מכך נהרג גשש הכוח, סמל מנצור ראחל. חיילי צה"ל הסתערו בשעות החשכה לעבר המחבל שעמד במקום גבוה, ממנו ירה לעברם. אחד מחיילי צה"ל שהסתער במאג, נפצע תוך כדי־כך ופונה מאוחר יותר לבית־החולים רמב"ם שם נותח משך כמה שעות ומצבו הוגדר בינוני. חייל נוסף נפצע אנושות בשלבים הראשונים של הקרב והובא לבית־החולים רמב"ם שם נפטר מאוחר יותר. לאחר שחוסל המחבל שתפס עמדה גבוהה, החלו חיילי צה"ל להילחם נגד שלושת המחבלים שהסתתרו במחפורת לא הרחק מן המחבל שנהרג. הקרב נמשך כמה שעות. הוא החל סמוך לשעה 2 לפנות בוקר והסתיים סמוך לשעה 5. מקום הקרב היה קשה בגלל מבנה השטח שהוא סלעי ובלתי־שגיר.

צעירים בני 20

המחבלים היו רובם צעירים בשנות ה־20. הם לבשו בגדים אזרחים ועליהם אפודות מגן חגורי קרב וחגורות הצלה. המחבלים נעלו נעלי התעמלות והיו חמושים היטב.

סמל מנצור ראחל

סמל ראשון מנסור יוסף ראחל נקבר אתמול בכפר הבדואי פורש רומנה שבעמק בית נטופה. מנצור ראחל ששירת כגשש בצה"ל היה בן 24 במותו. השאיר אחריו אשה הרה ובת. קהל אלפים אנשי צבא ואזרחים ליווה אותו בדרכו האחרונה. בני משפחתו אמרו כי מותו הוא עוד חולייה בברית הדמים שיש לשבט הבדואי ערב אל־עייד עם מדינת־ישראל.

גיא בן דב

גיא בן דב, בן 21, מרמת אפעל, שנהרג בתקרית הדמים עם המחבלים בצפון הארץ עמד להשתחרר בקרוב משרותו הצבאי.

גיא היה הבן הבכור להוריו נאורה, מורה בקרית החינוך ביד אליהו בתל־אביב, ודרור בן דוב, גרפיקאי ומעצב בולים ידוע. לבני המשפחה עוד בת ובן קטן. גיא שירת כמפקד כיתה ונחשב לבחור עדין ועניו. בהיוודע האסון נהרו לבית המשפחה רבים מחבריו לנשק, מורים ומכרים שהביעו את תנחומיהם למשפחה.

אלוף שומרון: פעולה קשה

האלוף שומרון, שרואיין בתכנית „מבט" בטלוויזיה, ציין כי ברור שהמבצע היה עלול להסתיים בהרוגים ובנזקים גדולים, ואולי בסופו של דבר היה הופך לפיגוע מיקוח. נמנעה פעולה קשה מאד נגד ישוב אורחי, שלא ברור מהו.

בתשובה לשאלה על ריבוי הנפגעים של צה"ל, אמר האלוף שומרון, כי סוג הפעילות בלילה בשטח הוא קשה, מכת האש הראשונה עלולה להיות קטלנית, וזה עניין של מזל. גם במקרה זה מכת האש הראשונה גרמה כמעט לכל הנפגעים.

בתשובה לשאלה מדוע היתה „הסתערות בכל מחיר ולא המתינו לאור יום", אמר אלוף שומרון: „בדרך כלל הסתערות היא גם השיטה הזולה ביותר להשגת המטרה, זה ענין של שיקול. גם הפעם אפשר היה להמתין, אבל ייתכן שהיינו מוצאים את המחבלים לישוב אחר, אולי לא זה שאליו התכוונו מלכתחילה, והם היו גורמים נזק. „הצורך למצוא אותם מהר על מנת לסכל אפשרות זו הוא חלק מהמשימה", הדגיש סגן הרמטכ"ל.

אלוף (מיל.) יריב בראש הוועדה לבדיקת השב"כ

מאת אלכס פישמן, כתבנו הצבאי

בראש הוועדה שמינה ראש־הממשלה לבדיקת הנורמות והנהלים בפעילות השב"כ, יעמוד האלוף (מיל.) אהרון יריב. חברים נוספים בוועדה יהיו האלוף (מיל.) רפאל ורדי ופרופ' יהושע רוטנשטרייך. בסמכויות שהוגדרו לוועדה, נאמר כי עליה להתייחס אך ורק לפעילות השב"כ בעתיד ולא לעסוק בעבר.

מטוסי ח"א

(המשך מעמוד 1)

נסיונות הפיגוע בשטח ישראל וברצועת הבטחון.

בתקיפת חיל־האוויר אתמול הותקפו מפקדות ובסיסי יציאה לפיגועים של ארגון ה„פתח" (פלג אבו־מוסה), חזית המאבק העממי והחזית הדימוקראטית לשיחרור פלשתין.

ממלא־מקום הרמטכ"ל האלוף דן שומרון אמר אמש כי תקיפת מטוסי חיל־האוויר אינה תגמול ישיר על פעולת המחבלים. „בכל מקום בו נזהה מחבלים נתקוף. אתמול אחה"צ היתה שעה מתאימה". אמר שומרון.

ביירות. כתב אי.פי מוסר כי ספינות טילים ישראליות ונושאות מסוקים הפציצו אתמול מחנה פליטים בצידון, שעות ספורות לאחר הקרב בין השעתיים בין המחבלים וצה"ל.

ענני עשן שחור היתמרו במחנה אל־חילווה בדרום צידון, כאשר ארבעה מסוקים ושתי ספינות טילים ירו לעבר המטרות שעל החוף, בערך כ־6 לפנות ערב.

מחסן תחמושת של המחבלים נפגע ישירות והפך לכדור אש אדיר. אמבולנסים הוחשו למחנה שנפגע.

המשטרה מסרה, שלפחות אדם אחד נהרג ושש אורחים נפצעו מתוכם חמש נשים.

דובר פלשתיני אמר, שהתקיפה הישראלית נחזתה מראש וכל המטות העיקריים של אירגוני המחבלים פונו בעוד מועד.

(אי.פי.)

לא חסרו אמצעי גילוי

(המשך מעמוד א')

בסוריה, אלג'יר, לוב ותימן — עם שובם של המחבלים למחנות הפליטים באיזור החוף בדרום לבנון צפויה עלייה בנסיונות החדירה דרך הים. מפקד חיל־הים אמר באחרונה כי על־פי הערכות מודיעין צפוי בקרוב גל חדש של נסיונות חדירה ימיים.

לפני שבועיים, שעה שהצטרפתי לסיור בן יומיים ב„דבור" באיזור ראש־הנקרה, אמר לי מפקד פלוגת הדבורים סא"ל ע.: „שגרת הסיור, ללא הזוהר שבתפיסת חוליות, שוחקת את החיילים. עם זאת החיילים רציניים ופוקחים עיניים לגילוי כל מטרה עויינת".

מקור המתמחה בתחום זה טען אתמול כי „למרות שהסירה נתגלתה באיזור, היה צריך „לסגור" עליה עד הבוקר בלחות רבים ולחסלה עם שחר במכת אש ראשונה בתוך הים. כך היו אולי נחסכים חיי אדם" אמר האיש.

רבין הורה לבדוק רכישת אמצעי־ייצור לפגז המיצרר באירופה

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

שר־הבטחון יצחק רבין הורה אתמול לאנשי משרדו לבדוק אפשרות לרכישת מכונות לייצור פגזי מיצרר באירופה במקום בארה"ב.

מבדיקה שנערכה אתמול במשרד הבטחון נמצא כי לפחות עשר מדינות רובן באירופה, מייצרות כיום מכונות דומות לייצור פגזי מיצרר.

רכישת מכונות אלה ממפעלים באירופה תיגרום לפחות חיכוך עם ארה"ב בנושא רכש וידע טכנולוגי.

ארה"ב

(המשך מעמוד א')

מרפי לשגריר רוזן לראשונה על הפרשה, הוא הבטיח לנסות למנוע חשיפתה לעתונות בעוד החקירה מתנהלת, אולם באותו יום כבר יצאה רשת סי.בי.אס, בגילוי הפרטים.

השגריר רוזן הביא אתמול לסטייט דיפרטמנט את גירסת ישראל, שמשמעותה הכחשה טוטאלית של האשמות.

נציג הסטייט דיפרטמנט אמר, כי יש לגנות את הדליפות לעתונות מאחר שזו חקירה חשאית, אך הוא אמר, שהממשל אינו יכול להטיל פיקוח מוחלט על העניין.

הפרשה נופחה

הפקיד אמר, שחשיבות הפרשה נופחה „בכלי־התקשורת", וכי תהיה אשר תהיה תוצאת האירועים, דבר לא יפגע ביחסי ישראל — אמריקה.

איש הסטייט דיפרטמנט אמר ל„ניו־יורק טיימס" אתמול, כי לארה"ב מדיניות ברורה נגד אספקת טכנולוגיה לייצור פצצות מיצרר לישראל — „ואם ישראל היתה מבקשת זאת, היו האמריקנים דוחים את הפנייה."

מזכירות מפ"ם תובעת מ„העבודה" לממש הבטחתה לחוקק שכר המינימום

מאת כתב „על המשמר"

מזכירות מפ"ם קיבלה אתמול החלטה המברכת את ההסתדרות על תרומתה לסיום שביתת האחיות, קוראת להבטיח פיצוי על השחיקה בשכר ודורשת חקיקת חוק שכר מינימום.

בדיון שהתקיים בבית מרכז המפלגה אמר פרופ' אלקנה מרגלית, ראש החוג ללימודי עבודה באוניברסיטת תל־אביב, כי הכרזות שר־האוצר שלא מנהלים מו"מ עם שובתים כמוה כהכרזה כי העובד הוא אוייב העם. ח"כ אלעזר גרנות מזכ"ל מפ"ם קרא לחברי־הכנסת של מפלגת העבודה, שחתמו על הדרישה לחוקק שכר המינימום, לקיים את הבטחתם ולהצביע בעד החוק. סגן ראש האגף לאיגוד מקצועי בהסתדרות, אפרים ז'ילוני, אמר כי שביתת האחיות הוכיחה כי מו"מ ופתרון בעיות מקצועיות, נעשה רק דרך ההסתדרות. בדיון השתתפו עוד יצחק פטיש, צבי רובל, ראובן אילוז, צבי נתנזון, חיים שחורי, דב אלקנתי ואברהם אחיעזרא.

משה ורדי מאיים לפרוש מ„ידיעות אחרונות"

מאת אפי לנדאו, כתב „על המשמר"

משה ורדי, ראש מערכת החדשות של עיתון „ידיעות אחרונות" מאיים לעזוב את עבודתו בעיתון, לאחר שדרישתו לתפקיד בכיר יותר לא נענתה.

ורדי, הנחשב לאחד מבכירי עורכי החדשות בעיתונות היומית בארץ, אינו מוכן להגיב על המידע אודות איומו בהתפטרות. עם מותו בתאונת דרכים של נח מוזס, בנו של מייסד „ידיעות אחרונות" ומינויו של דב יודקובסקי לעורכו הראשי של העיתון, דרש ורדי לקבל את ריכוז מערכת העיתון. לאחר שעברו מספר חודשים והדרישה לא נענתה על־ידי יודקובסקי, מאיים עתה ורדי בהתפטרות.

משה ורדי הוא בנו של ד"ר הרצל רוזנבלום עורכו, עד לפני כמה חודשים של „ידיעות אחרונות", שפרש לגימלאות. בנו, דורון רוזנבלום, שימש כעורך בגלי צה"ל. עתה ממתינים ב„ידיעות אחרונות" לתגובתו של יודקובסקי. בינתיים נראה שורדי בודק אפשרויות אחרות, בארץ או בחו"ל.

„מחבל שהסתתר מאחורי סלע פגע בכוח הסיור"

סיפר אחד מפצועי התקרית ● מצב 8 מתוך 9 הפצועים הוגדר כקל

מאת יואב אביב, כתב „על המשמר" ומאת כתב עתי"ם

פצועי צה"ל שנפגעו בתקרית הדמים עם המחבלים בצפון, סיפרו אתמול בביה"ח בנהריה, כי מחבל שהסתתר מאחורי סלע הוא שהצליח לפגוע בכוח הסיור, עד שאותר וחוסל.

שלושת המחבלים האחרים שירו לעבר כוח צה"ל הסתתרו במחפורת בחוף ראש הנקרה וירו ממנה לעבר הכוח שסרק אחריהם, עד שנהרגו בחילופי האש.

אחד הפצועים ציין, כי אחד מחבריו נפצע תחילה בפלג גופו התחתון. הוא היה במקום חשוף ונפגע שנית. ניתן לו טיפול עזרה ראשונה, אך מאוחר יותר מת מפצעיו. החלל הראשון נהרג עוד בעיצומה של התקרית.

הפצועים סיפרו, כי נקראו לערוך סריקות אחרי המחבלים שנחתו בחוף. חקירת צה"ל העלתה, כי לאחר ש„דבור" של חיל הים זיהה את סירת הגומי של המחבלים, הוא ירה לעברם והצליח לפגוע בסירה. אך בכל זאת הצליחו המחבלים לנחות בחוף ולהימלט. למקום הוחשו כוחות יבשה וים של צה"ל, אשר הסתייעו במסוקים שהאירו בזרקורים את פני השטח.

יוסף ישראל שנפצע אתמול מהתקפת המחבלים סיפר על אירועי הלילה. „הם היו ארבעה. הם רצו לחוף ואנחנו גילינו אותם. היינו מאגיסט וירינו לעברם. שלושה נפגעו מהירי שלנו. פתאום פתחו עלינו באש מלמעלה מהגבעה. הרגשתי שלוש מכות ולא יכולתי להמשיך לרוץ ונפלתי." יוסף ישראל בן ה־21 הוא בן למשפחת ישראל מדימונה בה שישה אחים. אחד מאחיו נפצע במלחמת שלום הגליל.

מצב הפצועים

מצבו של החייל היחיד שנותר בבית החולים רמב"ם מוגדר על־ידי הרופאים כבינוני עד קשה. אתמול בבוקר עם הגיעו לבית החולים הוא נותח וגובס.

בבית החולים בנהריה מאושפזים 8 פצועים, אשר מצב 7 מהם הוגדר כקל. הם סובלים בעיקר מפגיעות רסיסים. הרופא המטפל ד"ר אליעזר חוני מסר, כי המדובר בפציעות שטחיות ולאיש מהם לא נשקפת סכנה. אחד מן הפצועים נפגע באורח בינוני בבטנו, החייל נותח וחלה התאוששות במצבו.

כחבר בוועדה פעלתי

(המשך מעמוד א')

בבג"ץ ביום א', 20 לחודש זה, ובעקבות זאת יחליטו השופטים אם יש מקום להוציא צו על תנאי בשאלת תקיפות החנינות.

בישיבה זו יהיו בפני בג"ץ גם תצהירי התשובה בעניין החקירה מטעם הממשלה ובישיבה יישמעו גם טיעונים בעל־פה מצד הצדדים בעניין זה.

פעלתי להעלים

להלן נוסח תצהירי התשובה שהגישו שני אנשי השב"כ לבג"ץ: עובד בכיר בשירות הבטחון הכללי אמר בתצהירו „לאחר אירוע חטיפת אוטובוס קו 300 התמניתי ביום 26.4.84 לחבר ועדת חקירה לחקירת נסיבות מותם של שנים מהמחבלים שהשתלטו על אותו אוטובוס. כחבר ועדה פעלתי להעלמת חלקם של אנשי השב"כ בהריגת מחבלים, כך עברתי עבירה או עבירות על חוקי מדינת ישראל. העבירות נעשו לצורך מילוי תפקידי".

„ביום 24.6.86 נמסר לי על ידי ראש השב"כ כי פנה לנשיא המדינה וסיפר לנשיא את כל פרטי פרשת אוטובוס 300 והליכי החקירה שלאחריה, לרבות העבירות שנעברו על־ידי ועל ידי אחרים בפרשה.

הודיתי בעבירות

„ראש השב"כ הציע לי כי אפנה בבקשת חנינה לנשיא, פניתי לנשיא ביום 25 ביוני בבקשת חנינה לנשיא המדינה. בחתימת הבקשה והצהרתי לנשיא התכוונתי להודות ואף הודיתי בעבירה אותן העבירות וביקשתי מהנשיא כי יחון אותי מהן."

„טענתי כי כל פעולותי נעשו בהוראה ובאישור הממונים עלי לשם בטחון המדינה ושמירת סודותיה. באומרי כן לא התכוונתי לטשטש בפני הנשיא טענת הגנה כלשהי השוללת אותן עבירות. אמרתי כן כנימוק לבקשת החנינה ועל מנת שיידע נשיא המדינה כי כל מעשי ופעולותי נעשו לצורך מילוי תפקידי ובאמונה מלאה כי נועדו לשרת את טובת המדינה ובטחונה."

עבירות למען המדינה

להלן נוסח תצהירו של איש השב"כ השני:

„אני משרת בשב"כ ונמנה עם המשיבים בעתירות. לאחר אירוע הפרשה המכונה פרשת אוטובוס 300 קויימו הליכי חקירה המכונים הליכי ועדת זורע ועדת בלטמן. במהלך הליכי החקירה סייעתי לתאם עדויות על מנת להעלים חלקו של השב"כ בהריגת מחבלים. כך עברתי עבירה או עבירות על חוקי מדינת ישראל. עברתי העבירות לצורך מילוי תפקידי ולמיטב הבנתי לקיים בטחון המדינה."

„נאמר בבקשת החנינה כי העבירות שעברתי נעברו בהוראת ממונה. אמרתי כך לא כטענת הגנה מפני הנשיא השוללת אותן העבירות. אלא שרציתי כנימוק למען החנינה ועל מנת שיידע נשיא המדינה וכל אלה שהבקשה יגיע אליהם, כי כל מעשי ופעולותי היו לצורך מילוי תפקידי בתום לב ובאמונה". (עתי"ם)

עתירת משפחות המחבלים

שופט בית המשפט הגבוה לצדק, השופט אהרן ברק הורה להעביר לדיון בהרכב של שלושה שופטים את העתירה שהגישו בני משפחותיהם של שני המחבלים שמצאו את מותם לאחר השתלטות על אוטובוס קו 300.

הדיון בעתירות יתקיים ביום ראשון 20 לח.ז. יחד עם חמש העתירות האחרונות שהוגשו באותה פרשה. (עתי"ם)

ביתנו שרוי באבל כבד
עם מותה ללא עת של
רעיה
בתם של דוד ושושנה
ההלוויה תיערך היום, יום שישי 11.7.86
בשעה 15.00 בקיבוץ. היציאה מהמועדון
בית מקר
(מסיבת בר־המצווה נדחית עקב האבל)

„על המשמר"
עתון יומי
המו"ל: עתון וספר בע"מ
עיתון מפלגת הפועלים המאוחדת
עורך ראשי: סבר פלוצקר
עורך משנה: ישראל זמיר
מזכיר המערכת: עדה טער
המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב. טל. 378833 חשבון בבנק הדואר 3—43360—4
המען למכתבים: שירות שק־דואר נעול ת"א 61999
"AL-HAMISHMAR" (The Daily Guardian) 2, Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771. Phone: 378833 Telex: 341652
סניפים: ירושלים 94622 רח' בן־יהודה 2, בבנין שמסוך, חדרים 102—121 טל' 225125—6. המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91008. חיפה: 33134 רח' סבונר 17, טל' 673673. המען למכתבים: ת"ד 4007 חיפה 31040.

בג"ץ קבע בעתירת צבן נגד הרב עובדיה:

דיין המשמש „יועץ פוליטי" פוגע באמון הציבור ובמערכת השיפוט

ח"כ יאיר צבן עתר נגד הרב עובדיה המשמש „סמכות רוחנית" לפוליטיקאים במסגרת „מועצת גדולי התורה", ושלא אחת משפיע על מהלכים פוליטיים ● צבן שיגר מכתב לראש הממשלה עם העתק הפסיקה ובו הוא מביע תקווה שיחדלו מהתייעצויות עם הרב

מאת כתב „על המשמר" לענייני חוק ומשפט

בית הדין הגבוה לצדק קבע אתמול, כי פעילותו הפוליטית של הרב עובדיה יוסף עומדת בניגוד לדין, והינה בבחינת התנהגות שאינה הולמת את מעמדו של דיין.

ההחלטה ניתנה בתום דיון בעתירתו של ח"כ יאיר צבן (מפ"ם) נגד שר הדתות ונגד הרב עובדיה יוסף. בעתירתו טען ח"כ צבן, כי הרב עובדיה יוסף, שהוא דיין בבית־הדין הרבני הגדול, עסק בפעילות פוליטית ענפה, במסגרת חברותו במועצת חכמי התורה. הרב יוסף טען בתגובתו, כי הוא לא עוסק בתעמולת בחירות, וכי פעילותו לא נכנסת למסגרת האיסורים הקבועים בחוק שירות המדינה.

בדיון ישבו השופטים אהרון ברק, שושנה נתניהו ואליעזר גולדברג. בפסק־דינו כתב השופט ברק: „דעתי היא, כי שופט הנותן עצה בבעיה פוליטית, המוצגת לו על־ידי אנשים או גופים פוליטיים, פוגע עמוקות באמון הציבור ובמערכת השיפוט. אמת, לשופט עשויות להיות דעות פוליטיות משלו. הוא יתן להן ביטוי בקלפי ביום הבחירות. אסור לו לתת להן ביטוי מחוץ לתא סגור זה. הציבור בישראל מצפה, כי השופט יהיה מחוץ למסגרת הפוליטית, וכי הוא ימנע מכל הבעת דעה שיש בה גוון פוליטי. רק כך ניתן להבטיח את אמון הציבור בהכרעה שיפוטית.

שני השופטים האחרים הצטרפו לדעתו של השופט ברק. השופט גולדברג הוסיף, כי דיין המערב עצמו בחיים הפוליטיים פוגע בעיקרון היסוד של הפרדת הרשויות בין הרשות השופטת ליתר רשויות המדינה.

יצויין כי פסק־הדין של בית־המשפט מהווה החלטה תקדימית הקובעת, כי יש זהות מוחלטת במעמדם של דיינים ושופטים. עוד יצויין, כי במהלך הדיון בעתירה הגיעו הצדדים להסדר שעל־פיו לא יבקש ח"כ צבן משר הדתות להטיל סנקציות על הרב יוסף ובתמורה לא טען זה כנגד זכות העתירה של העותר. מטעם זה לא נזקק בית־הדין לתת צו המורה לשר הדתות כיצד לנהוג ברב יוסף.

ח"כ יאיר צבן הביע סיפוק מפסק־הדין ואמר, כי הוא מאמין שהרב יוסף ודיינים אחרים יאלצו עתה לבחור בין עיסוק בדיינות לעיסוק בפוליטיקה. ח"כ צבן שלח אתמול עותק של פסק־הדין לראש הממשלה תוך שהוא מביע תקווה, כי שמעון פרס יחד עם פוליטיקאים חילוניים אחרים ששיחרו לפתחו של הרב יוסף, יכו על חטא הפגיעה בנורמה החוקית של הפרדת הדיינות מהפוליטיקה.

בעקבות האבטלה הקשה בנצרת — „סימנים ראשונים של רעב"

לח"כ אורה נמיר נמסר בביקורה בעיר כי יש משפחות שאינן מסוגלות לרכוש מצרכים בסיסיים ● 3000 מובטלים בנצרת

מאת שלמה גלזר כתב „על המשמר"

„הנתונים ששמעתי מדאיגים ביותר. אני מבטיחה שלא להרפות מהנושא ולטפל בו" הבטיחה ח"כ אורה נמיר, יו"ר ועדת העבודה של הכנסת. ח"כ נמיר שמעה במהלך ביקורה אתמול בנצרת על המצב הקשה בו מצויים העיר נצרת וכפרי הסביבה.

מסקר שנעשה עולה, כי נצרת וכפרי הסביבה מהווים את מוקד האבטלה הקשה ביותר בארץ כיום — כ־3000 מובטלים.

מנהלת לשכת הרווחה בעיר מסרה, כי בנצרת יש סימנים ראשונים של רעב. יש משפחות שאינן יכולות לקנות מצרכים בסיסיים ביותר כמו מוצרי חלב ירקות ופירות. יש 960 משפחות בעלות 10 ילדים ויותר. מהסקר עולה כי 40 אחוז מהמפרנסים אינם בעלי מקצוע.

קיימת מצוקה חברתית קשה ביותר על רקע האבטלה הגוברת. והנתון המדאיג ביותר הוא אולי שכ־20 אחוז מכלל תלמידי בית־הספר היסודי נושרים במהלך לימודיהם.

חלק גדול מהם נושר כתוצאה מכך שיד הוריהם אינה משגת לקנות אביזרים אלמנטריים כמו מחברות עפרונות וכו'.

בתנועת המושבים תובעים מנחמקין להתפטר

מאת כתב „על המשמר"

„יש לי אכזבה נוראית מתיפקודו של משרד החקלאות. אמרנו זאת לראש הממשלה. אנחנו סבורים ששר החקלאות צריך להתפטר" אמר ג'וני דניאל, ממזכירי תנועת המושבים. הדברים התפרסמו בביטאון „חריש עמוק" של מושבי הדרום והמרכז המופיע בימים אלה.

„פנינו לראש הממשלה בשיחות רשמיות ואמרנו לו כי משרד החקלאות שצריך לפתור לנו בעיות אינו מתפקד ותבענו ממנו להסיק את המסקנות".

ג'וני ציין כי „נחמקין הוא חבר תנועת המושבים אך אינו משתף פעולה".

הסכם בין סוכנויות החלל של צרפת וישראל

הסכם מסחרי נחתם אתמול בין חברת „ספוט אימאז'" השייכת לסוכנות החלל הצרפתית, לבין המרכז לניתוח ולחיזוי טכנולוגי והסוכנות הישראלית לניצול החלל, שהם עמותה של אוניברסיטת תל אביב. טקס החתימה נערך באוניברסיטה.

הצרפתים משתמשים בלווין כדי לצלם מהאוויר וישראל תוכל עתה להזמין אצל חברה צרפתית זו צילומים כדי למודד, למשל את המים, השלגים בחרמון, תחמודות וכבישים, שבילים בהרים ודומה.

למכירה
מפעל טרומי לחלוקת חשמל (פסי צבירה)
לבתי חרושת מלאכה
מתאים במיוחד לקו יצור
נוסף במפעל קיים
טלפון: 04-668091, 04-243293

בשל הזמנת מקהלות מדרום־אפריקה

מקהלת הקיבוץ הארצי תבטל השתתפותה ב„זמריה"

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

מקהלת הקיבוץ הארצי תבטל את השתתפותה בכנס ה„זמריה" שיערך בקרוב בישראל. הביטול נובע מהשתתפותן של שתי מקהלות מדרום אפריקה המייצגות את משטר האפרטהייד. על כך החליטה מזכירות הקיבוץ הארצי.

מן הקיבוץ הארצי נמסר אתמול לכתבנו, כי המקהלה נטלה חלק בכל השנים במפעל תרבותי חשוב זה וחברי התנועה היו פעילים ב„זמריה" אולם לאור השתתפות המקהלות מדרום אפריקה לא תשתתף מקהלת הקיבוץ הארצי באירוע זה.

הקיבוץ הארצי קורא להנהלת הזמריה לבטל את הזמנת שתי המקהלות. המדובר הוא במקהלת לבנים מביה"ס התיכון ביוהנסבורג המבוססת על „טהרת הגזע הלבן", ובלהקה נוספת של שחורים ממדינת חסות בדרום־אפריקה שישראל הצהירה בעבר, כי לא תקיים אתה קשרים.

ח"כ יאיר צבן ממפ"ם תקף מעל דוכן הכנסת את שר החינוך ומשרדו על הזמנת המקהלות מדרום אפריקה. ח"כ צבן הגיש שאילתא בעל־פה לשר החינוך ושאל האם אין בצעד זה סתירה למדיניות המוצהרת לישראל, בנושא שלילת משטר האפרטהייד, והאם אין סתירה בין מאמץ משרד החינוך השנה לחנך נגד גזענות לבין מתן ביטוי למקהלות המייצגות משטר גזעני.

ביחד עם ח"כ צבן תבעו גם הח"כים גאולה כהן (תחיה), חייקה גרוסמן (מפ"ם) משר החינוך להתערב ולבטל את הזמנת שתי המקהלות.

ח"כ צבן גילה בעניין זה, כי מקהלת „שבט הולר" שהיתה אמורה ליטול חלק בזמריה ביטלה את השתתפותה ותתרום את הכסף שנחסך למשפחות הנפגעים בפעולות הדיכוי האחרונות.

השר נבון הודה בשיחה עם ח"כ צבן, כי לא היה מודע לעובדות שנתגלו לו וכי הוא שותף לרגשות הח"כים ויפעל בהתאם.

ח"כ צבן קרא אתמול להנהלת „הזמריה" לבטל את הזמנת המקהלות ואם לא יעשו כן, יקרא למקהלות הישראליות להחרים את האירוע כולו.

לכתבנו נודע עוד, כי מקהלה מהולנד האמורה להגיע ל„זמריה" תמסור את מחאתה לשלטונות בישראל, על הזמנת המקהלות מדרום־אפריקה.

קרן לפרסי יצירה לסופרים עבריים מטעם ראש הממשלה מיסודו של לוי אשכול ז"ל
משרד החינוך והתרבות המועצה הציבורית לתרבות ואמנות

פרסי יצירה לשנת תשמ"ו

ועד הנאמנים של הקרן מודיע לסופרים העבריים תושבי ישראל, כי אפשר לפנות אל הקרן לקבלת פרס היצירה לשנת תשמ"ו.

המועד האחרון לפנייה הוא יום שלישי כ"ט תמוז תשמ"ו 5.8.86.

עם קבלת הפניות יישלח שאלון, אותו יש למלא ולהחזיר עד יום רביעי ט"ו באב תשמ"ו 20.8.86.

הכתובת לפניות אל הקרן: רח' תל־חי 3 תל־אביב, 64334.

אהרון ידלין, יו"ר ועד הנאמנים

ביקורו הראשון של נתן שצ'רנסקי (משמאל) בקיבוץ (מעגן מיכאל) בישראל, במסגרת הערב לכבוד יום הולדתו של יוסף ביגון. רעייתו אביטל הופיעה לראשונה בציבור מאז הריונה. בתצלום: בני הזוג שצ'רנסקי שומעים הסבר על חיי הקיבוץ מחבר המשק יהודה גרנית. בתווך חיים צ'סלר, יו"ר המועצה למען יהודי בריה"מ. (תצלום: יונן סילינג'ר)

בנו של יוסף ביגון בשיחה ממוסקבה: זה יום הולדת רביעי בלי אבא

מאת י. גלילי כתב „על המשמר"

„מה נשמע" שאלה פולינה. „אין חדש", השיב בוריס, בנו של אסיר ציון יוסף ביגון מעברו השני של הקו, בשיחה טלפונית ישירה מקיבוץ מעגן מיכאל למוסקבה.

השיחה הטלפונית הוקלטה על ידי פולינה שרפשטיין, חברת קיבוץ מעגן מיכאל, והושמעה אתמול בערב במסיבה שנערכה בקיבוץ לציון יום־הולדתו ה־54 של יוסף ביגון, שאומץ לפני שלוש שנים על־ידי הקיבוץ. במסיבה השתתפו אביטל ונתן שצ'רנסקי, חבריו של ביגון, ואסירי ציון לשעבר, חברי מעגן מיכאל, חברים מקיבוצי הסביבה ופעילי המועצה הציבורית למען יהודות בריה"מ בראשותו של חיים ציסלר, שהיו שותפים ביוזמה לאירגון ערב זה. חדר האוכל הגדול והמרווח של הקיבוץ היה צר מהכיל את הבאים להזדהות עם המאבק לשיחרור יוסף ביגון.

את הערב המרשים, לעתים עד דמעות, הנחה מוני אברהמי, חבר מעגן מיכאל.

בוריס ביגון, בן 24, דיבר עברית ואמר בין השאר: „מחר נחוג בדירה שלנו את יום הולדת ה־54 של אבא. הנמצא בכלא צ'סטופול (הידוע לשימצה). אני מדבר משכנים, כי הטלפון שלנו מנותק. זה יום הולדת רביעי בלי אבא. לא מקבלים מכתבים מחודש פברואר. לא ראינו אותו מחודש יולי אשתקד. הסרות לאבא אפשרויות לחבוש כיפה (נטלו אותה ממנו) ולקבל ספרים. לעתים קרובות מכניסים אותו לצינוק. כדי לשמור על כבודו של אדם הוא חייב לשבות רעב. כתוצאה מיחס השלטונות אליו הוא חולה קשה, ליבו כואב לו, בכל זאת מתנהג באומץ חזק. אנו ואבא שמחים, שנתן ואביטל ייפגשו במעגן מיכאל ביום־ההולדת של אבא. מקווים שבשנה הבאה ישתתף גם יוסף ביום ההולדת יחד עם הקיבוץ".

אביטל שצ'רנסקי, שכרסה בין שיניה, הופיעה לראשונה בציבור מאז שיחרורו של נתן, והיתה זו גם הופעתה הראשונה בקיבוץ של התק"ם. היא אמרה: „אני לא מסכימה לדעה שהמאבק שלי הציל את נתן. אמנם הייתי פעילה, אבל מאחורי עמדו אנשים רבים.

אבו־ג'יהאד עזב את ירדן בעקבות צו הגירוש

רבת עמון. — סגנו הצבאי של יאסר ערפאת בארגון המחבלים „פתח", חליל אל וזיר, הגיע אמש לבגדאד לאחר גירושו מירדן.

ואזיר, המכונה אבו ג'יהאד, אמר לעתונאים לפני צאתו לבגדאד במכונית יחד עם עוזרים ושומרים, כי מאוחר יותר יסע לתוניס. שם הקים ערפאת את מטהו, לאחר שאש"ף גורש מלבנון ב־1982.

ואזיר אמר, כי הוא מצטער על החלטת ירדן, והוסיף כי אש"ף ניסה לקיים יחסים טובים עם רבת־עמון. „כאשר אנו נאלצים לעזוב מדינה, אנו נזכרים בסבל של העם הפלשתיני", אמר.

לדבריו ניסתה ירדן במהלכה זה להשפיע על הייצוג בשיחות עתידיות עם ישראל.

מוואזיר נפרדה אשתו אינטיסאר, העומדת בראש מחלקת הסעד של „פתח" והמכהנת כמזכירה של המועצה המהפכנית של „פתח". היא נדרשה לעזוב את המדינה תוך 72 שעות לאחר צאת־בעלה.

עוד אמר אבו ג'יהד לפני צאתו, כי לפי שעה אין הוא רואה „אפשרות כלשהי לנורמליזציה ביחסים בין ירדן והפלשתינים".

(אי.פי.)

תלמידי תיכון יהודים מדרום־אפריקה ישלימו לימודיהם בישראל

מאת ניצה ריכמן, כתבת „על המשמר"

הזעזועים והמתיחות בדרום־אפריקה שגורמים להגירת לבנים בעיקר לארצות המערב, גרמו ליהודי דרום־אפריקה לבטים כפולים: האם לצאת לארצות המערב או לעלות לישראל.

הפדרציה הציונית בדרום־אפריקה מצאה שזהו עיתוי טוב לעידוד העליה. יחד עם משרד החינוך ועליית הנוער, יזמה הפדרציה פרוייקט חינוכי יהודי. בתיכון בהוד השרון נפתחה כיתת תיכון מיוחדת לבני 16 שילמדו בשפת אמם (באנגלית) את כיתות י"א, י"ב ויסיימו בחינות בגרות במתכונת ישראלית בשפה אנגלית.

בעבר נמצא כי משפחות רבות בדרום־אפריקה רצו ועיכבו את עלייתן לישראל בגלל ילדיהם בני העשרה והיו רבים שהעדיפו את קנדה או ארה"ב משום שנושא ההשכלה של בני העשרה, היווה מכשול בהתאקלמות בישראל.

בתיכון מסיגנון, בהוד השרון הצטבר נסיון רב עם נוער דובר ספרדית מדרום אמריקה שנקלט היטב בישראל והביא לעליית המשפחות של הצעירים.

הכיתה לנערים מדרום־אפריקה תיפתח בחודש ינואר הקרוב (שהוא מועד סוף שנת הלימודים בדרום־אפריקה). נרשמו כבר כ־40 תלמידים שעתם יגיעו לישראל בהורים וישהו בתיכון בתנאי פנימיה.

חיילים סורים עשויים לפטרול גם בצידון

ביירות. – העתון הלבנוני הפרו־סורי "א־שארק" כתב אתמול, כי ייתכן שהתוכנית הבטחונית האחרונה של ביירות, שבמסגרתה מפטרלים חיילים סורים ולבנונים במשותף – תורחב גם לעיבוריה של עיר הנמל צידון שבדרום־לבנון.

עתונים סורים רשמיים כתבו אתמול בדמשק, כי יש להרחיב את התוכנית הבטחונית המופעלת עתה במערב ביירות המוסלמית, גם למזרח ביירות הנוצרית, כדי לסייע ולשים קץ למלחמה.

העתון הסורי הממשלתי "תישרין" כתב: "התוכנית הבטחונית הצליחה במערב ביירות, והלבנונים במזרח־ביירות מייחלים לאותו צעד, משום שאין הם חיים בשלום או בבטחון".

בעניין פטרולים סוריים־לבנוניים משותפים בצידון, מסר העתון "א־שארק", כי השאלה נדונה עתה עם מפקד המיליציה הסונית של צידון, מוסטפא סעד, ועם מנהיגים אחרים בדרום לבנון.

העתון מציין, כי ייתכן שיוקמו שמונה מחסומי דרכים מאויישים על־ידי חיילים לבנוניים בסיוע חיילים סורים, בין נהר האוואלי ובין חאלדה, לאורך כביש החוף. (רויטר עתים)

● תושבת הכפר מג'דל שמס בגולן, עג'מי סמיע בת 35, ילדה שלשום בלילה תאומים בביתה, בלי שנעזרה במיילדות כלשהן.

● שיפוצו של מסלול 26־08 בנמל התעופה בן־גוריון, הוא המסלול השקט, נסתיים בתחילת השבוע והוא נפתח לתנועת מטוסים כבעבר.

מיטראן ידווח לפרס על הצעות גורבאצ'וב

מיטראן: גורבאצ'וב אינו מוציא מהכלל אפשרות חידוש הקשרים עם ישראל, אך הדבר לא יתרחש בעתיד הנראה לעין.

מאת ארנון יפה
כתב "על המשמר" בצרפת

פאריס. — מנהיג בריה"מ מיכאיל גורבאצ'וב אינו מוציא מהכלל אפשרות חידוש יחסים דיפלומטיים עם ישראל. אך הדבר לא יתרחש בעתיד הנראה לעין — מסר הנשיא מיטראן לכתבים צרפתים בתום ביקורו בקרמלין.

המצב במזרח־התיכון עלה בפירוט בשיחות הארוכות שניהל בקרמלין עם גורבאצ'וב. מיטראן אמר, כי מצא "פתיחות" סובייטית מסויימת, אך בעמדות לא ניכר כמעט שינוי.

המזכיר הכללי שומר על דבקות בתכנית הסובייטית לכינוס ועידה בינלאומית. אך אינו פוסל השתתפות כזו או אחרת של מועצת הביטחון. מוסקבה מסכימה, כי חברותיה הקבועות יטלו חלק בוועידת הכנה שתניח יסודות לוועידה הבינלאומית.

הנשיא מיטראן ידווח לראש הממשלה פרס על העמדה הסובייטית כפי שהשמיעה גורבאצ'וב. בשעתו דיבר על נכונות צרפת לארגן גשר אווירי להטסת עולים מבריה"מ לישראל. לא ידוע אם הנשיא הצרפתי העלה רעיון זה ישירות בפני גורבאצ'וב.

זכויות האדם הוצנעו. מיטראן שינה את מדיניותו הסובייטית מן הקצה אל הקצה. ביקורו נועד לחדש את הקשרים הפריבילגיים בין צרפת לבריה"מ כבימי דה־גול. המחיר היה נטישת המאמץ לחלץ אסירים פוליטיים או מסורבי עליה.

הסובייטים לא אוהבים הטפות מוסר. בקרמלין לא שמעו הפעם מפי מיטראן לא על יהודים ולא על סחרוב. מיטראן הפך לחסיד ההשתדלות החשאית. נמסר כי גברת מיטראן העלתה כמה מקרים וביקשה את חסדה של גברת גורבאצ'וב.

הנשיא עצמו אמר, כי השיטה הטובה ביותר היא ללטף את השלטונות שבהם תלוי גורל סחרוב. הוא אמר, כי קיבל את רעייתו של סחרוב יילנה בונר באליזה, ופירושו של האירוע מחווה לאיזכור הקריאה לשחררו. אבל במוסקבה הוא לא רצה להרגיז את הקרמלין.

במהלך שלושה ימי הביקור כמעט לא נפרדו גורבאצ'וב ומיטראן אחד מן השני. זה נראה כרומן חדש. אומרים, כי ניכרים סימנים לשינוי במדיניות הקרמלין. מנהיגיו חפצים לשים קץ למדיניות העימותים עם ארה"ב. כל המאכלים שהוגשו לנשיא נבדקו קודם במד רדיואקטיביות. בשר מיוחד הובא מצרפת. מאחר שמחוגי מד הרדיואקטיביות מעפילים גבוה כשמצמידים אותם לבשר הרוסי.

נשיא צרפת פרנסואה מיטראן ורעייתו דניאל (עומדת) [illegible] בלוויית מארחיהם מיכאיל גורבאצ'וב ורעייתו (יושבת) [illegible] חלל ליד מוסקבה. (צילום אי.פי)

רוצחו של בר־סימן טוב יוחלף כנראה בבני־ערובה צרפתים

מאת ארנון יפה
כתב "על המשמר" בצרפת

פאריס. — מפקד ארגון הטרור "סיעות חמושות מהפכניות לבנוניות", ג'ורג' איברהים עבדאללה, המתואר כשלית המודיעין הסורי, איים בפיגועי טרור בגמול על הענשתו ב־4 שנות מאסר בבית־דין בליון.

השופטים הצרפתים גזרו עליו אתמול 4 שנות מאסר בעוון אחזקת נשק ופעילות בלתי חוקית, אך יתכן שהוא ישוחרר תוך כמה ימים בעיסקת חילופין תמורת בני־הערובה הצרפתים בלבנון.

עורך־דינו ז'אק ורגס, המגן על הפושע הנאצי בארבי, הפחיד את השלטונות באומר: מעתה הפצצות ידברו.

במהלך המשפט הציג עבדאללה, שמייחסים לו את ארגון רצח הדיפלומט הישראלי יעקב־בר סימנטוב, לשופטים "אולטימטום". הוא אמר להם: "פסק־הדין יורה אם אתם משרתי ישראל או ידידי לבנון והחירות".

עורך־דינו פרט כל מהלך המשפט על הפחד הצרפתי מהטרור הערבי. תחת אבטחה כבדה הובל עבדאללה בחזרה לבית־הכלא בפאריס, שם הוא שמור בתא מיוחד.

מצפה לו עתה משפט חדש על אשמות חמורות יותר כרצח בר־סימנטוב וניספח צבאי אמריקני, וניהול פעילות מחתרתית.

היחס אליו תואר ברדיו "אירופה אחת". כמבחן אם ממשלת הימין נכנעת לטרור או נענית לאתגר. לפי מומחה הרדיו, הממשלה הימנית מניחה עתה לסחטנות טרור להנחות את מדיניות החוץ שלה.

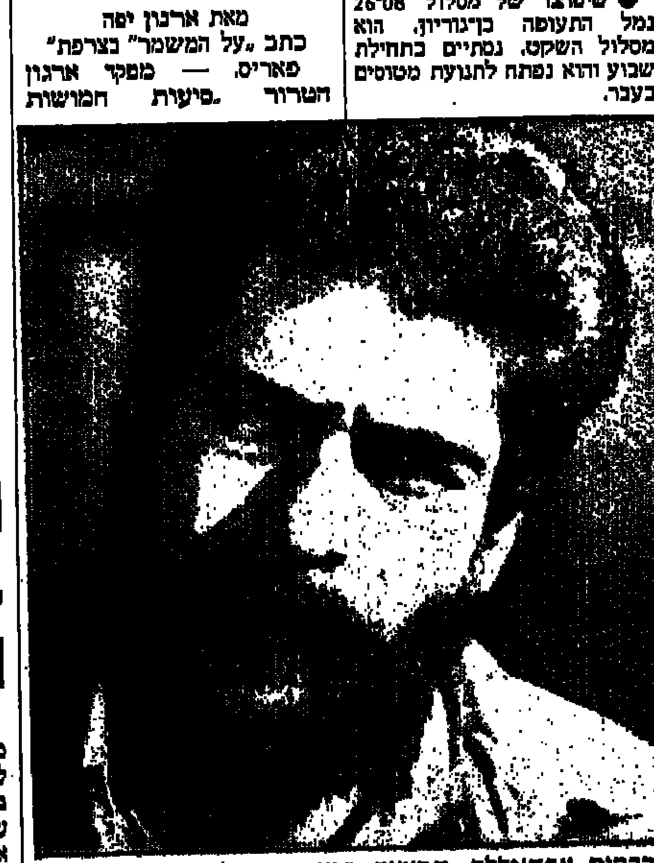

איברהים עבדאללה, החשוד ברצח הדיפלומט הישראלי בר סימנטוב בפאריס, שומע בבית־המשפט בליון את גזר־הדין של ארבע שנות מאסר שנפסק לו בעוון החזקה בלתי חוקית של נשק. (צילום אי.פי.)

מאסר עולם ל־3 מחוטפי "אקילה לאורו": השאר נידונו ל־15 עד 30 שנה

גנואה.— בית משפט איטלקי גזר אתמול מאסר־עולם לשלושה מחבלים פלשתינים, ביניהם מנהיג המחבלים אבו־עבאס, על חלקם בחטיפת האניה האיטלקית "אקילה לאורו" בשנה שעברה.

עבאס, ששוחרר על ידי שלטונות איטליה לאחר החטיפה, ושניים מעוזריו הקרובים שגם הם נדונו למאסר עולם, אינם נמצאים באיטליה.

בית המשפט גזר עונשי מאסר מ־15 - 30 שנה לשלושה מחוטפי האניה שנלכדו.

העונש החמור ביותר נגזר למגיד אל מולקי, 23, שנחשב כמפקד המחבלים שהשתלטו על האניה.

בית המשפט זיכה 4 מהנאשמים וגזר עונשי מאסר משישה חודשים עד 7 וחצי שנים, לחמישה אחרים.

שישה מהנאשמים — השלושה שנידונו למאסר עולם ושלושה שהשתתפו במעשה החטיפה — נמצאו אשמים באותה מידה במותו של הנוסע היהודי האמריקני הנכה ליאון קלינגהופר, שנורה למוות בכסא הגלגלים שלו וגופתו נזרקה לים לא הרחק מחופי לבנון.

בגזר הדין לא נאמר מי האיש שירה בקלינגהופר. אם כי במהלך המשפט הואשם בכך מולקי.

על פי החוק האיטלקי, תיכנון פשע נחשב תכופות כחמור יותר מאשר ביצועו, ובכך אפשר להסביר מדוע חוטפי האניה לא נדונו למאסר עולם, אמרו משפטנים.

עבאס ושני עוזריו, אוזורין באורטקאן וזיאד אל־עומאר, הורשעו בתיכנון חטיפת האניה.

מצוד אחרי הטרוריסטים שרצחו התעשיין הגרמני

ויסבאדן. — ברחבי גרמניה נמשך אתמול המצוד אחרי תשעה מאנשי "סיעת הצבא האדום", החשודים ברציחתו של התעשיין קארל היינץ בקורטיץ במינכן ביום ד'.

כזכור, קיבל עליו ארגון "סיעת הצבא האדום" את האחריות לפיגוע בהדגישו שהתעשיין היה "סמל לעוצמה הגרעינית ולטכנולוגיית ייצור כלי הנשק".

חוקרים הדגישו, כי השימוש במטעני חבלה המופעלים מרחוק — כפי שארע הפעם — שכיח אומנם אצל טרוריסטים איריים ובסקיים, אולם הוא חידוש גמור לגבי "סיעת הצבא האדום".

עוד נמסר ממפקדת המשטרה, כי אנשיה עורכים חיפושים במגרשי חניה ובחניונים תת קרקעיים אחרי כלי רכב נטושים. המשטרה הכריזה על פרס בסך מאה אלף מרק (45,000) על קבלת מידע שיוליך לתפיסת החשודים. (ע"ר)

דמשק שוב מגנה "התקפות על אזרחים"

הרדיו הסורי הממלכתי גינה אתמול חטיפת מטוסים אזרחיים והתקפות על אוכלוסיה אזרחית, אך הדגיש כי סוריה תוסיף לפעול לשחרור "האדמות הכבושות בידי ישראל".

היה זה הגינוי הרישמי הסורי השני של חטיפת מטוסים ופיגועי טרור באוכלוסיה אזרחית שפורסם תוך יומיים.

בשידור רדיו דמשק נאמר בין היתר: "בשעה שאנו דוחים את הטרור הישראלי וכן התקפות על ילדים, וחטיפת יחידים ומטוסים אזרחיים — אנו מדגישים כי נוסיף להפעיל את כל משאבינו למאבק נגד הציונות".

קריין הרדיו הבהיר כי "הציונות והאימפריאליזם יצרו את המונח 'טרור בינלאומי'". (ע"ר)

לחברנו צבי אברמוביץ
ברכות חמות
לרגל נשואי ארן עם סוזן
בית על המשמר

בעקבות הפיגוע במטה הלוחמה בפשע

חשש ממרי במשטרת פאריס והחרפת פעולות הטרור נגדה

מאת ארנון יפה,
כתב "על המשמר" בצרפת

פאריס. — ההתנקשות הרצחנית בלב מטה המשטרה בפאריס, חוללה הלם במשטרה הצרפתית המופיעה כחדלת אונים. שר־הפנים שרל פסקואה לא מפסיק לאיים, כי הוא נחוש החלטה להענות "לאתגר שהציגו הטרוריסטים למדינה הצרפתית".

מצפים להצפת הרחובות בשוטרים. הממשלה הימנית עמלה למנוע פרוץ מרד במשטרה.

פסקואה משליך אליהם את העיתונאים כשעירים לעזאזל. הוא יצא בשצף קצף על העיתונים שהואשמו בהתגרויות בעיוות האירועים ובמתיחת ביקורת על מדיניות השרידים המשטרתית.

חוששים, כי מדיניות [illegible] תצמיח "באדר מיינהוף" [illegible] רצחניים, ומטילים ספק [illegible] הממשלה לסכל טרור זה. [illegible] התפאר, כי תוך 3 ימים הוא [illegible] הטרור והטרוריסטים... [illegible] ק"ג חומר נפץ בלב הכוח [illegible] אמור למגרם. הפיצוץ [illegible] המפקדה של מטה מחלקת [illegible] בפשע הפלילי, שבו נהרג קצין [illegible] ונפצעו 22 שוטרים, [illegible] במצב אנוש. השלטונות חוששים [illegible] מהסלמה בברוטאליות המשטרתית והטרוריסטית, וחוזר חלילה. [illegible] שוטרים מן הימין הקיצוני [illegible] נקמה דווקא בעיתונים. [illegible] דרמה זו".

ראיות משמעותיות נגד ואלדהיים בידי בריטניה

לונדון. – ציר שמרני הכריז אתמול בפרלמנט הבריטי, כי בידיו ראיות חותכות לכך שקורט ואלדהיים היה מעורב בהוצאתם־להורג של שבעה אנשי קומנדו בריטיים ושלושה פרטיזנים יוונים בתקופת מלחמת העולם השניה.

רוברט רודס ג'יימס, היסטוריון וחבר פרלמנט, הצהיר כי בידיו גם מסמך ובו חתימתו של ואלדהיים – הנוגע לסמל בריטי שנשבה באחד מאיי יוון בשנת 1944, נחקר והוצא להורג. ואילו לגבי יתר השבויים שהוצאו להורג יש בידיו "ראיות משמעותיות מאוד".

ג'יימס מסר דברים אלה לאחר ששר זוטר במשרד החוץ, טימותי רנטון, אמר בפרלמנט כי משרד ההגנה חוקר עדיין את האשמות כי ואלדהיים היה מעורב במותם של קצינים וחיילים בריטיים בתקופת המלחמה. בשעת מתן התשובה השמיעו חברי פרלמנט שונים קריאות נרגזות, וחלק מהם גינו את ואלדהיים בכינוי "נאצי".

זכו במפעל הפיס "פרס"

בהגרלת "פרס" מצטבר של מפעל הפיס מס. 28/86 שהתקיימה ביום 10/7/86 זכו הכרטיסים הבאים:

בסך — 160,000,000 ש"ח זכה המספר 173348.
כדור המזל לא עלה בגורל והפרס המצטבר בסך 180,000.00 ש"ח יועבר לשבוע הבא.

מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 430,000.00 ש"ח (כולל [illegible]).
בסך — 10,000.00 ש"ח זכה המספר 114478.
בסך — 4,000.00 ש"ח זכו המספרים: 582732, 339714.
בסך — 250.00 ש"ח זכו המספרים:
006402, 053185, 088026, 117872, 198915, 221873, 263819
296751, 434686, 471675, 517725, 530028, 543148, 571424
576874, 589948, 626226, 660297, 678820, 689199, 696430
736086, 772679, 782708, 784280, 785105, 798409, 845730
854230, 859690, 863035, 897019.

בסך — 120.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 3641, 6343.
בסך — 20.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 47, 567.
בסך — 12.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 286, 529, 390.
כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 9 זכו בסך של 8.00 ש"ח.

על "המשמר"
המוסף לשבת
עורך: בנקו אדר
עורכת־משנה: טלי סילוני

הקצנה באש"ף

עוזי מחנײמי

ניתוק (סופי?) בין חוסיין וערפאת

המלך חוסיין דחה הצעה ישראלית לערוך בחירות בגדה — מתוך חשש ודאי שאש"ף יבים את תומכיו ● גירוש ההנהגה המיבצעית של אש"ף מירדן עשוי להקצין את עמדותיו של האירגון ולהגביר את פעולות הטרור בישראל ובחו"ל ● חזון אש"ף: ממדינה יהודית ולא־דמוקרטית — היא תיהפך למדינה לא־יהודית ודמוקרטית

יאסר ערפאת: קרן אור בשטחים...

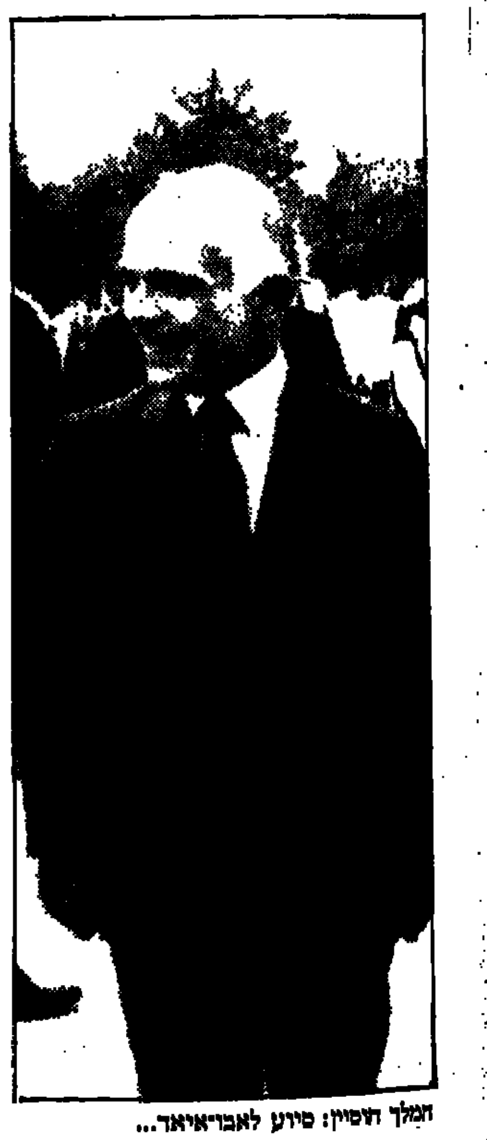

המלך חוסיין: סיוע לאבו־איאד...

המלך חוסיין הופתע לפני זמן מה מהצעה מסויימת שהגיעה אליו מישראל. על פי הצעה זו אמורות היו להיערך, בעידודן של ירדן וישראל, בחירות בגדה על פי חוק הבחירות הירדני החדש מינואר השנה. ההצעה הישראלית התבססה על הערכה שתומכי המלך יזכו ברוב בגדה המערבית.

המלך הירדני דחה את ההצעה. בניגוד לישראל היה לו ברור, כי בחירות יוכיחו מעל לכל ספק למי נתונה אהדת תושבי הגדה: מפלה כבדה עבורו — ונצחון לאש"ף. די היה לו למלך לספוג את התגובות הצוננות לנאומו מפברואר על ניתוק הקשר עם אש"ף, כדי שיבין לאן נושבת הרוח. תגובות אלו הולידו ההחלטה של חוסיין מהשבוע לגרש את ההנהגה המבצעית של אש"ף מתחומי ארצו.

ערב החלטתו של המלך חוסיין, התנהל באש"ף ויכוח נוקב. במהלכו איים מנהיג הארגון בהתפטרות. הפלג הניצי בארגון, בראשותם של פארוק קאדומי ואבו איאד, לחצו על מנהיג אש"ף להכריז על ביטול הסכם "חוסיין — ערפאת". ובכך לפתוח פירצה לקראת איחוד השורות באש"ף. אבו איאד ופארוק קאדומי הבינו את מה שערפאת כבר ידע, אך לא העז לבטא: הקרע עם ירדן הוא בלתי ניתן לאיחוי בשלב הנוכחי. ערפאת הפרגמאטי ניסה עדיין לשמור ככל מאודו על ההסכם לשיתוף־פעולה שחתם עם המלך חוסיין, לפחות כרמז של תקווה לעתיד. אך פארוק קאדומי ואבו־איאד טענו נגדו, כי ניתוק מירדן עשוי להביא לאיחוד השורות באש"ף, וגם הארגונים היושבים לעת עתה על הגדר בין אש"ף לסוריה, כמו "החזית הדמוקרטית" של נאיף חוואתמה, עשויים לראות באיחוד כזה עילה להצטרף אליו. החלטתו של חוסיין לגרש את ההנהגה המיבצעית של אש"ף לא תשנה את הערכת המצב באש"ף, כפי שהתגבשה אחרי נאום המלך מפברואר. יחד עם זאת, היא תאלץ ככל הנראה את מנהיג הארגון להיכנע לאבו־איאד ולאחרים, כדי להציל מעט מכבודו האבוד ולהודיע — עתה, באיחור — על ניתוק מירדן.

מדיניות ארוכת טווח

כשלון המאמצים להגיע להישג פוליטי בשיתוף עם ירדן, עורר בארגון את התחושה, כי הרצון העז להגיע להישגים טריטוריאליים, בעור ההנהגה הוותיקה בחיים. מקורו באשלייה אוטופיסטית. מאז נאום המלך, החל הארגון להסתגל למדיניות ארוכת טווח: לא יהיו הישגים בחיי ההנהגה ההסטורית. הסכסוך עם ישראל יוכרע על בסיס הציווי הדמוגרפי: במרוצת השנים תעשה הדמוגרפיה את שלה וישראל תהפוך בתהליך היסטורי ממדינה יהודית ולא־דמוקרטית — למדינה לא־יהודית ודמוקרטית (על פי חזון אש"ף).

העולם הערבי שרוי, לפי אש"ף, בתקופה של ליקויי מאורות. הקונצנזוס על יחודו של הארגון כמייצג את כלל הפלשתינים, נחלש. כלבנון מתנהל מזה חודשים ארוכים מאבק עיקש מצד סוריה ושליחיה לחיסול מחנות הפליטים הפלשתינים. המאבק של הסורים בפלשתינים על כל גווניהם, הותיר את העולם הערבי אדיש. לדעת הפלשתינים, היה מי שהסיק מכך מסקנה אופרטיבית מיידית: המלך חוסיין. אם הפלשתינים נשחטים על־ידי הסורים ושליחיהם בלבנון, ואין פוצה פה ומצפצף, חשב חוסיין, בעולם הערבי לא יאמר דבר אם הוא, המלך, יגרש את הנהגת אש"ף מירדן.

הגדה — בידי אש"ף

קרן אור מסויימת רואה אש"ף במעמדו בשטחים. הנה, דווקא בתקופה, בה נחלש מעמדו שלי הארגון בעולם הערבי — יש לו תמיכה מאסיבית בשטחים. בנקודה זו טעה אפילו המלך חוסיין, שלא העריך נכונה את עוצמת התמיכה שאש"ף זוכה לה בשטחים: כשנאומו לא התקבל בהתלהבות בשטחים, נקט צעדי עונשין מנהלתיים נגד תושבי השטחים בירדן. סירובו של המלך להצעת ישראל לקיים בחירות בגדה רק מחזקת את התחושה, כי מי שמכונים כ"הפרד ירדנים" בגדה, רחוקים מלהיות מושלים בכיפה.

מהן ההשלכות האפשריות לאש"ף אחרי גט הכריתות שהמלך חוסיין הוציא נגדו השבוע?

ספק אם לצהלות השמחה שנשמעו אצלנו על צעדו של המלך חוסיין, יש הצדקה. הארגון ספג ללא ספק מהלומה כאשר התשתית המבצעית שלו נעקרת מירדן. הפגיעה היא אף חמורה יותר, כיוון שעל ידי כך מתנתק הארגון ממקור החיים שלו — הגדה המערבית.

יחד עם זאת, טעות היא לחשוב, כי ישראל תצא נשכרת מהצעד הירדני. עתה יכול להתרחש תהליך, כאשר אש"ף ירגיש את עצמו חלש ונדחק מכל עשייה פוליטית ומכל סיכוי להגיע להסדר פוליטי — יהפוך לקיצוני יותר. אתמול כינס ערפאת את אנשיו בטוניס, לישיבת חירום. אמנם איני יודע מה יוחלט בישיבה זו, מכל מקום ברור, כי קולם של המתונים בארגון לא יישמע שם. יש סיכוי סביר למדי שעתה בהיותו רחוק ודחוי יוכל הארגון לקלוט אליו בחזרה את הארגונים הקיצוניים, לפחות את אנשי — החזית הדמוקרטית ואת הקומוניסטים.

ומה בקשר לפעילות הטרור המדאיגה אותנו יותר מכל? להערכתי, בתחום זה עלינו לצפות בטווח הבינוני להחרפה. העובדה שמפקדות אש"ף שהו בירדן, אמנם היתה מסוכנת בעצם הקרבה הגיאוגרפית אלינו, אך אנשי אש"ף ידעו, כי הירדנים אוסרים עליהם לפעול מתוך ירדן.

נוסף לכך, המפקדות בעמאן היו נתונות תחת פיקוח חמור, ובמידה רבה תחת שליטה של המודיעין הירדני. עתה כל זה ייעלם. פעולות טרור בגדה ניתן לבצע גם ללא נוכחות פיזית של ההנהגה סמוך לגבול, ותעיד על כך פעילות ארגוני הטרור הפרו־סוריים בגדה. נוסף לכך קיים עתה חשש, כי אש"ף יבטל את "הסכם קהיר" בו התחייב לא לפעול נגד ישראל בחו"ל, דבר שיגרור את ישראל שוב לעימות לא נעים עם הטרור האש"פי, שבסופו של דבר הוא המסוכן לנו ביותר.

הצהלה על גירוש הנהגת אש"ף מירדן, היא, אם כן, מוגזמת. הארגון אמנם בקלע לקשיים, אך אנחנו לא נרוויח מכך. ■

אבו־איאד: ניתוק מירדן תנאי לאיחוי הקרע באש"ף...

תדמיתה של ישראל בארה"ב:

זאב בליצר, כתב "על המשמר" בארה"ב

„כפויית־טובה ובוגדנית"

התובע הכללי של ארה"ב, אדווין מיז, ידוע כאוהד מושבע של ישראל, אך לא תמיד עולה בידו להשתלט על המנגנון של משרדו ■ השוני בגישתם של פקידי ישראל בוושינגטון ובירושלים ■ מכת ההדלפות גם פה גם שם פוגעת בכולם ■ פרשה רודפת פרשה וההשפעה המצטברת: מתחזקת תדמיתה של ישראל כמדינה כפויית־טובה ובוגדנית ■ על ישראל לנהוג ביותר זהירות כדי לא להרעיל באמת את היחסים בין ואשינגטון וירושלים

התובע הכללי של ארה"ב, אדווין מיז, כועס מאוד על החשדות שהועלו נגדו על־ידי אישים רמי־דרג מסויימים בישראל כאילו הוא מנצח על שורה של פירסומים בארצו שהם לרעת ישראל. "דבר לא יוכל להיות אבסורדי יותר מהאשמות שווא כאלה", אמר לי.

התובע הכללי, אשר שימש כראש הצוות בבית הלבן בתקופת כהונתו הראשונה של הנשיא רונאלד רייגן, הוסיף, כי הוא עושה כל שביכולתו כדי לקיים "קני־מידה מקצועיים גבוהים ביותר" במשרד המשפטים. בחקירת האשמות נגד ישראל הקשורות במעשים שאינם נאים לה. את ההדלפות האנטי־ישראליות לעתונות הגדיר כ"בלתי מתקבלות על הדעת בעליל".

אחד העוזרים הבכירים של מיז אמר, בהסבירו את תגובתו של מיז, כי התובע הכללי מבקש "לעקור את החשדות נגדו בעודם באיבם. התובע הכללי הוכה בתדהמה מכל זה", אמר העוזר.

מיז, שלא־מכבר עשה בישראל שבוע ימים, רואה את עצמו כתומך איתן של ישראל. אך עובדה, שאין בידו להשתלט לחלוטין על הביורוקרטיה במשרדו. הוא יכול להוציא הוראות לצוות שלו להפסיק את ה"גילויים" על ישראל — ואכן עשה זאת. אך לא תמיד עולה בידו להבטיח שהוראותיו גם יקויימו.

הפקידים האמריקנים מקווים, כי ישראל מסוגלת להעריך ולהבין שמקרים כאלה אכן קורים. ככלות הכל, גם מנהיגי ישראל, לרבות ראש הממשלה, שר־החוץ ושר־הביטחון, אף הם אינם מסוגלים להשתלט תמיד על המנגנונים שלהם.

חלק מן הפקידים הישראלים המתוחכמים יותר בוושינגטון מגלים רגישות לבעיה הזאת, אך אחרים — בפרט בירושלים — בפירוש אינם מגלים רגישות כזאת. פקידים ישראלים אלה רואים בשורת הגילויים האנטי־ישראליים בוושינגטון חלק מקשר "לתפוס את ישראל". הנה מופצים כל מיני תיאוריות בדבר "הקשר": אולי מיז ופקידי ממשל אחרים עודם רוגזים על ישראל משום שהביכה את רייגן ב־1981, בשעת הוויכוח על עיסקת מטוסי האיוואקס עם ערב־הסעודית. זו כביכול דרכם של פקידי ממשל אמריקניים "לחסל את החשבון" עם ישראל.

מכת ההדלפות גם שם גם פה

כאשר שר המשפטים, יצחק מודעי, שהה באחרונה בוושינגטון. הוא העלה את נושא ההדלפות המזיקות בשיחה עם מיז. אחר־כך אמר שאם מישהו מסוגל להבין את טיבן של הדלפות כאלה ללא אישור בחברה דמוקרטית, הרי זו ישראל, אשר בה הדלפות מסוג זה הן צרה צרורה מוכרת, חלק בלתי נמנע מן הנוף הכללי.

אך למרות אהדתו של מודעי ודברי ההרגעה של מיז, אין ספק כי בממשל רייגן מצויים יסודות רבי־השפעה — ואכן גם במשרד המשפטים — השמחים להשתדל כדי להביך את ישראל. עובדה זו בלטה במיוחד כאשר בחודשים האחרונים התפתחה שערוריית הריגול של ג'ונתן ג'יי פולארד. הגילויים המזיקים ביותר באמצעי התקשורת האמריקניים באו ממשרד התובע הכללי וממוסדות שונים העומדים תחת פיקוחו, לרבות משרד התובע של מחוז קולומביה ומשרד החקירות הפדראלי (האף.בי.אי.).

אף הם, וכן פקידי אכיפת־חוק אחרים — בניגוד בולט לסטייט דיפארטמנט ולבית הלבן — עמדו בראש המפיצים מידע מביך — בכל הנוגע לישראל — בשורה שלמה של חקירות על פעולות הברחת נשק ישראליות, כביכול. היתה שורה שלמה של פרשיות מסוג זה, וביניהן העברה בלתי־חוקית כביכול של קריטונים (מיתקנים העשויים לשמש בפצצות אטום) ואחר־כך — הברחת טכנולוגיה, מוגבלת במכירה, של מיכלי תידלוק לישראל. נוסף על כך מתנהלים בבתי־משפט אמריקניים שני משפטים נפרדים נגד שני קציני צה"ל בדימוס — ביניהם אלוף — המואשמים בקשר למכור נשק לאיראן. הנזק מפרשת פולארד אך חיזק את הרושם כי ישראל אשמה.

כשבוע שעבר הואשמה משלחת הקניות של משרד הבטחון בניו־יורק בנסיון להבריח לישראל טכנולוגיה וציוד הדרושים לייצור פצצות מיצרר בישראל. עוזר שר החוץ האמריקני לענייני המזרח הקרוב ודרום־אסיה, ריצ'ארד מרפי, ברוחו לשגריר ישראל, מאיר רוזן, על החקירה המתנהלת זה חמישה חודשים על־ידי משרד המשפטים, רשויות המכס והפנטאגון — אמר, שממשלת ארה"ב תנסה למנוע את פירסום הסיפור הזה, שהחקירה תתנהל בחשאי, בלי רעש של כותרות בעתונים.

כפויית־טובה ובוגדנית

אך תוך שעות ספורות שידרה רשת הסי.בי.אס ידיעה עם כל הפרטים, בתוכנית החדשות הלילית שלה. יתר אמצעי התקשורת האמריקניים הלכו בעקבותיה. הידיעה בסי.בי.אס. באה מכתב הרשת במשרד המשפטים.

כתוצאה מכך שוב מוצאת ישראל את עצמה מואשמת בביצוע מעשה מלוכלך נוסף נגד ארה"ב, ידידתה הטובה ביותר ובעלת־בריתה הגדולה. ותוך כדי כך מתחזקת בארה"ב תדמיתה של ישראל כמדינה כפויית־טובה ובוגדנית. הנזק הוא ממשי עד מאוד — מודים פקידים ישראלים. קיימת השפעה מצטברת; כל פרשה כזאת מחלישה את תדמיתה של ישראל. אוייביה הפעילים של ישראל יכולים פשוט לשבת בשקט ולחייך מדרושני עונג.

במידה מסויימת, יכולה ישראל אך להאשים את עצמה בחלק רב מן הפירסום השלילי שניתן לה באחרונה: ככלות הכל "נתפסה על חם" בפרשת פולארד. לא ייאמן כמה היה זה עניין מטופש וגילוי של חוסר רגישות שהרגיז מאוד מאוד את הפקידים האמריקנים. עד מהרה החזה עוז לרדוף את ישראל בנוגע למעשים בלתי־ראויים אחרים מצידה, שביצעה כביכול.

ראש הממשלה, שמעון פרס, התנצל עד מהרה בפרשת פולארד והבטיח שדבר כזה שוב לא יקרה. ואולם בוושינגטון רווחת תחושה כללית שישראל לא טיהרה עצמה "על־באמת". כך, למשל, לא סיפקה לחוקרים האמריקנים את כל המידע כפי שהתבקשה לעשות, לרבות על תפקידו של אלוף חיל האוויר אביעם סלע, "מפעילו" המקורי של פולארד. כמו כן לא הוטלו עונשים רציניים על האנשים הללו, שפעלו כאילו "בגסות".

אדווין מיז: חסר כוח מול המנגנון

"הישראלים תמיד עוברים־את הגבול", אמר משקיף יודע־דבר בוושינגטון. "וכאשר הם נתפסים, הם צועקים שנוהגים בהם באופן בלתי־הוגן".

הפרשה האחרונה, הנוגעת לטכנולוגיה של פצצות המיצרר, אירעה למעשה ב־1984 בראשית 1985 — חודשים לפני שפולארד, פקיד המודיעין של הצי האמריקני, נעצר ליד שגרירות ישראל בוושינגטון באשמת ריגול. אך החקירה של הפרשה הזאת של הברחת נשק כנראה לא החלה לפני מעצרו של פולארד. אומרים, כי הסוכנים האמריקנים נתקלו בפרשת פצצות המיצרר, כאשר העמיקו את חקירתם בפעולות משלחת קניות של משרד הבטחון בניו־יורק — וזאת, שוב, אחרי מעצרו של פולארד. המוסד הזה, שבראשו עומד האלוף (מיל.) אברהם בן־יוסף, מופקד על השגת ציוד צבאי בארה"ב. לרשותו עומד חלק רב מ־1.8 מיליארדי הדולרים שארה"ב מקצה לישראל כסיוע צבאי. במשרדו עובדים 200 בני־אדם. הם "חורשים" את ארה"ב בחיפוש אחרי מיטב הנשק שניתן להשיג.

"מכופפים את החוק"

אחד התפקידים החשובים ביותר שלהם, הוא: ללמוד על הטכנולוגיה האחרונה המצויה בשוק, ולהבטיח שהיא תיהפך לחלק מן הציוד של ישראל. פקידים אמריקנים חושדים זה־מכבר, כי הפקידים הישראלים הללו לפעמים "מכופפים את החוק". אך עד כה לא היתה שום הוכחה נגד ישראל — רק חשדות מכוערים.

פקידים ישראלים מודים, כי ייתכן שלפני פרשת פולארד אכן הרחיקה לפעמים ישראל לכת למעלה מן המידה, במאמציה להשיג טכנולוגיות חדשות. אך הם טוענים, כי הדבר לא נעשה מתוך כוונות רעות כלפי ארה"ב, אלא רק לשם בטחונה הכולל של ישראל.

בפרשת פצצות המיצרר יש, כביכול, בידי פקידים אמריקנים עדויות חסויות בכתב, אשר לפיהן הדריכו נציגים של משרד הבטחון הישראלי — שאין להם חסינות דיפלומטית — יצרנים אמריקנים כיצד לעקוף את הפיקוח הקיים על יצוא סחורה מסוג זה, כדי לאפשר לישראל להשיג טכנולוגיה וציוד צבאיים רגישים, שחלים עליהם הגבלות מסויימות. ■

ישראל מכחישה בתוקף כי ביצעה כאן עבירה כלשהי.

ואולם אין ספק, כי בעבר הפעילה הביורוקרטיה הבטחונית הישראלית מרי פעם לחצים חזקים כדי להשיג עוד ועוד נשק וטכנולוגיה. תוך כדי כך העמידו הישראלים במיבחן את גבולות הסובלנות האמריקנית.

"לשתי הארצות שלנו יש בעיות עם הביורוקרטיות שלהן", אמר אחד מפקידי הסטייט־דיפארטמנט, ברומזו לשאיפתה של ישראל להשיג בארה"ב "בדרך זו או אחרת" עוד ועוד נשק, ולמוסדות אכיפת החוק האמריקניים המבקשים לעקוב בקפדנות ככל־האפשר אחרי מעשיה של ישראל, ללא התחשבות בנזק האפשרי העלול להיגרם ליחסים הכוללים בין ישראל וארה"ב.

לנהוג ביותר זהירות

בעניין זה נשאלות בוושינגטון שאלות חמורות בדבר יכולתה של ממשלת ישראל לפקח על עצמה. "הולך ופוחת האמון אם אכן אפשר לסמוך על ישראל", אמר פקיד פרו־ישראלי, ברומזו כי מן הדין היה שישראל תהדק את הפיקוח הפוליטי על מימסדי הביון והבטחון שלה; "לבריות אין מושג־של־ממש מה שהישראלים עושים באמת".

הנה כי כן תהיה זו שגיאה חמורה. אם ישראל פשוט תגיע לכלל מסקנה, כי בוושינגטון ישנם כוחות המבקשים "לתפוס" את ישראל ולהחליש את היחסים בין שתי המדינות. ובכן, ישנם ללא ספק פקידים אמריקנים שאינם רוחשים אהבה יתרה לישראל, ואלה בוודאי שמחים כשלוחצים אותה אל הקיר. אך גם על ישראל לבדוק יותר מקרוב את דרכי פעולתה בארה"ב. פקידים אמריקניים, המקיימים מגעים שיגרתיים עם נציגים ישראלים, חשים ביהירות מסויימת מצדם. וזה מרגיז אותם עמוקות.

המנהיגים הישראלים בירושלים אינם רשאים להניח, כי ישראל תזכה ליחס מועדף מצד ארה"ב לנצח. לא לעולם חוסן. לכל הפרשיות הללו השפעה מזיקה עד מאוד. הפקידים האמריקנים, שיחשדו מעתה ואילך בעבירות כשלהן מצד ישראל, ינהלו את חקירותיהם במלוא הקצב. משמע, שישראל תצטרך לנהוג ביותר זהירות מאשר בעבר בפעולותיה בארה"ב — אפילו אם פירוש הדבר הפחתת הלחץ הפוליטי וויתור מסויים על מידע מודיעיני ועל ציוד צבאי. האלטרנטיבה — גרועה הרבה יותר. הפירסום השלילי של החודשים האחרונים עלול להתגבר ולהתפשט בקצב מסחרר ולהרעיל באמת את היחסים בין וושינגטון ובין ירושלים.

סוף השביתה

יוסף שמי

כמה שווה אחות?

שביתת האחיות נכשלה אף שתביעותיהן היו צודקות. המפלה לא תהיה לטובת שירותי הבריאות. תהליך הניוון ימשך, אולי ביתר־שאת, שכן העיקרון לשלם פחות תמורה עבור יותר מאמץ, אין לו סיכוי להחזיק מעמד לאורך זמן

שביתת האחיות היא נושא מתסכל. היו לי כמה וכמה כותרות לרשימה זו: מי ניצח בשביתה? מי נשאר בחיים אחרי ניצחון האחיות? המימסד שם "פס" על האחיות, ועוד. לבסוף עלה בדעתי להעתיק כותרת של חיים חפר, שהופיעה במודעה בעיתון ערב — "כמה שווה אחות".

בגוף המודעה, בין השאר, שאלה ריטורית — "כמה שווה משמרת הלילה כשהעפעפיים עייפים והעיניים בוערות? כמה שווה לחוש אל אנקתו של החולה ולהרגיע את עצבנותיו המיוסרות? כמה שווה אחות? כמה שווה זאת המחלקת את ימיה בין התחבושות והזריקה? כמה שווה האשה האוספת את השתן שלי ושלך לבדיקה? כמה שווה זאת שמנקה את הצואה מיצועי הדווי של הישישים?" בסיום חתימת הוועד הציבורי למען מאבקם הצודק של האחים והאחיות של בתי־החולים. תרומות יתקבלו בבנק־המזרחי.

תיסכולים קשים

נגיד כאן בדרך אגב, כי מטה השביתה אמנם זקוק לתרומות. השביתה התנהלה עד־כה בלי עורף פיננסי. אחיות בתי־החולים פתחו בשביתה מבלי לקבל את אישור ההסתדרות או הסתדרות האחיות. השביתה הצודקת ביותר עולה כסף. יתכן ועכשיו, אחרי חתימת ההסכם עם ישראל קיסר, גם שאלת המימון תבוא על פיתרונה.

מה מייחד את מקצוע האחות — זו השאלה שיש לבחון אותה. על משקל אותה מודעה אפשר להכין מודעות לא פחות מרגשות תחת הכותרת: "מה שווה קצין צה"ל בקבע? מה שווה שוטר העושה ימים כלילות כדי לשמור עלינו? כמה שווה רופא?" ועוד...

עם זאת, יש במקצוע האחות משהו הגורם לתיסכול. יותר ויותר פירסומים מעידים, כי האחיות בבתי־החולים לוקות בתיסכולים שאינם מנת חלקם של הרופאים, הפסיכולוגים, הרנטגנולוגים והרוקחים.

כל עוד הטיפול בחולה היה פשוט יחסית, והידע של אחות מעשית הספיק, היה עודף של מועמדות למקצוע ולא היו בעיות. היום, המקצוע הוא בשליטה כמעט מלאה של נשים. האחות נהפכה למרכיב חשוב של הרפואה הנסמכת על מדע, טכנולוגיה, ניסיון ועבודה מפרכת הכרוכה גם בשירות אישי לחולה, לנכה, לפצוע וכו'.

לאחיות, אפילו יש להן הרבה ידע ונסיון, אין דיפלומה של רופא ולמרות שהיא קרובה לאולימפוס היא תהיה תמיד רק מס' 2. יש לכך משמעות מבחינת היוקרה, אך גם משמעות כספית.

אמצעי התקשורת מרבים לספר את תהילתו של הרופא, המנתח, החוקר, אך לא של האחות הנמצאת לידו. הדבר מגביר את הניכור בין האחות ובין המוסד ואף מכניס יחס דו־ערכי למקצוע. בארצות־הברית, כך מוסרים, יש תופעה חדשה של אחיות הפותחות להם מרפאות משלהן, הן מעניקות שירות, טיפולים, רושמות תרופות במסגרת המותר, מעניקות עזרה בבית ואף שוכרות שירותים של רופא לצורכי קיום המרפאה שלהן. ההכנסה של האחות העצמאית אינה גבוהה מזו שיש לה כעובדת בית־החולים, אך היא מרגישה בלתי־תלויה ב"רופא — מפקד". ההכנסה של כ־30 אלף דולר לשנה אינה גדולה מדי לפי קנה־מידה אמריקני, זאת משום שהאחות מגישה שירות במחיר נמוך בהרבה מזה שדורש רופא.

יותר מאמץ — פחות תמורה

תיסכול זה מצא את ביטויו גם אצלנו בימי שביתת הרופאים. האחיות עשו מה שניתן כדי לקיים השירות ואף דרשו רשות לרשום תרופות. הרופאים מאוד כעסו אז על עמדה זו של האחיות.

בעבר נתפס תפקיד האחות כסוג מסויים של שליחות, כדומה לתפקיד הרופא, אשר גם אליו התייחסו כאל אדם המוכן לכל קריאה, יומם ולילה כדי להציל נפשות. בספרות האירופית מוצגת האחות, לרוב כנזירה. עבודתה היא חלק מעבודת קודש, מהקרבה עצמית, אגב, עד עצם היום הזה בארצות קתוליות, נחשבות הנזירות כח־אדם מעולה, המוכן לכל סוג של שירות.

כל זה אינו רלוונטי למצבנו בימים אלה.

שירותי הבריאות עברו קיצוצים מעבר למה שקוצץ ממגזרים אחרים. הקיצוצים פגעו בעיקר בשכר. מתרחש דבר מוזר — במקביל לקיצוצים הוכנסו למערכת ציוד ושיטות מתקדמות העולות הרבה כסף. "דמי כניסה" לעידן חדש ברפואה, כמו, למשל, השתלת־לב או כבר תורמים נרכשים. אך ההמשך תלוי בתקציב המדינה והתקציב, כידוע, מצטמק.

הכנסת שיטות וציוד חדישים מחייבים יותר ידע ומאמץ ובעד אלה יש לשלם. אך בפועל משלמים פחות אף עבור העבודה השיגרתית. העיקרון של יותר מאמץ עבור פחות תמורה אינו יכול להחזיק מעמד לאורך ימים. לאחיות הנושאות על שכמן את עיקר העומס במחלקות החולים מגיעה תמורה הולמת. אין פירוש הדבר שרק דרך המאבק כה בחרו העומדות בראש השביתה, היא דרך המאבק הנכונה.

תרעומת על היועצים

אחרי 17 ימי שביתה הושג הסכם בין מטה השביתה של האחיות לבין מנכ"ל ההסתדרות. ההסכם קובע שעם פתיחת מו"מ תסתיים השביתה. נדמה היה שהכל ברור. אך בבוקר של יום חמישי הסתבר שלא כן הדבר, שר־האוצר וגם מנכ"ל משרד הבריאות דרשו הפסקת השביתה חזרה לעבודה ורק אחר־כך, בהבדל של שעה וחצי פתיחת מו"מ, שכן החלטת הממשלה גורסת מו"מ רק אחרי חזרה לעבודה סדירה. דקויות אלה מפתיעות אם נזכור שמשרד הבריאות נסוג מכוונתו לממש את צווי הריתוק ולא גילה דבקות גדולה באותה כתובה. עכשיו, כנראה, מרגישים עצמם אנשי המשרד על הסוס, ובאמת האחיות ניהלו את המאבק תחילה "בשם מעמד המקצוע", שיפור "תנאי העבודה", ורק אחר כך הוסיפו דרישה של "תגמול עבור מאמץ". זאת תוספת שכר, ושוב נסוגו לדרישה הבסיסית של שיפור תנאי עבודה. הדרישה לתוספת שכר ממש נגוזה.

דרך הפעולה של מטה השביתה ראויה לעיון מעמיק. האחיות שכרו את שירותיהם של אנשי מקצוע לניהול מאבקן המקצועי. הדבר עורר תרעומת כשל העובדה שאחרי שיחות מראתוניות, כשכבר הושגה הבנה, נסוגו האחיות בעצת יועציהן. בסופו של דבר, חתמו האחיות על מיסמך שאינו שונה מההבנה שהושגה ביום השני לשביתה.

היו דברים צורמים לא פחות בהופעותיהם של דוברי האחיות באמצעי־התקשורת. הם טענו בנשימה אחת שנשקפת סכנה לבריאותם ואף לחייהם של החולים, אך את האשמה תלו בשר־הבריאות ובאוצר. הטיעון שלאף אחד לא איכפת, ורק האחיות שנטשו חלקית את המחלקות, ובתקופה מסויימת אף את חדרי המיון, דואגות לחולים, היה מזוייף ואסור היה להשתמש בו, כשם שאסור היה לאיים בנטישה כללית של בתי־החולים. לא מאיימים בנשק סופי במאבק על תוספת שכר. אין לקוות לתמיכה ציבורית כשברקע איום של נטישת חולים המוטלים ביחידות לטיפול נמרץ, פגים ועוד.

במחלקה פנימית ב"אסף הרופא" בעת שביתת האחיות
צילום: בועז לניר

המאבק שניהלו אחיות בתי־חולים, יהיה בבחינת ציון־דרך בכללי המשחק שבין העובדים להסתדרות. זו הפעם הראשונה שקבוצת עובדים מנסה לשבור מסגרת קיימת, נבחרת. המעבידים ניהלו, וכנראה עוד ינהלו, שיחות עם נציגות שהתגבשה תוך כדי "מרד במימסד מקצועי קיים". ההסתדרות, וליתר דיוק ישראל קיסר, הבטיחה בעליפה שביום ראשון, עת יתכנס מרכז (או מזכירות) הסתדרות האחיות, יתמוך חיים הברפלד בהצעה לאמץ עובדה קיימת — חטיבת אחיות בתי החולים שתנהל מו"מ עם המעבידים ללא השתתפות האחיות שנבחרו מטעם האיגוד המקצועי.

הנושא הזה של אימוץ קבוצה סוררת במסגרת ה"קונסטיטוציונית" של האיגוד המקצועי עוד תלווה אותנו. וזאת משום שהתסיסה פוקדת קבוצות עובדים רבות. התסיסה הזו היא המחיר שעל ההסתדרות לשלם עבור ההסכמה לשחוק שכר בשיעורים כה גבוהים.

דרך מסוכנת ומסולה

נושא אחר שהיה חלק בלתי־נפרד מהמאבק של האחיות הוא ההתייחסות לצווי חירום. ממטה השביתה בישרו כי לא יציתו להם, ואף אמרו מה בדעתם לעשות — לנטוש את בתי־החולים, להתקבץ בכניסה לבית המעצר בגווה תרצה. ניתן היה לקבל זאת כ"גימיק" לגיטימי במאבק. עובדה היא שמשרד הבריאות עשה "אחורה פנה" ולא ניסה לממש את צווי־חירום. אף התוצאה היא, שבמאבק האחיות נעברו עבירות על החוק, לפחות לכאורה, מבלי שהדבר ימצא את ביטויו בהמשך.

הפרת החוק, או איום בהפרתו כדי לזכות ב"נקודות", היא דרך מסוכנת ומסולה, שכן היא מובילה את המדינה לתוהו ובוהו. אין פירוש הדבר שיש צידוק לשימוש בצווי חירום. אחד מפקידי משרד־הבריאות כינה את צווי החירום "תותח דווידקה", נקווה שמעתה יפסיקו להשתמש בנשק זה.

ובסיום, מה עם שביתת האחיות? נראה שהיא לא הצליחה. בלשון המעטה, האחיות צודקות, וכשלונן לא יהיה לטובת המקצוע ושירותי הבריאות. תהליך הניוון ימשך, אולי ביתר־שאת.

מוטי בסוק
טפטופי כנסת

● ותפתח הארץ את פיה ותבלע את שריד

אין לי ספק: הסכנה לחברה ולדמוקרטיה הישראלית מאגפם של עוזי לנדאו (ליכוד־חרות), הרב אליעזר ולדמן ופרופסור יובל נאמן (התחיה), הרב חיים דרוקמן (היום במפד"ל) — היא הרבה יותר גדולה מאשר מאגפו של מאיר כהנא (כך).

השבוע, בשעת הדיון בפרשת השב"כ, הדהים עוזי לנדאו, מנסיכי "המשפחה הלוחמת", גם את

עוזי לנדאו: עדת קורח...

השפויים שבח"כים מהל־כוד. בנאום ארסי, בנוסח מאיר כהנא, הוא תקף את השמאל והאשים אותו כמעט בכל הצרות שירדו על ישראל בשנים האחרונות. הנאום הכוטה היה בנוי בצורה דומה מאוד לנאומיו של מורו ורבו כהנא. כמה ציטטות נבחרות מספר הספרים והצמדתן בנוסח מאוד מאוד מסויים, למי שאינו חושב כמו עוזי.

וקודם כל, איך מתאר עוזי לנדאו את רצח שני המחבלים מאוטובוס מספר 300 ע"י אנשי השב"כ?

"ארוני היושב־ראש, כנסת נכבדה. ספר שמות פרק ב': "ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלותם. וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו. ויפן כה וכה וירא כי אין איש. ויך את המצרי ויטמינהו בחול" — כך פתח לנדאו את נאומו. דרך אגב. הוא איננו אדם דתי.

הקונוטציה ברורה: משה רבנו הוא אנשי השב"כ באוטובוס 300.

ולנדאו ממשיך: "עוברים מספר ימים. "ויצא משה ביום השני. והנה שני אנשים עברים נצים. ויאמר לרשע, למה תכה רעך? ויאמר מי שמך לאיש שר ושופט עלינו? הלהרגני אתה אומר כאשר הרגת את המצרי? ויירא משה ויאמר: אכן נודע הדבר".

ולנדאו גם מפרש את התנ"ך: "משה עושה מעשה צדק נגד החוק הפורמלי במצרים הכל כשורה: עד שהיהודים מדליפים את הפרשה לפרעה".

לא צריך לאמץ את המוח כדי להבין מיהו הרשע. מיהם המדליפים. מיהו פרעה אליבא דח"כ לנדאו, מהי דעתו על החוק (הפורמלי) הקיים בישראל, ומה היה קורה לחוק (הזה) לו "ההומניסט" לנדאו היה בשלטון בישראל.

אבל זהו רק הפרולוג, זוהי רק ההקדמה לדברי עוזי לנדאו — וההמשך: "בפרשת השבת, היא פרשת השב"כ, ושם כתוב: "ויקח קורח ודתן ואבירם ואון..." ובנו של חיים לנדאו, ממנהיגי האצ"ל, מתאר את פרשת קורח. ויודע מהי דעת התורה על קורח ובני עדתו, מסביר הפרשן הנודע מהרוזו: "הסיבה האמיתית לפרשת קורח הוא הרצון לשלוט על זדון לב שיש בתוכם, ואנחנו מדברים על כ־250 איש הקמים נגד שישים ריבוא בעם".

מי ששמע את נאומו "המרתקים" של לנדאו בכנסת, ומי שהקשיב גם לנאום הזה עד הסוף — יודע כי לפי הערכת מיודענו, כל העם מאחוריו ורק מיעוט מבוטל נוהה אחר האגף האחר. "פסק־הדין היהודי התנכ"י", מכריז לנדאו וממשיך: "ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקורח".

יותר מאשר הערבים, עכשיו ברור גם מה מותר לעשות לו, לשמאל הזה, ובלי ועדות חקירה.

או בבקשה, רבותי, חייקה גרוסמן ואמנון רובינשטיין, חרדו מחוק הגזענות וממאיר כהנא. עוזי לנדאו ושותפיו לדעה יושבים בלב לבו של המימסד. בתוך הממשלה. בתוך הקואליציה. בהם צריך להלחם. ■

● שני חיים צדוק?

"יום שחור למשפט הישראלי: הבו לנו ועדת חקירה לפרשת השב"כ", תובע עו"ד חיים צדוק, לשעבר שר המשפטים בממשלות המערך. תביעתו זעזעה את יסודות מפלגת העבודה. הטלוויזיה הזדעקה והזמינה אותו לאולפניה. הרדיו מיהר והצמיד לפיו מיקרופון. כל העתונאים שתו את דבריו בצמא.

אכן, איש מוסר הוא, חיים צדוק.

מורה לעם שלם.

ולשכת מפלגת העבודה שומעת בצמא את דבריו, ומתוכה בוקעת ועולה וגוברת הקריאה: הבו לנו ועדת חקירה ממלכתית לפרשת השב"כ!

ויהי בוקר ויהי ערב. ולישראל יש ועדת חקירה. ומה יהיה אם מסקנותיה לא כל כך ימצאו חן בעיני חיים צדוק?

השאלה הזאת מחזירה אותנו לקרקע המציאות של "ועדת בייסקי". כידוע, הממשלה לא כל כך רצתה לחקור את המפולת האיומה במניות הבנקאיות. לא כל כך? בכלל לא רצתה. שמעון פרס לא רצה וגד יעקבי, שר העל הכלכלי לא רצה. ביניהם רכים וטובים במערך. פרופסור דוד ליבאי מאוד רצה, וחיים רמון מאוד רצה. ואליהו שפייזר ואהר'לה הראל מאוד רצו. ובלחץ ועדת הכנסת לביקורת המדינה נאלצה הממשלה לבלוע את "ועדת בייסקי".

חיים צדוק: לא מתעניין בכל...

"ועדת בייסקי" היא ועדת חקירה ממלכתית, כמו "ועדת אגרנט", כמו "ועדת כהן". כל ממשלות ישראל, ללא יוצא מהכלל, ביצעו עד כה את המסקנות של כל ועדות החקירה הממלכתיות שהיו לנו, בין אם הן אהבו את המסקנות ובין אם לא. במאמר מוסגר ייאמר מיד, הן אף פעם לא אהבו את המסקנות!

והנה קם חיים צדוק וקורא לממשלת ישראל ולחברי כנסת ישראל, לוועדת הכספים של הכנסת — למלא אחר מסקנות "ועדת בייסקי". כל המסקנות? לא. חיים צדוק לא מתעניין בכל המסקנות. חיים צדוק מתעניין רק בבנק דיסקונט: "רק אותו חלק ב'דוח בייסקי', שקורא להדיח את רפאל רקנאטי מראשות בנק דיסקונט — אל תמלאו".

אל תגעו במשיחי.

מה, יש שני חיים צדוק? אחד שרוצה ועדת חקירה ושני שלא רוצה אותה? בוודאי שלא. ההוא שבער, וההוא שנגר — הם אותו צדוק. פעם אחת הוא כועס על שידידו שמעון פרס לקח לפרשת פולארד והשב"כ דווקא את רם כספי, בפעם השניה אין לו טענות: רקנאטי משלם יפה.

וחיים צדוק הוא מבכירי הפרקליטים של בנק דיסקונט.

● עושים חשבון (עם) בזוק

אם החוק הזה היה קיים בזמן "משפט המחתרת", מרבית "הבחורים הטובים" היו יושבים בכלא גם היום.

"החוק הזה" — הוא תיקון מספר שלוש לחוק בתי המשפט. הניח אותו השבוע על שולחן הכנסת שר המשפטים החדש, יצחק מודעי. התיקון התקבל בקריאה ראשונה.

עד היום היה מקובל, כי במשפט פלילי, בו יושבים שלושה שופטים, הולכים לפי בית הלל. כלומר, כאשר השופטים חלוקים בדעותיהם לגבי חומרת העונש, דעת השופט המינימליסטי היא הקובעת. דבר זה נוצל לרעה במשפט המחתרת, ע"י השופט המחוזי, ד"ר יעקב בזק שביקש להטיל, על חלק מ"הבחורים הטובים" עונשים קלים במיוחד — בהשוואה להחלטות עמיתיו לכס המשפט — ו"החברים הטובים" נהנו מטוב לבו של בזק.

הדבר הזה לא מצא חן בעיני ביהמ"ש העליון, כשהדבר הובא לידיעתו, אך לא היה בכוחו לשנות. העליון הסתפק, איפוא, בהערות ובנזיפה.

"הבחורים הטובים" מקורבים, כידוע, דווקא למחנה של מודעי. לפיכך אל לה למודעי, לבכות על חלב שנשפך. אולם אנשי משרד המשפטים, אנשי המקצוע, לא יכלו להתעלם מהרמז העבה מאוד של העליון. ואכן, השבוע החליטה הכנסת לסתום את הפרצה כדי ששוב לא תקרא לגנב. ■

עם ד"ר שמעון שפירו, אונ' ת"א

ורד לוי

תחת אימת האלימות

דעותיו של מרצה בבית הספר לעבודה סוציאלית על העבודה בשטח ● כיצד מתמודד העובד הסוציאלי עם הסכנות והאיומים הכרוכים בעבודתו ● מי נוטה לבחור במקצוע זה ולאלו תכונות הוא זקוק כדי להיות עובד סוציאלי טוב ● מדוע יש הרבה יותר נשים מגברים במקצוע זה ● התסכולים והסיפוקים של העובד הסוציאלי

ש. בעקבות רצח העובדת הסוציאלית במגדל העמק, העלו רעיון להצמיד שוטר מלווה לכל עובד סוציאלי בעת מילוי תפקידו. מה דעתך על ההצעה הזו?

ת. לדעתי זה אינו מתקבל על הדעת. קצת לא נוח לי לדון בנושא הרגיש הזה ממרומי האולימפוס האקדמי, אף על פי כן אני מוכרח לומר שזה רעיון לא טוב. היה זמן שבו בכל מחלקה של שירותים חברתיים היתה דלת ברזל כבדה, שומר־בריון עמד בפתח, ושורה של פעמונים ומחיצות במעברים. הדבר הזה עבר מן העולם ולא ישוב עוד. ואגב, הוא בוטל ביוזמתם של העובדים הסוציאליים עצמם, וזאת — משתי סיבות: ראשית, התגבשה הכרה ברורה שכך אין מטפלים ואין יוצרים קשר של אמינות עם האנשים הנזקקים לשירותים. ושנית, הגיעו למסקנה בדוקה שכל האמצעים האלה לא הפחיתו בהכרח את גילויי האלימות. לחזור לדפוסי התגוננות ושמירה כאלה היום — זה בלתי־אפשרי ובלתי רצוי, לדעתי.

ש. מהו, אם כן, הפתרון האלטרנטיבי לבעיית הסכנה המרחפת על עובדים ועובדות סוציאליים כתוצאה ממעשים אלימים של מטופלים נגדם?

ת. אין פתרון אחד אבסולוטי. ישנם פתרונות מתחומים שונים שעשויים להפחית במידה משמעותית את הסיכונים. למשל יש לשים דגש יותר בתקופת הכשרת העובדים על מה לעשות ואיך — כאשר הם נקלעים בסיטואציה של מעשי אלימות נגדם. זה כולל רכישת ידע בהגנה עצמית שלדעתי יש להקנות לכל עובד סוציאלי, וכן הכשרה במישורים התנהגותיים: לדעת כיצד לפשר, להרגיע ולמנוע הסלמה של התפרצויות זעם.

במישור אחר, יש לדעתי צורך בניסוח בהיר ומדוייק ככל האפשר של 'מה שמגיע' ו'מה שניתן להוציא משירותי הרווחה'. חלק גדול מהתסכולים וההתפרצויות האלימות נובע מהנחת יסוד של המטופלים שבדרך זו אפשר להשיג יותר. כעקרון, בכל מערכת, שבה החובות והזכויות אינן מוגדרות וברורות כל צורכן, נותר תחום אפור מטושטש המהווה הזמנה לאלימות. והראיה — במשך כל השנים היתה וישנה אלימות בקרב שירותי הרווחה של הרשויות המקומיות, ואף פעם או כמעט אף פעם לא היו גילויי אלימות במוסדות הביטוח הלאומי, מקום שבו הגדרת הזכויות ברורה ומדוייקת.

ש. איזה אחוז מתוך כלל העובדים הסוציאליים בארץ חשוף למעשי אלימות?

ת. קשה לאמוד זאת באחוזים. ישנו חלק בלתי מבוטל של עובדים, שעקרונית הסכנה מוחשית לגביהם יותר מאשר לגבי אחרים. הכי הרבה מאויים, אולי, פקיד הסעד. פקיד סעד הוא עובד סוציאלי בעל ותק ונסיון המקבל מינוי משר העבודה והרווחה, ומינוי זה מקנה לו סמכויות וזכויות שאין לעובדים בסקטורים אחרים, כגון הוצאת ילד מבית הוריו, הוצאת בעל מביתו, וכיוב'. מטבע הדברים מעורבותו של פקיד הסעד בעניינים רגישים כאלה מביאה לכך שהוא מאויים יותר מכל עובד סוציאלי אחר. מעניין לציין, שדווקא מקרי האלימות בתוך הבתים, הם מועטים יחסית. אפשר אפילו לומר שבכלל — המשרד מסוכן יותר מאשר ביתו של המטופל. אבל מעל הכל: התפרצויות של אלימות וזעם הם דברים שקשה לצפות אותם מראש. אין כאן שום חוקים וכללים.

מי הולך להיות עובד סוציאלי?

ש. עד כמה שזה נורא לומר, אבל: כלום אין מקום להתפלא על כך שרק פעם בשנה נרצח עובד סוציאלי בישראל? הרי עוצמת הסיכונים, כפי שהיא משתמעת מדבריך, יכולה להוביל להרבה מקרים כאלה?

ת. יש הרבה מאוד מקרי אלימות נגד עובדים סוציאליים. ככל הידוע לי, מגיעות למשטרה מאות תלונות בשנה. מבחינה סטטיסטית, כאשר יש מאות תלונות — עקרונית, הן מעידות על אלפי מקרים משום שעל מעשי אלימות רבים אין מדווחים. זה כולל מכות, איומים, הפחדות ולעיתים פגיעות קשות יותר. זוהי רעה חולה בתחום העיסוק הזה ויש לעשות כל מה שאפשר כדי להתמודד איתה.

ש. מלבד הסיכונים הכרוכים בעבודה סוציאלית, היא טומנת בתוכה גם מנה לא קטנה של תסכולים, של פערים בין מצוי ורצוי ושל כפיות טובה. האם לא צריך להיות קצת מזוכיסט כדי לבחור בעיסוק זה? איזה טיפוס של סטודנט נוטה למקצוע זה?

ת. לא צריך להיות מזוכיסט. בדרך כלל מגיעים אלינו אנשים שיש להם עניין בזולת, שהם יותר איכפתיים ובעלי עמדות פחות אדישות למה שמתחולל בסביבתם. לחלק ניכר מאלה הפונים אלינו, יש כבר נסיון רלוונטי קודם אם במסגרת השירות הצבאי ואם במסגרות אחרות. אל הרקע האישי הזה מתלווים שיקולים נוספים כגון העובדה, שעבודה סוציאלית היום היא אחד התחומים היחידים בארץ, שדי בתואר ראשון בשביל להשיג עבודה. ישנם כאלה שהשיקול הפרקטי הזה הוא הדומיננטי בהחלטה שלהם. לדאבון הלב, ישנו גם אחוז קטן של אנשים שהמוטיבציה שלהם נובעת מהצורך והרצון לשלוט בחיי אנשים אחרים. אנו מזהים אותם כעבור זמן מה, ויש לנו בעיה לא קטנה עם הנושא הזה. זוהי, אגב, בעיה שנתקלים בה בכל תחום דומה של עיסוק בבני אדם, כמו רפואה, פסיכולוגיה וכיוב'.

ש. באיזו תכונה חייב להיות ניחן אדם, אשר בלעדיה לעולם לא יוכל להיות עובד סוציאלי טוב?

ת. במקום הראשון אני שם רגש חזק של האמפטיה. כלומר, היכולת להכניס את עצמך לנעליו של אדם אחר, של הזולת. להיכנס אל הראש שלו. להזדהות ולחוש את תחושותיו. אם אני צריך להצביע על תכונה שבלעדיה אין לך מה לחפש בתחום העיסוק הזה — זוהי האמפטיה. במקום שני אני מדרג את חוש ההומור.

ש. זאת, על מנת שהעובד בעצמו לא ירצה להתאבד או משהו כזה...?

ת. חס וחלילה. חוש הומור, משום שמציאותו מעידה על יכולת לראות צדדים שונים של דברים במבחר של פרספקטיבות. וכמובן, על אופטימיות בסיסית שטבועה כאדם. מי שמתעסק מבוקר עד ליל בבעיות קשות, בסיטואציות טרגיות ובמבוכים שנראים בלתי פתירים לחלוטין, נזקק עד מאוד לכישורים אלה. דבר נוסף שהעובד הסוציאלי חייב להיות ניחן בו, הוא: יכולת התכנון והחשיבה האנאליטית, בצד דמיון יוצר. מציגים לפני העובד הסוציאלי בעיה סבוכה. הוא צריך להרכיב מערך מתוכנן שבנוי על ניתוח מעמיק של הבעיה ולא אחת הוא נדרש להרבה דמיון וכוח המצאה כדי להגיע לפתרון הספציפי הטוב ביותר.

ש. למה, בכל פעם שמדובר בעבודה סוציאלית, עולה אסוציאציה מיידית של 'עובדת סוציאלית', קרי, ממין נקבה?

ת. פשוט מאוד, משום שיש הרבה יותר עובדות סוציאליות מעובדים סוציאליים. בביה"ס לעבודה סוציאלית מגיעים הגברים בקושי ל־15% מכלל התלמידים. ייתכן שבשטח יש קצת יותר גברים, אבל כעקרון, זהו היחס המספרי בין נשים וגברים בתחום זה.

ש. ולמה זה כך, לדעתך?

נשים — בשטח, גברים — בניהול

ת. הנושא הזה נדון ונדוש ונחקר רבות. זהו מין מעגל קסמים שקשה לפרוץ אותו. מכל מקום, אפשר להשיב על השאלה מכמה זוויות. נתחיל במשכורת. היא נמוכה יחסית, ולכן היא נתפסת כמשכורת של מפרנס שני במשפחה. בלי להיכנס לעמדות שיפוטיות, אסתפק בציון העובדה, שעדיין נתפסת האשה כעונה על ההגדרה של מפרנס שני. זה אלף. עובדה נוספת היא, שרוב המקצועות הטיפוליים, הקשורים בהגשת עזרה לבני אדם, נהפכו בעולם כולו ל'מקצועות נשיים'. למה? טוענים שנשים אמפטיות יותר. שמטבען הן נוטות יותר לפעילות של תמיכה וסעד ופחות לכיוון של תכנון וקשרים אנאליטיים. ייתכן שזה לא צריך להיות כן. ייתכן שזה נובע מחינוך מוטעה. מהנחות־יסוד מוטעות. אבל ככה זה בשטח. והמצב אצלנו — 85% נשים מול 15% גברים — אינו שונה מהותית מהמצב בכל העולם המערבי.

ש. היה סביר להניח, אם כך, שגם את מרכזת התפקידים הבכירים והניהוליים בתחום העיסוק הזה יאיישו נשים, בגלל הרוב המוחלט שלהן בשטח. מה המצב 'למעלה'?

ת. התמונה משתנה והולכת ככל שמטפסים הן בסולם הניהולי והן בסולם האקדמי. בתפקידי ניהול, הרוב הוא גברי. גם בקרב המרצים הבכירים והחוקרים באוניברסיטאות, ישנו רוב ברור לגברים. שוב, בלי עמדות שיפוטיות — העובדות מראות שרוב רובן של ה־85% עובדות סוציאליות נשארות בשטח, ודווקא מתוך המיעוט הגברי של 15% נתפסות המשרות הרמות יותר.

ש. האם מקובלת עליך ההנחה לפיה סיכויי ההצלחה של עובד סוציאלי, שצמח מתוך שכונת מצוקה, רבים יותר יחסית מאשר סיכוייו של עובד שבא מ'סביבת השמנת'?

ת. הנושא הזה לא נבדק בצורה מחקרית, ואיני רוצה לתת הכללות חסרות משמעות. אני רק יכול לספר שאני מכיר אישית כאלה שבאמת באו מתוך העוני ועשו עבודה נפלאה. אבל אני גם מכיר הרבה מאוד 'ילדות שמנת' שיוצרות קשרים מצויינים, שיש להן כל האמפטיה הדרושה והן מצליחות מאוד לחדור לנעלי המטופלים ולעזור להם. ואני מכיר גם, לצערי, יוצאי שכונות מצוקה שלא כל כך עושים חיל בעבודתם. אין באפשרותי להכליל.

תיסכולים וסיפוקים

ש. במשוואת התיסכולים והסיפוקים של עובד סוציאלי, מה לדעתך גובר על מה?

ת. למיטב ידיעתי, בסופו של דבר שליט יותר הסיפוק. זה תלוי, כמובן, באיזה תחום ספציפי מתרחשת העבודה, ומה הם הנתונים האובייקטיביים. מצד שני, נכון שיש הרבה תסכול ומתח. ישנם מקרים רבים שהניתוח האנאליטי מציב, בקלות יחסית, את הפתרון הנכון, אלא שאין משאבים ואמצעים לממש אותו. זהו הפער שציינת, בין הרצוי למצוי. זה דבר מתסכל ומדכא מאוד, מין תחושה של אוזלת יד וחוסר אונים. לגבי עובדים מסויימים גם מתעוררת שאלה קשה על מידת התועלת שהם מביאים. כמו, למשל עובדת סוציאלית במחלקה אונקולוגית בבית חולים. כנגד הטרגדיות שהיא עדה להן, היא לא פעם שואלת את עצמה: מה אני בכלל עושה פה? מה אני כבר מועילה? להחזיק את ידו של מישהו שנגזר עליו למות? המושג 'עבודה סוציאלית' הוא רחב מאוד ומכיל בתוכו המון תחומים. כנגד הדוגמה של עובדת סוציאלית במחלקה אונקולוגית, אני, כמובן, יכול להביא דוגמה הפוכה של עובדת שמצילה קשיש מחיי איש בזוי ורעב, ומאפשרת לו ליהנות מזקנה מכובדת ונעימה. אז יש הרבה קיטורים. ויש הרבה מצבים קשים. אבל בעקרון, עובד סוציאלי הוא אדם שתפקידו לעזור לאנשים למצוא פתרונות של תפקוד חברתי, ואם הוא שלם עם המשימה ועונה על הכישורים הבסיסיים שהזכרתי לעיל, הסיפוק שיפיק מעבודתו יעלה על התסכולים הבלתי נמנעים המתלווים לה.

ש. האם נכון לומר שצרכניה העיקריים של שירותי הרווחה באים משכבות המצוקה והעוני?

ת. לא. עבודה סוציאלית, זו לא רק עזרה למשפחות עניות. ישנן משפחות שיש להן בעיות של אימוץ, ויש שיקום נכים. ודברים כאלה הרי קורים בכל עשירון חברתי. ומה עם לידת ילד פגום? וסיעוד לקשישים? ומחלות קשות ותאונות? וסיעוד נפשי בצבא — כל הקבנ"ים הם עובדים סוציאליים. לעזרה הסוציאלית יש נגיעה לכל תחום של החיים, בכל שכבה סוציו־אקונומית. ישנם תחומים לא מעטים שבהם המגע עם העובדת הסוציאלית מתחייב על פי החוק, כגון במקרה של אימוץ. הדבר הכללי ביותר שאני יכול לומר — והוא נכון תמיד ולגבי כל המקרים — כל אחד מאיתנו עלול להיקלע, בשלב זה או אחר של חייו, לתוך מעגל סגור של בעיה מסויימת בלי למצוא מוצא לעצמו. כל אחד מאיתנו, במצב כזה, חש צורך במישהו שיעזור לו להחלץ ממצבו. המישהו הזה, פעמים רבות מאוד, הוא העובד הסוציאלי. ■

מבצע שיט 86'

חנה איש־הורוביץ, ניו־יורק

סילבר לא היה שם

"היא מוכרח להיות כאן", שאגה סי טימפסון, גברת סטריוטית בעלת גוף רשן ובגדי טריקו הדוקים בצבעי הדגל האמריקני, כשהתגלתה לעיניה אוניית הקרב "איווה". ואכן, הגבר הגבה־קומה בז'אקט כחול ומכנסיים לבנים שיצא לסיפון היה לא אחר מאשר הנשיא רונאלד רייגן, שאונייתו השתתפה במשט המפורסם, אולי הגדול בהיסטוריה, "מבצע שיט 1986", שנערך לכבוד חגיגות יום־העצמאות האמריקני.

האונייה "דורותי מוראן", אחת מ־21 אוניות הגרר של חברת מוראן, הובילה את האוניות הנכנסות לעבר נמל ניו־יורק, בדרכן במעלה נהר ההדסון. בעלי החברה הזמינו מכרים וכך אף הגעתי לשם.

אלפי מפרשיות

בכניסה למעגן בסייטון־איילנד, אזי נעימות את פנינו מקבלים עובדים של החברה, הסובבים במעגלים ובוחנים שלטים: "חברת מוראן אינה הוגנת". האורחים חולפים על־פני המפגינים בפנים חתומות: לא נעים. סירות עם עובדים של החברה מקיפות את אוניית־הגרר, שצמוד לצאת למשט. מנהל החברה מודאג: אם הסירות יחסמו את הדרך, האונייה לא תצא למשט, אולם בבוא השעה להרים עוגן — סירות המחאה את השטח. רואה שהכל הסתדר, ויצאנו לדרך.

קפה, רוח קלה נושבת, מלצרים בארוש ולבן מגישים קפה ועוגיות. ריק, סטודנט לרפואה באוניברסיטת קולומביה, עובד בשעותיו הפנויות כמלצר ונהנה משני העולמות. הוא מספר שקם בשעה אחת לפנות בוקר כדי להעמיס את האונייה בכל טוב. "דרך נהדרת להרוויח כסף ולראות את כל האוניות".

שטים אל מבוא נמל ניו־יורק, לפנינו שתי כבאיות־אש זורקות מים בצבעי הדגל האמריקני, ואחרינו המשט: עשרים ושתיים אוניות מפרש גדולות ובעקבותיהן אלפי מפרשיות וספינות קלות. חולפים על פני אוניות־קרב, חלקן אמריקניות, אחרות מבריטניה, קולומביה, ברזיל, הודו. מספרים שיש אף ייצוג לגוש המזרחי, לא ראיתי אותן. על הסיפונים מלחים בשורות ארוכות בלבן, רק הקצינים בשחור.

ישן מזל חדש

קרבים לנמל, מרחוק נגלית כלת השמש — פסל החירות, קוויה מצטיירים בבירור על רקע השמים הכחולים. [illegible]

על הפרק

מארק גפן

הרפובליקה השנייה

הרוטציה תתבצע — שום משבר לא יפרק את ממשלת ה„אחדות" ● בגלל סד הקבינט הפאריטטי — ממשלת ה„אחדות" היא המשך לממשלות בגין ושמיר ● שמעון פרס הביא סגנון חדש בהתבטאויות ראש ממשלה, אך „לא על הסגנון לבדו יחיה האדם" ● סכנת הרפובליקה השלישית, פרי געגועים למשטר חזק ולמנהיג כריזמאטי

עדיין ישנם אנשים המציבים סימן שאלה על עצם קום הרוטציה בראשות הממשלה, בעוד שלושה חודשים. הללו ניתלים בכל משבר הפוקד את הממשלה — ואלה אינם חסרים מאז כינונה — ומצפים, כי הפעם העניין רציני, הפעם זה יסתיים בפירוק הממשלה.

טענתי כל הזמן ואני מוסיף לטעון: שום משבר לא יפרק את הממשלה הזאת. לא הודות ל„תכונות הנביא" שבי, אלא מתוך הערכה שממשלת האחדות נהפכה לקונצפציה, שהיא השלב השני במהפך הפוליטי של שנת 1977. אם המהפך ב־77' העלה לשלטון את הליכוד, הרי הממשלה שהוקמה בשנת 1984 פתחה שלב נוסף במהפך הפוליטי בארץ, המבוסס על שותפות בין המערך והליכוד, כך נולדה הרפובליקה השנייה בישראל.

איני מבין את האנשים המהלכים אימים על עצמם ועל האחרים בגלל הצפוי לנו עם כניסתו של יצחק שמיר לתפקיד ראש הממשלה. הרי עברנו כבר „תקופת הכשרה" עם מנחם בגין, ואף את יצחק שמיר הספקנו „לטעום" כראש הממשלה. אז מדוע זה מנפנפים נגד עינינו ברחליל הרוטציה כמשהו איום ונורא? איני צריך להביע את דעתי על השקפת עולמו ותפיסתו הפוליטית של שמיר, או את הערכתי לכושרו המנהיגותי, כדי שיובן, כי הסתייגותי מאותה אווירת הפחדה אינה נובעת מהתלהבותי היתרה משמיר.

אבל מה שמטריד אותי הוא, כי המפחדים משמיר, מתייחסים לקיום הרוטציה כמו אל שינוי שלטוני, כאילו מדובר בהחלפת הממשלה הנוכחית באחרת. לא דובים ולא יער. אמנם כן, עם כניסתו של שמעון פרס לתפקיד ראש הממשלה נשמו הכל לרווחה, כלומר הציבור השפוי. וגם אנו, אשר כידוע, התנגדנו להקמת ממשלת אחדות לאומית, אמרנו לעצמנו: לפחות הסגנון יהיה אחר.

סגנון חדש

ואומנם, שמעון פרס הצדיק את הציפיות בקשר לשינוי בסגנון הדיבור, ובמידה מסויימת אף שינוי לגבי סגנון השלטון: אחרי הדימאגוגיה הבגינית והשמירית, אפשר היה ממש להתבשם מדברי פרס, בהתבטאויותיו המתונות בעניינים מדיניים ובדברים אחרים הפליג, והדליק את דמיון הציבור לגבי העתיד הטכנולוגי, ובהבטחותיו להפוך את המדינה לאחת המתקדמות והמשגשגות ביותר בעולם. אין להסתיר גם את עובדת הנסיגה מלבנון, ששמה קץ לטראומה של מלחמת השולל שנמשכה שלוש שנים. אומנם, כל ממשלה היתה חייבת בשלב זה להמלט מלבנון, אך לא נקפה את זכותו של פרס בקבלת ההחלטה וביצוע המשימה. מצד שני, מה שמכונה „התוכנית הכלכלית החדשה" עדיין לא הוכיח את עצמו כהצלחה — על אף בלימתה של האינפלציה שהושגה במחיר כבד — על חשבונם של השכירים, על־ידי החלשת החלשים ביותר, ויצירת מוקדי אבטלה בעיירות הפיתוח. אשר להבטחות בדבר היוזמה המדינית וקידום תהליך השלום — הרי מכל הסערות שפקדו את הממשלה בנושא זה (מי עדיין זוכר שפרס האשם בהפרת ההסכם הקואליציוני בעקבות נאומו בעצרת האו"ם) נותרו מלים מיותמות בלבד. ספק אם שמעון פרס יצליח עד גמר כהונתו לסיים את פרשת טאבה. שמעון פרס חדל כבר לספר בחוגים מצומצמים על כוונתו לפתוח במשא ומתן עם ירדן והפלשתינים, „כל עוד הליכוד נמצא בממשלה". היוזמה המדינית מתה (אומנם לא רק באשמת ישראל), והסטאטוס־קוו שנקבע על־ידי הליכוד, כלומר המשך שלטון הכיבוש בגדה, תוך התבססות ההתנחלות היהודית — משמש כיסוד למדיניותה של הממשלה.

מן הסגנון אפשר היה להתרשם במשך חודשים מספר, אולי אף במשך שנה שלמה לכהונתו של פרס כראש הממשלה. אך מסגנון בלבד אי־אפשר לחיות. מה בצע בדברי המתינות החוזרים על עצמם בנאומיו, אם אין להם תרגום מעשי במדיניות? כזכור שמעתי בארה"ב התבטאות של נהג מונית על הנשיא קרטר, בתום שנה לכהונתו: נכון, קרטר הוא אדם הגון, אך האם אני יכול לפרנס את משפחתי מהגינותו של הנשיא? במלים אלה הביע האיש אכזבה ממדיניותו הכלכלית של קרטר. הדברים האלה יפים גם להגדרת יחסנו אל שמעון פרס: לא על הסגנון בלבד יחיה האדם...

הסד: הקבינט הפאריטטי

ממשלת שמיר, אשר תקום עם הרוטציה, לא תהיה אלא המשך של ממשלת פרס — וזו הרי היתה, על פי קווי היסוד של הקואליציה, ממשלת המשך של ממשלת הליכוד בראשותו של שמיר. צריך לזכור את נקודות המפתח והטמונה בבסיסה של ממשלת האחדות — קיומו של הקבינט על בסיס פאריטטי בין שני חלקי הקואליציה. בקבינט, כידוע, אין אפשרות לקבל הכרעה, אלא בהסכמה משותפת של המערך והליכוד. אומנם, גם הליכוד כבול על־ידי עקרון ההסכמה הפאריטטית, ואין הוא יכול היום להעביר, למשל, הצעה על החלת החוק הישראלי ביהודה ושומרון. אבל הנקודה המכרעת בהסכם זה היא אי־יכולתו של המערך ושל פרס לגרום לשום שינוי, מדיני או אחר, בלי הסכמת הליכוד. פירושו של דבר, כי ממשלה זו ממשיכה את המדיניות שנקבעה עם המהפך ב־1977.

אילו המהפך בשנת 1977 היה בבחינת „תאונה היסטורית", כפי שניסו להתנחם אי־אלה עסקנים של מפלגת העבודה, אפשר היה לחזור למשטר הראשוני. מה שהייתי מכנה — הרפובליקה הראשונה של ישראל. אך שתי מערכות הבחירות שבאו לאחר מכן הוכיחו כי תנועת העבודה אינה מצליחה לחרוש את ההגמוניה במדינה. לא רק בגלל כוח אלקטוראלי בלתי מספיק, אלא גם בגלל נטישתם על־ידי „בעלי ברית היסטוריים". כך נולדה גם הקונצפציה של אחדות לאומית — לא כהוראת שעה בעקבות תוצאות הבחירות האחרונות, אלא כהסתגלות מפלגת העבודה הראשית, ובמיוחד של שמעון פרס, למציאות סוציו־פוליטית חדשה בארץ.

מפלגת העבודה אינה מאמינה עוד ביכולתה לשוב לשלטון בלי שותפות עם הליכוד, ומכיוון שחזרה אל האופוזיציה נראית בעיניה כחלום בלהות, הרי צצה ההשלמה עם מערך חדש של כוחות פוליטיים בארץ, מערך המבוסס על אחדות הניגודים. זוהי הרפובליקה השנייה של ישראל. מציאות חדשה, שהשמאל עדיין לא השכיל להתמודד עמה. כי השמאל עוסק עדיין בטקטיקה ובציפיות שווא לפיצוץ בין הליכוד לבין המערך.

פחד־שווא מבחירות

מה אתה רוצה, שאלוני כאשר כתבתי בהריפות על פרשת השב"כ. האומנם סבור אתה, כי מן התבונה ללכת עכשיו לבחירות. כאשר הליכוד ישתמש בפרשה זו לצרכים דימאגוגיים נוסח „משחירים את שירותי הבטחון בגלל שני מחבלים". ראשית, אינני סבור, כי איש מצפון יכול לקבוע את עמדותיו על פי שיקולים אלקטוראליים. את המלאכה הזאת אני משאיר לפוליטיקאים. שנית, אם פוחדים מן הבחירות בגלל הדימאגוגיה הליכודית, מוטב בכלל לא ללכת לבחירות. הליכוד תמיד ימצא או ימציא נושא שיוכל להשתמש בו לצרכיו הדימאגוגיים. בזמננו, עד לפני כשנה, שמעתי מפי אחד מראשי מפלגת העבודה מעין וידוי: צריך להשתדל ללכת לבחירות בנושאי כלכלה ובעניינים סוציאליים ולברוח בכל האפשר מן המערכה על הבעיות המדיניות, כגון עתיד הגדה וכו'. הוא סבור, כי אם הליכוד ידבר בנכות הסיפות, יש לו יותר סיכויים מאשר למערך שידבר על הפשרה הטריטוריאלית. לעומת זאת, טען אותו מנהיג, בנושאי כלכלה נוכל לרכוש את לב ציבור הפועלים.

אני מניח, כי הוא צודק בכל הנוגע לנושא המדיני. שכן, לשמעון פרס אין מה להציע לבוחר. לעומת חזון ההתיישבות היהודית ביהודה ושומרון, הוא לא קידם את התהליך המדיני. ואיני יכול לשכנע את הציבור הנוהה אחר הדימאגוגיה הלאומנית, כי יש טעם לדבר על הידברות עם האויב. אשר לכלכלה — מהו היתרון שהמערך יכול להתברך בו בפני הבוחר? הליכוד יטען, שהוא שותף לבלימת האינפלציה, ואילו את האבטלה והפגיעה בשכר הפועלים יטיל על שכמו של פרס, וגם של קיסר, מזכיר ההסתדרות.

נכון, יצחק שמיר כראש הממשלה ישנה את הסגנון. הוא לא ישים מחסום לפיו, ולא ישתדל, כפרס, „לבטא את המכנה המשותף", אלא ידבר גלויות על ארץ ישראל השלמה, על המשיחיות של המתנחלים וכו'. דוגמה מאלפת לסגנונו מצאנו השבוע בראיון שהעניק למוניטין ופורסם ב„חדשות", בו מפוזרות פנינים כגון בפרשת השב"כ: „אני חושב שאף אחד לא היה צריך להיות מורשע. מה קרה? הוא היכה את המחבלים. או היכה קצת. או מה? זה הכל..." או: כשהוא מדבר על עצמו: „אני לא נדחק לקיר אף פעם. אף אחד לא יכול להזיז אותי... אני חזק מכולם". ממש שמשון הגיבור. במו־עיני ראיתי את גבורתו בוועידת „חרות". לא הזיזו אותו אל הקיר. אלא הוציאו אותו מן האולם תחת שמירה כבדה של אנשי שלומו, ומאבטחים מקצועיים.

אבל מה לעשות, וזוהי המחצית השנייה של הסכם ממשלת האחדות, ואנו נצטרך לאכול את הנזיד, את הממשלה הזאת על שני ראשיה — עד תומה. אותם אנשי מצפון ורוח שהטיפו לנו מוסר על כך שלא נתנו יד לממשלה זו. להם אין היום וכוח לקטרג ולהתמרמר. הם הרי הוזהרו — ולא רצו לשמוע.

מה שמדאיג יותר הוא, מה יהיה בבחירות הבאות בעוד שנתיים. האומנם יגובש כוח־שמאל חזק די צורכו כדי להפר את המשטר החדש של אחדות לאומית בוגבת? יש סיבות רבות לחשוש, כי בשלב זה הסיכויים לכך אינם ורודים — ואין צורך לפרט.

והרי טיבה של הרפובליקה השנייה הוא לשמש מעבר בלבד לרפובליקה השלישית, שממנה בוודאי חובה לחשוש. הקפאון והניגודים של „המאוחדים" בממשלה יוצרים אי־אמון גובר במשטר הדימוקראטי, ומעוררים געגועים סמויים למשטר חזק ולאיש חזק. זו יכולה להיות הרפובליקה השלישית, שבה המנהיג הכריזמאטי יפטור את העם מלבטי הזוק וצרה, וגם מהשתוללות מיותרת של התקשורת. ■

התנועתרון
אסתר טל

כשרונות: הסיכוי והמתח

לפני 17 שנה הוקמה להקת "התנועתרון" בחוג בבית-הספר ברמת-השרון. היום היא מופיעה בפסטיבל ישראל ומאחוריה הופעות רבות בחו"ל. "בכל אדם יש כשרון תנועה", אומרת דורית, הכוח המניע של הלהקה

דורית שמרון: אישיות דומיננטית

הלהקה בהופעת ה"פיצמוציאדה"

יום יום בשעות אחר-הצהריים הן שבות לבית-הספר. רוקדות בין ארבע לשש שעות. הרגילו עצמן לאורח חיים מסודר, מאורגן וחסר פשרות. "התנועתרון", להקת מחול הייצוגית של המועל, המונה 40 בנות, שגילן נע מתשע ועד 18 והן מפגינות יכולת גבוהה תוך התמודדות בלחצים נפשיים ופיזיים. רובן מצליחות בכך. דווקא הסובבים אותן, לעתים, מחזיקים בקושי מעמד.

בימים אלה, כשהן מופיעות בפסטיבל ישראל, נדרשת מהן עבודה מאומצת במיוחד. יומיים שלושה לפני המופע צולמו בסרט ווידיאו, כדי לקבל הבט נוסף על אופן ריקודן וכדי להחדיר את המתח לקראת ההופעה. הן הופיעו באופן רצוף בפני המצלמות משעה 8 בבוקר ועד 11 בלילה. "אני הייתי ממוטטת, הצלם אמר שהוא כבר לא רואה, הטכנאי היה שפוך לגמרי והבנות רקדו את הריקוד מספר 15", אומרת דורית שמרון, המייסדת, המנהלת האומנותית והכוריאוגרפית של הלהקה.

היא הרוח החיה והכוח המניע של הלהקה. "אני אוהבת אותן", היא חוזרת ואומרת. "אך גם דורשת מהן עבודה קשה". למתלוננות שהיא לוחצת עליהן היא משיבה, שגם החיים קשים וריקוד הוא הענף האמנותי הקשה ביותר. לצד דורית מסייעים פסיכולוגית חינוכית, הורים המנהלים את חייהם לפי ה"חליל" של בנותיהן, מורי בית-ספר המקלים ומתחשבים בבנות ובאיתמר גורביץ, מפיק הלהקה, המלווה את דורית זה 12 שנה. "הוא חבר, אבא, נשמת הלהקה, המרגיע והמנחם. בזכותו אני מחזיקה מעמד", היא אומרת ומבקשת לא לשכוח את יצחק אופק, מזכיר "הפועל" המתקצב את הלהקה כבר עשר שנים.

כל אחת בנפרד וביחד

דורית ילידת הארץ (38), בוגרת מכון וינגייט, נשואה ואם לשניים, בעלת אישיות דומיננטית, מלאת חיוניות ומקרינה ביטחון עצמי. כבתה של הרקדנית צפרירה בנור, שרקדה בלהקת גרטרוד קראוס ובאופרה הישראלית, היה זה אך טבעי, שדורית החלה לרקוד בלט בגיל צעיר. רקדה עד התיכון וכשהוריה נעדרו מהארץ הפסיקה "כי האמא לא שמה לב"... המורה להתעמלות שם לב להצטיינותה בספורט ודחף אותה למכון וינגייט, שם למדה חינוך גופני ומחול ושם גם נעור בה שוב החשק לרקוד. את שירותה הצבאי העבירה כמדריכת ספורט ב"הדסים", ובאותה תקופה החלה לארגן מופעים והצגות מחול, כשהיא בונה את הכוריאוגרפיה לבדה.

לאחר הצבא נשאה לבן-כיתתה והחלה ללמד ב"תיכון השרון" ברמת-השרון (שוב למדה בעצת מנהל בית הספר ומייסדו, שמואל אמרת, שאל את דורית במה תוכל לתרום לבית-הספר והיא השיבה: "במחול". זה היה לפני 17 שנה. דורית החלה לעבוד עם חמש בנות על ריקודים קטנים. הן הופיעו בתחום בית-הספר ומאוחר יותר ברחבי רמת-השרון ובטלוויזיה הלימודית. לאט לאט החלו להצטרף בנות נוספות והקבוצה גדלה והשתפרה. הלהקה הוקמה לפני שש שנים ומאז הופיעה ברחבי העולם (דנמרק — 1980, שוויץ — 1982, פורטוגל — 1983, גרמניה — 1986) וחזרה עטורת פרסים והישגים. בשנת 1979, למשל, זכתה בפרס ראשון בפסטיבל [illegible] בגרמניה.

מספרת דורית: "מההתחלה נתתי ללימודי הריקוד צביון של עבודה רצינית, מקצועית ויוצאת-דופן. באות רק תלמידות המוכנות להשקיע ולהתאמץ גם בבית לבד. כאלה שרוצות לנוח בצהרים או לשתות קפה עם האמא לא מגיעות לכאן. על התלמידות ללכת בדרך שיטתית, שבה לא רואים תוצאות מיידיות. זה אורך כמעט שנה עד שמבינים את מהות העבודה."

רמת תחרותיות גבוהה

דורית גורסת שבאמצעות האהבה לתנועה, הטמונה בעצם בכל אחד ובאמצעות כיוון נכון אפשר לעשות הרבה. "בכל אדם יש כשרון תנועה. מדוע בשבטים פרימיטיביים כולם רוקדים?" במשך השנים הייתה אמנם נשירה של בנות מהקבוצה. "אבל בכל דבר קשה יש נשירה. מי שלא יכולה לעמוד בדרישות, בלחץ ובעומס נושרת", אומרת דורית ומוסיפה: "אלה שמחזיקות מעמד הן בנות הזקוקות לאתגרים ברמה גבוהה ולדרך התבטאות, שכן עוברים הרבה על יצירתיות. הן צריכות לגלות נכונות נפשית, דבקות במטרה ויכולת לראות קדימה, שכן בדרך-כלל, הן רוקדות שלוש או ארבע שנים, עד שהן מופיעות. הילדות שמחזיקות מעמד הן תלמידות שמצטיינות בכל. זה לא ריקוד על חשבון הלימודים. הן מוכשרות בתחומים רבים ועליהן פשוט להחליט אם לעשות קצת מכל דבר או להתמקד בנושא אחד — בריקוד".

העמידה בלוח זמנים כה דחוס יוצרת לחצים על הבנות. רמת התחרותיות גבוהה והן דורשות מעצמן הרבה, לפיכך יש להן פסיכולוגית המעבירה להן דינמיקה קבוצתית אחת לשבועיים ונפגשת עם תלמידות והורים באופן אישי. דורית סבורה, שבכל נושא אפשר למצוא את החיוב ואת השלילה. היא רואה במסגרת הלוחצת מעין בית-ספר רציני של החיים ואומרת: "אף אחד לא מכריח אותן לרקוד. זו בחירה חופשית של הילדה ושל משפחתה."

נעמי בן אסא היא פסיכולוגית בעלת נסיון עשיר בעבודה קבוצתית. לפני שנה הוזמנה על-ידי דורית כדי לסייע לבנות בשיחות אישיות ובדינמיקה קבוצתית. היא מסבירה: "בקבוצה העוסקת בעבודה יצירתית ואישית, שהביטוי הסופי שלה הוא פומבי נוצרים מתחים הן בין הבת לבין עצמה: האם ביצעה היטב את הריקוד והאם ביטאה את עצמה כראוי? והן בין הבת לבין הקבוצה: הן עובדות זו עם זו שעות רבות, רמת התחרותיות גבוהה ויש חיכוכים. בעצם ההופעה יש רצון לביטוי אישי של כל אחת, אבל יש לזכור שהמוצר הסופי מושתת על עבודת צוות, על רקע זה מתעוררים קונפליקטים: מתעוררות בעיות גם על רקע הדרישות האמנותיות הגבוהות מן הבנות, המחייבות ויתורים בתחומים אחרים. כשיש לבת טיול של תנועת נוער ולמחרת עליה להופיע, היא צריכה לשקול על מה לוותר."

אי-אפשר להשוות לשיטה במדינות קומוניסטיות

לדעתה של נעמי לבנות לא נגרם כל נזק, שכן אם אינן נושרות לאחר שמונת החודשים הראשונים, משמע שהן יכולות לעמוד בלחצים. המאפיין את הבנות הוא אינטלגנציה גבוהה. הן יצירתיות, בעלות משמעת עצמית, מסוגלות לאתר את בעיותיהן, לשוחח על כך, לשמוע ביקורת וליישמה. בדרך-כלל בכל מפגש נעמי שואלת על מה הבנות מבקשות לדבר ובוחרים נושא, לעתים בעיה אישית של אחת הבנות בקבוצה, ולעתים תקופות קשות יותר לכל הבנות בכלל.

אי-אפשר להשוות את שיטת הלימוד לזו הנהוגה בארצות הקומוניסטיות, אומרת נעמי, שם המטרה לגדל אמנים או ספורטאים. "הלהקה לא מתיימרת לבנות רקדניות. זו קבוצת בנות הרוקדת יחד שלמזלה יש לה את דורית, שעשתה ממנה קבוצה מיוחדת. לא ברור עדיין מה תהיה דרכן של הבנות בעתיד. אך ברור, שבכל דרך שיבחרו הן ירגישו את תרומתו של הריקוד: ביצירתיות, במשמעת הפנימית, בתכנון הזמן ובאופן החשיבה."

טלי בת-אור בת 15, לומדת בחטיבת ביניים "קלמן", השנה התקבלה למגמת קולנוע ולצערה תיאלץ לוותר. על הלימודים בה כיוון ששעות הלימודים מתנגשות עם שעות הריקוד בלהקה. היא כבר למודת ויתורים. הפסיקה להתעמל ולנגן בגיטרה לפני שש שנים, מאז שהצטרפה ללהקה. היא רוקדת כשלוש וחצי שעות ביום. ממעיטה בהליכה לסרטים וביקורים אצל חברות ומצהירה: "זה לא נורא לוותר". לדבריה למדה להסתדר עם השעות, הקנתה לעצמה משמעת ועצמאות. כך "שהלחץ הוא לא לחץ עבורי". הדבר היחיד המקשה עליה את החיים הוא הדיאטה שהיא נאלצת לעשות: "מהצהרים אני לא אוכלת עד למחרת. זה קשה לי אפילו יותר שהתמדה במסגרת. כשנוסעים לחוץ לארץ אסור לנו לאכול שוקולד וגלידה. בנסיעה לפני האחרונה דורית התירה את הרסן וכל אחת מהבנות התעגלה קצת...". "התנועתרון הוא הבית השני שלנו", מוסיפה טלי "וכמו בכל משפחה וכין חברים הנמצאים ביחד שעות רבות, נוצרים חיכוכים. באופן טבעי יש תחרות בין הבנות, היוצרת מתח, שכן כולן אמביציוזיות מאוד. המתח הוא כשל הרצון להצליח, וזה מתחיל במלחמה על תפקידים. אולם הודות לדינמיקה הקבוצתית למדנו שאפשר להשיג הרבה בלי להרוס לאחרים. הפכנו תחרות הורסת לתחרות בונה". טלי, המהללת את מפגשי הדינמיקה הקבוצתית מספרת, שלפני שנה בנות רבות היו מתוחות בגלל לחצי מבחנים בבית-הספר ובחינת-בגרות. הן ישבו על הרצפה ותוך כדי דיבור פרצו בבכי. זה קרה בצורה טבעית, "ישבנו ובכינו ושחררנו לחץ". היא עצמה נראית רגועה למדי. יודעת בדיוק מה תרצה לעשות בעתיד: "אני אוהבת שטח ומרחבים. אני רוצה להיות כוריאוגרפית. לתרום מהצד השני של המתרס".

רחל ארהרד, יועצת חינוכית ומורה בבית-הספר לחינוך של אוניברסיטת תל-אביב, אמה של הגה אומרת: "אין קריטריון לפחות או יותר מדי מעמס אלא שביעות רצונו של הילד, והביטוי ההתנהגותי לכך היא ההתמדה. לילדים אינטליגנטים יש עצמאות מחשבתית." רחל מציינה שמי שמתמידה במסגרת הדרישות הקשות של הקבוצה לא נגרמים לה נזקים. "יש כאן סלקציה טבעית. מי שנשארת בקבוצה מסוגלת לעמוד בקשיים. תמיד אפשר לעזוב."

פרופ' אורבאך — בעל-ברית
יוסף גליל

הגשר המקשר

פרופ' אפרים א. אורבאך, חתן פרס ישראל במדעי היהדות, זכה בימים אלה לתואר "יקיר בית התפוצות" על הישגיו המופלגים בלימוד מורשת עמנו שהקנו לו מוניטין כאחד מגדולי בני-הסמכא במדעי היהדות. לאחר ששמעתי את דבריו של פרופ' אורבאך בטקס הענקת התואר "יקיר בית התפוצות" ביקשתי ממנו רשות לפרסמם ב"על המשמר". לרגע היסס ושאל "מי אמר?" "יוסף גליל" — עניתי.

מגבורה, בכיוון המירוש של אותו יהודי מקיבוץ שמיר שהוא שותף לנו בנושא זה, או כפי שביטאו חכמים באבות דרבי נתן להגדרת איזהו גיבור: "מי שעושה שונאו אוהבו". [illegible]

בתנאי שתושמע מתוך אחריות וכשאין נאותה. נכון שביקורת זו אינה לרוחם של שליטים, ראשים ומנהיגים. אבל גם אחאב מלך ישראל ואחז מלך יהודה לא קיבלו ברצון את קריאותיהם (מחאותיהם) של אליהו וישעיהו.

אבל דברי נביאינו וקדמונינו שנשמרו בדברי, חיו לחלק של הטוב והנאה בתרבות האנושית, והדם נשמע בחיבוריהם של גדולי הלוחמים על זכויות האדם ועל השוויון בפני החוק. הדברים שרירים וקיימים גם לגבי נושאים השנויים במחלוקת כעת. [illegible]

אפי לנדאו

קשר כפול

בין טיפות הצנזורה והחוק

רב-סרן במודיעין של צה"ל נאשם ב"ריגול למען סוריה" — כך סיפרה ביום ו' האחרון לעם ישראל הכותרת הראשית של "מעריב". גם "הארץ" דיווח על כך בכותרתו הראשית ו"ידיעות אחרונות" בסמוך לה. הידיעה צוטטה מעיתון היורדים "ישראל שלנו", היוצא לאור בניו-יורק ושאינו כפוף לתקנות הצנזורה בישראל.

מאוחר יותר, ביום א', אישר שר-המשטרה, חיים בר-לב, את המידע שהיה ידוע לעיתונאים מזה מספר חודשים ולא פורסם. במקביל החלה המשטרה בהליכי החקירה נגד שלושת העיתונים שנחשדו, כי עברו על צו איסור פירסום שהוציא בית-המשפט המחוזי בחיפה לפני זמן רב, ואשר, כנראה, לא נשלח אל מערכות העיתונים.

לא ידוע כיצד הגיע המידע לכתב "ישראל שלנו", שלא הזדהה בשמו, אך סביר להניח שהייתה כאן הדלפה מכוונת כדי לעקוף את חוקי הצנזורה בישראל. הצנזורה ניסתה בכל יכולתה למנוע את הפירסום ובתחילה פסלה את הידיעה לכל העיתונים, למרות שמדובר בציטוט ממקור זר. רק ב-3 לפנות-בוקר, לאחר ש"הארץ" יצא לאור עם הידיעה (ב"הארץ" לא מוכנים להגיב על הקביעה שעברו עבירת צנזורה מכוונת), אישרה הצנזורה את פירסומה גם לשלושת עיתוני הצהריים.

האישור, לגבי "חדשות" — למרבה התסכול — הגיע מאוחר מדי, "מעריב" ו"ידיעות" עטו על המציאה.

למחרת, במוצאי-שבת, הייתה לעיתונים שלא פירסמו בעייה. ברור היה שדובר לא יאושר לפירסום מעבר למה שפירסם "ישראל שלנו". אנשי הצנזורה, שלא במסגרת תפקידם, הזהירו את עורכי הלילה, שגם חזרה על המידע שפורסם ביום ו' משמעותו עבירה על צו איסור הפירסום, למרות שלא הגיע למערכות העיתונים. "חדשות" נתלה על אילן-החוק כמוצא שלל רב, ופירסם בעמודו הראשון (יום א') הודעה, בזו הלשון: "בגלל צו איסור פירסום שהוצא על-ידי בית-המשפט המחוזי בחיפה — מערכת "חדשות" לא פירסמה ואינה מפרסמת ידיעה ביטחונית" (ההדגשה שלי — א.ל.), כדי שידעו במה המדובר, צוין, ש"הידיעה פורסמה בכמה מעיתוני סוף השבוע". כך "הסביר" "חדשות" לקוראיו מדוע אצלו לא פורסמה הידיעה בניגוד ל"מעריב" ו"ידיעות". והרי יעשה עצמו לצחוק אם יפרסם אותה מלה במלה, יומיים מאוחר יותר.

"דבר" ניצל ידיעה שקרית של ה"וושינגטון פוסט", שטען כי הנאשם הוא דרוזי, כדי לתת כותרת לאותה ידיעה, שלא פורסמה על-ידו ביום ו'.

"על המשמר", לעומת זאת, פירסם ידיעה בלבדית שהוכחה באותו יום כנכונה, על אפשרות העמדתם לדין של מפרסמי הידיעה ביום ו'. בהמשכה הביא גם את הציטוט מ"ישראל שלנו".

ומה עשו "מעריב" ו"ידיעות"? "ידיעות", בידיעה תמוהה, חזר על מידע שפירסם ביום ו', תחת הכותרת: "האדם החשוד בריגול לסוריה — מעורער בנפשו" תוך שהוא מצטט את "ישראל שלנו". שם, דרך-אגב, לא ציינו זאת כעובדה נחרצת.

"מעריב" חשף סקופ: "חריש עשוי לפעול נגד "ישראל שלנו"". הסיבה התמוהה: עורכי העיתון היושבים בארה"ב הם בעלי דרכון ישראלי ולכן כפופים לחוקי הצנזורה. אפילו בצנזורה לא מודעים, כנראה, לזרועותיה הארוכות במיוחד. את האפשרות שהוא עצמו עבר על החוק לא הזכיר "מעריב".

נשאלת השאלה, האם "ישראל שלנו" והעיתונים שהחרו-החזיקו אחריו, עשו שירות דוב למדינה בעצם הפירסום, או שמא נחשף כאן מקרה האופייני ל"דמוקרטיות" מסוימות. אותי לכשעצמי מבהילה העובדה, שאדם יעמוד למשפט, בבית-משפט אזרחי — ועצם ההאשמה אינה משנה כאן — והציבור לא יידע על כך מאומה. במשך חודשים. ידוע מקרהו של מוטק'ה קידר בשנות ה-50, שנחשד בעבירות מסוימות, הועמד לדין ונכלא לשנים ארוכות, בלא ידיעת הציבור. כשהובא לארץ, אף משפחתו לא ידעה על דבר מעצרו.

האם אנו חוזרים לשנות ה-50?

מאבק-חורמה

ביום כ' הקרוב יתכנסו כל המוסדות העיתונאיים — איגוד עיתונאי ישראל, מועצת העיתונות וועדת העורכים — לדון איך לקדם את פני "חוק איסור פירסום שמות חשודים", שאושר השבוע על-ידי ועדת השרים לענייני חקיקה.

הכוונה — כך מפי ד"ר יהושע רוטנשטרייך, יו"ר מועצת העיתונות — להופיע בפני ועדת חוקה חוק ומשפט ולהסביר "מדוע חוק זה טפשי ואידיוטי". לדברי רוטנשטרייך, יש מיליון דרכים שאפשר ללכת בהן כדי לעקוף את החוק ולמנוע את מה שהוא אמור להשיג. "השמענו לפוליטיקאים שעסקו בעניין" — מוסיף רוטנשטרייך — "איום, שלעניות דעתי גם יתגשם, שיתוף-פעולה יכול להיות רק דו-סטרי. אם החוק יתקבל, ועדת העורכים לא תזמין יותר פוליטיקאים להופיע בפניה ולא תסכים לקבל מידע לא לפירסום. גם את הסכם הצנזורה ניתן לבטל".

רוטנשטרייך מספר, כי הגישה לוועדת השרים הצעה, שיוקם בית-דין פנימי שידון בעבירות על כללי האתיקה המקצועית, כמו שיש בית-דין כזה בענייני צנזורה. הוועדה לדבריו, אף לא התייחסה להצעה.

★ ★ ★

בקרב העיתונאים ישנם שתי אסכולות באשר לדרכי התגובה וישנה גם שלישית — ב"מבט" וב"יתד נאמן" — המצדיקה את הצעת החוק). האחת, שדוגלים בה המוסדות הרשמיים, אומרת שיש להילחם בהצעת החוק הספציפית, על-ידי שיכנוע הפוליטיקאים שהעיתונות תאכוף על עצמה כללים מחמירים יותר. השנייה — מיליטנטית יותר — גורסת, כי יש ללחוץ על קבלת "חוק חופש המידע" בישראל, כנהוג בארצות-הברית, שם כל דובר רשמי חייב לענות לכל שאלה של עיתונאי ולספק לו את המידע אותו הוא דורש, עם הגבלות ביטחוניות מסוימות, מאוד קיצוניות.

נתן רוטנשטיין: כל ההצעות נידחו

ההיסטוריה אינה מחמיאה במיוחד לעיתונות בארץ, כנאבקת על החופש שלה-עצמה. עצם קיום מוסד ועדת העורכים מעיד על כבלים עבים הקושרים אותה למימסד. השיטה הנפסדת של קבלת מידע מאישיות בכירה, שלא לפירסום, שכרה יצא בהפסדה פעמים רבות. כותב משה נגבי בספרו "נמר של נייר" (על וועדת העורכים): "כך מתרקם, למעשה, קשר של שתיקה בין קבוצת עילית של בכירי העיתונאים לבין צמרת המימסד. וכל זאת על חשבון זכותו של האזרח לדעת".

העיתונות פועלת עדיין בצילם של חוקים מנדטוריים דרקוניים, אשר נחקקו מתוך מגמה לדכא את חופש הביטוי. במשך השנים לא נלחמה העיתונות — לבד מאמירות לתפארת המליצה בלבד — בחוקים אלה. במקום להיאבק לביטולם, העדיפה (מלבד כמה יוצאים מן הכלל) להסתפק בהבטחות המימסד שלא להפעיל את החוקים נגדה. העובדה שחוקים אלה כן הופעלו מדי פעם (ראה מקרה סגירת "חדשות" על רקע אירועי קו-300), לא גרמה לעיתונאים לצאת מעורם.

ההחמרה של חוק ה"סוב-יודיצה" מהווה דוגמה מאפיינת. עד לפני מספר שנים, חוק ה"סוב-יודיצה" היה תקף רק לאחר שהוגש כתב-אישום, אז התקבל תיקון מחמיר לחוק, האוסר על העיתונות לפרסם כבר מעת הבאת החשוד לבית-משפט להארכת מעצרו, כל פרט אשר יש בו "כדי להשפיע על מהלך המשפט או תוצאותיו". החוק אושר בלא שהעיתונות הגיבה על כך. זאת, במדינה בה יושבים על כס המשפט שופטים מקצועיים ולא חבר-מושבעים של הדיוטות, כבארצות-הברית ובאנגליה, שם החוק מחמיר פחות.

★ ★ ★

כללי האתיקה של מועצת העיתונות אומרים שאין לפרסם את שמו של חשוד לפני הוצאת פקודת-מעצר נגדו, אלא אם יש בפירסום עניין ציבורי. בהרבה מקרים, העיתונות אינה מבדילה בין "עניין ציבורי" ל"עניין לציבור" — וזאת ניתן לזקוף לחובתה. אך מכאן ועד אי-פירסום שם חשוד לפני הגשת כתב-האישום — המרחק רב.

לאחרונה אימצה מועצת העיתונות הצעה שתובא השבוע לאישור ועדת העורכים: בכל עיתון יהיה עורך בכיר שאליו יגיעו כל הבעיות של פירסום שמות חשודים לפני צו-מעצר, כדי לקבוע אם יש עניין ציבורי בפירסום.

ראוי שהצעה זו תתקבל, אך אין זה מספיק. על העיתונות והעיתונאים לפתוח במלחמת-חורמה נגד הצעת החוק המגבילה — עד כדי השבתת כל העיתונים — ובמקביל, ליזום, לדחוף ולהביא לכך, שיתקבל בישראל "חוק חופש המידע" ויוחלפו חוקי העיתונות המנדטוריים בנאורים יותר, הראויים למדינה הקוראת עצמה "דמוקרטית".

לכל הדעות

איך למחוץ את ראש המדווה

יוסף מונדי

תרבות האקדח

לפני שבועיים הופיע במקומון „העיר" מאמר של מנחם פרי, בו טוען הפרופ' לתורת הפערים שהשמאלנות משחיתה את האמנות. שמות רבים הוזכרו במאמר זה, כולל שמי. איני רוצה לחזור על דברי כיון שמאמר בקשר לכך מסרתי ל„העיר", מבצרו הבלתי מעורער כביכול של מנחם פרי והוצאת „סימן קריאה". במסגרת רשימה זו ברצוני להתייחס להיבטים אחרים המתלווים למאמרו.

דעתי על מנחם פרי ועל יושרו האינטלקטואלי ידועה. מאז ומתמיד ראיתי בו אך ורק פוליטרוק ועסקן של ספרות. אפילו בשעה שניהלתי ויכוחים מרים עם חנוך בר-טוב, הייתי מודע שאיש זה תוקף אותי מתוך כאב. הרי בר-טוב כתב כמה רומנים ומחזות בהם חשף את עולמו הרוחני, משמע לפחות במקרה שלו, יכולתי לפענח ממה מורכב עולמו הרוחני, ואילו פרי לטעמי הוא ממש כלום, כיון שלא כתב דבר. ואסתכן בקביעה חריפה וחד משמעית: לאיש זה אין שום קשר לספרות ולשירה מלבד תעודה אקדמית שכל אחד יכול להשיג באוניברסיטאות שלנו.

התיאטרון, הספרות, המוזיקה איפשרו מאז ומתמיד לכל מיני שרלטנים להתברג ולדבר, מבלי שאיש הסמיך אותם, בשמן של המוזות המבורכות. עבודה מדעית ניתנת לבדיקה במעבדה. יצירה ספרותית ניתנת לפירושים אין סופיים ורק הזמן בורר את המוץ מהתבן. היוצר, בדרך כלל, הוא איש בודד, וגם מאוד נרקיסי, זאת הסיבה שהוא נזקק לאוזן קשבת ומעודדת. מניפולטורים מסוגם של פרי הם אידיאליים למטרה זו. לעיתים רחוקות הופכים אמרגני הספרות הללו לאנשים הדואגים באמת וכתמים לסופר הנאבק כדי להישרד. בדרך כלל, מטרתם היא צבירת כוח למען האדרת שמם.

כזה הוא מקרהו של מנחם פרי. בשעה שכדאי היה להראות כאיש שמאל מתקדם מצאנו אותו בשורת השמאל הקיצוני ביותר. בשעה שהשמאל הזה הופך לגורם מפריע בחברה הצועדת לקראת עידן הומניסטי וטוטאליטרי. הופך הוא את עורו בבת-אחת, ולא פלא שאנו מוצאים מאמר מפרי עטו בו הוא טוען שהשמאל משחית את האמנות.

האופורטוניזם של מנחם פרי מזכיר לי את הסיפור על בריה וסטלין. מזכרונותיו של חרושצ'וב אנו יודעים ששעה שסטאלין גסס על הריצפה, החל בריה לקלל אותו, בקולי קולות: הרודן הארור מת! אך כשסטלין פקח לפתע את עיניו, כרע בריה על הריצפה ושינה את נימת דבריו: „חבר סטלין, אני אוהב אותך".

ממאמרו של הפרופ' לספרות משתמעת גם נימה של מאקרטיזם ישראלי. בשעה שהוא מאשים את כולם בשמאלנות הוא קובע שהשמאל זה משהו מעוות המסכן את הקיום הרוחני של מדינת-ישראל. בכך הוא מצטרף לפטריוטים מסוגם של הרב דרוקמן, תעסה-גלזר ואחרים אני גם מוכן להתנבא שלא ירחק היום בו נראה את שמו של פרי מופיע ברשימת המועמדים לכנסת של המערך, לאחר שעברה רדוקציה של ממשלת אחדות לאומית.

הטרגי-קומי במאמרו של פרי הוא יחסו ליצחק לאור. כידוע, עד עכשיו היה ילד טיפוחיו של פרי. וראו זה פלא, בשעה שפרי משנה את השקפותיו האמנותיות מובן מאליו שלאור הופך למיטרד מיידי, ועל כן יש להתנער ממנו בשיא המהירות. ממש כמו אפיפיור המרכר ברבים, הודיע פרי שמעתה לא יתמוך במחזהו של לאור אשר נפסל על-ידי הצנזורה. במקרה של לאור יש בי שמחה לאיד. מעל דפי „העיר" תקף אותי לאור ממניעים לא ברורים כשהוא נשען על אבא „הכל יכול" מנחם פרי. השינאה של לאור היתה כה עיוורת עד ששכח את השקפת עולמו המוצהרת וכינה אותי, בעיקבות דוקטור רוזנבלום, „מחזאי רומני". כנראה שלאור לא סבל שכל אחד הזכיר לו כי לפני מחזהו שצונזר, הוצג בתיאטרון הקאמרי המחזה שלי „מושל יריחו" המועלה בימים האלה כהפקה פרטית. למרות גישתו של לאור, אלחם שהצנזורה הארורה, זכר לקולוניאליזם הבריטי, תתיר את הצגת מחזהו כדי שהקהל הרחב ישפוט ולא מנחם פרי וחבריו מהצנזורה.

בסיכומו של דבר אין לי ספק שהצהרותיו של מנחם פרי חצופות, שחצניות ומסוכנות. עלינו להגיד לו ללא כחל וסרק שאיש אינו נזקק לתמיכתו, לא המוסרית ולא הרוחנית. לדברי הרהב שלו שהם צוק רוחני ללא כיסוי, יש להתייחס בבוז, בזלזול וגם במידת האלימות הראויה. ■

משיכות-יתר מפה ומשם

יהודה להב

תסמונות הימין

„התחייה" משתדלת להוכיח, שאין היא מפלגה חד-מימדית וחד-נושאית ומלבד ענייני „עמישראל" ו„ארצישראל" היא מתעניינת לפעמים גם בנושאי-חולין, כמו בשביתת האחיות. אי-לכך קראה השבוע הח"כ גאולה כהן למערך ולהסתדרות „להשתחרר מפרות קדושות שמתו מזמן" ולהנהיג — אלא מה? — כמובן, כמו בוררות-חובה בשירותים חיוניים.

לכאורה, אין כל הכרח, שלאומנים מסוגה של גאולה כהן ישאו בעת ובעונה אחת גם את המאבק לביטול זכויות הפועלים, שדורות רבים עמלו ונאבקו להשגתן. הנה, בין ראשי התנועה „למען ארץ ישראל השלמה" היו כמה וכמה מנהיגי „אחדות העבודה" והקיבוץ המאוחד, אשר חדלו להיות סוציאליסטים ראדיקלים. אבל זוהי תופעה חריגה. בדרך כלל, שלילת הזכויות של עם אחר ושלילת זכויות הפועלים כרוכות יחד ושייכות לתסמונות המובהקות של הימין „הקלאסי", החילוני וגם הדתי. על כן די טבעי, שגאולה כהן מתנגדת לאש"ף ומתנגדת גם לאחד במאי, רואה משום „פרות קדושות שמתו מזמן" בזכות ההגדרה העצמית, בטוהר הנשק וגם במאבק מקצועי חופשי.

לא ייפלא גם, שהתרופות שהיא מציעה לכל מה שנראה לה כפגם וכמחלה, לקוחות מאותו בית-מרקחת. בראש וראשונה זוהי האמונה המיסטית בכוח המלה וההכרזה. אם יוכרזו על סיפוח ירושלים או הגולן, תיפתר הבעייה וירושלים והגולן אכן יהיו חלק ממדינת ישראל; אם יוכרז על ארץ-ישראל השלמה, ייעלמו מיליוני הפלשתינים החיים בה ולא יהיה עוד כל סיכוי לשאיפותיהם ולרצונם. וממש באותה רוח, אם יוכרזו על בוררות-חובה, לא יהיו עוד שביתות בשירותים החיוניים. ומה שאולי לא יושג בתוקף כוחה של המלה, יושג בתוקף כוחה של הכפייה. הכפייה היא הילד החוקי של ההכרזה. לאחר שיוכרזו על הסיפוח, יכפו אותו על התושבים, אם ירצו בו ואם לא; לאחר שיוכרזו על בוררות חובה, יכפו אותה על העובדים, אם ירצו ואם ימאנו.

דווקא ההתפתחויות בעת שביתת האחיות יכולות לספק חומר למחשבה לגאולה כהן ולשכמותה. על מאבקן של האחיות הדעות יכולות להיות חלוקות, ואין תימה שהן חלוקות. לדעתי, האחיות מנהלות מאבק לגיטימי והן נזקקו לאמצעים קיצוניים ומכאיבים מאוד לאחר תקופת-המתנה ארוכה ולאחר שמיצו הרבה אמצעים מתונים יותר. עד שהתברר להן, כי ככל שהאמצעים הנקוטים מתונים יותר, כן הם בלתי-יעילים יותר. אין פירוש הדבר, כי מי שמצדד עקרונית את מאבק האחיות, בהכרח סומך ידו על כל צעד וצעד שנקטו או ינקטו. בעוד שהדעות על מאבק האחיות יכולות להיות חלוקות, עובדה אחת אינה יכולה להיות שנויה במחלוקת: אמצעי-הכפייה, כגון צווי-ריתוק, נתגלו בכל אפסותם. כאשר ציבור של 6,000 או 10,000 עובדות שאין להם תחליף, אינו רוצה לציית לצווי-ריתוק והוא מוכן להתמיד בסירובו, אין בידי השלטון אמצעי לכפות עליו את הציות. הממשלה יכלה רק לעצור את 10,000 האחיות ואחר כך להוביל את כל החולים לבתי-הסוהר — המקום היחיד שבו יכלו לקבל טיפול... כיוון שהממשלה היתה מודעת לכך, היא אמנם הודיעה על צווי-הריתוק, אך לא הפעילה אותם. ניתן להפעיל אמצעי כפייה נגד ציבור גדול רק אם הם תואמים את „האמנה החברתית" הכתובה או הבלתי-כתובה, שעל פיה רוצה לנהוג רוב הציבור ועל פיה הוא מסוגל לנהוג. בוררות-חובה כלפי ציבור, שאינו רוצה ליטול על עצמו חובה זו, כמוה כנסיון להתניע מכונית באמצעות שוט. זה לא עובד, רק בוררות מוסכמת יכולה להיות יעילה, אך אם היא מוסכמת, ממילא אינה לא כפוייה ולא חובה. בוררות-חובה היא מלה ריקה מתוכן, „פרה קדושה" שמתה בטרם היוולדה. ואם זה הדין לגבי סכסוכי עבודה, על אחת כמה וכמה לגבי סכסוכים לאומיים, כפי שהח"כ גאולה כהן יכולה להווכח בכל צעד ושעל.

דרך אגב: כמה תקנים של אחיות בתי-חולים אפשר להוסיף, אם נשתחרר מן הפרה הקדושה המפוגרת של גאולה כהן, מהתנחלויות-הרמה בשטחים? שאלה לא נעימה, חבל שאי-אפשר לסלקה מן העולם על-ידי תלישת דפים מאטלס כלשהו...

כפית הזפת

אני תוהה, איך מצליח גדעון ספירו לעתים כה קרובות לקומם אותי, גם כאשר הוא ואני נמצאים באותו צד של המיתרס. ברשימתו „הפלסטינים כיהודים" („על המשמר", 4.7.1986) הוא יוצא נגד רצח המחבלים השבויים מן האוטובוס בקו 300 וקורא לאנשי השמאל הדמוקרטי לפעול למען לא יהיה דם ערבי הפקר, למען דין אחד ליהודים ולערבים, „לך ולגר". אני יכול לחתום על כל מלה. גם אני, לא פחות מגדעון ספירו, נגד רצח ערבים, נגד עינויים, נגד חיפוי על רצח וכו' העקרון „לא לעשות לערבי מה שאיננו רוצים שיעשו ליהודי".

אך כמו אותה כפית של זפת, המשחיתה חבית של דבש, באה ההשוואה של גדעון ספירו: „ההיסטוריה מלאה רוצחי-יהודים, אשר לא באו על עונשם משום שראשי המדינה היו סבורים שהרג יהודים אינו רצח"; „את מקומו של היהודי במשטרים האנטישמיים תפס בישראל הפלסטיני" — והופכת את הקערה על פיה.

אני שולל ומגנה את רצח שני המחבלים לאחר שנכנעו, ואני בעד חקירת האמת כדי לשפוט מי אחראי למתן ההוראה או ההיתר לרצוח אותם. אבל אינני טוען, ונדמה לי ששום אדם בלתי משוחד לא יכול לטעון, כי הם נרצחו סתם על היותם „ערבים פלסטיניים", בדומה ליהודים שנרצחו על-ידי פורעים על שום היותם יהודים. אפשר לטעון, כי ב-19 שנות הכיבוש נרצחו אנשים סתם על היותם „ערבים פלסטיניים", אבל גם מי שהורה לרצוח את שני המחבלים, לא עשה כן על היותם „ערבים פלסטיניים" סתם. כלום היהודים שנרצחו בפוגרומים חטפו אוטובוס והחזיקו את נוסעיו כבני-ערובה ואיימו לרצוח אותם? האם הם דומים לרוצחי מעלות או מישגב-עם או נהריה?

אין להימלט מן האמת ואסור להעלימה: מעשי-הטרור ללא אבחנה, כגון חטיפת האוטובוס או רצח התלמידים במעלות — ממחישים, כי מבצעיהם רואים בכל ישראלי אויב. מעשי-הטרור ללא אבחנה הם, איפוא, הביטוי המיבצעי לאידיאולוגיה של חיסול ישראל. כל זה נעלם מרשימתו של גדעון ספירו. אילולא נעלם, אי-אפשר היה להעמיד את המחבלים בשורה אחת עם יהודים חפים מפשע, שנרצחו במשטרים אנטישמיים, זה גם שקר, גם עלבון וגם פרובוקציה.

אמת שאין לה סייג, כמוה כשקר. מי שמגנה את רצח המחבלים, אך מעלים שהם נתפסו כמחבלים ולא כ„ערבים פלסטיניים" ישרי-דרך ואינו יוצא נגד הטרור ושיטותיו (המזיקות, דרך אגב, לפלסטינים יותר משהן פוגעות בישראל) — חוטא לאמת, ונזקק לקומם נגדו את הציבור, שאינו יכול לשאת בקו-ההקבלה בין המחבלים הרצחניים ובין הפרעות היהודיים במשטרים אנטישמיים. כלי שיכנועו של רובו של הציבור הלא במדיניות הנוכחית. הרבה פעמים אני מתרשם, כי גדעון ספירו ושכמותו ויתרו על האמונה בצידקת עמדתם וממילא ויתרו על הצורך ועל המאמץ לשכנע. לנגד עיניהם המטרה העיקרית היא — ניסוח מתגרה של עמדתם: ככל שהוא פרובוקטיבי יותר, הרי הוא כביכול משמעותי יותר. ■

חרדים ויראים

אילן שיינפלד

חפירות החרדים

הם חפרו את תרזה אנגלוביין מקברה. ושבו וחפרו. הם הכינו רשימות מתים העתידים עוד להיחפר. והם חופרים. עד כה חפרו בשם חרדתם. חרדה מפני אכרן כוחם במדינה המתנהלת על-פי משטר דמוקראטי. עכשיו הם חופרים קברי פגים ונוברים בין איברי אדם קטועים, ובין עצמות צדיקים קדושים, בצפת. והפעם בשם תאוות הבצע: תרים אחר כתבי-יד נדירים לממכר.

אלה הם החרדים, שהווייתם בחרדה. לו היתה בם יראת שמים היו רואים במשוגתם. הם אינם רואים, בשל חרדתם. כך יוצא, שיום אחר יום, שנה אחר שנה, הם חושפים בחפירותיהם את האמת: שזה מכבר סרה מעליהם יראת שמים, ועתה כיבוד השם, המקום והאדם.

באופן מוזר, נגלים כאן התוואי העקלקל של ההיסטוריה היהודית, ונתיבתו הנפתלת של העם העברי: כאן ועכשיו, בין קברי פגים וצדיקים מחוללים, למול תחנות אוטובוס שרופות, ולמצער גם למול כתבי-קודש, שחוללו בידי טרופי-דעת, אשר ביקשו לגמול לחרדים ונמצאו פוגעים בתרבותם שלהם — ניגלה קלקולו היסודי של העם העברי. קלקול, ששרשיו בתקופת ההשכלה, וביתר-שאת — מאז צמוח הציונות: ההפרדה החפוזה והכוזבת שבין „דתי" ל„חילוני"; פיצול הווייתה של הרוח האחת לשתי רשויות, „רליגיוזית" ו„אתיאיסטית", „כבולה" — ו„משוחררת", ועוד צמדי ניגודים, שאינם עומדים במבחן האמת האחת.

היום, בשנת אלף תשע מאות שמונים ושש, מאה שנים מאז חל הקלקול הזה, אנו מגלים — אף כי נועם, בריב ובמדון — שאלה שנכסו לעצמם את שם האלוהים מאבדים אותו במרווח שבין הקפוטה לנפש. ושאנו, שניכסנו לעצמנו כבעלים בלעדיים את ההיסוס, את הספק ואת המבוכה, מוצאים עצמנו, אחרי ככלות הכל, עומדים שוב למול השגב.

הם חופרים מתים ממקומם, ומרססים תחנות אוטובוסים. הם מיידים אבנים וחוסמים כבישים. חרדת החרדים, הנטולה יראת שמים, והתגובות הנזעמות, ובצדק, מצד הציבור, מזמנים גם את איחויה של הרוח, שנרקעה ונסתכסכה על-ידי צמדי-ניגודים במשך מאה שנים. ■

רפובליקת בננות בדרך

יגאל תומרקין

רקנאטי כמשל

ברצוני להתייחס במאמר לא אל צדיק בסדום, לא אל דו"ח אגרנט, כאהן או בייסקי, אלא לצורת ישומם של הדו"חות ע"י השררה. פאטישיזם ואמונה עמוקה יש לעם הזה. שעריפת ראש כלשהו מרפאה את החולי, העיקר שיהיה קרבן העולה לעולה. משפט אייכמן יצר בישראל „גרמניה אחרת", כעוף החול מאפרו המפוזר, מעל ארצנו, של אדולף אייכמן. חוליי מלחמת יום-הכיפורים נרפאו עם עריפת ראשם של הרמטכ"ל דדו וגורודיש, ומלחמת לבנון הפכה לסבירה ברגע שאריאל שרון הפך משר-ביטחון לשר בלי תיק.

בהגדה יש רק שלושה גבורים: רשע, תם ושאינו יודע לשאול. השררה דומה לעם שבחר בה, הגבור הרביעי, החכם הספקן, זה שיודע לשאול איננו עמנו, כאן בארץ במידל-איסט.

רשימה זו אינה באה לדון בחפותו של רפאל רקנאטי אלא באשמתם הכבדה של האחרים. אני מושל עצמי מלדון ברפאל רקנאטי שאני מכירו כ-20 שנה. ככל מנהלי הבנקים גם הוא ויסת (אולי כאן המקום לשאול: „מה עם אלה שהורו לוויסות?" אם הבנקים היו היד שנשלחה אל כיסנו, מה עם הראש שהורה לידה).

על רפאל רקנאטי, עם יד על הלב, אני רוצה לאמר: עבורי הוא איש שמילתו מילה, מן היחידים התומכים באופן עקבי בתרבות ואמנות. ובכך אין להקל ראש, שכן כמה אנשים בעלי אמצעים עושים כמוהו?

רקנאטי כאיש של כבוד, העומד על כבודו. זה נשמע מיושן ולא מכאן. בעיני זה דווקא מוצא-חן, שבתוך עדת התאפרים הזאת עומד מישהו במצח נחושה על כבודו. לא, איני רוצה את ראשו, אלא את ראשם של האחראים האמיתיים למדיניות.

ראיתי בעיתון, אמנים חותמים למען בנק דיסקונט, בנק התומך באמנות ובאמנים. זכות גדולה היא לתמוך באמנות, זכות שהמימסד הישראלי כלל אינו מבין ואינו מעלה על דעתו. זכות שכזאת נתונה רק למימסד נאור ותרבותי. המימסד הישראלי איננו תרבותי, ובוודאי איננו נאור. ואכן זכות זאת, עם או בלי הסתייגויות אישיות, שמורה למתי-מעט שאפשר לכנותם בשם מצנאטים.

העם היושב בציון — קיבוץ גלויות אומלל שלא הגיע לרנסאנס, אל מן ניאו-ביזנטיזם של עסקונה, ביורוקרטיה ונובורישיזם, פרי-ביאושים של לא אסתטי, לא יעיל, חוסר אפילו סנוביזם תרבותי, משום חוסר קריטריונים, משהו המלוכד דווקא סביב הסממנים השליליים של דת, לאום וביטחון.

השררה שהסכימה להאנס בשקרין של שרון אל תוך מלחמת דמים מטורפת, מלחמת לבנון, היא השררה שיכלה לגרום להתאבדותם של אברהם עופר ויעקב לוינסון והיא שאיפשרה את חוקי „הארכיאולוגיה", הפאתולוגיה, התפילות, כשם שאיפשרה לדיין לחזין חביות ולשדוד עתיקות, למאחזי לעיניים ולסרסורי-בורסה להפוך את האין ליש וכין רגע את היש לאין.

אין מנוס מלומר זוהי חברת תת-מפותחת, דמוקרטית להלכה, מונהגת בשחיתות ואפילו באמצעים פאשיסטיים. כשהדבר נוגע לדת נוסים תאבי-שלטון, זו שררה ללא אנשי כבוד, שררה של גמדי רוח ומוסר. אין שר היודע אחריות ציבורית מהי. הפולחן היחיד של איש הציבור הוא פולחן ההישרדות, למענו יכרות ברית עם הכחש והשקר, כי יש דבר קדוש מכל — הכיסא, ומכיוון שהכיסא שלי קדוש משלך, או מה לי ולזוטות כמו אמת ויושר אינטלקטואלי.

„הג'וקים המסוממים" אינם אלה של רפול דווקא, אלא הנוכלים הקטנים מן הליברלים והדמגוגים הברוטאליים מחרות וימינה, שהטיבו עמכם, נתנו לו במתנה מכשירי וידיאו ומכוניות, למען יצדיע ויצביע.

ואנשי האלוהים שחורי-הקאפטן או סרוגי הכיפה, לתאבי בצע לשם שמיים וארץ, וכשהיו הבנקים החמצן של המדינה הם רצו „להתחמצן" בבנקים, ולא ינקו גם מנהיגי ה„כן ולא ולא וכן" של המערך.

אישית, לא מעניין אותי ראשו של זה או של אחר. אני צופה ליום בו תתמוטט כל המערכת הניאו-ביזנטינית הזאת, עם או בלי ועדות חקירה. מה טעם בציד ועריפת ראשים כשהתחלאה נשארת?

אם על רקנאטי דיברתי כמשל, רציתי לומר שהכל רקוב בנמשל ובממשל: יחסי חוץ ופנים, שב"כ ויצחק מרדכי, אחיות ומורים ואנשי אלוהים — הם העדות המתפירה שהפכנו לרפובליקת בננות בדרך. חסרות רק הבננות. ■

שוליים

נתן רענן

חיילים אלמונים

בדרגים בכירים מסדרונות מפלגת העבודה אומרים כאלה הימים: אם נלך לבחירות על העניין הזה (קרי: רצח שני ערבים) – נפסיד את הבחירות. כאילו המערך ניצח בבחירות הקודמות או בשתי המערכות הקודמות, ב־77' וב־81'. בחוגי „חרות" התמונה מעניינת יותר. שמיר גדל בבית-המדרש שבו נאמר: „משורה ישחרר רק המוות". ולא תמיד ברור מותו של מי ישחרר את מי. את שמיר? את ראש השב"כ?

מקורות מקורבים לשמיר אמרו לי: תראה איזה ניצחון פנימי סוחף הוא השיג. מי שומע את שרון או דוד לוי? מי מתעניין בכינוס מחודש של ועידת „חרות"? הפרשה מלכדת את חוגי „חרות" לקראת הרוטאציה ומסירה מוקשים מסוכנים, יותר מצמד ערבים הרוגים. בדרכו של שמיר שהרוגי המלכות בקהיר הם חלק אינטגראלי בדרכו הציבורית. ראש לח"י ואיש „המוסד" לשעבר מיטיב לתמרן – בעיקר במפלגתו שלו – נוכח „איומים" מבית ומחוץ.

והא ראיה: כאשר החלה הפרשה הפריח ח"כ מיכה רייסר בלון ניסוי. הוא הוציא הודעה לעיתונות, כחובש את הצילינדר של ראש מחלקת האירגון במצודת-זאב, וקבע כי הליכוד יכול להיערך לבחירות כלליות תוך שבוע או פחות. העילה פשוטה בתכלית: רייסר הוא המוציא והמביא אצל דוד לוי, והוא גם מנהל ה„קאמפיין" שלו. בחירות מוקדמות. אליבא דלוי, פירושן – אולי – חידוש ההתמודדות הפנימית על הנהגת „חרות". וכשם שאריאל שרון ודוד לוי משדרים שתיקה רועמת בפרשת שמיר, כך גומל להם שמיר בהתעלמות אדישה מרעיון הבחירות המוקדמות.

כאשר מגיעים לנוסחת המערך כדבר „נסיון של קשר ופוטש", צריך לזכור כי אין זה סביר ששמיר הורה לחסל את שני המחבלים באופן ספציפי. ייתכן בהחלט שנתן הוראה, כמו זאת הניתנת לבנק, לא לקבל מחבלים שבויים אלא כאשר אין נשמה באפם. שרשרת האירועים של ליל השימורים בקו-300 היא מעניינת: באותו ערב ולילה התכנס מרכז „חרות" בגני התערוכה בתל-אביב ושם, אכן התקיים נסיון פוטש להדיח את שמיר. שמיר נאבק באותו לילה נגד נסיון ההדחה שלו ע"י שרון ולא היה פנוי להסב את דעתו למתרחש איי-שם בין אשקלון לדיר-אל-בלח.

אך החלה הישיבה הסוערת. שריכוה עיתונאים וצלמים רבים נוכח הסתערות מיועדת של שרון על שמיר, ומיד החלו ה„ביפרים" לצפצף. העיתונאים קיבלו ידיעה על חטיפת האוטובוס ונטשו בבהילות את מרכז „חרות" לטובת אירועי-הדמים בדרום. כך הופקר שמיר לגורלו על במת אולם הקונגרסים.

ועכשיו, בשלווה אולימפית אומר מודעי: אם שמיר וראש השב"כ שוחחו בארבע עיניים – אנחנו בצרה גדולה! מי בצרה ולמה, לא ברור. בכל מקרה השניים – ראש הממשלה לשעבר וראש השב"כ המתפטר – צריכים ללכת וליתן את הדין. ככתוב: היילכו שניים יחדיו, בלתי אם נועדו? שכן, אם נתן שמיר את הוראת ההריגה הכוללנית, ודאי שעליו ללכת. ואם לא נתן, לא שמע, לא ידע ואפילו לא כיזב – אבל כל האירועים נעשו בעת כהונתו והדחה לעדויות שקר, הפללת איש צבא ועוד) – ודאי שהוא חסר אחריות. הרוטאציה אינה קדושה יותר מטוהר-הנשק ומשלטון החוק גם יחד. ואם היה עד לשיחה ביניהם, מי יערוב לנו שעדותו תהא צחה כשלג? עליו יהיה להחליט: ללכת עם שמיר או ללכת עם השב"כ.

סוחרים אלמונים

ומעניין לעניין, מעמוד לעמוד באותו עיתון השבוע: „אותי לא יצלבו, אני רוצה להביא לכאן גם את מ"מ ראש הממשלה לעדות", – אמר סוחר הקרקעות שמואל עינב המואשם במתן שוחד לאבי צור, ודרכו לליכוד בראשות שמיר, דקל ושות' במערכת הבחירות האחרונה. רק זה חסר לשמיר: עכשיו יתבעו ועדת חקירה גם בעניין זה. בבית-המשפט „סיפר עינב על פגישה שקיים עם ראש-הממשלה אז, יצחק שמיר, בעקבות שיחה שהיתה לו עם סגן-שר-החקלאות אז, מיכאל דקל אשר יום את הפגישה המשולשת", כתוב בעיתון.

כאן ניתן להרגיע את מודעי: היו שש עיניים בשיחה ולא ארבע. „שמיר שאל מה הם הקשיים שלנו בעניין הקרקעות... שמיר ציין את הבעיות הפוליטיות הכרוכות בכל הנושא. שאלתי אותו אם אני יכול לעזור במשהו ושמיר דיבר באופן כללי... כשיצאנו אמר לי דקל: אני רוצה שתירתם לנושא כי אנו זקוקים לכסף." אולי זה היה ההליך בפרשת האוטובוס? אולי גם בעניין הריגת השבויים דיבר שמיר „באופן כללי" ומישהו היכה כחוץ לראש השב"כ עם הנחיות מפורטות?

כיוון שבראש מעייניהם של כמה מאנשי תנועת העבודה עומדת הדאגה להגיע אל הרוטאציה בשלום, אולי כדאי שעורכי-הדין כספי ונאמן, מודעי והרצוג יטפלו גם בתנינתו של שמואל עינב? אם חלילה ינסו לצלוב אותו, יגרור הדבר את שמיר אל דוכן העדים לתקירה צולבת. מי צריך את זה בכלל? והאם אפשר ללכת לבחירות כאשר המערך מוצג כמתנגד לגאולת הארץ? שוחד בחירות פה והרג מחבלים שם יציגו את המערך כעוכר ישראל וכמנהל „מחטף" לפני הרוטאציה. רק לא זה, והארץ תשקוט ארבעים יום... ■

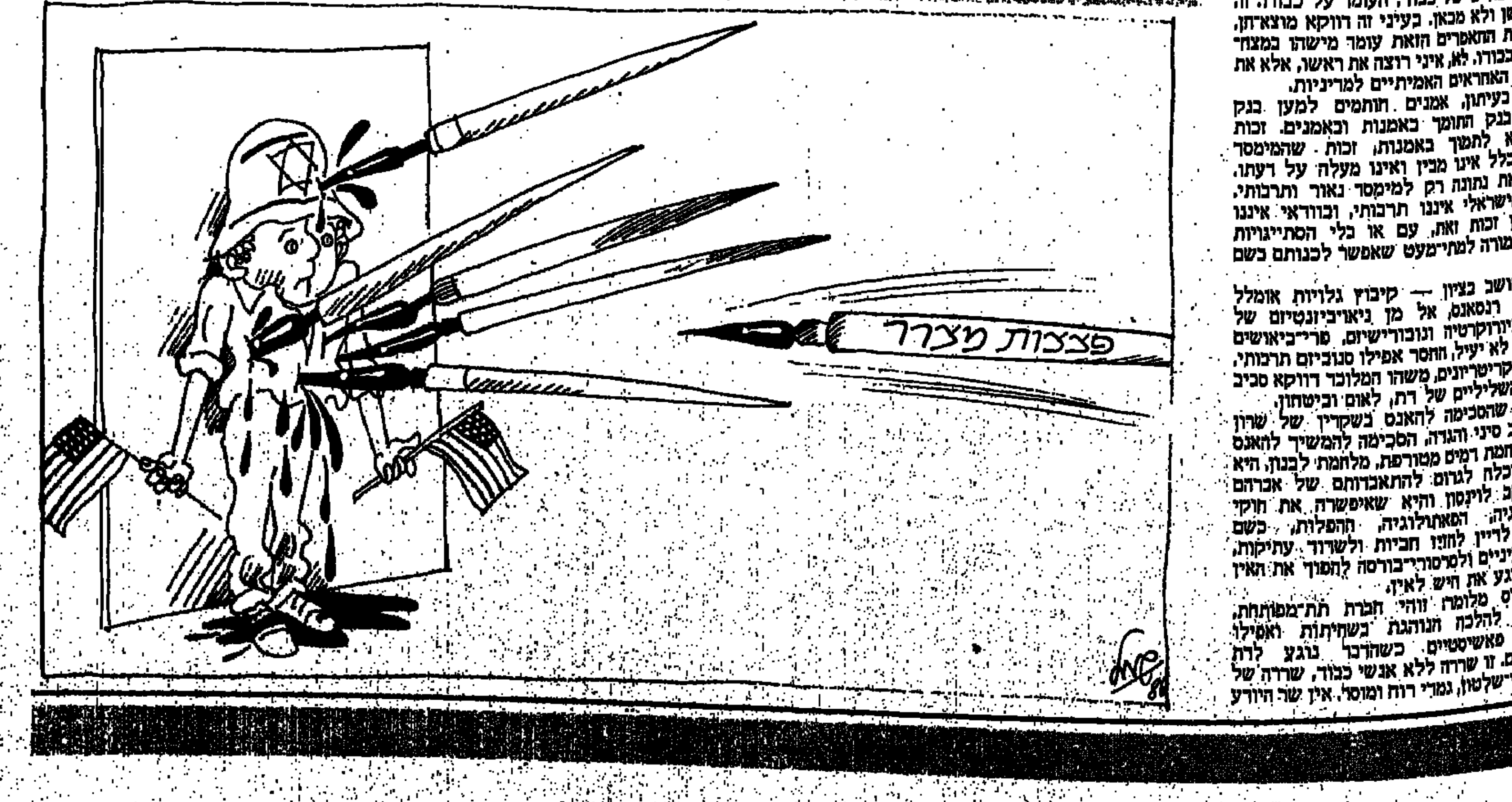

דוד ארן

מסביב לעולם

● משהו זז בפולין

ק
ראקוב בשעה חמש בבוקר. האורחים האחרונים עוזבים את תיאטרון־המרתף „תחת האיילים". פיוטר סקז'ינצקי, זקן הקאבארט הפולני, ניצב ליד השער ולוחץ את ידו של כל אורח. באור הבוקר החיוור הוא נראה כדמות ממאה אחרת, מיסתורית ומרוחקת.

קולו נשמע שביר: „הן תבואו שוב, לא־כן? גם בשנה הבאה תחזרו להיות אורחיי?"

הצעירים – כולם סטודנטים – נדים בראשם בהסכמה ומחבקים אותו בפעם האחרונה. אמני הקאבארט שבים איש איש אל מקום מגוריו. „פאק"א", פסטיבאל קאבארט הסטודנטים 1986 – הסתיים.

במשך שלושה ימים התייצבו 11 להקות מרחבי פולין לפני משפטם של חבר השופטים ושל הקהל. המאזן: דפיציט של 18 שעות שינה, הרגשה לא נוחה בסביבות הקיבה (אימתי אכלתי בפעם האחרונה?) – ומצב־רוח מרומם עד־מאוד.

„הנה זו משהו בארץ הזאת", לוחשים עורכי התרבות בטלוויזיה וברדיו. ואכן: בכל מקום מתעוררת התרבות לתחיה. פצעי „המלחמה" – כפי שהפולנים מכנים את „תקופת העונש" בין דצמבר 1981 ועד אמצע 1983 – מגלידים, הפלצות השותקת והמשתקת מפנה מקום להתמודדות אינטלקטואלית־ביקורתית עם המציאות. אך מדוע ברצינות תהומית שכזאת? הרי הבשורה היא: „ביאורדביליום". או „מה קורה כאשר מת קובאלסקי, אזרח של מדינה סוציאליסטית?" הוא מגיע לגן־עדן. כמובן, הוא מוסר שרוכי־נעליים, חגורה ועניבה. תמורת זאת הוא מקבל כותונת־לילה, צרור תווים (בקרוב ישיר במקהלת־גברים) ווג כנפיים. גם אותן הוא נאלץ לשאת בינתיים מתחת לבית־השחי, עד שיגיע המיטען הבא של זפת. „זפת בגן־עדן?" משתומם קובאלסקי: „אין בכך שום דבר מוזר", משיב המלאך העליון מטעם, „הרי האינטרסים של המשק חייבים לחפוף את אלה של האידיאולוגיה, לא כן?"

משק מתוכנן ומשבר מתוכנן(?), פוליטיקה ומוסר, אידיאולוגיה בחיי יומיום – אלה הם הנושאים השולטים, כאשר מדובר באירוניה, בגרוטסקה או באבסורד מבודח. שחור, סאטירי ועוקצני נעשה ההומור, כאשר מדובר בטכניקה, או בקידמה, או במצב הנוער בפולין.

אדון אחד בחלוק לבן מופיע על הבמה – ככל הנראה חוקר. הוא משמיע הרצאה המורכבת כולה מרמזים ורמזי רמזים. הקהל צוחק. „גבירותיי ורבותיי, הטכניקה מתקדמת בצעדי ענק. באחרונה – האם שמעתם על כך? – שיגרו טיל שטס לא רק בכיוון אחד אלא בכל הכיוונים" (האסון של „צ'לנג'ר" היה הנושא המעניין ביותר בפולין כולה). החוקר מציג את המחשב הפולני החריש ביותר – עם דוושות ופעמון של אופניים. הוראות טיפול: לשמן הרבה, לנגב את האבק לעיתים קרובות, וחוץ מזה – אהבה. „שכן: יצור כה מפותח ורגיש חש אם אוהבים אותו או רק משתמשים בו. שכן, אם רק משתמשים בו, הוא מסרב לפעול ומתקפל". סוף ציטוט.

סיכוייו של הנוער בפולין הם לא־דווקא ורודים ביותר. אחרי הלימודים אמורים הנערים לשוב אל בית־ההורים, להמתין 10 עד 12 שנים לדירה משלהם, להשיג עבודה כלשהי, שתכופות היא הרבה מתחת לכישוריהם, לקבל תמורתה שכר התחלתי המספיק רק ללחם וחמאה. מה לעשות נוכח סיכויים שכאלה? להטמין את הראש בחול? להטביע את היאוש בוודקה? להתקשט בסרקית־של־דיסקו ולרקוד עד לעילפון?

לא ולא! הלהקה „פוטס" מזיילונה־גורה עברה למיתקפה: „עשה קאבארט ואל תיכנע, עשה קאבארט!" ככה נולד להיט, לא רק להיט – הימנון ממש! והקהל הריע בהתלהבות, ללא הפסקה, ללא רחמים. צריך היה לחזור על הפזמון־ההמנון הזה שוב ושוב, עד שגם הצופה האחרון באולם השתתף בזמרה: „עשה קאבארט ואל תיכנע, עשה קאבארט!"

פאק"א, פסטיבאל קאבארט הסטודנטים בקראקוב, עומד להיהפך לאירוע הסטודנטיאלי השני בחשיבותו בפולין, אחרי פסטיבאל השירים באותה עיר. העובדה שדווקא קראקוב צועדת בראש תרבות הסטודנטים בפולין, אופיינית לעיר הזאת, אשר המוניטין שלה כעיר המובילה בתחום המחשבה החופשית בפולין – מעולם לא נעלמו לגמרי. לרמתו ולאיכותו של הפסטיבאל ערב חבר השופטים, אשר קם על־ידי הסטודנטים הודות לטיפוח הקשרים עם האוואנגארדה התרבותית של פולין. עם חבר שופטים זה נמנה לא רק פיוטר סקז'נצקי, אלא גם יאצ'ק פדורוביץ', הסאטיריקון בה"א הידיעה של פולין, הידוע במיוחד בציוריו האירוניים־עוקצניים, וכן אנדז'יי דראוויץ', לשעבר חבר בלהקת הקאבארט סט"ס, שהתפרסמה בשנות החמישים והשישים, וכיום הוא מכהן כפרופסור לפילולוגיה באוניברסיטה בקראקוב. מקצועות הזמרים וכותבי הפזמונים היו מיוצגים על־ידי מאצ'יי זמבאטי ווויצ'ייך מינארסקי.

גיתא: „חבר שופטים מובחר" שכזה, עם אנשים שכאלה – נשמע טוב למדי. אך מה בדבר הצנזורה? האמנם מסוגלים קאבארט וצנזורה פוליטית לדור בכפיפה אחת? בפולין, כנראה שכן. לפחות, במידה מסויימת.

גבריאלה לסר, „די צייט"

● חיוכו של תינוק

ידידיו של הסופר הצרפתי הנודע ז'אן ז'נה אומרים, כי החלטתו להיקבר בעיר לאראש, במארוקו הצפונית, קיבל בגלל... חיוכו של תינוק.

ז'נה, שביצירותיו הספרותיות ירד עד חקר הרשע והאכזריות, והיה אחד הסופרים הצרפתים השנויים ביותר במחלוקת במאה שלנו – נקבר כאן בשקט בבית־קברות הצופה לפני האוקיינוס האטלאנטי. הפושע, שסארטר כינה אותו „ז'נה הקדוש", נפטר בפאריס בגיל 75 ונקבר בבית־

ז'אן ז'נה: „הקדוש"...

קברות עתיק־יומין, המלא קברים של מתיישבים ספרדים.

„סבורני כי בלאראש הוא מצא את הפשטות ואת השקט שחיפש לקראת סוף חייו המעונים", אמר עליו חאסאן טריכאק, פרופסור לספרות וציר בפרלמנט המקומי.

בשנים האחרונות נהג ז'נה לבקר במארוקו לעתים תכופות ולהתאכסן בבתי מלון קטנים בראבאט, או בביתו של ידיד בלאראש. כאן פגש ז'נה – שכתב בכלא את ספריו הנודעים „המארונה של הפרחים" ו„נס הוורד" – את התינוק עז א־דין, כיום בן 7. ז'נה, שמעודו לא הכיר את אביו ואמו זנחה אותו, היה לפנים „יצאן" הומוסקסואלי ופושע שישב בכלא ומעודו לא נשא אשה – הודה כי אינו אוהב ילדים.

אך כאשר הגיע אל הבית והתינוק הזה, שאף הוא ננטש על־ידי אמו, קיבל את פניו בשמחה ובחיוך – נפעם מאוד. „הוא חייך ראשון, מאז אני מטפל בו. שלחתיו לבית־הספר הטוב ביותר. אני מבקר אצלו כל סוף שבוע, כאשר אני שוהה במארוקו". סיפר ז'נה אשתקד לסרג' סובצ'ינסקי, מנהל ה„קומדי פראנסייז". עז א־דין, ילד מוכשר מאוד, נמצא בפנימיה פרטית בראבאט וכבר יודע קרוא וכתוב בערבית ובצרפתית.

קשריו של ז'נה עם לאראש התחילו בפגישה אקראית בטאנג'ר, לפני 12 שנים. כשהיה במארוקו פגש ז'נה, שלא היה לו בית, במארוקאי מובטל, חאסאן אל־קאטראני, וחיש מהר התפתחה בין השניים ידידות שנמשכה שנים רבות. לדבריו של חאסאן, גבר רגיש בן 38, ז'נה טיפל בו וקנה לו את הבית, אשר בו הוא מתגורר עד היום הזה.

מהמרפסת של הבית הקטן, הצבוע לבן וכחול, צפה ז'נה תכופות אל הים ואל בית־הקברות הסמוך, לימים ציווה לקבור אותו שם.

„בשנים האחרונות עבר ז'אן קשה מאוד. אולי ביקש להשלים את יצירתו, ביודעו כי מותו קרוב", אומר חאסאן.

ז'נה, שנפטר בסרטן־הגרון בבית־מלון בפאריס, שהה בלאראש רק ימים ספורים לפני מותו, ומיד יצא לצרפת כדי לעבור על יריעות ההגהה של ספרו „אסיר מאוהב". „כשראיתיו בנמל התעופה של ראבאט, הוא נתקף בסחרחורת. נאלצתי להחזיקו בידו, ולתמוך בו, כדי שלא ימעד. דבריו האחרונים היו: „טפל היטב בעז א־דין"", אמר חאסאן.

תיירים צרפתים נוהגים לבקר את קברו של ז'נה, והשלטונות המקומיים החליטו לייסד גן על שמו.

ז'נה ידוע ביותר במחזותיו „העוזרות", „המרפסת", „השחורים", „המסכים", שעניינם אנשים מקופחים ומנודים, קורבנות של שנאה חברתית.

באורח פאראדוקסאלי לגבי איש, אשר נידון ב־1948 למאסר עולם לאחר שהורשע בפעם ה־10 במעשה־גניבה, נמנים עם ידידיו הטובים ביותר מפקד המשטרה והשופט הראשי במקום, המגלים עניין רב בספרות.

שאול לאמבלן, „ריזר"

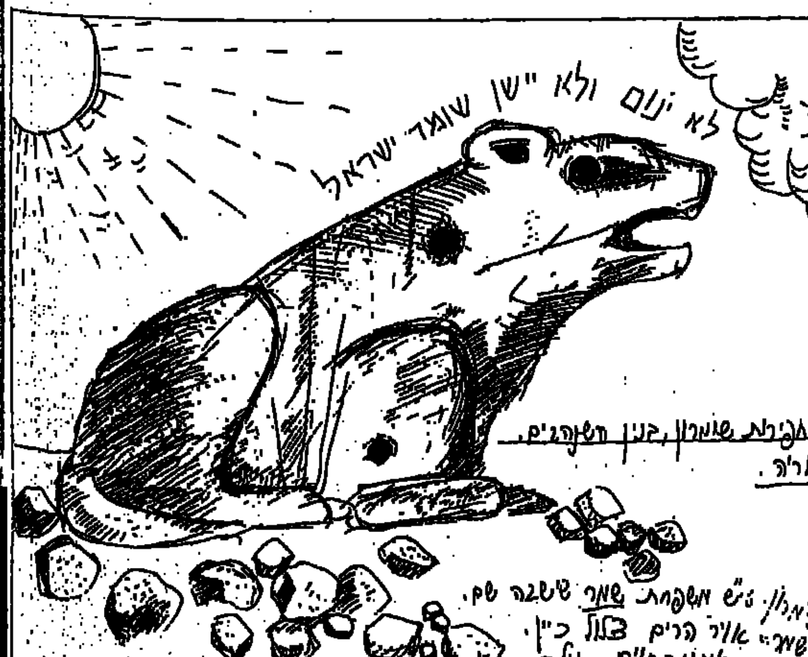

גלויות תל־אביביות

כתב וצייר: משה בן־שאול

עבודה זולה

ה
רעיון לפתוח בעובדה ששוב אין לי שום רעיון, הוא רעיון נדוש. עלי להיות מקורי — להמציא, לתאר, להגיב. מה עושים כאשר כבר נגעו בכל. כתבו על הכל. הגיבו ותיארו? התנינה. היועץ. הבטחון. החוק. ההלכה. היתושים. התיקשורת. המונדיאל. כן, גם החרדים והתרסיסים שלהם וגם יהודה פריד שטיפלו לו במכוניות והוא טיפל בהם.

מה שמילא אותי בשמחה בלתי־מוסברת, היא העובדה שהאחיות השובתות הלכו לרבנים הראשיים, לשם מה? למצוא עידוד? לבדוק אם מתים או לא מתים בבתי החולים, ואם מתים, חלילה, האם הדבר מחייב ניתוח פוסט־מורטם?

השמחה הפכה, איפוא, לצמרמורת חמה. בקיץ החם של יולי אין צמרמורות קרות, אפילו שזה אבסורד. אבל מה אינו אבסורדי?

אני מצווה על עצמי להיות, כפוף למסגרת. המסגרת שלי היא תל־אביב. לכל היותר: גוש דן. אבל זאת מסגרת לוחצת. היתושים הרגילים אינם אנופלס. את המלריה הדבירו מזמן ובירקון אין מתרחצים. זאת אומרת: הבילהרציה הסומה, איכשהו.

פעם, בעבר, רציתי לכתוב על בתי־קפה, על מקומות, על התאספויות. בתי־הקפה במסגרת שלי מתחילים להיות דומים זה לזה. כל עץ מתחיל להיות פלאסטיק, כל פלאסטיק מתחיל להיות פלאסטיק דמוי עץ. גם האנשים פלאסטיק. המבטים פלאסטיק. זה יאוש. בתי־קפה היו באמת, פעם, ייחודיים. אבל זאת נוסטלגיה. אלתרמן ישב ב„כסית" ורטוש הלך ל„ביתן". ה„משרד" של יצחק למדן היה בראשית שנות ה־50 ב„שניר", באלנבי. במקום למדן יש עכשיו חנות נעליים. במקום „ביתן" — חנות נעליים. במקום „ורד" — בנק. יש תחרות בין נעליים לבנק, הבנק תמיד מנצח, כי יש לו יותר כסף.

מה נשארו — לנסוע.

וכך, יום בהיר אחד אני מגיע לשומרון. לא, לא רוצה להיות מתחסד ולומר: כף רגלי לא תדרוך שם. זה דווקא מעניין אותי. את הנוף זכרתי מימי ילדותי המוקדמת, כאשר הנסיעה מירושלים אל הדודים בטבריה עברה דרך ג'נין ושכם: זה יפה בשומרון, יופי מרהים. זיתים, טרשים. אוויר בריא ומשכנע.

כך הגעתי לתחנה הראשונה: בית אריה. עשרים וחמש דקות מ... פתח תקווה. אני שואל: עיירה? מושב? מה זה בדיוק. אומרים לי: קהילה. אני שואל: דתיים? אומרים לי: לא, לא דתיים, אבל „חרות". יוצרים מיד קשר סמוי ובלתי ניתק נוף אידיאולוגיה. על־שם אריה בן־אליעזר ז"ל. איש חרות, הוא היה איש הדר באמת.

וילות יפות ושומר בשער. עם נשק, כמובן, פותח מחסום.

אידיאולוגיה? אינני בטוח. בבית־אריה מדברים על איכות־חיים. איכות חיים יש כאן, איכות חיים קשורה, איכשהו, גם למחירי הווילות, הצריפים השוודיים אימפורט. פחות ממחיר דירה תל־אביבית ממוצעת. כשהמחיר נמוך, גם אידיאולוגיות יכולות להיות נמסות. יפה בבית־אריה. קיץ שומרוני.

משם אני מגיע לנווה־צוף. 45 דקות נסיעה. ובכן מהו? קהילה. עיר. מה־זה־חשוב. כאן האידיאולוגיה הגוש־אמונית מנצחת את הבידור הלילי היחסי. בקרב מאמינים אפשר להרגיש, לעתים, טוב יותר. אידיאולוגיות מתנצחות. מסבירים לי שמכאן לא יזוז, אם יגיע זמן תזוזה, אף לא אחד.

מישהו צעיר מסביר לי: „אנחנו הרי מכירים את הערבים".

„אתה מכיר?" אני שואל.

„אנחנו", הוא חותך.

אני תמה: מתי הוא הספיק?

לפני שובי לתל־אביב אני יושב במרפסת של [illegible], בת המקום, חניכת בני־עקיבא לשעבר, נפרדת ממני במתנה.

„בחר לך אחת מהכיפות הסרוגות האלה", היא מבקשת. בידה כעשר כיפות יפות להפליא.

„עבודה שלך?" אני שואל.

„לא", היא אומרת, „יחסי שכנות. ערביה שכנה מנבי צאלח עושה אותן. תשעה שקל לכיפה. עבודה ערבית זולה."

דפים לספרות

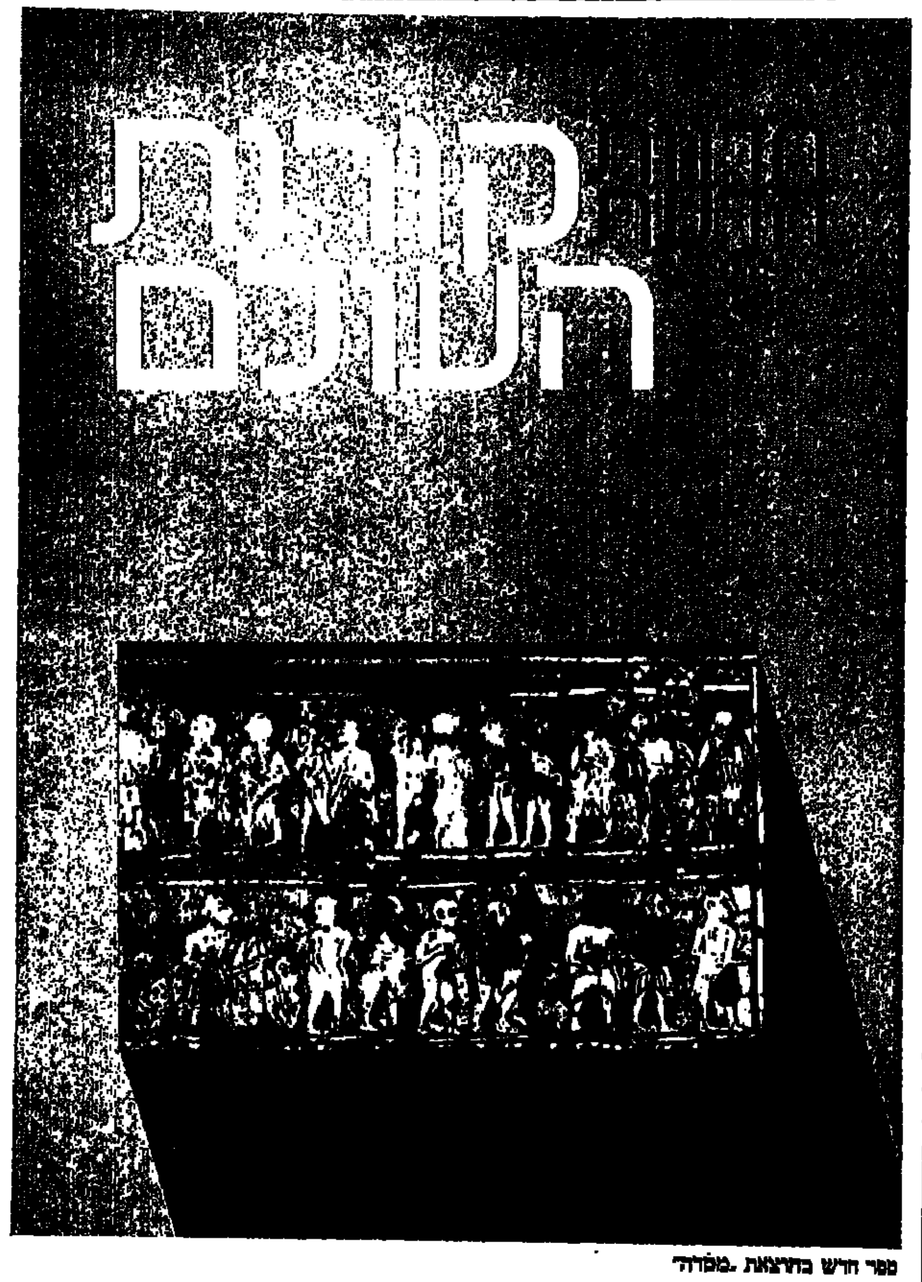

ספר חדש בהוצאת „מודן"

חלומות על פוליטיקה־של־כוח ציונית, שאיננה מקפידה על מאה אחוז של צדק לגבי זכויותיהם של הערבים, מגלים לא רק העדר כל רגש של יושר אלא גם חוסר כל חוש לפוליטיקה ריאלית. אחת היא הפוליטיקה הכשרה לציונות והיא העומדת בפני הביקורת המוסרית. אין, אפוא, כל ספק בזכות ההגדרה העצמית לתושבים הערבים בא"י. חובתנו להכיר ולתמוך בה.

ד. בן־גוריון, אנחנו ושכנינו

דוד אשרי

„ובכל זאת – נוע תנוע!"

א. ה. קאר

א.ה. קאר, היסטוריה מהי? מאנגלית: אורי רם. הקדמת הספר: שלמה אבינרי. מודן, ספריית מוניטין, 1986

מהי היסטוריה? מה התועלת שבהיסטוריה? אלה הן שאלות שכל נער שואל כאשר הוא שומע את המלה הזאת לראשונה. ההיסטוריון הצרפתי הגדול מארק בלוך מספר כי יום אחד שאלו בנו הצעיר: „אבא, תסביר לי לשם מה נחוצה ההיסטוריה." בתשובה חיבר האב ספר, שהופיע בשנת 1949, חמש שנים אחר שהוצא להורג ביריה ע"י הגרמנים. בשנת 1961 הירצה א. ה. קאר סידרת הרצאות באוניברסיטת קמברידג' על הנושא: „היסטוריה מהי", השאלות אכן נשאלו, ואף קיימים ספרים בהם ניתן למצוא תשובות אלה או אחרות.

מהי האסוציאציה המיידית העולה על דעתו של נער בישראל למשמע המלה „היסטוריה"? קשה לדעת. היסטוריה כלימוד־חובה בבתי־הספר התיכוניים בוטלה לפני שנים, בסיועה האדיב של ועדת פרופסורים להיסטוריה. מה שנשאר בגדר „היסטוריה" הוא תערובת כלשהי של דיונים בבעיות, נוסח „מיהו יהודי", ושל אזרחות. עתה נתבשרנו כי עומדים לבטל גם את זה. לפי שעה, המושג „היסטוריה" מוכרח להתקשר אצל תלמיד־תיכון מן השורה עם תוכן מסוים, לאו־דווקא מרנין: חורבן הבית, רדיפות ופוגרומים, שאלות ותשובות של רבנים, אנטישמיות, שואה, מאורעות דמים ומלחמות בארץ ישראל של ימינו. מי שנוטה ליתר הפשטה יזהה „היסטוריה" עם העבר, עם דברים שהיו וש„צריך לדעת אותם" כדי להבין את ההווה, את העולם בו אנו חיים, או כדי למצוא את ה„שורשים" המפורסמים שהכל היום מחפשים בנרות לפי צו האופנה הנוכחית.

והנה, מי שיפתח ויקרא בספרו של קאר ימצא כי „היסטוריה" היא בעצם ז'אנר ספרותי, כמו שירה וסיפורת: יצירת רוח האדם. שכן, במציאות אין היסטוריה: יש ערב־רב של מאורעות שארעו בעבר, בדיוק כשם שבמציאות אין בוטניקה – יש ערב רב של צמחים. במלים אחרות, אליבא דפרופ' קאר היסטוריה היא מקצוע שעניינו במאורעות שארעו בעבר. ומכיוון שמספרם של המאורעות הללו שארעו בכל ארץ וארץ ומדי שנה בשנה הוא רב מני ספור, ועצום ורב הוא אף מספר המאורעות שמהם נשאר זכר כלשהו במקורות, תפקידו הראשון של ההיסטוריון הוא לבחור: ואכן בחירה עשו כבר רושמי הכרוניקות הפשוטות ביותר בימי קדם. ובחירה – טוען בצדק א. ה. קאר – היא עניין סובייקטיבי טהור, לאמור: בוחר אדם במה שנראה לו, מה שמשמעותי לגביו, מה שמחזק אמונה או „תיזה" שכבר מוכנה לו באמתחתו. במלים אחרות (וזו ה„תיזה" העיקרית של קאר) ההיסטוריון הוא אדם משכיל החי בעולם תרבותי מסוים, בן למקום וזמן מסויימים שבתוכם גדל והתחנך. אין הוא יכול לצאת מעורו ולהשקיף על העבר בעיניים „אובייקטיביות", ואפילו יישבע לעשות כן שלוש פעמים ביממה. וכיוון שלכל דור השקפת עולם משלו, הרי שהבחירה והפרשנות של ארועי העבר ייעשו באורח שונה בכל דור ובכל ארץ. ההבדל שבין אספן־עתיקות להיסטוריון הוא בדיוק בכך, שהראשון אינו מחפש משמעות בהוויים הישנים או בכלי־הזכוכית שאסף, ואילו האחרון מפיח את רוחו שלו ואת רוח זמנו ותרבותו לתוך החומר הגולמי שבחר ואסף מבין שרידי העבר.

עניין מקומו של ההיסטוריון בתהליך יצירת ההיסטוריה הוא הנושא המרכזי בספרו של קאר, ממנו מסתעפים דיונים בשאלות רבות אחרות. לכאורה, התיזה של קאר יש בה כדי להפתיע רבים: שכן כולנו הורגלנו לשמוע, השכם והערב, כי ההיסטוריה היא מדע, וכי ככל מדע יש להיסטוריה חוקים, וכי על־פי חוקים אלה אפשר אפילו לנבא את העתיד. הורגלנו לשיחות ברדיו ובטלוויזיה בהן המראיין שואל היסטוריון לא על מה שהיה, אלא על מה שיהיה (סוף סוף, מה שהיה – היה, ומה שמדאיג הוא מה שיהיה), כאילו מי שיודע מה שהיה חייב לדעת גם מה שיהיה... פונים להיסטוריון כאל אוראקל, והלה משיב לרוב כאוראקל, כלומר, נותן תשובות מתחמקות או דו־משמעיות כדי להבטיח עצמו לעתיד לבוא.

המרקסיזם תרם רבות להפצת השקפה „היסטוריציסטית" זו בדבר קיומם של חוקים; אך היתה זו במידה רבה האכזבה מן ההיסטוריציזם שדחפה את קאר להרצות את הרצאותיו, כדי להזהיר את חבריו למקצוע ואת כלל משכילי אירופה לבל ייתפסו לעמדה הקיצונית ההפוכה ויתפתו למעין „היסטוריוסופיה של האבסורד" בגירסה זו או אחרת. הרגשה מרעננת יש, מבחינה זאת, באותן הערות עוקצניות שקאר מכוון לעבר כמה מן ההוגים ה„מאוכזבים" הללו, כגון קרל פופר וסר ישעיהו ברלין, שלא מעט משכילים בעולם המערבי (וכישראל) הורגלו להעריץ כדרך שמעריצים גורו. לדעת קאר, כל הרעיון בדבר „חוקים" בהיסטוריה הוא פרי המחשבה המדעית האירופית של המאה הי"ט, כאדם שגדל לאור מורשת התקופה הוויקטוריאנית, חברה בורגנית אופטימית שהאמינה בקידמה כתהליך אוטומאטי בהיסטוריה, אין קאר יכול להסתפק באספנות סתם, ואף לא לשקוע בתעתועים אפוקליפטיים על קץ העולם הקרב ובא, כמו שעושים „מאוכזבים" רבים. הוא מאמין כי ההיסטוריה „בכל זאת – נוע תנוע", אך אינו יכול להורות בקיומם של „חוקים" במציאות ההיסטורית. שכן אותם חוקים אינם אלא השערות! „טחנת־הרוח נותנת לנו חברה עם אדון פיאודלי, טחנת הקיטור – חברה עם קפיטליסט תעשייתי", בלשונו הלפידארית של קרל מרקס, אינה „חוק" הקיים במציאות, אלא נסיון הסבר, אשר ישמש את ההיסטוריונים כל עוד יש בו תועלת להבנת הקשר שבין מכשירי־הייצור לבין משטר חברתי.

עם כל ראייתו המפוכחת של א. ה. קאר את חולשותיו הסובייקטיביות של כל היסטוריון, מאמין הוא כי יש בכוחו של זה להכיר במצבו ולבקר את עצמו על כל שעל ושעל ולהינצל, בדרך זו מהידרדרות לסובייקטיביזם חסר־רסן. ודאי, שיש הבדל גדול בין היסטוריון המפעיל ביקורת־עצמית מעין זו למי שנותן לעצמו היתר לסלף ולעוות הכל למען מטרה תעמולתית, פוליטית או דתית, זו או אחרת. אין זה סוד כי הרבה ממה שנכתב בעבר, או אף בהווה בארצות טוטליטריות מכל המינים, שייך לסוג זה של כתיבה. אבל גם היסטוריה מבוקרת, הראויה לשם „היסטוריה", אינה יכולה לעולם להיות אובייקטיבית; לכל היותר היא מסוגלת להגיע לדרגה של סובייקטיביות מבוקרת. דרך משל, סבור קאר כי תיאורו של מומזן את מלחמת המפלגות ברומא בשלהי תקופת הרפובליקה מלמד יותר על דעותיהם של ליברלים גרמנים, שלאחר כשלון המהפכות של 1848/9 ציפו ל„איש החזק" שישליט סדר בתוהו־ובוהו הפוליטי, מאשר על המשבר שפקד את רומא ערב תפיסת־השלטון בידי יוליוס קיסר. באופן דומה נוכל לומר אנו, דרך משל, כי מה שנכתב בימינו בארץ על מלחמות החשמונאים או על מרד בר־כוכבא מלמד יותר על הפולמוס האידיאולוגי־פוליטי המעסיק את מדינת־ישראל בשלהי המאה העשרים, מאשר על אותם מאורעות מן העבר הרחוק.

המסר העיקרי שמבקש א. ה. קאר להעביר לקוראיו מתמצה היטב בקטע הבא: „אני מעז להאמין שהיסטוריון המודע למצבו מסוגל יותר להתעלות עליו ולהעריך את מהות טיבו של ההבדל שבין החברה שלו והשקפת עולמו לבין אלה של תקופות וארצות אחרות, מאשר היסטוריון הטוען בתוקף כי הוא אינדיווידואום ולא תופעה חברתית" (התרגום שלי – ד.א.; ראה עמ' 55 של ההוצאה העברית ועמ' 44 במקור האנגלי).

בזכות המודעות הזאת נזהרו היסטוריונים גם בעבר מפניות אישיות (ובפחות הצלחה גם מאנכרוניזמים), ובזכותם נתאפשרה כתיבת היסטוריה הראויה לשמה, מתוקידידס האתונאי ועד גדולי ההיסטוריונים בני־זמננו – ביניהם שמור מקום כבוד לא. ה. קאר עצמו על עבודתו המונומנטלית בתולדות רוסיה הסובייטית.

להוצאה העברית מצורפות שתי הקדמות, האחת מאת שלמה אבינרי, המציגה את הספר ואת האקלים הרוחני שבו התכנסה סידרת הרצאותיו של קאר, והשניה מאת המחבר עצמו למהדורה האנגלית האחרונה, שראתה אור בשנת 1982 (כשנתיים לפני מותו), ובה הוא נשמע יותר פסימי מאשר בהרצאות עצמן. על התרגום העברי קשה להרבות בשבחים: הוא כבד לקריאה, ללא הקלילות וההומור האנגלי שבמקור, חמור מזה: נפלו בו טעויות והשמטות שאין להן תקנה; למשל, המאה ה־18 במקום ה־19 בעמ' 23; „מגנה" במקום משבח בעמ' 67; „היכולת" במקום אי־היכולת בעמ' 116; „תבוסה" במקום תנועה בעמ' 138; Historicism במקום Historismus בעמ' 114; „קורבנות המשטר הישן אשר בכלל אין לו מה לשמור", במקום „אשר לא היה להם על מה לשמור" בעמ' 95; המשפט הבלתי־מובן בעמ' 115 צ"ל: „אילו אלכסנדר לא מת בצעירותו היה כובש את המערב ורומא היתה הופכת נתינתם של מלכים יוונים" ועוד שיבושים רבים מכל הסוגים. חבל. כל מי שקורא אנגלית טוב יעשה אם יקרא את הספר בשפת המקור, וינצל מאי־הבנות רבות. אך קריאת הספר חובה על כל שוחר־דעת.

בנקו אדר

הזמנה להפקת לקחים

יוחנן כהן, אומות במבחן
הוצאת מערכות, משרד־הביטחון — ההוצאה לאור
תשמ"ה, 1985, 440 עמודים

באחר מימי הקיץ הנדירים ביופיים, הפוקדים את פינלנד לאחר תרדמת חורף ארוכה — כך מספר לנו המחבר בפתח ספרו — הוא ניצב בבית־הקברות בעיירה הקטנה סארייבי, כ־500 קילומטר מהלסינקי, מול 400 מצבות לבנות של חיילים פינים שנפלו ב"מלחמת החורף" של 1940 נגד ברית־המועצות ושאל את עצמו, מה יכולה לעשות אומה קטנה, שגורלה הועיד לה שכנות אימתניות, וכיצד עליה לנהוג כדי למנוע קורבנות מיותרים ועם זאת לשמור על עצמאותה הלאומית? היכן הגבול בין התבטלות מחוד־גיסא והרפתקנות שלוחת־רסן מאידך גיסא? כדי להשיב על השאלות האלה, החליט לבחון את מהלכיהן של שלוש אומות — הצ'כים, הפינים והפולנים — שניצבו בעימות עם מעצמה גדולה ולהפיק מכך לקחים, שעם כל השוני ניתן יהיה ללמוד מהם משהו על בעיותיה של ישראל ועל העקרונות המדיניים שעל־פיהם עליה לנווט את דרכה.

אשלייתו של הקורא

סא"ל (מיל.) יוחנן כהן שעלה ארצה מפולין בשנת 1937, היה ממייסדי קיבוץ תל־יצחק, מפקד בחטיבת "גולני" במלחמת השיחרור, חבר־הכנסת השלישית ומאז 1961 נימנה עם הסגל הבכיר של משרד־החוץ. לא הקדיש אותה מידה של תשומת לב ומקום לכל אחת משלוש הדוגמאות ההיסטוריות שהוא מביא. לצ'כיה בימי "משבר מינכן" מוקדשים 29 עמודים בלבד, לפינלנד ב"מלחמת החורף" 74 עמודים ולפולין מאז מלחמת העולם הראשונה ועד חלוקתה הסופית בוועידת פוטסדאם מוקדשים 197 עמודים, המהווים את עיקרו של הספר. חלוקה זו היא במידה רבה שרירותית, כנראה פרי העבודה שהשקיע המחבר בחקר כל אחת מן הארצות. מבחינה עניינית נראה לי, כי דווקא המקרים של פינלנד וצ'כיה מעניינים יותר, הראשונה בשל העובדה שהצליחה לשמור על עצמאותה והשנייה — בשל העובדה, שבניגוד לפולין עמדו לרשותה, ערב מלחמת העולם השנייה, כוח צבאי מודרני ותשתית תעשייתית, שנתנו סיכוי גדול יותר לאופציה הצבאית.

יוחנן כהן אינו מקבל את ההנחה הרווחת, לפיהן העובדות "מדברות בעד עצמן". ואמנם, ההיסטוריון, במלאכת הסלקציה ההכרחית של העובדות החשובות, מונחה על־ידי ההנחות המוקדמות שלו ולכן העובדות מדברות רק כאשר הוא מזמין אותן לעשות כן. ואולם, יותר מדי מורגשת בספר העובדה, לפיה המחבר קבע קודם את המסקנות ואחר־כך "הלביש" אותן על התיאור ההיסטורי. כך, למשל, אין זה ברור כלל, ש"מלחמת החורף" הצילה את פינלנד מכיבוש סובייטי. מלכתחילה דרש סטאלין מה שחיוני לביטחונה של בריה"מ: לחסום את הכניסה למפרץ הפיני שלנינגראד שוכנת בקצהו, ולחכור את אזור האנקו לשלושים שנה. כפי שכותב טאנר, מי שהיה שר־החוץ של פינלנד ואח"כ חבר ב"טריאומווירט השלום", "התרשמנו כי סטאלין היה מעוניין ברצינות בהסכם. הן לא בכדי הקדיש ערכים כה רבים מזמנו לענייננה של פינלנד הקטנה. יתר־על־כן, הוא חיפש פשרות". אולם, בתחילה גברה יד הקיצוניים בממשלת פינלנד ויש רגליים לסברה, שאילו הסכימה פינלנד בתחילה לתביעותיו של סטאלין היתה גם שומרת על עצמאותה וגם מפסידה הרבה פחות שטח ממה שהפסידה בעקבות המלחמה. כמו כן, משתמש המחבר על כל צעד ושעל במשפטי שיפוט ומפריע לקורא לשפוט בעצמו את העובדות, והרי בעצם הבאתן של עובדות מסויימות ברצף מסוים כבר יש שיפוט ואם כך, מדוע לא להותיר לקורא לפחות את האשליה שהוא מגיע למסקנות בכוחות עצמו?

יחידת פרשים פולנית במלחמת העולם השנייה.

אי־התנזרות משיפוט

אבל, השאלה הגדולה היא באיזו מידה ניתן בכלל להפיק לקחים משמעותיים עבור ישראל מן ההיסטוריה של צ'כיה, פינלנד ופולין? האם אלה לקחים אחרים ממה שניתן ללמוד, למשל, מן ההיסטוריה של צרפת, איטליה, אלג'יריה או יפאן? לקחים כמו זה, שחוסנה של אומה נקבע לא רק על־ידי הצבא אלא על־ידי מכלול רב־גוני, הכולל יכולת כלכלית ומדעית, רמת מוטיבציה, הכרה בצידקת המאבק, השכלה — טוב גם לאומות גדולות, כמו גם הצורך להבטיח למדינה גבולות בני־הגנה, שאינם זהים תמיד לגבולות היסטוריים או גבולות רחבים ככל־האפשר.

יותר מכך, לבד מגודל האוכלוסין והשטח, העושים את ישראל מדינה "קטנה" ביחס למרחב הערבי, אין דמיון בין מצבה של ישראל לבין מצבן של צ'כיה, פינלנד או פולין. אפילו עוצמתן המאוחדת של מדינות־ערב אינה מהווה סכנה ממשית לקיומה ולעצמאותה של ישראל. שלא לדבר על הפילוג העמוק החוצה את העולם הערבי ומונע את התגבשותה של חזית משותפת לפעולה נגד ישראל.

מבחינת יחסי־הכוחות, עדיין יש בידי ישראל מרחב תימרון גדול מאוד והיא יכולה לא רק להגיב על צעדי שכנותיה, אלא ליזום מדיניות כדי לעצב את מערכת יחסיה עם הסביבה וכדי ליצור בסיס איתן למערכת יחסים תקינה לאורך זמן. מבחינה זו דומה מצבה של ישראל יותר לזה של דרום־אפריקה, המוקפת באוקיינוס של מדינות שחורות, אך יכולתה הכלכלית ועצמת צבאה עדיין מאפשרים לה לעצב את יחסיה עם סביבתה בדרך שתביא לקיום־יחד מכובד או למלחמה שסופה מי ישורנה. בעייתה האמיתית של ישראל היא לעצב מדיניות כזו, שתביא להשלמת העולם הערבי עם קיומה, לפני שלפער האדיר כיום לבין העולם הערבי בשטח ובאוכלוסין יתוסף גם פער חברתי, טכנולוגי ואירגוני.

לכן, לטעמי, היה המחבר מיטיב לעשות אילו השמיט מספרו את השער החמישי שעניינו "סיכומים ולקחים". כיוון שהמחבר אינו מתנזר משיפוט לאורך כל הספר, אין הסיכומים אלא חוזרה על מה שכבר נאמר והשמטתם היתה מעניקה לספר לבוש פחות מגמתי. כך, למשל, מציין המחבר בהקשר לפינלנד (ע' 65) "בהערכה ואף בהתפעלות" את הרמה הגבוהה של הרוח הדמוקרטית ששררה בפינלנד באותם ימים קשים, פאסקיוויורי ומאנרהיים, אשר לא הסתירו את ההרהורים ואת "סטייתם" מקו המחשבה המקובל, לא הוקעו על־ידי הרוב ואף לא על־ידי דוברי הממשלה כ"תבוסתנים" או "בוגדים" ו"משתפים פעולה עם האוייב". וכאשר המחבר מתאר את המצב בפולין ערב המלחמה הוא מציין, כי "אלפיים קילומטרים אלה, שהושגו בעמל רב מתוך שאיפה להחזיר עטרה ליושנה, הפכו עתה למלכודת מוות. הם פשוט לא היו ניתנים להגנה אפקטיבית" (ע' 176), וכי "הסיפוק העצמי והביטחון העצמי, המגאלומאניה הלאומנית והמיליטריסטית שטופחה על־ידי הכת השלטת בפולין, גרמו להערכה מופרזת של הכוח הפולני, לקיפאון המחשבה הצבאית...". כלום צריך להוסיף עוד 70 עמודים כדי לפרש את הלקחים המתבקשים מדוגמאות אלה ורבות אחרות, שכל קורא אינטליגנטי ממילא חושב עליהן תוך־כדי קריאה, ועושה אינטרפולציה את ההשלכות המתאימות למצבה של ישראל?

אולם, למרות מיגרעות אלה זהו ספר שראוי לקורא. זהו ספר אודות ישראל, עוד יותר ממה שהמחבר רוצה להורות. עמדת המחבר, לפיה מדינה קטנה עשויה לשמור על עצמאותה הלאומית אם תשמור על התאמה בין מאווייה הלאומיים ובין היכולת להגשימם; לפיה חוסן לאומי הוא מערכת משולבת, הכוללת לבד מן העוצמה הצבאית גם את החוסן החברתי והעוצמה הכלכלית, ולפיה מדינה קטנה נידונה להתנוונות, אם היא מנסה לבלוע יותר משהיא מסוגלת לעכל — היא עמדה שניתן להסכים איתה, ושבמציאות הישראלית של היום לא מיותר להעלותה מדי פעם לדיון מחודש.

דיאנה לם

הזיכרון, הפיענוח, הכאב וההשלמה

מארגריט דיראס, המאהב
מצרפתית: אביטל ענבר
מועדון קוראי מעריב, תשמ"ו

"עליך, שטייהו" הריע קרקשתי, מוחא כף בחדוות ניצחון. "ואם יחדל מחלום עלייך, היכן, סבורה את, תהיי את?"

"במקום שאני נמצאת עכשיו, כמובן", אמרה עליזה.

"הו לא!" הטיח קרקשתי בבוז. "לא תהיי בשום מקום. הרי אין את אלא מין דבר שבחלומו!"

"אם הוא המלך יתעורר", הוסיף קרקשתי, "תתנדפי — חבט — כמו נר!"

"לא אתנדף!" קראה עליזה בריתחה.

(לואיס קרול — "עליזה בארץ המראה" בתירגום א. אמיר)

אותו מתח, הקיים בין עליזה המציאותית, לבין זו הנחלמת, והצרכים הנמתחים ביניהן, גודשים את ספרה של מארגריט דיראס. צרכיו של חולם מציפים, לרוב, את הקיום המציאותי ובולעים אותו. האם, שני בניה, הבת ומאהבה חולמים ונחלמים במעין בולמוס אובססיבי, שהמציאות משחקת בו תפקיד מישני בלבד. האם, הבת והבנים לכודים מרצונם במרובע משפחתי חולני, שצלעותיו נוצרות על־ידיהם וסוגרות על כולם גם יחד. מאהבה של הבת, מיפלטה היחידי מן הטירוף, משלים אף הוא את המבוך הכפייתי.

פאזל בשחור־לבן

ללא דיאלוגים, בגוף ראשון ושלישי לסירוגין, מרכיבה הבת את פאזל העבר המשפחתי. תלקיר קצרים מאוד, מלוטשים, מרווחים מתוך ניכור, כביכול, אך דווקא בשל כך נוכחת כהם המעורבות הרגשית ביותר שאת. במסע טיפולי מרצדות תמונות, תלרושות מן העבר, לנגד עיני הבת, והיא עמלה על הזיכרון, הפיענוח הכאב וההשלמה. מערכת היחסים המשפחתית נחשפת מתוך הפרטים המצולמים: קטעי לבוש, מבע, נוף, תאריך. הכאב איננו מתועד, הוא נחווה.

אף־אחד מבני המשפחה איננו מזוהה בשמו. בסאיגון, אשר בהודו־סין הקולוניאלית, מזוהים אנשים עם מקומות מגוריהם. המשפחה הצרפתית, הלבנה, גרה בסאדק. הבת לומדת בגימנסיה צרפתית. היא בת חמש־עשרה וחצי. מאהבה הוא גבר סיני, הגר בשולון. לאיש מהם אין שם ושוב מעצים הניכור את הקשר. "מעט לעת אמי מצווה: מחר הולכים אל הצלם. היא קובלת על המחיר, ואף על פי כן היא מוכנה לשלמו בשביל תצלומים משפחתיים. בתצלומים מסתכלים. זה בזה לא מסתכלים, אבל בתצלומים כן, כל אחד בנפרד, ללא כל הערה, אבל מסתכלים בהם ורואים זה את זה...

מרגריט דיראס

הריחוק בינינו גדל עוד יותר. לאחר שהסתכלו בתצלומים, הם היו נטמנים בארונות יחד עם כלי־הלבן. אמי הורתה לנו להצטלם כשביל שתוכל לראות אותנו, לראות אם גדלים אנו באופן תקין. היא מסתכלת בנו ארוכות, כאמהות אחרות בילדיהן אחרים. היא משווה בין התצלומים, היא דנה בגדילתו של כל אחד ואחד, איש אינו משיב לה". (עמ' 84).

החולי טמון במתח שבין הריחוק המשפחתי המנוכר, לבין התלות ההדדית המטביעה. האם תלויה בילדיה כולם, אך מנהלת עם האח הגדול מערכת יחסים סימביוטית ומשפילה. האח הגדול רודה במשפחתו כעריץ חסר־אונים, התלוי בגחמותיו, בצרכיו ובאימו המספקת אותם. האח הקטן שבוי במלכודת המשפחתית כשעיר־לעזאזל, מוגן, על־ידי האחות בלבד, אך משלם את מחיר הטירוף עד תומו. האחות, היחידה הפורצת מן המעגל המשפחתי, מוצאת לעצמה תחליף והזה: יחסיה עם מאהבה הסיני נבנים מלכתחילה כמערכת תלותית ואובססיבית, המהווה תשקיף למערכת היחסים המשפחתית. שני האחים ממלאים תפקידי שחור־לבן מוחלטים, אולם הצבעים מתחלפים בהתאם למתבונן: עבור האם ממלא האח הגדול את תפקיד הבן האהוב. אחותו, לעומת זאת, רואה בו שטן, ובאחיה הקטן — את המלאך־הקורבן. יחסי השליטה והשינאה המשפחתיים מתנקזים בתעלה אחת אֶל האם, אשר "שלושתנו אהבנו אותה מעל ומעבר לאהבה... שונים ככל שהיינו זה מזה, שלושתנו, בדרך אחת אהבנוה". (עמ' 52).

נתיב המילוט

כמו עליזה הנחלמת מתקיימים ארבעת בני המשפחה מזה, והמאהב מזה, כפונקציות בחלומותיהם וצרכיהם של אחרים. הקשר ביניהם זר והדוק מדי, מכדי שניתן יהיה להתרה. כולם שולטים ונשלטים מתוך עוצמה וחוסר־אונים כאחד. היחידה המוצאת לעצמה נתיב מילוט היא האחות. אולם, נתיב זה איננו המאהב שבחרה, כי אם הכתיבה. "עודני במשפחה זו, שם אני גרה, אך ורק שם. במקום הזה, בצחיחותו, בנוקשותו האיומה, ברשעותו, שם אני חשה באופן העמוק ביותר בטחון עצמי, שם אני מצויה לפני ולפנים של וראותי הבסיסית, והיא, שלימים אכתוב". (עמ' 68).

הצורך בכתיבה, עבור הבת, הוא צורך בסיסי המנותק מן הצרכים המשפחתיים החולים. הוא מופרד מן המסכת המשפחתית ומתפקידה כבת וכאחות בתוכו. שלא כחלומות אחרים, ממלא החלום על אודות הכתיבה את צרכיה של הבת בלבד, ואינו משחק שום תפקיד מניפולאטיבי. מתוך כל החלומות והצרכים המשפחתיים, הכתיבה היא החלום היחיד המוגשם. הבת, היחידה אשר מילטה את עצמה, היא אף היחידה הנותרת בחיים. האם והאחים מתים במהלך חייה, והמאהב המשמיע קולו בטלפון, לאחר שנים של ניתוק, אינו חי; למעשה, חיים מלאים. הוא עדיין שבוי ותלוי בזיכרון־מאוהבותו.

המספרת כצלמת

טביעות־אצבעות אוטוביוגראפיות ניכרות ברבים מספריה של מארגריט דיראס. אף אם היתה הכתיבה דרך של מילוט עבורה, הרי שהמילוט הפך מישני, לנוכח הדרך הספרותית, שהיתה לעיקר. דיראס יצרה בכתיבתה את זרם "הרומאן החדש" הצרפתי (שאחד מנציגיו הבולטים הוא אלן רוב־גרייה).

כתיבתה של דיראס, (ילידת 1914), היוותה אנטי־תיזה לרומאן הצרפתי הריאליסטי, הבאלזקי, הכורע תחת נטל אורכו ועומס פרטיו. בדרך דיאלקטית, לא נותרה כתיבתה אנטי־תיזה בלבד, כי אם הצליחה להוות סינתיזה סגנונית. הריאליזם לא נעלם אצל מארגריט דיראס, אלא הפך לתמצית עצמו. כתיבתה נקייה מאוד, דייקנית, חתוכה, קרה במעט. במקום "התיאור הריאליסטי" היא כותבת את הריאליזם עצמו, בטכניקה כמו־צילומית. הצילום הופך כאן לאמצעי ולמטרה כאחד. במיוחד ניכר הדבר בספר "המאהב", בו משמש הצילום אמצעי תוכני ומטרה סגנונית גם יחד. לשונו המהוקצעת של אביטל ענבר הופכת את הקריאה בספר — לצפייה בתצלום מרשים.

ראובן עשור

השקר והמיתוס

Karl Unruh: "Langenmarck, Légende und Wirklichkeit", Bernard u. Graefe, Koblenz 1986.

מאז ימיה הראשונים של מלחמת העולם הראשונה, לפני 72 שנים, התהלכה בגרמניה אגדת "ההסתערות על לאנגנמארק". דורות של צעירים גרמניים חונכו לאורה, רחובות, כיכרות, אגודות ובתי־ספר זכו בשם המלא הוד וקדושה — "לאנגנמארק" והנאצים הסכו את חשם לפולחן.

מה אירע בלאנגנמארק שכה הרעיד את הגרמנים? ב־11 בנובמבר, 1914, פירסם המטה־הכללי הגרמני הודעה בזו הלשון: "מערבית מלאנגנמארק פרצו גדודים צעירים את הקווים של האויב וכבשום, כשמפיהם בוקע ההמנון הגרמני." אלפים רבים של הרוגים נשארו בשדה הקטל מהתקפה שהיתה ביום הקודם.

אלפים אלה, שהסתערו תוך שירת ההמנון והקריבו את חייהם, הלהיבו את דמיונם הסנטימנטלי של בני דורם. היה גם ידוע שבתוך חטיבות שרתו צעירים רבים מתחת לגיל 18 שהתגייסו בהתלהבות ראשונה עם פרוץ המלחמה, אפילו בני 15 עד 16. עתה יצא ספר של היסטוריון גרמני צעיר בשם קארל אונרוה, בשם "לאנג נמארק — אגדה ומציאות", המנפץ לרסיסים את מיתוס לאנגנמארק.

עם פרוץ מלחמת העולם גייס משרד המלחמה הפרוסי קורפוס חדש, מורכב מ־120,000 מתנדבים, שבחלקם שרתו בצבא בעבר, אך בעיקר כאלה שלא שרתו מעולם. הם הוכנסו מיד לרכבות לבלגיה, למחוז פלאנדריה, הגובל בים. מציין המחבר אונרוה "בחיפזון. כזה, ללא מחשבה תחילה ובקלות־דעת כזאת, מעולם לא נשלחה יחידה לקרב." במציאות הם לא כבשו מאומה, התקפתם היתה כישלון ואלפי הרוגים כיסו את שדה־הקרב. הקיסר הגרמני התרגש "כשומעי את זאת, התרשמתי מכך יותר מכל דבר אחר אי פעם." במרחק 10 ק"מ דרומית מלאנגנמארק ישב רב"ט בשם אדולף היטלר ואף לאוזניו הגיעה האגדה. בספרו הוא מזכיר "את הימים ההם, בהם מלאך־המוות קצר יבול עשיר בשורותינו." כרם, כבר או התעוררו ספקות בקשר לשירת ההמנון, ובספר הרשמי של ארכיב המלחמה הגרמני בו מתואר הקרב כלל לא נזכרת פרשה זו.

מסקנתו של החוקר וההיסטוריון היא, כי אמנם לא כבשו מאומה ולא שרו בכלל, ואם אמנם נפלו שם אלפי קורבנות־שווא חסרי אימון צבאי בסיסי. מה הטעם היום לטפח האגדה ולהפיצה ומה הטעם לקרוא שוב להרוגות ובתי־הספר על שם לאנגנמארק? אולם יתכן שהאגדה כה מושרשת שאפילו מחקר רציני לא יעקור אותה משורשה.

יגאל תומרקין

הזלילה הגדולה

פריז 1986

פריז, צרפת, נעימה, מרדימה, מקשקשת. שגעון הגדלות נולד בצרפת, כפי שהגדירו לואי הארבעה־עשר: "המדינה זה אני". איש אינו זוכר את לקח נפוליאון בשערי מוסקבה 1812. לואי ה־14 באויר — כמו גבינה ויין מעל לכל: כל צרפתי בטוח שהוא חכם יותר, מתוחכם יותר, מזיין יותר, שותה יותר, אוכל יותר, מבין יותר ממך בכל. עד שלא הוכחת לו את ההיפך אתה בעמדת נחיתות. חובת ההוכחה חלה עליך, ולא בשפת־אימך ועל מגרש זר. במשך שנים, ניסיתי לשכנע את חברי הצרפתים, בשפתם, שיש מטבחים טובים אחרים, שלא על החמאה בלבד יחיה האדם, שיש יינות קטנים — "יין־הארץ", או יותר נכון "יין האיזור" — טובים גם בארצות אחרות, ש"אפריטיף" מתוק או חזק כ"פרנו" אינו משפר את החיך, אלא רופק אותו, ושיש שהגורגונזולה האיטלקית טעימה לחיכי מכל גבינות צרפת גם יחד.

ועוד אמרתי שעם כל הכבוד לפרנסואה ויוֹן, ראבלה רונסאר ואחרים — קורני וראסין משעממים אותי יותר מן הקלסיקאים האנגלים, הגרמנים והספרדים, ושמעט מאד מיצירות המופת הנמצאות בלובר נוצרו על ידי צרפתים.

ניסיתי לספר לחברי שבענייני זיונים הם גדולים במלים, אבל אחרי ארוחת־ערב צרפתית מתמשכת, המלווה ביינות ודרזרטים למיניהם, אתה טוב יותר בשינה מאשר בזיון. ניסיתי עוד כהנה וכהנה — למשל, שצרפת מעולם לא ניצחה במלחמה, ורק ליבלבה ובגרה מאז מלחמת שלושים־השנה.

ידידי הקשיבו ואף הסכימו לפרטים אלה או אחרים, אך באופן כללי שמרו על הפוזה הנפוליאונית. במשך הזמן למדתי לחבב אותם, להתפנק עימם ובשנים מסויימות בחיי גם לשחק עימם את המשחק עד תום, כפי שאומרים האנגלים: "אם אינך יכול להכות אותם הצטרף אליהם."

אבל כשאני מתרחק מהם לכמה שנים אני רואה את הנפיחות הפומפוזיות שלהם, את כושר־הביטוי המשועבד למלה, לצורה, לכלי ולא לתוכן. מרגיזה אותי אפילו שמרנותם המופלגת, האגואיזם, העצלות, המרופדים בנוסטלגיה אל העבר המפואר, הקיים יותר בדמיונם מאשר בהיסטוריה.

יש בהם משהו, מין פינוק המדביק אותך, מינוח וכושר־ביטוי מרהימים ומהפנטים, חכמת־חיים ושמחת־לאיד, האוחזים כך, בתנאי שאתה מכיר את מנהגיהם ודובר בשפתם. אתה נהנה הנאה עצומה מן הדקדאנס, עד שהאברים הפנימיים מוחים בקינה. הם אינם מסכימים עם העין, החיך והאוזן, מוחה הכבד ומטפטפת המרה, נופחים בני־המעיים, כואב הראש מעורף קשקושים ויין, קשים הבקרים וארוכים הלילות. זהו ה"גלואר" (האמיתי) של פראנס.

אל תוך נוסטלגיה, כזאת תרבותית אך עוד יותר קולינארית, זרקתי את עצמי עם צ'רלי. ערכנו מסע פיוס, אני תנסיך האמנות הישראלית. יצאנו לבורגונדיה הוללנית, למסע טעימות אותו התחלנו בפריז, כארוחה צנועה בת עשר־מנות, כאפריטיף. התחלנו בשמפניה, לניקוי תלאות היום; כיין מלווה ראשון

כרם בו'ברה־שמברטן (תצלום יגאל תומרקין)

שאטו מארגו קצת־צעיר ושאטו מונרו מן המשובחים והעתיקים, וסיימנו ביי"ש־חבושים משובח. למען האמת, זכרנו שהיה טוב. שתינו יותר מדי. דפקנו את הזיכרון ואת הקיבה. היה נהדר, למרות ה"האנגאובר". ברכבת המהירה לדיז'ון, הדוהרת 280 קמ"ש, עובר הכל. צהריים־מאוחרים במסעדת ז'אן פייר ביו — פאטה צלופחים בני־יומם בשום עדין, צדפות סנט־ז'אק עדינות ברסק שעועית אדומה. יין לבן מאיזור המאקון; פומה־פויי קר, משהו טוב לאחר ליל סביאה. דיז'וסטיב — באיזור זה, רק מאר דה־בורגון משובח.

הולכים לישון. צריך להתבונן לערב קשה, לחשוב מה נאכל, ובטרם נשכב ביקשנו משר־היינות מייך הרישבור הטוב והעתיק, שנתון טוב, משהו בן עשרים שנה. כי יש להוציא את היין האדום מן המרתף בעוד־זמן, כדי שיגיע לטמפרטורת החדר. ולפותחו בזמן הנכון שיתחמצן ו"ייפתח", להשכיבו אלכסונית כך שישקיע־הטאנין. זאת אמנות למזוג יין גדול. אז הלכנו לישון ולפאטריק אשר־על־היינות אמרנו: "להערב הרישבור הטוב שבמרתף"

ערב. קונסומה עדין־ביותר של גוזלי יונים בסלרי צעיר וכמהין, מטעם של השף, מצויין־מצויין. מקפא בטעם התה, ללא סוכר, מוגש בין מנה למנה לניקוי החיך. מאר מומלץ. היין נמזג לו כך וריחו מופלא. טעמו משתנה — הוא פוגע בשפתיים כנשיקה טובה, זורם לאורך החניכיים כמים־חיים, מלטף את החיך ומכשר לגרון את טעמו המיוחד. רישבור — צבעו כצבע הרובין — אדום־עמוק, מיטב תוצרת בורגונדית.

ואני אוהב את היין הבורגונדי, אישית אני מעדיפו על הבורדו.

איני מוותר על אסקרגו בטארגון, שהוא עדין וקל שלא, כאסקרגו בפטרוזיליה־שום־והרבה־חמאה. זהו האסקרגו הנכון, בו אתה טועם את עדינות החומרים ללא ההסוואה המגרה של חמאה ושום. אנו ממשיכים בצלע בקר לשניים, מן הבקר המשובח הלבן של בורגונדיה הידוע בשם שארולה, נתח של 1 ק"ג, שזוף בחוץ, מתובל בעדינות בקורבית ופלפל לבן, נא־אדום ומדמם מבפנים. הרישבור משנה טעמו עם כל לגימה. עם כל טעימה של מזון אחר. קמיל רודייה כתב עליו — גידול מפואר זה, בעל ה"בוקה" הקטיפתי העשיר, שאין לו מתחרה והוא מיינות בורגונדיה החשובים ביותר.

כשר, ובשר בקר כפרט, צריך לדעת לקנות, לישן ולהכין. השף שלנו יודע. זה עסיסי ומלא טעם. לא מוגזם בטיגון. לז'אן פייר ביו יש יד נכונה ומדריך מישלין העניק לו כבר שני כוכבים והשלישי אולי בדרך. סיימנו בגבינת מינסטר, עשויה טוב, רשנה ורוויה בקימל.

שינה כבדה כקינוח. למחרת אנו יוצאים לטעום יינות ביקבי בורגונדיה. זה לא פשוט על הבוקר. זה לא פשוט עם היינות הגדולים. כהם חייב להיות המיזוג הנכון בין הצבע, הריח והטעם. זה מקצוע — לעמוד, לשפוך יין אל פיך, לגרגר ולירוק אותו על הרצפה. ואז להביע דעה. זאת תורה שחייבים להיוולד עמה.

אתה לומר דברים — על כרמים, שבהם לא הענב הוא המרכיב העיקרי. ולא הגפן, כי אם טיב הקרקע, תלת־הברזל והסידן, כיוונו הגיאוגרפי של המדרון וימי גשם ושמש. יש כרם הגובל ממש בכרם אחר אך יוצר ענב אציל ואילו השני משהו רגיל ביותר. חשובה מידת סחיטת הענב ותהליך עיבודו, ואין סוף להן וללאו ליצירת היין הגדול והמשובח. טול גפן מכרם משובח בבורגונדיה, תן לה תנאים דומים במקום אחר ושוב לא תקבל את אותו היין. בורגונדי זה בורגונדי, בורדו זה בורדו. וכל השאר יוצר יינות אפילו טובים וטעימים, אבל זה לא זה. יין־גדול זאת חוויה. יין קטן וטוב זה טעים ונעים. זה ליום־יום. באותו לילה אנו יורדים על בקבוקי ז'ברי שמברטן 66 — מצויין. לא, איני יכול לומר אם הוא טוב מן הרישבור או לא. אינני שייך לחצר, איני יכול להיות סאנאט־יין מושבע. לכל היותר אני גרופי, קצת־מלומד. זה כמה ימים שאנו זוללים במסעדתו של ז'אן פייר שהוא שייך למטבח הצרפתי־היוצר, הפחות שמרן, אך לא ה"נובל קוויזין". המטבח החדש, שהוא מין דקורציה קולינרית. יפה לעין ולבריאות, אך מעליבה לחיך. המטבח־היוצר יש בו מן הדמיון המחודש, שאינו בית־שמאי של המטבח המסורתי: הוא מעז להפר טבואים שונים ומביא תבשילים לבקרים. ז'אן פייר מושפע בהמצאות.

ובכל זאת רצינו לטעום מן המטבח המסורתי הטוב והישן. נסענו דרומה, דרך ארץ היין ה"קוט דור", צלע־ההר של כרמי בורגונדיה הגדולים. אתה תמה כמה קטנות הגפנים. כמה מצומצמים וצפופים הכרמים, עד כמה סגוכים זה לזה השמות הגדולים, אלה היושבים ברמה על בקבוקים משופעי־כתמים. מסעדות הפאר של העולם, כמעט על כף־היד.

בעיר טורנוס צ'ארלי בוחר במסעדת גראו. השף ז'אן ריקלו מקבלנו בלבביות ומציע תפריט שאין לעמוד בפניו — ירכי צפרדעים בחמאה, שום ופטרוזיליה טריה ומכולסלת. כהמשך — לניקוי החמאה — סלמון בגרינאו בעשבי תבלין עדינים. נמזג היין המיטובח — רומנה קונטי 1970. אנו מזמינים את ה"ספסיאליטה" — פילה ברווז בפלפל ירוק, שירכיו מוגשים מן הגריל בסלט ושמן־אגוזים — משהו־משהו. שנגס בפה ומריעיל את הכבד.

אנו מסיימים בפלטת גבינות וכמה כוסיות של מאר דה בורגונד מצויין. מה אומר. עיני וחיכי ניצחו את שאר־הגוף. זאת היתה הזלילה הגדולה שאינה קטלנית. פחות מרעב חזרתי חולה אך מרוצה. ניזון מתה־קמומיל, גבינה כחושה וירקות, וחולם על "שם". אין כמו חלום על דקראנס אמיתי. איזו ולילה היתה זו! 8—9 שעות ביום. ואולי לא היו הדברים מעולם? ההיו או היו רק חלום. איזו עבודה — "ויו לה פראנס!"

רבקה כהן

השיבה הביתה

בתקופה של פחות מ־12 שנה מאז עלייתו ארצה זכה המשורר מוטל סקציאר להופעת שלושה קבצי שירה משלו, שיש בם עדות על הביוגראפיה שלו ושל דורו.

סקציאר ניתק מן העיירה לעאוצע שבהרים בסרביה, מחוז ילדותו, ונסחף על כנפי אידיאות, החובקות זרועות עולם — בשורת שיחרור העמים, שיחרור האדם וחיי חירות למען הגשמת אידיאות נשגבות. אולם, מבית הוריו נשא עימו ירושה רוחנית חשובה: אביו, אברהם סקציאר, שהתפרנס מחייטות, היה משכיל וראש הקהילה היהודית, ונציגה בפני השלטונות, חובב ציון ותיק, וקשריו הדוקים עם מחבר "בעיר וביער", יהודה שטיינברג, ניכרו ביצירת בנו, ברישומו של חותם חיי העיירה בה.

מוטל סקציאר, שלמד בחדר ובבית הספר העממי ולאחר מכן בסמינר למורים בווינה, הגיע לבוקרשט ב־1934 והתקרב לד"ר שלמה ביקל, מגדולי מבקרי הספרות האידית ולמשורר יעקב שטיינברג, שבשניהם ידעו לקרב ולעודד כשרונות צעירים. גם בצרפת שהה, אלא שהיא לא האירה לו פנים: חוסר עבודה, ניכור ומצוקת רעב קידמו פניו, אך עימם עולם גדול, שהעשיר את מטענו הרוחני ואת דמיונו השירי.

לרומניה חזר עם צרור שירים "רעקפאר" ("בעבור זה"), שהופיע ב־1935. לאחר שבסרביה היתה לסובייטית, משם גורש, עם עוד משוררים יהודים, לסיביר הרחוקה ונידון לעבודת פרך:

"בחורו של העפרון האסור
כותב אני לי שירי האָסיר,
בָּמסור אני כותב על הקיר ועל נייר
העוטף הטבק (סיגריות)".

"בלייער", ספר ראשון 1977,

בתוך קטנת בגדיו תפר את הפתקים, כתקווה שאי פעם יקראו וידעו, בצוק העתים הנוראים שבחייו, נשאר אופטימי ולא חדל להאמין.

"אבל לי היה "לאן",
חלום היה לי
אמונה וגם חזון

ושוב קמתי והמשכתי
לצעוד באון".

(עמ' 13 ספר 1)

גם כאשר נמצא סקציאר בתחתית היחידון הרוחני שנגזר עליו, לא שכח את העיקר. הוא נוכר באהבותיו ובמצעד חלומותיו, שאיכזבוהו, ומעלה את זיכרון "הימים ההם":

"החיים רימו אותי, הסיטו
מדרך המלך הרחבה, הגדולה
וזרקוני לביצה מצחינה".

וראיתי ברור,
יהי עלי לעמוד במלחמה
בכוחות לא שווים,
ורק בדרך גם,
אם ברור, יטה אלי הגורל
ובחסר
אשרור, בלא פגיעה".

(ספר ב', עמ' 17־20)

בחלומותיו ותקוותיו שזורות היו הכמיהות לחזרה הביתה, אליו אכן חזר, אך באיחור, ואחרי עינויים וסבל, גלות, כלא וגירוש. אבל מאמין ללא תקנה)

הדרך חזרה

"את ירך עירי החשופה עם שחר
נרשקת בנשיפת של רוח התצופה
אני צועד ברחובותיה — שוגג
אך הקורתים —
וזרה מגורדים החוקים".

ואין זה יגון יחיד, אלא מצער עצוב של דור מאמינים שלם.

מוטל סקציאר הגיע ארצה בערוב ימיו, בשומרו על רעננות הרוח, והוא, כותב שורות מלאות אהבה למולדתו

"קבל אותי ביתי, כך כפי שהנני,
לבי עדיין חוק
למעשום וגם לפיוט".

(אנטנות, עמ' 28)

* השירים תורגמו אשר שומע.

מיכאל לוין

שב"כ בארץ רחוקה

אומברטו קוסטנטיני: על אלים, שוטרים והאיש הקטן.
מספרדית: מיכאל שני
אחרית דבר: שרה טוראל.
בית הוצאת כתר, 1986.

מה קורה במדינה שבה שירותי־הביטחון משתוללים ואינם כפופים לחוק? שבמקום לשמור על ביטחון הציבור הם מאיימים על שלומו — את התשובה לכך נותן אומברטו קוסטנטיני, מסופריה הבולטים של ארגנטינה בתקופה האחרונה.

לנושא הכבד והמאיים הזה מתייחס הסופר בסגנון קליל וקומי שאינו מכניס את הקורא למצבי חרדה קיצוניים, אך מצליח להעביר את דעתו הנחרצת על משטר הגנרלים בארגנטינה בשנים 1976־1984, ועל הצפוי ממשטרים מסוג זה לאורחים ששירותי הביטחון שמים אותם על הכוונת.

הסיפור נרקם סביב קבוצת משוררים חובבים, פקידים, מורים, סוחרים ועקרות־בית. הנפגשים מדי שבוע לערב הקראת שירים המעניק להם חוויה רוחנית. חברי הקבוצה הם "אנשים קטנים", כפי שמכנה אותם הסופר, ומתייחסים לעצמם ברצינות הגובלת בפתטיות.

כפי שקורה לא פעם במשטרים טוטאליטריים, חושדים אנשי־הביטחון בחברי הקבוצה שהם עוסקים בפעילות פוליטית חתרנית המאיימת על קיומו של משטר הגנרלים. שוטרי־חרש, בלשים וגנרלים מגיעים למסקנה שיש לחסל את חברי הקבוצה.

לעלילה זו מכניס קוסטנטיני את האלים. המשחקים חלק פעיל במירדף של כוחות הביטחון אחרי המשוררים, שאינם מעלים כלל בדעתם מה צופן להם גורלם.

האלים, שבסיפור משקפים במידה מסויימת את יחסו האמביוולנטי של הסופר למין האנושי. מצד אחד, חסר אונים ויכולת לשלוט בגורל ובתהליכים, אך מצד שני אמונה ביכולתו של האיש הקטן להתמודד עם גורלו. "אנשים קטנים", דגדוג קל ביקום... קוסמים צעירים שהופיעו פתם כה, בגלל מריון־עיוה הרדק של בנים אצל איזה קוף עלוב וממזר." ומגנד — "...אבל פתאום מסירות נדיבה אומללה, ניצוצות של טירוף יפהפה, אהבה, פלא, יופי נפלא או גבורה. כן, קופונים צועדים — אבל פתאום אנשים דמויי־אלים, אבל פתאום אלים." האלים ממלאים תפקיד ממתן בסיפור ונראה שהכנסתם לעלילה — הנותנת לה מעין גוון של אגדה — מאפשרת לסופר להתמודד ביתר קלות עם המציאות האכזרית של משטר הגנרלים בארגנטינה.

גם העולם התחתון מפעיל את כוחות הביטחון. המשתפים פעולה עם בריונים המשתייכים לקבוצות פשיסטיות־לאומניות וביחד הם חורצים את דינם של הגרונים החפים מפשע. מול כוחות הרשע כורתות אתינה, אלת החכמה והטוהר, ואפרודיטה, אלת־האהבה והיופי, ברית כדי להעצים ולהעניק רגעי אושר אחרונים לקבוצת המשוררים. מפגש המשוררים, שאמור להיות האחרון לפני הוצאתם להורג, הופך לחגיגה אמיתית של התעלות הנפש, התפרצויות אהבה, מלווה באווירה ארוטית, והכל מתואר מזווית שיש בה יותר משמץ של גיחוך. המפגש הנפלא מתקיים כשהמשתתפים בו אינם מעלים על דעתם שחוליית המחסלים של שרותי הביטחון ובריוניה מתקרבת במהירות למקום הכינוס.

קוסטנטיני רוקם בצורה הומוריסטית וקלילה סיפור מפתיע על מה שקרה בארצו ארגנטינה, שבשם הפטריוטיזם והביטחון הפכה את אורחיה לקורבנות פוטנציאליים על לא עוול בכפם. "כי כל חברי פולימניה וזהו השם המכובד שהעניק קוסטנטיני לקבוצת המשוררים הלבושים היטב, ואף כל הטבחים השלווים ברובע וילה דל פארקה, ואף כל תושבה הרכים אשר בארגנטינה הוכת היורים שאנשי צבאה האדירבה, היו חשודים מאד בעיני אנשי הצבא ששלטו במדינה ובעיני השוטרים הסמויים אשר סייעו בידיהם ברוב עונג."

עצוב מאד שספרים מסוג זה, המתארים מה שקרה במשטרים טוטליטריים, בהם כוחות הביטחון פועלים ללא מעצורים, יקרים אסוציאציות בלבד אקטואליות אצלנו כיום.

ספרי ילדים

צחוק ודמע בצבעים

חיה ישורון, **אחרת לגמרי**
כתר 1986
ציורים ועטיפה: נעמי מורג

הספר הוא אסופת סיפורים המכוונים לגילאי 8–10 והוא קרוי על שמו של אחד מן הסיפורים, ולאו דווקא הטוב מביניהם. „אחרת לגמרי" היא הדודה, שבאה לביקור קצר מארה"ב ולכבודה משנים בני הבית סדרי בראשית. ההכנות רבות והציפיות עוד יותר וכולן צבועות בגוון של דמיונות. בעיני הילד, גיבור הסיפור, המציאות היא אחרת, אפילו טובה ממה שדמיין לעצמו. בעיני הקורא, לעומת זאת, גם מציאות זו היא דמיונית מאוד: דודה זקנה מארה"ב מנצחת את כל חבריו של הילד במשחק הכדורגל, שהוא כידוע, לא מן המשחקים הנפוצים ביבשת ההיא ולא עיסוק שבו עוסקות בדרך כלל דודות זקנות; ועוד ועוד כל מה שאפשר לבקש ויהי.

הסיפור הטוב ביותר באסופה קרוי „צחוק בשלושה צבעים" — מתאים היה לכנותו „דמע בשלושה צבעים" — ויש בו כל מה שאפשר לדרוש מסיפור קצר: עלילה טובה ואפילו אמינה, הפתעה, פואנטה ומה שחשוב מכל ובולט לטובה בספר בעל נימה ונטייה „חיובית", החותר להגיש לקוראיו „סופים שכולם טובים" — יש בסיפור שמץ מן העוול שבחיים. לקורא הצעיר ייצא מן העוול הזה מתוק כשייווכח, בסופו של הסיפור, כי פני הדברים אינם כברם, וכי שיפוט מהיר לא תמיד הוא שיפוט של צדק, וכי מה שנראה כלא דורש ראיה, דווקא ראוי שיחקרו בו וידרשו בו עד עומקו. לולא סגנונו „המתוק", היה גם הסיפור „חברות הכי טובות", העוסק בטיבם של יחסי ידידות בין ילדות, ראוי לציון, אולם בגלל מתיקותו והקו החינוכי המכוון שבו - יוצא שכרו בהפסד. עוד ראוי להזכיר לטובה את הסיפור „סוד כמוס" בגלל מבנהו המיוחד: בסופו של כל פרק צירפה המחברת שאלות אחדות, היוצרות מתח וציפייה ומכוונות את הקורא לקראת הבאות.

נעמי מורג עיצבה עטיפה שצבעיה נעימים לעין, האיורים בפנימו של הספר מוצלחים פחות.

אמא לא תשוב

שמוליק בדאור: **איפה אמא?**
צייר אבנר כץ;
הקיבוץ המאוחד, תשמ"ו

רישומים עדינים (שחור לבן על רקע בז') מלווים סיפור עצוב זה שמספר לבנותיו אב צעיר, שאשתו מתה עליו ברמי ימיה בתאונת דרכים. שנים אחדות כבר עברו מאז, אך הכאב עדיין לא שכך אלא הפך להשלמה, לגעגועים ולזכרונות, שאפשר כבר לספר אותם בלי לבכות, אולם עדיין שורה בהם עיצבון ומעין התמרמרות על מה שקרה ואין להשיבו, ועל כל אותם הימים והשנים, שעוד יבואו וצריך יהיה לחיותם, בלי הרעיה והאם. הספר מהווה אוסף של תשובות לשאלות ששאלו הבנות, שהתייתמו בגיל רך וכבר אינן זוכרות כיצד נראתה האם, מה היו מעשיה, אופיה והתנהגותה. משחלפו השנים עברו המאורעות סינון כלשהו ובזכרון נותרו הדברים היפים — ואלה החסרים ביותר לאב ולבנותיו.

עם זאת, הספר אינו מביא הצצה מטרידה לתחום הפרט. התוויה הפרטית הקשה שעברה על המספר יש בה מן העניין הכללי ואפשר לומר אפילו כללי־אנושי: זה הנסיון להתמודד עם שאלות קשות של מות ושל כמיהה למה שלעולם לא ישוב ולא יושג, התמודדות של הורה בוגר ושל ילדים צעירים, כל אחד בדרכו ובאמצעים המיוחדים לו. לא תמיד היתה התמודדות זו עטורת הצלחה. הנסיון למלא לחלוטין את מקומה של האם, כך שחסרונה לא יורגש, נידון לכשלון, גם משום שכאבו של האב לא הניח לו לעשות את מה שהאם עשתה, וגם משום שלא תמיד היה ביכולתו לבצע את הדברים בדרך שהיא עשתה זאת (למשל שירי הערש שהיטיבה האם לשיר).

ילדים שואלים שאלות וצריך לענות עליהן. שאלות פשוטות, ענייניות שהתשובה עליהן, גם אם היא עניינית, לא תמיד היא פשוטה. קשה לומר לילדים קטנים מאוד „קברו את אמא באדמה", גם אם צריך לומר זאת. בצורה כנה, בלשון פשוטה, גלויה וישירה מסופרים כאן דברים מסובכים, עמוקים ובלתי נתפסים. לסיום, הרי סיפור אחד פשוט מאותן חוויות שהילדות כבר לא זכרו והאב חזר וסיפר להן:

„כשסיגלית היתה בגן ואמא השכיבה אותה לישון היא אמרה לסיגלית: ,אני שוכבת לידך וכשאני אהיה מיותרת תשלחי אותי.' סיגלית ענתה לאמא: ,אמא, את אף פעם לא מיותרת לי'."

אבנר כץ, שתרם את האיורים, עיצב (בעמוד שמונה) חתול יפהפה. כדאי לרכוש את הספר רק כדי לחזות בו ולהיות בעליו.

תורת הגלגול

דורית אורגד,
ידידי בפקעות חמשי,
הוצאת כתר, 1986

בספר נאספו יחדיו סיפורים אחדים, שעניינם בעלי חיים וצמחים, והארוך שבהם נתן שמו לאסופה כולה. לסיפורים מטרה דידאקטית־הוראתית — הקניית ידע בתחום הזואולוגיה והבוטאניקה. הסיפור הראשון, למשל, מלמד את הקוראים הצעירים פרק בהלכות תולעי משי והפיכתן לגלמים ולפרפרים, כיצד ובמה מאכילים אותן, מה מראיהן, מראה הביצים ואפילו מה שמן העברי המדוייק (טוואי־משי). שיעור זה עטוף במעטפה של סיפור: אם מביאה לבתה במתנה בעלי־חיים אלה וכך אנו שומעים גם דברים אחרים על הילדה, יחסיה עם אחותה החיילת ועם אמה (אין אב במשפחה זו, על כל פנים הוא אינו מוזכר בסיפור). מכיוון שהמטרה מקדשת את האמצעים והאמצעים יש להם קיום רק למען טוואי־המשי, הסיפור כשלעצמו הוא בדרגת חשיבות מישנית, איננו מצטיין בעניין מיוחד וקשה לומר שהוא בעל עלילה מרתקת שעוצבה בדרך אמנותית, אך הוא משמש יפה את המטרה שלשמה הומצא: פיזור החומר הלימודי על פני כמה וכמה עמודים כך שלא יהיה יבש או מכביד מדי. עם זאת, לא נעשה נסיון של ממש להסוות את ההוראה. לדוגמה: הילדה משוחחת עם אחת מן המורות בבית־ספרה ובמהלך השיחה היא לומדת פרק בגלגולי הזחלים. בפי המורה מושמים דברים בלשון הדומה לזו שבציטוט להלן:

„שלא כמו פרפרי היום, פרפרי הלילה אינם מצטיינים ביופי רב, אם כי גם בהם יש יפים. אמנם, טוואי־המשי איננו יפהפה, אבל הוא נחמד בעיניו השחורות ומשושיו המנוצים..."
„מנוצים?" שיסעתי את דברי המורה.
„לא שמת לב שהמשושים נראים כמו נוצות קטנות?" החזירה לי המורה בשאלה. (עמ' 30).

הציורים המלווים את הסיפור, מעשה ידיה של איטה משי (אין קשר משפחה בינה לבין גיבורי הסיפור הראשון) — רישומים שחור־לבן — גולמיים במקצת (אולי בכל זאת יש קשר?), מאולצים וכחלקם לא נעימים לעין, ולפיכך הם מכשול לסיפור יותר משהם סיוע. לידי עמידה בפני עצמם כיצירה בלתי תלויה לא הגיעו.

דיצי בן חמישים

תקוה שריג, ילדי בר,
כתר, 1986.

בקיבוץ שבו גדלתי רשמה המטפלת, שטיפלה בילדי הקיבוץ הראשונים, דברי זכרונות, מעין יומן שבו תיארה את בני־טיפוחיה ואת מעלליהם בשנות חייהם הראשונות. בחגיגות, בימי הולדת ובאירועים מיוחדים אחרים היתה נעתרת להפצרות וקוראת מתוך יומן זה קטעים נבחרים, מעין „תוכנית כבקשתך", שמרכיביה, הידועים זה מכבר למרבית השומעים, היו בבחינת „מוכר וחביב". הסיפורים שכינסה תקוה שריג בספרה ילדי הבר גם הם עושים רושם של דברים, שרשמה מטפלת שטיפלה בילדי תל־יוסף הראשונים. אלה זכרונות מקוטעים של אירועים מיוחדים בחיי אותם ילדים, תעלולים שעוללו, מעשי קונדס, „כמעט" — טראגדיות שפגשו בהן, וכיוצא בזה דברים שקורים לקבוצת ילדים הגדלה בקיבוץ בעמק יזרעאל בתקופה, שבה עדיין צריך היה לייבש את הביצות ולהיאבק עם קדחת ומיני מרעין בישין אחרים. מידת משיכתם של סיפורי וזכרונות מעין אלה תלויה במידה ניכרת ביכולתו של הקורא (או השומע) להשוות בין המסופר על הימים ההם למה שקרה אחר כך. מי שמכיר את דיצי בן החמישים או השישים כוודאי נהנה מאוד לשמוע מה היה מסוגל אותו „תכשיט" לעולל בהיותו בן חמש או עשר, וכן הדבר ביחס לשאר הגיבורים הקטנים של סיפורים אלה, שבגרו כבר מזמן ואף זקנו. קורא, שאינו מכיר היכרות אינטימית את הנפשות הפועלות, נותר עם צרור מעשיות משעממות למדי, שכן המאורעות שעליהם מסופר, ואפילו קרו בימים המיוחדים ההם, אינם מצטיינים בעניין מיוחד. ואם תאמרו לא המאורעות העיקר, אלא הדרך שבה מספרים ומתארים אותם אוסיף, שגם דרך הסיפור אינה מעלה אותם לדרגה של חוויה אומנותית.

בכל זאת מצאתי דבר אחד מעניין שראוי לציינו. קיבוץ תל־יוסף נוסד ליד כפר ערבי קומי ולפני המאורעות של 1936 היו יחסי שכנות טובים בין שני הישובים. הילדים מתל־יוסף דיברו מעט ערבית ולמדו מילדי הכפר קומי שידעו מעט עברית לבנות תפנים, להכין רוגטקות, להכין מלכודות לציפורים ועוד, ואילו ילדי קומי לא נלאו מלאכול את הלחם הלבן, הרך והטעים של תל־יוסף. יפה ומלבב הוא תיאור ההווי של שכנות טובה מן הימים ההם ומעורר לקרוא, כי קשרי ידידות, שנרקמו בין ילדי אותם ישובים יש והחזיקו מעמד עד היום (ראה, למשל, תיאור החברות בין פלח, היום שוטר בנצרת, לבין ידידו שוין מתל־אביב, עמ' 60–63). כן לומדים אנו, כי „יום אחד הזמין מוכתר הכפר קומי את החברים מכל האיזור לחתונת בתו. אפילו התזמורת מתל־יוסף באה לחתונה וניגנה שירי ציון נלהבים, כמו „עמק, עמק, עבודה" והקומים לו. זה לא הפריע לערבים כלל וכלל" (עמ' 59).

עיצב את העטיפה הצבעונית של הספר איתן קימי, הוסיף ציורים (נאים, בכתמי שחור־לבן) יפתח אלון.

דבורה גילולה

„מאזניים"

בגליון החדש של „מאזניים" שירים מאת נתן זך, לאה איילון, רוני סומק, גרגאי, מואי וסקאי (שלושה משוררים הונגרים), הנס־מאגנוס אנצנסברגר והלמוט הייסנביטל. סיפורים מאת: בן־ציון תומר, אלברט אורנשטיין ולידיה קנרכט, ומערכון מאת פטר הברקה. כמו כן, מסות מאת יאיר מזור, מאיה פרוכטמן, חנה יעוז, יותן ארנון וחיים שוהם. „שר היער" מאת גיתה מובא בתרגומים שתיים. במוסף לתיאטרון „הרוד ואניה" בהבימה.

חלון ראווה

עושרו של ברדיצ'בסקי

מ.י. ברדיצ'בסקי: „על הקשר בין אתיקה לאסתטיקה"
תירגם מגרמנית, ערך והקדים מבוא: אלכסנדר ברזל.
הוצאת הקיבוץ המאוחד וספרית פועלים, 1986.

מ. י. ברדיצ'בסקי

כבר הרגשנו בעבר כי הביקורת העברית טרם עמדה על מלוא חשיבותו ורבגוניותו של מ"י ברדיצ'בסקי כמספר, חוקר מבקר והוגה־דעות.

בשנים שחלפו מאז מותו (ב־1921) נכתבו אמנם דברים רבים על אישיותו הרוחנית העשירה, אך הכינוס המלא של כתביו עדיין לא הושלם, מכלול יצירתו טרם נחקר והוערך כראוי. הוא כתב וחקר בכמה תחומים של התרבות היהודית והאנושית. לצד סיפוריו, שהם מן הטובים שבספרותנו, הוא פירסם דברי הגות ומחקר על החסידות, על תולדות עם ישראל בראשיתו, על הנצרות, על הספרות העברית והנוצרית הקדומה, על אוצר האגדה היהודית.

מן הראוי לזכור דברים אלה כעת, עם הופעת ספרו „על הקשר בין אתיקה ואסתטיקה", במסגרת הסידרה "טעמים" — מבחר כתבי־מופת באסתטיקה המשותפת להוצאת הקיבוץ המאוחד וספרית פועלים. זוהי עבודת הדוקטור שכתב ברדיצ'בסקי בן ה־30 בשנת 1895 בשפה הגרמנית — והיא אף פורסמה בגרמנית בברן שבשוויץ שנתיים לאחר מכן. ממהדורה ישנה זו נעשה עכשיו התירגום לעברית בידי פרופ' אלכסנדר ברזל והוא גם כתב מבוא, שהוא כשלעצמו מסה בעלת היקף ותוכן: „על בקשת המיזוג של הטוב והיפה", ואילו חיבורו של ברדיצ'בסקי, התופס למעלה מ־50 עמודים, מתייחס, בבואו לעמוד על הקשר שבין האתיקה והאסתטיקה, לשאלות כגון תולדות תורת היפה מבחינה מוסרית, ההסתכלות האתית והאסתטית, היצירה האתית והאסתטית, אחדות ההוויה וההיות־חייב. ניתוחיו ורעיונותיו מצטיינים בדקות ובכושר־הבחנה מרשים, והוא מדגיש בסיום הסקירה המסכמת של הנושא: "ביסודו של דבר, כל אותו פיצול האדם לצד אתי ולצד אסתטי הינו שרירותי מכל־וכל ומחוסר כל תקפות. יש לאדם רק פנימיות אחת של חיים, ושורשיה של זו מצויים מעבר לחננותו האינדיווידואלית. אותם שורשים מביאים בו לידי גילוי קמעה־קמעה, באופן הדרגתי, את הבלתי־מודע שבפנימיותו, את התודעה, את הרצון, את ההסתכלות, את המעשה, בין שישתנו להיות הסתכלות אתית או אסתטית, בין שיהיו למעשה וליצירה, בין שסופם שיתגלמו בחיים ובמיצוים". ואימרת־הסיום בחיבור היא בבחינת משפט־מפתח להבנת התזה של ברדיצ'בסקי האסתטיקן: „המידה היא מידת כל הדברים".

שבחי הארץ

יואל רפל, „אגדות ארץ־ישראל וירושלים",
מבחר מתוך „ספר האגדה" ומקורות אחרים,
מבוא פרופ' דב רפל,
הוצאת „דביר" ומשרד הבטחון, תשמ"ו

יואל רפל, העושה בתחום הפופולריזאציה של תולדות ארץ־ישראל והעם היהודי, הגיש לנו, לפני זמן קצר, ספר אלבומי בשם „קסמי מולדת", המספר על עברה של הארץ, על הציונות בצעדי הגשמתה הראשונים, על מעשים שהיו ועל דמויות של חלוצים, חולמים ואוהבי־ציון, אשר שובצו בהיסטוריה של התחייה הלאומית שלנו.

עתה פירסם ספר חדש, וכו לקט של מדרשים ואגדות קצרות, שעניינם ארץ־ישראל וירושלים — „אגדות ארץ־ישראל וירושלים". רבים מהדברים המובאים כאן לובשים צביון ואופי של אמרות בשבחן של הארץ ושל ירושלים, והינם חדורים אהבה, הערכה וכיסופים. המבחר לקוח מתוך „ספר האגדה" של ביאליק ורבניצקי ומתוך ספרים אחרים, כשהמקורות הבסיסיים הם המשנה, התוספתא, התלמוד הירושלמי והתלמוד הבבלי, מדרש רבה ועוד. מדורי הספר סדורים לפי נושאים: זכותנו על הארץ, שמות ארץ־ישראל, עלייה לארץ וירידה ממנה, שלילת הגלות, גיאוגרפיה ואקלים, גאולת ארץ־ישראל, יופיה של ירושלים ומרכזיותה, עלייה לרגל, קדושת ירושלים, חורבנה, ירושלים של מעלה.

התמונות והציורים המלווים את הספר הם מתקופות שונות ונעשו בידי אמנים שונים.

אביו של המלקט, פרופ' דב רפל, דן במבוא מקיף שכתב לספר, בכמה היבטים של שאלת ארץ־ישראל וירושלים.

היסטוריה של האנושות

אנציקלופדיה „חדוות הדעת",
כרך א' וכרך ב':
„קורות העולם", הקדים
מבוא: פרופ' מיכאל הרסגור
מבית־הספר להיסטוריה
של אוניברסיטת תל־אביב
הוצאת מסדה, 1986

הוצאת „מסדה", אשר התמחתה במשך השנים בפירסום אנציקלופדיות למבוגרים וצעירים, פתחה לפני ארבע שנים במפעל אנציקלופדי חדש, הנושא את השם „חדוות הדעת". ביסודה ובמקורה זוהי אנציקלופדיה אנגלית, שהוכנה וראתה אור בשנות ה־70, ובמהדורתה העברית נוספו לה, כמובן, התאמות ופרקים ישראליים ויהודיים. נועדו להופיע 14 כרכים גדולים, מחולקים על־פי נושאים: לרוב, נושא המשתרע על־פני שני כרכים, אך גם נושא „המסתפק" בכרך אחד. לאנציקלופדיה, אם להסיק לפי הכרכים שכבר הופיעו ואלה העתידים לראות אור כדי לסיימה, מיגוון תימאטי רחב: עולם הטבע, כדור הארץ, המדע, אדם ומכונות, אדם וחברה, קורות עם ישראל, היקום.

בימים אלה ראו אור שני כרכים חדשים, המוקדשים לנושא קורות העולם. לצד תמונות צבעוניות מובאים באות קטנה וגדולה דברים על עמי־קדם, ביזנטיון, התפשטות האיסלם במזרח ובמערב, ימי־הביניים, מסעי־הצלב, התפתחותה של מערב־אירופה, רוסיה, כלכלה וחברה באירופה, מלחמת־השיחרור של ארצות־הברית, עמים וארצות במאה ה־19, מלחמת־העולם הראשונה, המהפכה הרוסית, עליית הפאשיזם והנאציזם, מלחמת־העולם השניה, ברית־המועצות ומזרח־אירופה אחרי מלחמה זו, תהליך הדה־קולוניזציה, הדימוקראטיות המערביות, זירת המזרח התיכון ועוד.

האנציקלופדיה „חדוות הדעת" מיועדת לצעירים, לתלמידים ולמחפשי חומר בתחומים אלה לצורך הכנת שיעורים ועבודה. אולם, ככל אנציקלופדיה טובה היא יכולה לשרת גם כל שוחר־דעת, המבקש לצבור מידע ולהרחיב אופקים.

כתבי עת

תיאטרון בתוך שואה

„במה", רבעון לדרמה, חוברת 103
בעריכת רות בלומרט ודבורה גילולה.

עם כל חוברת חדשה של „במה" אפשר לחוש שהעורכות משתדלות להתרחק מהאקדמיזם היובשני, שציין במה זו, ולקרבה למציאות התיאטרונית, מבלי לזנוח את התפקיד הנכבד של כתב־עת מסוג זה, לא רק לתעד אלא גם לספק מסגרת למחקר היסטורי וניתוח אסתטי. הפעם נוסף למדורים לוח הצגות הבכורה בתיאטרונים, שבין ספטמבר 1985 לפברואר 1986, רישום שישמש, בלי ספק, כלי־עזר חשוב להיסטוריונים בעתיד.

הפן האקטואלי בא לידי ביטוי בראיון כפול שערכה ורד הראל עם מנהלי התיאטרון החיפני, גדליה בסר ויהושע סובול. שניים אלה, והצגותיהם „נפש יהודי", „גטו" ו„הפלשתינאית", פרצו – דומני – לראשונה בתולדות המחזאות הישראלית – את גבולות הארץ, וסובול נעשה לשם־דבר בתיאטרון הבינלאומי. על כן מסקרן לשמוע את הניתוח העצמי שלהם.

אבל מרכז הכובד של „במה" הפעם נמצא בתחום ההיסטורי: „תיאטרון ופעילות אמנותית אחרת בגיטו לודז', 1940–1944", מאת יחיאל פרנקל, מטפל באחד האספקטים המזורים והפחות־ידועים של השואה. בעצם קשור בעקיפין נושא זה גם ליצירתו של סובול, ש„גטו" שלו עוסק בתופעת התיאטרון בצל הכבשנים. מן הדין, שעורכי „במה" יזמינו עוד מחקרים בנושא זה – למשל, משהו על הפעילות האמנותית היוצאת־דופן בגטו טרזין (ואני, כיוצא צ'כיה, סולד תמיד מהצורה הגרמנית, טרזיינשטאט, של שמו, הנהוגה בארץ).

לא מכבר בוצעה בארץ הצגת־ילדים שנכתבה באותו גטו; לפני כשנתיים הושמעה אופרה שחוברה שם: חיה איתנו בארץ גאוה שאן, שביימה הצגת ילדים בטרזין – וכל אלה ראויים בהחלט לטיפול רציני.

בכל פעם שנוגעים בנושא חיי התרבות בגטאות עולה השאלה, האם היה זה ביטוי לחיוניות ולאי־ויתור עיקש על ערכים אנושיים, או שהיוצרים שרתו ביודעין או תוך התעלמות מכך, את מטרות־הפעולה של היודנראטים. אבל זה רק אחד ההיבטים של התופעה המדהימה־כשלעצמה של תיאטרון בתנאים בלתי אפשריים ובלתי־אנושיים, המעוררת התפעלות תהיה דעתנו על התפקיד שמילאה אשר תהיה.

הראיון עם רחל מרכוס, שהלכה לעולמה (עם שלמה בנה), משמש מעין הספד, מבלי לגלוש לסנטימנטליות המאפיינת על פי רוב סוג זה של כתיבה.

חיים שוהם עוסק ברשימתו ברפרטואר של תיאטרון „הבימה" בשנותיו הראשונות, נושא מסקרן כשלעצמו. אבל אחרי מחווה לכיוון האקדמיזם בצורת „במקום מבוא" מסובך ותיאורטי, שאינו מוסיף דבר לעצם המחקר, הכולל דיאגראמה לפי צ'ראופנה המלומדת, כל מה שהוא מספר לנו הוא שהרפרטואר בחמש שנות קיומו הראשונות של התיאטרון העברי „הבימה" עסק בעניינים יהודיים־משיחיים. זאת אפשר היה ללמוד פשוט מרשימת ההצגות.

גיורא מנור

קולנוע

דני ורט

משתחררים

„יומנו של צב" בקולנוע „לב 3" תל אביב

בן קינגסלי והארייט ב„יומנו של צב"

שמו של הסרט „יומנו של צב" הוא כוודאי שריד לרומן מאת ראסל הובאן. לתסריט מאת הרולד פינטר, אין מבנה של יומן. קולותיהם הפנימיים ומחשבותיהם של הגיבורים אינם מועברים בגוף ראשון במס הקול. סתם תיזכורת למי שקרא את הספר.

שתי דמויות מרכזיות: ויליאם סנו, זבן בחנות ספרים קטנה. בעברו רעייה וילדים אותם נטש וגם קריירה של איש עסקים. הוא העדיף להתיישב בשוליים, מישרה לא מרתקת, חדר מושכר בבית־דירות בלונדון, מטבח ומקלחת משותפים לדיירים. נארה דנקן היא סופרת ילדים, רווקה. היא כתבה ספרים חמודים על עכברים וארנבים. עתה היא מתמודדת בחסימה יצירתית. כדי לעורר את מקורות השראתה היא מציבה אקווריום עם חיפושית מים. עוד דרך לזרז תהליכי החשיבה ולהתרגעות הם הביקורים התכופים בגן־החיות לצורכי התבוננות בצבי המים השוחים באקווריום. לאהבת צבים זו שותף גם ויליאם. אף הוא מגיע בשעות הפנאי שלו להתבונן באותן חיות מים גדולות הכלואות במיכלים.

הצבים הללו כבר שטים להם כך כשלושים שנה. אצל ויליאם מתגבש רעיון שיחרורם של הצבים ושילוחם חזרה לים. כשהוא מעלה את הרהוריו בפני ג'ורג', שומר האקווריום, נכון הלה באופן מפתיע לשתף עמו פעולה ולממש את הפנטזיה המטורפת. נארה העוקבת אחר ויליאם ופוגשת בו בחנות הספרים, נכנסת בסוד העניינים ומצטרפת אליו לביצוע המשימה. השניים מתכננים תוכנית סודית מפורטת ולבסוף מוציאים אותה אל הפועל.

במקרה זה הסרט משתעשע גם במעט אמצעי תעלומה ומתח: האם התוכנית תצליח, האם יתפשו השניים או יעוררו חשד. ובאותה עת, האם יווצר קשר רומנטי בין שני חובבי צבים אלה. אבל השיתוף נוצר רק לשם הוצאתה של התוכנית לפועל. לאחר הצלחת המשימה שב כל אחד לאפרוריות ימיו. אבל, מבצע הצבים היה אות לשיחרור אישי. ויליאם מחליט להתייצב בנחישות מול אותו דייר שאינו מנקה אחרי השימוש את המטבח, ומצליח לעמוד על שלו גם כשדרישותיו מתפתחות לקטטה. נארה מוצאת אהבה אצל ג'ורג' שומר האקווריום המגושם.

נקודת המוצא של הסרט היא האלגוריה, לא מתוחכמת ביותר (הצבים הכלואים כסמל לכליאתם של בני האדם, שיחרור מול שיחרור, חיפושית המים אף היא אמורה לסמל משהו כנראה וכו'). מה שמציל את הסרט מהתדרדרות לבנאליה שרופה היא רוחו הבריטית כל־כך, טוב הטעם והברק שבבניית התסריט ובעיקר הדיאלוגים והשימוש המבריק בשפה. את היתרונות הללו יש לזקוף לזכות התסריטאי, המחזאי הרולד פינטר.

פינטר שתסריטיו המפורסמים נכתבו לסרטים של ג'וזף לוסי („המשרת", „התאונה"). בונה חילופי דברים שנונים ומירקם אנושי מרתק למדי. אין המדובר רק בויליאם, נארה וגם בני זוגם ג'ורג' והארייט אלא גם כל דמויות המשנה בסרט שזוכות להערה עוקצנית ומשעשעת — ג'ונסון ההומוסקסואל המודקן שכנה של נארה. הדיירים בבית הדירות שבו שוכן ויליאם סאנדור המטונף, מיס ניפ הבודדה והפתאטית וגם בעלת הבית. תסריטו של פינטר מעורר עניין באותה מסכת חיי אנוש גלמודים בלונדון. הוא בונה סצנות יפות בין ויליאם להארייט הזבנית שעובדת אתו, עמה הוא מנהל רומן, או סצנות משעשעות מאוד על העימות בין ויליאם לסאנדור.

ההצלחה בהעברת החומר הפינטרי היא לא מעט בזכות חבורת השחקנים הנהדרת שקובצה כאן: בן קינגסלי („גנדי") כויליאם, תפקידו הפינטרי השני בקולנוע לאחר „בגידה". גלנדה ג'קסון כנארה מאופקת יותר מכרגיל, מייקל גאמבון כג'ורג' והארייט וולטר כהארייט מחנות הספרים, וגם, ואולי אפילו בעיקר, כל שחקני המשנה: ריצ'רד ג'ונסון, רוזמרי ליץ', אלינור ברון וג'רון קראב.

דרמה קטנה ונעימה זו בוימה בידי ג'ון אירווין שבתחום סרטי הקולנוע יצר דברים איומים כמו „כלבי המלחמה" או „האלופים". בטלוויזיה ביים מספר דברים מוצלחים יותר, בין היתר הסדרות „חיים קשים" על פי דיקנס ו„החפרפרת" על־פי ג'ון לה קארה. יתכן וזה סוד ההצלחה. סרט שמתאים ברוחו ובאיכותיו לדרמות הכורסה של הטלוויזיה הבריטית. לכשסרט זה יגיע יום אחד אל המסך הקטן, ימצא שם את מקומו הטבעי.

תערוכות

דורית קדר

שלוש תערוכות ארבעה אמנים

שושנה היימן מציגה את עבודותיה בגלריה של אוניברסיטת חיפה, עד סוף חודש אוגוסט עם אפשרות של הארכה. אוניברסיטה זו — ראוי לבקר בה כמטרה לעצמה. מיקום הגלריה, הבנייה המתחשבת במרחבים של החורש, ואשר סופגת את הנופים הנהדרים של הרים־עירים, פיזור התמונות באולמות המרווחים, המוצגים הפרהיסטוריים במסדרונות הארוכים כמו גם מיקום מוזיאון הכט בתוך כותלי האוניברסיטה — כל אלה יחד יוצרים אווירה מלאת השראה, המשלבת את הלימוד עם האסתטיקה והחינוך לאיזה יופי מיוחד.

המפליא בתערוכתה של שושנה היימן הינו דווקא הפן הרישומי. זו פעם ראשונה שהפסלת מציגה את רישומיה בפני קהל. ודווקא אלו מצטיינים בשיחרור, מעוף, חן והתגלמות הנטייה של האמנית לסמלים מיתיים. וזאת, בקלילות וללא אילוצים. בעיקר אמורים הדברים האלה לגבי סדרת הרישומים „עקידת יצחק".

הרישום מתעופף, הצבעים ליריים, מתומצתים, והאינטרפרטציה — אישית: האיל מחבק את יצחק.

סדרת רישומים נוספת, אף היא טובה, מטפלת בעוף החול האגדי המנצח את החולף. בעצם, יש כאן חזרה על מוטיב המצוי כבר בסדרת „עקידת יצחק", אלא — כראוי לעוף חול — אש. נייר הסיבים היפאני, צבעי האקריליק המוזהבים וצבעי המים נספגים במעין עירפול ויוצרים רטט טבעי בסביבתה של הציפור הפלאית הזאת.

הפסלים, לעומת הרישומים, מחולקים לשניים: הפיגורטיביים והמופשטים. אם הרישומים עוברים בקלות מהתחום הפיגורטיבי למופשט — הפסלים עצמם שומרים על הפרדה. היימן מעדיפה בפיסול את המסה, הטקסטורה של העץ. נראה שעורו של העץ על סיביו, צבעיו המשתנים וקשיותו, משלהבים את יצירה, ודווקא מסיבה זו העבודות המעוגנות של העץ־נטו משכנעות הרבה יותר משכנותיהן העמוסות אבנים, צביעה כחולה וורוד, או מן־הסתם פריטי חוץ שעל הפסלים. כל אלו גורעים משלדי העץ, הטובים כשלעצמם. לעומת זאת, תפישה מופשטת שלא פונה לאפיקי קישוט, כמו „ראש", „שני ראשים", „אשה יושבת" מתחום הפיסול הפיגורטיבי, שתי עבודות־עץ זעירות, שריק ריקועי זהב מוטבעים בהן מתחום המופשט — כמו גם עבודה תמורה יותר ופחות מסוגננת עשויה מקורות עץ ישרות, בלויות ואיקוניות — כל אלו, כאמור, עשירים יותר דווקא בזכות „עוניים".

*

בגלריית „הקיבוץ" ביפו מתקיימת תערוכה מצויינת הננעלת ב־25 ביולי. עודד שלו מציג שמנים ואקווארלים, כאשר האחרונים טובים במיוחד. הנושא — מסורתי, ואף ההתבטאות הולכת בדרכי המסורת: עירום, אשה ורקע. ואף־על־פי־כן האמירה נעשית במיומנות, קלילות, פיוטיות ובחן. גוף האשה נברא מקווים בטוחים שיוצרים קווי מיתאר, שירבוטים, נותנו אווירה ומעצבי חפצים ונוף.

יעל ניר מציגה באותה תערוכה שתי עבודות שמן קטנות העומדות כשערים לטריפטיכון המכונה „שרה הבדואית". הציורים מוקדשים למורה משה פרופס ז"ל. אם אצל עודד שולט השירבוט והכתמיות הנעים ונדים ומשתנים, אצל ניר — כל פרט תיאורי זוכה בטיפול גמריץ: עליו הכסופים של עץ הזית, צביעת הדמויות, עיצוב העצים וההרים. בכוונה תחילה נקטה האמנית בצורת התבטאות נאיווית, ראשונית, פשוטה — כמובן החיובי של המושג. הצבעוניות נוטה לאחידות, לאפרוריות. עצם הפירוט המדוקדק והצביעה המלאכותית מעניקות ליצירות איפיונים על־טבעיים. תופעה זו נתמכת אף על־ידי התכנים עצמם. בטריפטיכון עצמו — „שרה הבדואית" עולה השמיימה ורק רגליה מצוירות בצד העליון של התמונה. „בתמונה אחרת, מעופפת שרה מעל לילד מתעלמת כביכול מכוח המשיכה. מוטיב־לוואי, המתקיים ליד הדמויות, הוא הצל, אבל הוא אינו הופך להד הצורה אליו הוא משוייך. הצל יוצר תצורות משלו בזוויות גחמניות ואקראיות. הוא בעצם מעין ישות אחרת, המצויה ליד דמות של בשר ודם. „שרה הבדואית" של יעל ניר התנסתה כפי הנראה בחוויות מעולמות אחרים. עם זאת, דבר אחד נותר ברור ללא כל ספק: היא חלק מנופה — ונופה הוא חלק ממנה. ההרים, כמו גם העצים, מעוצבים על פי המוקיה הנשיים. הכבשים הרכים והמתולתלים הם בני לוויה טבעיים לה. דומה, ש„שרה הבדואית" היא חלק אינטגרלי מכל המתואר כאן בסביבה קיומית החיונית לה. תערוכה מרגשת מאוד.

*

דוד בוסקוביץ הציג בגלריה של שרה קישון ברחוב גורדון, אולם המבקר עשוי למצוא עדיין יצירות משלו בגלריה.

מבחינה אידיאית מקורב בוסקוביץ ליעל ניר: גם הוא מעניק למושאיו משמעויות רבגוניות. הצביעה דייקנית, בהירה, מלאכותית. החפצים מקבלים עוצמה־מה ויוצרים עקומות דקורטיביות. הדוממים של בוסקוביץ אינם זקוקים לידי־אדם או לנוכחות כלשהי. הם מתקיימים בזכות עצמם. אלו חפצים של יום־יום, אבל עיצובם המחור או מיקומם — ממשילם לאגדה, שבה לאובייקטים שליטה כמו צלילים שווי־ערך באיזו סימפוניה, המבוססת על הרמוניה של דיסקורדנטים דווקא. זה מעין סוריאליזם אישי בלי לגלוש למורכבות ומורות רעיונית. השונה — מעבר בזכות האמירה האמנותית.

הביקור מומלץ.

עודד שלו, עירום, גלריית הקיבוץ

צוותא לתרבות מתקדמת

שישי, 11.7 — 21.30 ובחצות: יהודית רביץ.
שבת, 12.7 — ב־11.30: „אגדות מדגדגות"
בשעה 12.00: „רק שלום וללכת"
יום א', 13.7 — ב־20.30: דרום־אפריקה — אמנסטי נגד הפרת זכויות האדם.
משתתפים: שלמה ארצי, פרופ' א. גולדריך, חנה מרון
כן יוקרן הסרט „המאבק מבפנים"
יום ב', 14.7, בשעה 21.00: „מושל יריחו".
יום ג', 15.7, בשעה 16.30: המדרשה למחשבה סוציאליסטית: ד"ר שיולי פרנק על „אוטופיות ואידיאולוגיות".
בשעה 20.30: „קדוש"
יום ד', 16.7, בשעה 20.30: „לב חדש — רוח חדשה", עם לובה אליאב. הכניסה חופשית!
יום ה', 17.7, בשעה 21.45: ג'אז בצוותא
„סופר של מילטון לוי"
סרטו של נסים דיין מוקרן כל ערב בשעה 20.00
בצוותא מוצגת התערוכה אמנסטי
„אנו יודעים שאתם חיים"

תל־אביב

אסתר
המורים בזיגזג
ו': 10
מוצ"ש: 7.30, 9.40
חול: 5.00, 7.30, 9.40

אורלי
הבוסטונים
ו': 10
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 5, 7.15, 9.30

בית לסין
פנדאנגו
ו': 14.30, 23.15
מוצ"ש וחול: 23.15

בן יהודה
רכבת אל החופש
ו': 10, 12
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 5, 7.15, 9.30

גת
הצבע ארגמן
יום ו' – 10.00
מוצ"ש: 6.30, 9.30
חול: 3.00, 6.00, 9.00

גורדון
בר 51
8.00, 10.00, 11.45

דקל
קרטה קיד
7.30, 9.30

דרייב אין
דריל 08.00
מחנה שבויים 10.00
סקס 12.00

הוד
הקרב על היעד
ו': 10, 12
מוצ"ש: 7.30, 9.30
חול: 5, 7.30, 9.30

לימור חדש
שכרון חושים
7.15, 9.30

פאר
רק בין חברים
יום ו' – 10.00
מוצ"ש: 7.30, 9.30
חול: 5.00, 7.30, 9.30

מוזיאון תל־אביב
שואה
מוצ"ש חלק א': 18.00
חול חלק א': 13.00
חול חלק ב': 18.30

סינמה 1
חתיך, חתיך
ו': 10
מוצ"ש: 7.30, 9.30
חול: 5, 7.30, 9.30

סינמה 2
רומן בברלין
ו': 10
מוצ"ש: 7.30, 9.30
חול: 5, 7.30, 9.30

פאריס טל' 222282
מונטי פיטון
בריאן כוכב עליון
7.30, 9.30, 12, 2, 4

שישי
400 המלקות – 14.30
תמונה משפחתית – 16.30

שבת
אחיו הפקח של
שרלוק הולמס – 11.00
מונטי פייטון
בריאן כוכב עליון – 13.00
מבט אחר – 15.00
חג שמח מיסטר לורנס – 17.00
מציצים – 23.30

חן 1
בי"ס לשוטרים מתחילים
ו': 10, 12.10
מוצ"ש: 7.50, 9.50
חול: 5.50, 7.50, 9.50
דמבו הפיל המעופף
שישי שבת: 11.00 בבוקר
א'–ה': 11.00, 2.30, 4.30

חן 2
שיגעון של לילה
ו': 9.55, 12.05
מוצ"ש: 7.40, 9.50
חול: 5.50, 7.45, 9.50
מהדובים באהבה
שישי שבת 11.00 בבוקר
א'–ה': 11.00, 2.20, 4.25

חן 3
חופשה מטורפת באירופה
ו': 10.00, 12.15
מוצ"ש: 7.55, 9.55
חול: 6.00, 8.00, 9.55
קרטה קיד II
שישי שבת 11.00 בבוקר
א'–ה': 11.00, 2.10, 4.05

חן 4
מרגלים שכאלה
ו': 9.55, 12.10
מוצ"ש: 7.30, 10.00
חול: 6.00, 7.55, 10.00
נטי גאן
שישי שבת: 11.00 בבוקר
א'–ה': 11.00, 2.15, 4.10

חן 5
סיפורה של אגנס
ו': 9.55, 12.05
מוצ"ש: 7.40, 9.50
חול: 5.40, 7.45, 9.55
היפהפיה והיחפן
שישי שבת 11.00 בבוקר
א'–ה': 11.00, 2.20, 4.15

שחף
זכרונות מאפריקה
ו': 10.00
מוצ"ש: 5.45, 9.15
חול: 5.45, 9.15

תל־אביב
קוברה
ו': 10; מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 5, 7.15, 9.30

תכלת
אהבה על הוולגה
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 4.30, 7.00, 9.30

צוותא
סופו של מילטון לוי
8.00

צוותא
להזמנות מתמשכות

"צוותא" הוד השרון
ליל שבת, 11.7.86, שעה 21.30 — "הזני שב משורה הקרב" — עם השחקן איציק וינגרטן.

ליל שבת, 25.7.86, שעה 21.30 — ערב זמר — לסיום העונה בהנחיית המנצח רפי ספחזון, זמרת אורחת — אורדה זיטנר ו"מקהלת השרון" (עשרות זמרים).

"צוותא"ראשון־לציון"
ליל שבת, 11.7.86, שעה 22.00 "ספירה לאחור" — מאת יהושע סובול. עם השחקנים: יוסי יבלונקה ומאיה רוטשילד.

שבת, 12.7.86, שעה 18.00 — "בגדי המלך החדשים" — הצגה לילדים בחרוזים לשחקנים ולבובות. משתתפים: אדוארד הובשר, רפאל גולווסר.

יום שלישי, 15.7.86, שעה 17.00 ו־18.15 — מופע סיום של סטודיו און. מבחר קטעי בלט שמבצעות בנות בגילים שונים.

שעה 21.00 — חבה נשירה — מפגש חובבי זמר, עם יורם שחר.

מוצאי שבת, 19.7.86, שעה 21.00 — שרון ליפשיץ בתכניתה — קולנוע.

"צוותא" ירושלים
ליל שבת, 11.7.86, שעה 22.00 — נארוז את הזמרת יעל לוי בתכניתה — "אהבה צעצוע".

שבת, 12.7.86, שעה 11.00 בבוקר — קונצרט בוקר. עם: אשר פיש — פסנתר, פייר הנרי קסוארב — ויולה. בתכנית: הינדמית, בטהובן, פרנק.

מוצאי שבת, שעה 21.30 יוקרן הסרט — "חיו ומנים". בימוי: רוברט יאנגסון עם: צ'רלי צ'פלין, דוגלאס פאירבנקס, לורל והארדי.

יום שני, 14.7.86, שעה 20.30 — עולם הולך ונעלם? החברה הבדואית במאה ה־20. ישוחחו: ד"ר יוסף בן דוד — מה שורד ומה מתנדב בתרבות הבדואית, ד"ר פרנק (גדעון) סיוארט — המשפט הבדואי והערכים המשתקפים ממנו, ד"ר יונס אבו־רביע — מה ראוי כי ישרוד ומה ישתנה בהתייחסות לנכריה.

יום שלישי, 15.7.86, שעה 20.30 — "ישראלי־יהודי־עברי" — בישראל של שנות ה־80. הכמה לביקורת החברה והתרבות בישראל — לזכרו של צביקה רוזנשטין, עם פרופ' מנחם בריקנר, מר בועז עברון, ח"כ יאיר צבן.

יום חמישי, 17.7.86, שעה 20.30 — "בימות ירושלים" מציגה — "שותפים לדירה" (באנגלית).

"צוותא" יבנה
ליל שבת, 18.7.86, שעה 21.30 — ערב שירה עם שלמה קריזל.

"צוותא" רעננה
ליל שבת, 18.7.86, שעה 22.00 — ערב עם שרלה שרון.

חיפה

אורה
אלכס חולה אהבה
ו': 10
מוצ"ש וחול: 7.00, 9.15
חול: 4.30, 7.00, 9.15

חן
שכרון חושים
4.30, 7.00, 9.15

עצמון
הקרב על הוועד
חול: 5.00 – 7.15 – 9.15

פאר
קרטה קיד
4.30, 6.45, 9.30

ארמון
תרגיל לשוטרים מתחילים
4.30, 7.15, 9.30
מופע הקולוע של רוקי
שבת 12.7 שעה 23.30
פינק פלויד החומה
חמישי, 17.7 שעה 23.30

קרן אור המחודש
לרקוד עם זר
מוצ"ש: 7.00, 9.15
חול: 7.00 – 9.15
סנטה קלאוס
חול – 4.30
מלחמה ואחבה
שבת 12.7 שעה 23.30
טעם החיים לפי מונטי פייטון
חמישי 17.7 שעה 23.30

רון
קוברה
מוצ"ש: 7.00, 9.15
חול: 4.00, 7.00, 9.00

אמפי
התחלות ראשונות
4.30, 7.00, 9.15

אורלי
מסע העסקים של אבא
7.00, 9.15

בת־ים

עצמאות
קוברה
מוצ"ש: 7.30, 9.30
חול: 5.00, 7.30, 9.30

הרצליה

היכל
אלכס חולה אהבה
מוצ"ש: 7.30, 9.30
חול: 5.00, 7.30, 9.30

מלון דניאל
יום ו':
"כמו צועני"
21.30

ראה בחותם
תוכניות
רדיו
וטלוויזיה

ירושלים

אדיסון
קוברה
מוצ"ש: 9.30
חול: 4.30, 7.30, 9.30

אורגיל
פנטזיה
מוצ"ש: 9.00
חול: 10.30, 4.30, 7.00, 9.30

אורנע
בי"ס לשוטרים מתקדמים
מוצ"ש: 9.30
חול: 4.30, 7.30, 9.30

בנייני האומה
זכרונות מאפריקה
מוצ"ש: 9.15
חול: 5.45 – 9.15

מיטשל
אהבות משתנות
מוצ"ש 9.30
חול 7.30, 9.30

כפיר
אלכס חולה אהבה
מוצ"ש: 9.30
חול: 4.30, 7.30, 9.30

סמדר
כבודו של פריצי
מוצ"ש: 9.15
חול: 7.15, 9.15

הבירה
שני סרטים בכרטיס אחד
מוצ"ש:
צעירים וקשוחים 9.30
רציחות פשוטות 23.00
חול:
סנטה קלאוס 10.30, 4.30
צעירים וקשוחים 7.15
+ צעירים וקשוחים 9.30
רציחות פשוטות 23.00
שני סרטים בכרטיס אחד

בית אגרון
שישי
14.00 – בננות
15.45 – בירדי
מוצ"ש
18.00 – הקוסם מארץ עוץ
19.45 – סודי ביותר
21.30 – התפוז המכני
24.00 – בית החיות

רמת־גן

אואזיס
חופשה מטורפת באירופה
ו': 10.00
מוצ"ש 7.30, 9.40
חול: 5.00, 7.30, 9.40

ארמון
בי"ס לשוטרים מתקדמים
ו': 10.00
מוצ"ש: 7.30, 9.40
חול: 5.00, 7.30, 9.40

לילי
רכבת אל החופש
חול: 7.30, 9.30

רב גן 1
קרטה קיד II
ו': 10.00
מוצ"ש: 7.30, 9.50
חול: 7.30, 9.50
דמבו הפיל המעופף
שישי שבת 11.00
א'–ה': 11.00, 3.00, 5.10

רב גן 2
מסע עסקים של אבא
ו': 10
מוצ"ש: 6.50, 9.35
חול: 6.50, 9.35
היפהפיה והיחפן
שישי שבת 11.00 בבוקר
א'–ה': 11.00, 3.00, 5.00

רב גן 3
הסיפור האמיתי
ו': 10
מוצ"ש: 7.30, 9.50
חול: 7.30, 9.50
קרטה קיד II
שישי שבת 11.00 בבוקר
א'–ה': 11.00, 3.00, 5.10

רב גן 4
שגעון של לילה
ו': 10.00
מוצ"ש: 7.20, 9.45
חול: 7.20, 9.45
מהדובים באהבה
שישי שבת: 11.00 בבוקר
א'–ה': 11.00, 3.00, 5.00

באר־שבע

חן
אלכס חולה אהבה
יום ו': 10.00
מוצ"ש: 7.30 – 9.30
חול: 4.30, 7.30, 9.30

חולון

ארמון
סיפורה של אגנס
מוצ"ש וחול: 7.30, 9.30
סנטה קלאוס
ב', ג', ד', ה': 5.00
מופע הקולנוע של רוקי
מוצ"ש: 23.30
פינק פלויד החומה
חמישי: 23.30

סבוי
קוברה
מוצ"ש: 7.30, 9.30
ו': 10.00
חול: 5.00, 7.30, 9.30

מגדל
בי"ס לשוטרים מתקדמים
יום ו': 10.00
מוצ"ש: 7.30, 9.30
חול: 7.30, 9.30
הגוניס
חול: 5.00

מתנ"ס קרית שרת סינמטק
פעמיים במשך החיים
מוצ"ש + א', ב', ג': 7.30, 9.30
היידי בת ההרים
א', ב', ג' – 4.30

נתניה

שרון
בי"ס לשוטרים מתחילים
מוצ"ש וחול: 8.00, 10.00
נאטי גאן
חול: 11.00, 4.00, 6.00

סטודיו
שגעון של לילה
מוצ"ש וחול: 8.00, 10.00
היפהפיה והיחפן
חול: 11.00, 18.00

תיאטרוני ישראל

מחר, מוצ"ש 12.7

תיאטרון הבימה
חבית ברחוב שינקין: 21.30
הדוד וניה: 21.30
צ'כוב צ'כובת – במרתף: 21.30

התיאטרון הקאמרי
יאקיש ופופצ'ה – קומדיה: 21.00

שרותים ● עזרה ● תחבורה

תורנות בתי־מרקחת

שישי
בת־ים: גני בת־ים — הנביאים 3.
חולון: ד"ר חורי — סוקולוב 70.
ירושלים: קופ"ח — נרקאות רוממה, רח' המ"ג 28.
נתניה: נאות שקד — מ.מ. אורים.
פתח־תקוה: אסתא — ברון הירש 21.
רמת־גן: רש"י — רש"י 13.
תל־אביב: זיוה — אצ"ל 52, שכ' התקוה. שרה דב, האוזר 3.
חיפה: הנשיא — שד' הנשיא 31.
רחובות: המאוחדת — בנימין 23.

שבת
בת־ים: מזור — חביבה רייק 20. קופ"ח — עין יהב, חולון.
חולון: ד"ר חורי — סוקולוב 70.
ירושלים: הר הזיתים — הר הזיתים. מרפאת רח' הגירים — הגירים 1.
נתניה: נאות שקד — מ.מ. אחרים.
פתח־תקוה: מיניפרם — שפרינצק 20.
רמת־גן: פינצ'י — חיבת ציון 43.
תל־אביב: זיוה — אצ"ל 52, שכ' התקוה (ומוצ"ש). שרה דב — האוזר 3 (שבת ומוצ"ש).
חיפה: הנשיא — שד' הנשיא 33.
רחובות: סגל — הרצל 134.

תורנות בתי־חולים

תל־אביב והמרכז
● בית החולים ע"ש שיבא תל־השומר – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים בילינסון, פתח־תקוה – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים ע"ש רוקח, תל־אביב – בימים ב', ד', ו' – כירורגיה ופנימית, ילדים – כל השבוע.
● בית החולים איכילוב, תל־אביב – בימים א', ג', ה' שבת – כירורגיה ופנימית.
● בית החולים וולפסון, חולון – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים אסף הרופא – כל המחלקות – כל השבוע.

נתניה
● בי"ח לניאדו נמצא בתורנות למקרים דחופים – כל השבוע, כולל שבת.

ירושלים
שישי
הדסה ע"כ – ילדים, פנימית, עיניים.
ביקור חולים – נשים, א.א.ג.
שערי צדק – כירורגית.
הדסה ה"צ – אורטופדית

שבת
ביקור חולים – ילדים, א.א.ג.
הדסה ע"כ – פנימית, נשים, עיניים.
שערי צדק – כירורגית.
הדסה ה"צ – אורטופדית.

"יד ביד" – אוזן קשבת בטלפון לילד ולנוער – קו לנוער במצוקה
ת"א – 226027 (24 שעות)
חיפה – 04"229488 (11.00–20.00)
נהריה – 04"920014 (11.00–20.00)
קו פתוח להורים במצוקה בימי ב' ו־ה' – טל. 222782.

עזרה ראשונה

עזרה ראשונה לשיניים של ההסתד' לרפואת שיניים בישראל: בתל־אביב — בימים א'–ה' בין השעות 21.00–23.00, בלילות שבת ובערבי חג בין השעות 18.00–24.00, בשבתות ובחגים בין השעות 15.00–21.00. הכתובת: רח' [illegible] 49, טל' 284649. חיפה: רחוב הגפן 26, קומה ג', טל' [illegible]. מרי יום ביומו, כולל ערבי שבתות, שבתות וחגים מ־20.00 עד 23.00 בערב.

מרפאת שיניים לעזרה ראשונה
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים בין השעות 9.00–24.00. אחרי חצות בתאום טלפוני בלבד.
דיזנגוף סנטר שער 3 (ליד המשביר) קומה א', טל' 03"285822, 294869.

מרכז סיוע לקורבנות אונס
לרעננה ואיזור השרון, טל' 052"32432 בימים א'–ה' בשעות 17.00—21.00.

עזרת ראשונה נפשית
ער"ן ירושלים — טל' 02"237171
ער"ן תל־אביב — טל' 03"761111
ער"ן חיפה — טל' 04"672222
ער"ן באר־שבע — טל' 057"418111
ער"ן נתניה — טל' 053"35316

סילוק מיטרדים
מוקד עת"א למקרים דחופים — טל' 106.

מד"א

ירושלים, ת"א, חיפה — טל' 101; רמת־גן, גבעתיים — טל' [illegible]; עפולה — טל' [illegible]; באר־שבע – טל' [illegible]; אשדוד – [illegible].

משטרה

ירושלים, תל־אביב, חיפה, רמת־גן, בני־ברק, חולון, פתח־תקוה – טל' 100. באר־שבע, נהריה, נתניה, נצרת – 100. אילת – 244, חדרה – 22444.

רכבות

מירושלים לבני־ברק וחיפה:
בימים א'–ה': 16.00
בימי ו' וערבי חג: 11.30
מחיפה לבני־ברק וירושלים
א'–ו': 7.00
מתל־אביב לחיפה:
בימים א'–ה': 6.00, 7.00, 8.00, 8.16*, 9.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.30, 20.00.
בימי ו' וערבי חג: 6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00.
מתל־אביב לנהריה:
בימים א'–ה': 6.00, 8.00, 12.00, 14.00, 16.00.
בימי ו' וערבי חג: 6.00, 8.00, 12.00.
מחיפה, בת־גלים, לתל־אביב:
בימים א'–ה': 6.00, 6.30, 7.30, 8.30, 10.00, 11.05*, 11.30, 12.30, 13.30, 14.30, [illegible], 16.30, 17.30, 19.30.
בימי ו' וערבי חג: 6.00, 6.30, [illegible], [illegible], 10.00, 11.30, 12.30, 13.30, 14.40.
מנהריה לחיפה ותל־אביב:
בימים א'–ה': 6.30, 9.05, 10.40, [illegible], 16.33, 18.38.
בימי ו' וערבי חג: 9.05, 10.35.
* הרכבת תופעל בימי א' בשבוע ואחרי חג בלבד.

ברצלונה — אנחנו כן מגיעים

הפסימיות שעטפה אותנו אחרי ההפסד לאוסטרליה טבעה אמש בים אמבציה של כל שחקנינו שהכניעו 78:88 את קובה ★ ג'מצ'י חזר לעצמו וקלע 27 נקודות ★ הובלנו כבר 19 הפרש ★ הנצחון הבטיח עלית לשלב הבא בברצלונה והמשחק הראשון שם יהיה ביום ראשון נגד המארחת ספרד

ישראל פז, שליחנו לאליפות העולם בכדורסל ספרד 1986

ישראל תתמודד ביום הראשון, ב־9 שעון ישראל, עם נבחרתה של ספרד שנוצחה אמש ע"י ברזיל 86:78—. שתי יריבותיה הנוספות של ישראל בשלב השני יהיו ברזיל ויוון.

עלייתה של ישראל היתה דרמטית לאחר נצחון על קובה — משחק בו החזיקה ישראל ברסן לאורך 39 דקות וניצחה בסיום — 78:88.

"היה זה הנצחון החשוב ביותר שלנו בזמן הנכון" אמר המאמן צבי שרף כשהוא רועד כולו מהתרגשות. "ניהלנו משחק טאקטי מעולה והצלחנו לנטרל את הקובנים המהירים. אני מוריד מערכה של שנה. זו נבחרת מצויינת".

ישראל עלתה במצב הטוב ביותר אחרי ברית המועצות ולפני קובה. הנצחון אמש מעלה אותנו עם נצחון. הנבחרת ניהלה משחק של הגנה איזורית, שהוציאה את הרוח מהמפרשים של שחקני קובה. ב־10 הדקות האחרונות ניהלו הישראלים משחק רגוע וניסו לנצל את כל 30 השניות המותרות ורק בסמוך לסיומן זרקו לסל.

אין ספק כי התאוששותו של דורון ג'מצ'י, בעיקר במחצית השניה בה צלף 20 נקודות, סייעה לנבחרתנו לנצח. ג'מצ'י שקלע 5 סלי 3 נקודות חזר לרמתו הטובה לאחר 4 משחקים מאכזבים מאד. גם לאוואן מרסר התעלה כאשר קלע 19 נקודות, נטל 10 כדורים חוזרים וביצע 2 גנות.

חבל רק שיצא בחמש עבירות, 3 דקות ו־45 שניות לסיום.

על הנבחרת הלוחמת של ישראל ניצח הצעיר חן ליפין בתבונה רבה. הוא מסר כדורים מדוייקים ולמרות ששמר עליו השחקן הטוב ביותר בקובה – ארנטרוס – לא נבהל וסחף את ישראל לנצחון. גם למיקי ברקוביץ והווארד לאסוף היו דקות מצויינות בכבשן הלוהט של אלי פרול.

קובה נכשלה בכל הניסיונות לגבור על ההגנה הישראלית אם כי בסיום הקטינה מעט לאחר שיתרון השיא היה 19 נקודות. עובדה זו לא הפריעה לעשרות ישראלים לחגוג עם השחקנים הנרגשים.

קובה קלעה הסל הראשון

ישראל פתחה בחמישיה הרגילה שלה עם ליפין, ברקוביץ, ג'מצ'י, מרסר ולאסוף. אך עובדה זו לא מנעה מקובה לקלוע את הסל הראשון במשחק מידי מוראלס.

מרסר ולאסוף קלעו 4 נקודות – 2:4 לישראל, אך קובה השיבה בסל של 3 נקודות כעבור 90 שניות 4:5.

ישראל לא ויתרה ומיקי, יחד עם מרסר, קבעו 5:8 לזכותנו (3). הקובנים איבדו כדורים רבים אותם ניצל מרסר שפתח מצויין, כשהוליך את נבחרתנו ליתרון – 5:10 (4).

מוראלס החזיק את קובה בתמונה – 10:7 ו־10:9 לישראל. קובה ניצלה רפיון מוזר אצל ישראל והוליכה 10:11 מסל של קבדרה.

ברקוביץ ולאסוף קבעו – 11:14 (6). ג'מצ'י התעורר לאחר מספר החטאות ודייק – 11:17. ליפין הוסיף סל של 3 נקודות – 13:20 (8).

ישראל שיחקה באחריות רבה. ליפין הניע את הכדור היטב ורק כששחקן ניצב בעמדת קליעה בטוחה, נזרק הכדור לעברו.

היתרון הישראלי גדל – 13:24 (9). בהמשך צימקה קובה 26:18 (12). אך ברקוביץ בסל של 3 נקודות קבע 18:29 לישראל, ובשתי קליעות עונשין מוצלחות – 18:31.

יתרון בן 19 נקודות

כוכב קובה מוראלס, צבר 4 עבירות כעבור 14 דקות. משחק מצויין של מרסר הוליך את ישראל ליתרון – 20:35 (16) לאסוף הגדיל הפער – 20:37.

שחקני קובה הירבו לבצע עבירות שנוצלו היטב בידי הישראלים – 20:39 (15). בהמשך – 24:41 (17).

שחקני קובה לא התייאשו וצימצמו בהדרגה. כניסתם של גורדון ושפע במקום ליפין וג'מצ'י, באה לבלום את הסתערות קובה. גורדון לא איכזב, צלף סל של 3 נקודות 28:44 (19). ובמחצית 32:45 לישראל.

את המחצית השניה פתחה ישראל בחמישיה הרגילה שלה וג'מצ'י קלע סל של 3 נקודות – 32:48 (21). ג'מצ'י, תפס יד מצויינת והוסיף עוד סל של 3 – 34:51. דורון היה בדקות אלו במיטבו – 39:55 (23). מנגד היה זה פרו שבסלי 3 נקודות צימק את הפער – 42:55 (25) ו־44:57 (26).

שחקני קובה היו בדקות אלו ב"אקסטזה" 48:59 (28). ג'מצ'י צינן את התלהבות הקובנים בסל 3 נקודות נוסף וכך ניהל קרב של 3 נקודות מרתק עם פרו הקובני – 51:65 לישראל.

יציאתו של ברקוביץ, איפשרה לג'מצ'י "חיים קלים". ויחד עם שפע קבעו 53:69 (29). כניסתו של מוראלס שסחב 4 עבירות. הכניסה את מרסר ל"לחץ" מסויים. מרסר ביצע את העבירה הרביעית שלו על מוראלס וקובה צימקה ל־73:60 (31).

ישראל לא ויתרה ותוך התעלות עלתה ליתרון 63:78, ו־65:80 (34). חן ליפין ששיחק באחריות רבה הניע היטב את הנבחרת.

מרסר יצא בחמש עבירות

מרסר עם 4 עבירות שאב כוחות חדשים, נלחם היטב בהגנה ובהתקפה וכך שעטה ישראל קדימה 67:84 3 דקות וחצי לסיום.

כשמיקי החליף את ג'מצ'י, ביצע מרסר עבירה חמישית ויצא. ישראל ניסתה לשחק על 30 שניות ובסיומן החטיאה. קובה הימרה על זריקות מקו 3 הנקודות. הימור שהצליח מרי פעם 73:86 (38) לישראל, ו־76:86 דקה ו־7 שניות לסיום. בסיום ישראל 88 קובה 78.

שיפוטם של גארבץ (יוגוסלביה) ווילנר (קנדה) היה מדוייק.

● קלעו לישראל: ג'מצ'י 27, מרסר 19, ברקוביץ 13, לאסוף 12, ליפין 8, שפע 6 וגורדון 3.

● לקובה קלעו: ארנטרוס 19, אלפונסו 16, רודריגז 15, ברייס 6, אבריו 4, קבלרו 4, רוסל 4, סאן מרטין 4, קוברוביה 2 וסלמון 2.

טבלת הבית הישראלי

1.	בריה"מ	5	505–369	10
2.	ישראל	5	444–435	8
3.	קובה	5	399–418	7
4.	אורגוואי	5	377–426	7
5.	אוסטרליה	5	405–430	7
6.	אנגולה	5	434–417	6

באל פרול מחפשים סקופים

מאת ישראל פז

עיתון באל־פרול פירסם אתמול ידיעה מגוחכת לפיה נשמעו פיצוצים בכל רחבי האיזור וגרמו לחשש אצל כדורסלני ישראל שזוהי התקפת מחבלים.

ידיעה זו שהופיעה בעיתון הספרדי עוררה גיחוך. הפיצוצים היו במסגרת אימוני חיליהם הספרדי שאל־פרול היא אחד הבסיסים העיקריים שלו.

אנגולה כמעט עשתה העבודה בשבילנו

מאת ישראל פז, שליחנו לאל־פרול

אנגולה כמעט העלתה אותנו לשלב השני באליפות העולם בכדורסל באל־פרול, עוד לפני שעשינו זאת בעצמנו בזכות נצחון על קובה 78:88.

אנגולה הוליכה 14 נקודות הפרש — 59:73 — 2 דקות לסיום משחקה עם אורוגוואי. האורגוואים לחצו על יריביהם והצליחו להשוות ל־73:73 ולנצח רק בהארכה 81:83. היה זה כאב לב לכל הישראלים שהיו באולם וקיוו לנצחונה של אנגולה שחסרה את הטוב בשחקניה גי מרש, ששבר את ידו.

11 שניות לסיום עדיין הוליכה אנגולה 71:73 והכדור היה בידי שחקניה אולם הם איבדו אותו והאורגוואים הישוו וניצחו בהארכה. סל השיווין נקלע 3 שניות לסיום.

דווקא השחקן היהודי וייטר והרכז המצויין פינארו, הם שסחפו את אורוגוואי לנצחון שבעצם לא הספיק.

בבית הישראלי מוחצה בריה"מ את אוסטרליה 92:122.

לאוואן מרסר מטביע לסל האוסטרלי במשחק שלשום בו נוצחנו 98:91. בשעות הבוקר המוקדמות כבר הרגישו הנבחרים שלנו באל פרול הרבה יותר טוב. הנצחון על קובה העלה אותנו לשלב הבא. (תצלום: איי.פי.)

יומן אישי מישראל פז, באל־פארול
איך התאבדנו מול אוסטרליה

חוסר אחריות, איבוד עשתונות, טפשות – אינני יודע באיזו הגדרה לנקוט לגבי שתי הדקות האחרונות למשחק ההפסד שלנו שלשום נגד אוסטרליה (91:88).

אולי אפשר לצרף את כל השלוש ביחד. כאשר מובילים 84:88 שתי דקות ושניה לסיום, ומותר להפסיד בשלוש נקודות וגם אז לעלות לשלב השני – מדוע צריך למהר ולדרוץ כמטורפים.

באלף בית של הכדורסל ישנו כלל ברזל שאז יש להרגיע את המשחק, לנסות להרדים את היריב, להחזיק בכדור כמה שמותר ואז להכניס את הכדורים לגבוהים, מה גם שהאוסטרלים התקשו לשמור מאחור לאחר שהיו מלאים בעבירות.

אבל הישראלים נהגו בפזיזות, ממש ללא חוכמה ואחריות. המאמן צבי שרף, דומני, התלהב גם הוא במקום להורות למיקי ברקוביץ' "ליטול פיקוד" ולהפעיל את נסיונו העצום.

מוזר שגם מיקי נתפס להתלהבות הכללית ומאחר שבמחצית השניה היה בכושר קליעה מצויין (7 מ־11 מהשדה, מהם 3 סלי 3 נקודות ו־7 מ־8 בעונשין) ניסה להכריע את המשחק בכוחות עצמו וניסה לזרוק מכל עמדה ומצב.

כאשר נותרו 4 שניות לסיום והתוצאה היתה 91:96 פרץ מיקי ללא הרות; ביצע עבירת תוקף ובמקום שאנו נקלע סל, השיגו אותו האוסטרלים – 91:98. ממש התאבדות.

אצל מוטי זה לא היה קורה

בטוחני שרכז מנוסה כמו מוטי ארואסטי היה יודע לנווט את המשחק הישראלי כך שלא היינו מפסידים ביותר מ־3 נקודות.

כשאני מעביר לנגד עיני את תסריט המשחק בדקות האחרונות אני תוהה היכן נעלמה הטאקטיקה, החוכמה והנסיון שלנו.

אמת, השופט האנגלי ריצ'רדסון התנכל לנו לכל אורך המשחק. במצב של 91:94 שרק נגד חן ליפין כאשר היתה זו עבירת תוקף, ככתוב בספר. היתה זו החלטה תמוהה ביותר. אבל אילו שיחקנו בתבונה בסיום לא היה גם ארון ריצ'רדסון יכול להזיק לנו. היה זה אחד ההפסדים הכואבים של ישראל ודווקא באליפות העולם.

אין ספק שגם משחק הנפל במחצית הראשונה היה חלק בלתי מבוטל להפסד הישראלי למרות השיפור שחל במחצית השניה. אחרי פתיחה טובה בה הובלנו 5:12 איפשרנו לאוסטרלים להתאושש וליטול יוזמה.

אחרי שהישוו והוליכו דרפנו אנו אחריהם. סיום המחצית מצא נבחרת ישראלית מוכה ומתוסכלת (48:40).

במחצית השניה גילתה הנבחרת יכולת ולחימה. מיקי ברקוביץ' היה מעולה בהתקפה ולאחר ההפסקה בלבד קלע 24 נקודות מתוך 27 בכל המשחק. לאוואן מרסר היה נפלא בהגנה (6 ריבאונדים ו־3 חסימות), הווארד לאסוף ודורון שפע עשו את שלהם.

אגב, השופטים "התלבשו על מרסר" כבר בפתיחה ובדקה השמינית כבר ספג עבירה שלישית והוחלף עד להפסקה.

מי שלא הצליח "לחזור למוטב" היה דורון ג'מצ'י, השחקן המאכזב בארבעת המשחקים הראשונים. המאמן שרף העניק לג'מצ'י אשראי, לעיתים מוגזם, אך הכדורסלן בעל "יד הזהב" לא ניצל אותו.

אחוז הקליעה של גיין

קצת סטטיסטיקה: ישראל ניצלה 35 מ־73 כדורי שדה (48 אחוז) ו־17 מ־24 בעונשין (70 אחוז). בריבאונדים נטלה ישראל 23 כדורים (לאסוף – 8; מרסר – 7). ישראל השיגה 5 סלי 3 נקודות מתוך 12 נסיונות.

אוסטרליה 38 מ־78 מהשדה (48 אחוז), 14 מ־20 בעונשין (70 אחוז), 8 סלי 3 נקודות מתוך 10 נסיונות ו־26 ריבאונדים.

האוסטרלים יכולים להודות על נצחונם לשחקן בינוני ביותר – אנדרו גיין – שגובהו 2 מ'. הוא תפס יום משוגע וקלע 37 נקודות, מהם 5 סלי 3 נקודות. אחוז הקליעה שלו מהשדה היה נדיר 13 מ־20 (65 אחוז). הוא היה הגיבור האמיתי של המשחק. לדעתי צריך סיומו של משחק זה להילמד בכל קורס מאמנים כדוגמה שלילית כיצד לא צריך לשחק.

הגיון עקום של הטלוויזיה

כן לטלוויזיה הישראלית שנחלה שוב כשלון חמור כשלא שידרה את המשחק החשוב בין ישראל ואוסטרליה.

לא פעם נדמה לי שאלה המנהלים את הטלוויזיה בירושלים ממש עושים צחוק מהקהל. לגביע העולם בכדורגל במקסיקו השקיעו חצי מיליון דולר. במונדיאל הכדורסל בספרד, בו משתתפת ישראל משדרים "משחקים נבחרים". מוזר שמשחקי מרוקו נגד אנגליה או גרמניה חשובים יותר ממשחק באליפות העולם בין ישראל ואוסטרליה. אכן, הגיון עקום של הטלוויזיה הישראלית. למשחקי מרוקו יש לווין וגם כסף לטכנאים. למשחקי ישראל במונדיאל הכדורסל יש רק תקציב חלקי.

אגב, לכמה אליפויות עולם כבר מגיעה ישראל? באל־פארול יש צוות טלוויזיה אבל יורם ארבל היה מוטבל בשני שחקנים. כשאני רואה כמה תכניות ספורט וכאילו צרכה מכסים אותן בספורט אני מגיע למסקנה שמחלקת הספורט בטלוויזיה הישראלית אינה מצליחה לעלות מכיתה א'.

אבי כהן ל"על המשמר": קשה אבל יהיה בסדר

קפטן הנבחרת הלאומית בכדורגל, אבי כהן, יוצא הבוקר עם קבוצת ריינג'רס גלאזגו לסדרת משחקי מבחן בגרמניה.

במהלך המשחקים עשוי אבי לפגוש את דוד פיזנטי שכן לריינג'רס מתוכנן משחק נגד פ.צ. קלן.

אמש בשיחה טלפונית מגלאזגו אמר אבי ל"על המשמר": "קצב האימונים הוא מרהיב ממש. לא קל לי. כבר שנים לא התאמנתי כל כך קשה. אבל אני לא בחור שנשבר מהר כל כך. אני עומד בקצב האימונים ומקווה שיהיה בסדר".

אתמול הצטרפה לאבי רעייתו דורית ורק בתום משחקי המבחן בגרמניה תפתח ריינג'רס במשא ומתן כדי לרכוש את אבי ממכבי תל־אביב.

איינדהובן — באיירן בסיבוב הראשון בגביע האלופות

הגרלת משחקי הסיבוב הראשון בשלושת גביעי אירופה בכדורגל שהתקיימה בג'נבה, שוויץ, העידה את פיליפס איינדהובן מהולנד מול באיירן מינכן ממערב גרמניה, במסגרת גביע האלופות.

אנשי באיירן מינכן היו מאוכזבים מתוצאת ההגרלה. "זה הדבר הגרוע ביותר שקרה לנו", אמרו. המאמן הגרמני אודו לאטק, הוסיף: "אלופת הולנד היא אחת הקבוצות התוקפניות ביותר באירופה".

לעומת זאת, האירה ההגרלה פניה ליובנטוס (מול ואלור מאיסלנד), פורטו (מול ראבאט ממאלטה) ואוסטריה וינה (נגד בנג מלוכסמבורג).

משחקים מעניינים צפויים בין הכוכב האדום בלגרד ופנאתינאיקוס אתונה, בארי סטארה זאגורה (בולגריה) — דינאמו קייב, יאנג בויס ברן — ריאל מדריד, אנדרלכט — גורניק זאברזה (פולין), ארגויטה (שבדיה) — דינאמו ברלין, [illegible] — ויטקוביצה (צ'כיה).

מחזיקת הגביע, סטיאווה בוקארשט, עלתה לסיבוב השני בלא משחקים.

במחזיקות גביע המשחקים המעניינים יהיו ככל הנראה בין רומא וריאל סאראגוסה (ספרד), ראפיד וינה מול בריד (בלגיה) ושטוטגרט מול ספרטק טרנבה (צ'כיה).

בין יתר המשחקים: בנפיקה ליסבון — לילסטרום (נורבגיה), נגטורי טיראנה (אלבניה) — דינאמו בוקארשט, אברדין (סקוטלנד) — סיון (שוויץ), בורדרווטרספורד (אירלנד) — בורסה (תורכיה), אייאקס אמסטרדם, ואשאש בודאפסט — ואלאו מוסטאר (יוגוסלביה).

בגביע אופ"א, המשחק המרכזי יהיה בין מינשנגלדבאך ופרטיזן בלגרד (תוארה נשלל ממנה על ידי ההתאחדות בחשד לשוחד), נוישאטל (שוויץ) — לינגבי דנמרק, ושיחקה מול מכבי חיפה והמעפל תל־אביב באינטרטוטו, אינטר מילאנו — א.א.ק אתונה, נאפולי (בה משחק מאראדונה) — טולוז, גלזגו ריינג'רס — טאמפרה (פינלנד), טורינו — נאנט, דוקלה פראג — הארטס (סקוטלנד), פ"ק [illegible] (הונגריה) — [illegible], סלטיק [illegible] — [illegible], ברצלונה, [illegible] — באוויסטה (פורטוגל).

[illegible]

רומניה — ישראל 18:25

מאת יוסף חבס

נבחרת הכדוריד של רומניה גברה אמש בתנובת היכל הספורט העירוני בראשון לציון על נבחרת ישראל 18:25 לאחר 8:13 במחצית.

לעיני 1500 צופים שנידחסו לאולם המפואר, היה המשחק חלש.

הרומנים בראשותו של השחקן וסילי סטינקה המצויין פתחו את המשחק בתנופה והגדילו בדקה ה־7 1:4 ובהמשך 2:8.

המאמן הישראלי איגור ביאליק ביצע חילוף כשהכניס לשער את ישראל פלטה במקום יוסי סאמט. חילוף זה מנע כיבוש שערים נוספים של הרומנים.

במחצית השניה התעוררה ישראל בראשותם של אודי רפאלי ודורון דיין והצליחו לצמק את התוצאה עד כדי 21:16 בדקה ה־51. בסיום ניצחו הרומנים 25:18.

בתום המשחק אמר המאמן הרומני יוגין טרופין: "ראיתי בעבר את הנבחרת הישראלית. נבחרתי שיחקה היום. השחקן שלנו היה [illegible] וזה לא מאפיין את נבחרתנו. הנבחרת הישראלית היא צעירה וניתן לצפות ממנה בעתיד".

לפני המשחק נערכו באולם מופעי התעמלות והושמעו ברכות מראש שגריר רומניה בישראל ואסילו קוסטנטין, ראש עיריית מינסטר ממערב גרמניה רויט פרנק, ראש עיריית ראשל"צ מאיר ניצן ומנהל רשות הספורט יריב אורן.

● שערים לנבחרת רומניה: סטינקה 7 (2 במכות 7 מטר), דורנאו 4 (1), דומיטרו 3, דוגרסקו 3, בריוואן 2, וויטנא 2, פורמוב 2, גומס 1, ואסיליקה 1 וברבק 1.

● שערים לנבחרת ישראל: קושניר 4, רוזקר 2, גרא 2 (1), סומך 2, רפאלי 2, ורד 2, דיין 2, כנען 1 וכלורר 1.

אל־הוזייל עדיין נאבק על חייו

במצבו של הכדורגלן שאפיק אל הוזייל לא חל שינוי.

בשיחה טלפונית — לאחר חצות — למחלקה לטיפול נמרץ נשימתי בבית החולים סורוקה בבאר־שבע שם מאושפז הכדורגלן מאז יום שני לא הרחיבו את הדיבור וכך ניתן היה להבין שמצבו עדיין קשה.

אל הוזייל נפצע בתאונת דרכים ליד נתיבות.

עשרים שנות יצירה

מאת רפי גאון

שדה יואב: 120 חברים, 116 ילדים. 20 שנות יצירה קיבוצית — הקמת תשתית משקית, חברתית וחינוכית שראוי להתגאות בה. סמוך לכביש הראשי, בואך אשקלון וקריית גת, מול מצודת יואב — והשם: שדה יואב. ללמדך כי המצודה היא האמצעי והשדה המטרה — ולא להיפך. שדה וארמה המקרינים חיי אדם ורווחתו ולא ניצבים לעומתו.

אחרי 20 שנה מותר לעצור לרגע מעשיה יום-יומית, להביט אחורה בסיפוק ולהשקיף לעבר העתיד ואל האופקים הרחבים בתקווה המלווה בבטחון של וודאות: הולכים קדימה לביסוס המשק, החברה והחינוך — באחת: להמשיך לבנות בית-של-קבע לחברים ולבניהם ובני בניהם אחריהם.

העלית על הקרקע

שדה יואב בנויה על גבעה שמתכנניה היטיבו לנצלה לבתי המגורים, לשתילת דשאים ונטיעת עצי נוי, וכן — להקמת חדר-האוכל על עמודים. מבעד לחלונותיו נשקף נוף מרהיב רחב-ידיים עד אשקלון ועד לארוכה החדשה של תחנת הכוח נק.צ.א.א. ביום של ראות טובה רואים גם את אשדוד.

הדשא, המיבנים והנוף הנשקף מפינות רבות של הקיבוץ, נוסכים על המקום רוגע כפרי נעים. אך שלא תהיה טעות. המקום אינו שקוע בשלווה פסטורלית. הדשאים האלה רוחשים פעילות בלתי פוסקת בשעות היום והערב. הדשא שלפני חדר האוכל, למשל, מקושט במיני פסלים תלויים לקראת התגיגה לכבוד יום הולדת ה־20 של הנקודה, ומדי ערב מתאספים כאן חברים ועוסקים בחזרות של המופע המרכזי שיהיה — כך מספרים לנו — גם בידור צרוף, אך יעסוק גם בהעברת מסרים חשובים.

35 צעירים אנשי גרעין „אתגר", בוגרי קני השומר הצעיר מרמתיים, פתח-תקווה, נתניה וצפורית"א — עלו על הגבעה באחד ביוני 1966 ואך טבעי היה לקרוא לקיבוץ החדש (הקיבוץ ה־73 של הקיבוץ הארצי) שדה יואב, על שמו ולזכרו של יצחק („יואב") דובנוב, מפקדה הראשון של נגבה במלחמת השיחרור, שנפל בקרב. לא כל ה־35 נשארו בקיבוץ, אך יחד עם בני הזוג שהביאו או „מצאו" אחר כך, ויחד עם חבריהם שהצליחו למשוך אחריהם לשדה יואב — מספרם כיום: 40 חברים.

על השנים הראשונות מספרת שולה פלג, עובדת חינוך ותיקה שהיתה בין מקימי היישוב (אם כי הגיעה חודשים אחדים אחרי כולם „ואת זה כבר אי-אפשר יהיה לתקן"): „כאשר הגעתי היתה כאן גבעה חשופה. אם גם מרשימה, ועליה מספר צריפים ושני בתים בנויים. החברות וגם החברים עבדו בנגבה, בבית האריזה באשקלון וגם בגידול סייפנים במקום (ענף שחוסל בינתיים). הילדים הראשונים התחילו להגיע בודדים ובהתחלה היו קצת בעיות עם המסגרות הלימודיות. אחר כך זה הסתדר והרצף היה מושלם — 6 ילדים בכל שנה, לפעמים אפילו שתי כיתות גן באותה שנה. יואב, הבן הבכור, משרת עתה בצה"ל. בשנה הבאה יתגייסו בנים נוספים. לא ינקפו שנים מועטות, ושדה-יואב יצטרך להתמודד עם בעיה חדשה: המאבק, הציפייה והתקווה לשובם המלא של הבנים הביתה אחרי הצבא.

הקיבוץ שהיה לבית

מפי שני המזכירים — עידית (רונן) ועופר (סלע) אנו לומדים, כי 20 שנות שדה יואב הן כברת דרך לא קצרה. היו במהלכה קשיים ולעתים אף תחושה של תיסכול. כך, למשל, ארבע משפחות (קליטת בודדים) עזבו. כל עזיבה משרה אווירה של אי-נוחות. אך, לדברי עידית, התחושה הכללית היא של הישגים טובים מאוד, כגון בטחון כלכלי שהושג אחרי שנים ארוכות, תחושה של הישגים בחינוך, נושא הזוכה כאן לעדיפות גבוהה. עופר: „שדה יואב נהפך בית עבור אנשים, וזו הרגשה חשובה מאוד. החברים כאן צעירים (המבוגרים שבהם עברו אך במעט את גיל ה־40).

ההתפתחות המשקית בשדה יואב נפגעה כמו כל המשק הישראלי, ובעיקר החקלאות — מהמדיניות הכלכלית החדשה של הממשלה. אך במסגרת הנתונה של אילוצים אלה, נראה כי הקו המאפיין את ההתפתחות המשקית של שדה יואב הוא ניצול אופטימלי של משאבי קרקע, מים, משאבים כספיים וכוח-אדם — והתוצאה היא בניית תשתית משקית הממלאה את יעודה: לפרנס בכבוד את הקיבוץ. מתוך המחזור השנתי של 5 מיליון דולר (היקף יציב מזה שנים אחדות) 60% באים מהכנסות התעשייה (צ.ל.פ. — מפעל תעשיה העוסק בייצור אריזה למזון מנייר, קרטון, פלסטיק וכו' — בשותפות עם קיבוץ נגבה): 40% מן ההכנסות באות מענפי החקלאות השונים: 2200 דונם כותנה (רק 300 דונם מזה מושקים במים מתוקים, יתרם — בקולחין מאשקלון וקריית-גת, וכן מבאר מלוחה שמימיה לא יצלחו לשום שימוש אלטרנטיבי), 1000 דונם תירס לתעשיה ותחמיץ, ולסירוגין באותו שטח ובאותה שנה — חיטה לתחמיץ, חמניות, גידולי פלחה ועוד. רני (שטרן), רכז השלחין, מגילאי הביניים בשדה יואב, מספר בגעגועים כי פעם ענף השלחין היה „מפרנס מספר אחד" בשדה יואב. ואילו עתה הוא פינה מקומו לתעשיה. משה (גרו), מרכז המשק, משלים את תמונת המצב הנוכחית בענפי הייצור: גידול „הודים" וגידול עגלים לבשר. ענף שנתקל לאחרונה בקשיים ובתחרות בכל הקשור למחיר חומר הגלם.

היעד: קליטה וגידול

כאשר אנו מבקשים מחברים שונים שיגלו לנו מה היו רוצים לאחל לקיבוצם ביום חגו — התשובה היא כמעט זהה: קליטת חברים נוספים וגידול הקיבוץ עד 200, 250 חברים. אך זו איננה רק משאלה שבלב, אלא בהחלט משימה אופרטיבית אפשרית, ושדה יואב מקדיש לה מחשבה, תכנון ועשיה מגוונים. כך, למשל, לא זו בלבד שנקלטו במשך השנים גרעינים תנועתיים מהארץ ומדרום אמריקה. היו גם נסיונות לקלוט בודדים מהעיר (ופגשנו גם חברים ילידי קיבוצים אחרים), גיוס טעינת של בוגרי בתי-ספר חקלאיים, השתלבות בפרוייקט נסיוני של קליטת בוגרי אוניברסיטאות מארה"ב הבאים ארצה לפרקי זמן של חצי שנה או שנה ללימודים והיכרות. שדה יואב משתלב בפרוייקט הזה וחבריו משוכנעים כי אחדים מן הסטודנטים שיגיעו לכאן, גם יישארו בשדה יואב. זו לא בלתי מתקבל על הדעת. זה היה שקרה לאחרים מחברי הקיבוץ עצמם: באו לראות — ונשארו.

עידית המזכירה, מתבקשת לבקשתי לסכם את המאפיין את שדה יואב בתמצית שבתמצית: „אנו מנסים כל השנים לשמור על העקרונות המנחים את חיינו, תוך שימת דגש על צרכיו המשתנים של האדם שהוא בלי ספק הנדבך של עשייתנו." משה, מרכז המשק: „הייתי רוצה לאחל לשדה יואב שבעוד 10 שנים ימנה הקיבוץ 300 חברים. ב־20 השנים עד כה הצלחנו לשמור על אנשים שלא על חשבון העקרונות. אני מקווה שכך ננהג גם בעשרים השנים הבאות."

לקיבוץ שדה יואב
בחג ה־20
מיטב הברכות והאיחולים
קיבוץ גן-שמואל

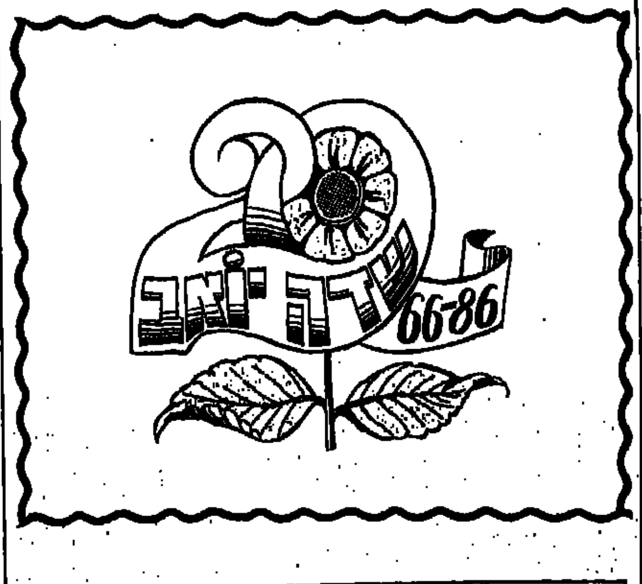

לשדה יואב
המציינים 20 שנות יצירה ויחד
זה היה קשה, זה היה כדאי
ואפשר גם לרוות נחת
חזקו ואמצו לקראת ה־20 הבאות,
כי אנחנו שכנים ורעים לדרך.
מחזיקים לכם אצבעות.
קיבוץ גת

לקיבוץ שדה יואב
ולבנינו שמצאו בו בית
שאו ברכה
ביום חגכם
קיבוץ ניר דוד
(תל עמל)

לקיבוץ שדה יואב
החוגג 20 שנה
ברכות
להמשך פורה ומשגשג
קיבוץ רמת השופט

לקיבוץ שדה יואב
בחג ה־20
שאו ברכות נאמנות
להמשך פורה ומשגשג
קיבוץ משמר-העמק

שדה יואב בעיני חבריו

על גידול וקליטה

עופר (מזכיר): הדבר החשוב ביותר עתה הוא המשך הצמיחה החברתית, המשך הגידול ובמקביל — התרחבות המיגוון התעסוקתי שלנו. בודקים אפשרויות של מפעל משותף נוסף עם נגבה, ומטפלים גם בנושאים בתחום התיירות.

שלמה: הבעיה שלנו היא שאנחנו מעטים מדי. 120 חברים צריכים לקיים קיבוץ גדול על כל המוסדות והענפים שבו. חלק גדול מאוד מהעיסוק שלנו אנו צריכים להפנות לבעיות קיומיות, ואז לא נשאר לך הרבה לבעיות שמעבר לבעיות הקיומיות. מהו האידיאל? כאשר היינו 80 חברים, חשבנו כי אם נעבור את ה־100 — נגיע לנחלה. היום, כאשר אנו כבר 120 חברים, אנו משוכנעים כי אם נגיע ל־150, ירווח לנו. אך בראיה לעתיד הרחוק יותר — נראה לי, כי 250 חברים — תהיה המסגרת המאוזנת והרצויה.

עופר: לפני כ־10 שנים קלטנו גרעין גדול מארגנטינה. מהם נשארו כ־14 איש. זוהי בהחלט הצלחה, ולא רק סטאטיסטית.

יונה: אם תשאל איזה גרעין היה הקיבוץ מעדיף לקלוט היום — ישראלי, מארצות-הברית, או דרום-אמריקאי — כולם היו רוצים דרום-אמריקאי. זהו חומר טוב, אנשים טובים. הם גמרו את ההתלבטויות שלהם ואת ההחלטה להצטרף, קיבלו שנה לפני שבאו לכאן. הישראלים, זה כמו בני הקיבוץ. הם זקוקים לעשר שנים בשביל להתלבט, אחר-כך חו"ל, לימודים לפני ולימודים אחרי. כמוהם בדיוק גם האמריקאים. לפני שנים היתה עדיפות ברורה לגרעינים „תוצרת הארץ", אלא שזה השתנה בינתיים.

שלמה: לפני קליטת הגרעין מארגנטינה, היתה כאן התלבטות קשה. היום כבר ברור, כי זו היתה אחת הקליטות המוצלחות בשדה יואב. הם נקלטו היטב, הם יציבים מאוד והם גיוונו את האופי של החברה שלנו.

יוסי (סדגן): אנחנו באנו משני בתי ספר חקלאיים: עיינות ומקווה ישראל. לפני שנה וחצי גמרנו את הצבא והגענו לקיבוץ כ־30 צעירים. כ־50 אחוז נשארו כאן, וזה נחשב לאחוז מצויין.

שמשון (מכלוף): אני זוכר שבאו אלינו, מקיבוצים אחרים והציעו לנו להצטרף. מה שהדליק אותנו אצל אנשי שדה יואב היה שהם באו בהתלהבות גדולה, הראו לנו שיקופיות, סיפרו לנו שהם צריכים אותנו ורוצים מאוד שנבוא לבנות יחד את הקיבוץ. הם הדביקו גם אותנו בהתלהבות. האחרים שבאו, עשו רושם שהם די אדישים: רוצים לבוא — בבקשה. לא רוצים — לא צריך.

יוסי: קשה להגיד לך אם אנו רואים את עצמנו מורקנים כאן. יש בינינו חברים שהיו רוצים לממש רצונות של נסיעה לחו"ל ושל לימודים. אני מאמין שרוב החברים יממשו את רצונותיהם בקיבוץ, אם כי ייתכן שלא כולם.

מזכירי הקיבוץ: עידית ועופר

על קיבוץ ופוליטיקה:

שלמה: קיימת אצלנו מודעות פוליטית די חזקה, אם כי לא תמיד זה מוצא את ביטויו במסגרות אירגוניות. ויכוחים פוליטיים וחילופי דעות עירניים אתה יכול לשמוע בחדר האוכל בעת הארוחות, בעיקר כאשר יש אירועים. אך כאשר מתקיימת פעולה מאורגנת של המפלגה, יוצאים באוטובוס רק מעט אנשים. כמו כן צריך לזכור, כי בקיבוץ הזה היתה תופעה (כבחירות שלאחר מלחמת יום הכיפורים) שמספר מצביעי המערך היה זהה או אפילו קטן ממספר המצביעים בעד ר"ץ. תופעה זו נחלשה בינתיים ואולי אף חלפה. לאחרונה יש קונסנזוס פוליטי ואין פער גדול בדעות החברים. עם פרישת מפ"ם מהמערך, אני חושב כי הרבה יותר אנשים כאן חושבים כי הם יכולים ללכת עם מפ"ם.

יונה: היו בהחלט גם גילויים של תחושת מעורבות פוליטית חזקה במלחמת לבנון, למשל, כאשר הייתי מזכיר הקיבוץ, יזמתי כאן פעולה של החזרת אות מלחמת לבנון. תחילה אמרו לנו מקיבוצים אחרים — „אתם השתגעתם?" אך אחר כך היו עוד שהלכו בדרך הזאת. צריך עוד להגיד, כי הסקרים המדברים על שני מנדטים למפ"ם, אינם מגבירים את המוטיבציה לפעילות מפלגתית בעיר.

עידית (מזכירה): אנחנו מחפשים מגעים עם העיר, נוסף לפעילויות הרגילות לקראת הבחירות. כך, למשל, יזמנו מיפגשים רצופים עם כיתת ילדים מבית הספר של זרם העובדים בירושלים. היו כבר מיפגשים רבים גם כאן וגם בירושלים, הן בין הילדים והן בין המחנכים וההורים — והעניין נמשך עד עצם היום הזה, לשמחתם של שני הצדדים.

על ההתפתחות המשקית:

משה (מרכז המשק): למרות המחזור השנתי הגבוה, בעיות עלות המימון עדיין מציקות, אם כי בשנה האחרונה חל שיפור משמעותי בנושא זה. הבעיה המרכזית היא התחושה הקשה המלווה אותנו, של אופק כלכלי חסום — כיוון שאיננו רוצים להשאר בסדר גודל כפי שהננו. הפתרון יבוא בהקמת מפעל נוסף יחד עם נגבה, שיעסיק כ־15 איש. מפעל זה מיועד לחברים המתבגרים ולחברות. מדובר בשותפות עם נגבה (קיבוץ אחד לבדו אינו יכול להרים מפעל רציני כזה בשל מגבלה במשאבי אנוש ומשאבים כספיים). היום כבר בודקים עניינית מפעל מסויים בטכנולוגיה מתקדמת בתחום ייצור פלסטיקה. כמו-כן אנו מתכננים ענף חדשני בתחום התיירות, שבמרכזו מצודת יואב — ולא כדאי בשלב כה מוקדם להוסיף פרטים.

רני (רכז שלחין): הייתי רוצה, כי נקבל אדמות נוספות לעיבוד, שנמשיך לשכלל את השימוש האופטימלי במשאבים לקבלת יבולים מירביים ושנגדיל את הרווחיות בגידולים שנבחר בהם ושנמצא מימון מתאים לציוד חדיש, כגון קונועים חדשים להשקייה — וזאת, כדי להגדיל את היבולים. (התרשמנו, שיש לרני עוד חלום קטן נוסף שהוא שומר עליו בסוד: הוא היה רוצה כי השלחין יחזור להיות המפרנס הראשי של שדה יואב...)

לקיבוץ שדה יואב
ביום חגו
שלוחות ברכותינו הנאמנות
לשגשוג והצלחה
קיבוץ עמיר

לקיבוץ שדה יואב
במלאת
20 שנה להיווסדו
שאו ברכת
חברים נאמנה
קיבוץ כפר מנחם

לקיבוץ שדה יואב
בחגכם ה־20
ברכת חברים
עלו והצליחו
ויישר כח
חברי קיבוץ בית-ניר

לחברי קיבוץ שדה יואב
בחגכם ה־20
ברכת חברים
להמשך היצירה וההישגים
קיבוץ העוגן

לקיבוץ שדה יואב
ביום חגו
ברכות לשגשוג, הצלחה
והמשך שיתוף הפעולה
פוליאון
קיבוץ ברקאי

לחברי קיבוץ שדה יואב
בחגכם ה־20
מיטב הברכות והאיחולים
„הנגב" אגודה שיתופית חקלאית
של משקי העובדים להובלה
מסמיה, ד.נ. שקמים 79835
טל. 055-83001

לקיבוץ שדה יואב
במלאת 20 שנה ליסודו
קבלו את איחולינו להמשך
פיתוח, שגשוג חברתי וכלכלי
מקווים להמשך שיתוף פעולה
פורה בתחומי החינוך,
החברה והתעשיה
בית נגבה

לקיבוץ שדה יואב
שותפים נאמנים
ביום חגכם
שאו ברכות
להמשך שיתוף פעולה
צ.ל.פ.
שדה יואב—נגבה
וכל החברים

ברכות לקיבוץ שדה יואב

לקיבוץ שדה יואב

במלאת 20 שנה ליסודכם

ברכות ואיחולים
להמשך התפתחות, שגשוג
ובריאות טובה

ד"ר דניאל בילציק
רופא שיניים
תל־אביב, רח' בן־יהודה 62
טל. 292264

לקיבוץ שדה יואב

במלאת 20 שנה
ליסודכם

שאו ברכה

להמשך שגשוג והתפתחות

מעבדות גיגי
למוצרי קוסמטיקה
תל־אביב, רח' בוגרשוב 86
טל. 296642 – 288183

לקיבוץ שדה יואב

במלאת 20 שנה
ליסודכם
ברכות ואיחולים

סולי אלי הפחח
עבודות פחחות
קרית מלאכי, ת.ד. 311
טל. 82815

לקיבוץ שדה יואב

במלאת 20 שנה ליסודכם

מיטב האיחולים
להמשך הצלחה בעתיד

מ.ש.י. – הכל־בו לנגר בע"מ
אשקלון, אזור התעשיה
(מול בית הסוהר)
טל. 22102 – 22012

לקיבוץ שדה יואב

ביום חג ה־20 ליסודכם

שאו ברכה

להמשך הצלחה בעתיד

ברכה אברהם
עבודות אלומיניום
אשקלון, רח' אלי כהן 1254
טל. 26307

לקיבוץ שדה יואב

מיטב הברכות

ביום חג ה־20
ליסודכם

יאנה חיים
הספקת ירקות
מושב ברכיה
טל. 051-38879

לקיבוץ שדה יואב
ולמפעלו צ.ל.פ.

במלאת 20 שנה ליסודכם

איחולים להמשך
שגשוג והתפתחות

גלובל צלולוז
פילם (1983) בע"מ
תל־אביב, רח' הארד 9
אזור תעשיה, בית החייל
טל. 478225

לקיבוץ שדה יואב

במלאת 20 שנה ליסודו
מיטב הברכות והאיחולים
להמשך הצלחה, בנין ופיתוח

●

אלימלך אלי
קבלן לעבודות צבע ושיפוצים
קרית־מלאכי, רח' ירושלים 18, טל. 055-82135

מיטב הברכות
למלאת **20 שנה**
לשדה יואב

חברת מיכלי טרי־וול

טרי-וול
(ישראל)
בע"מ
Tri-Wall

לקיבוץ שדה יואב

במלאת 20 שנה ליסודכם
איחולים להמשך הצלחתכם

✦

בי"ס לנהיגה „הנסיך"
בהנהלת אמנון מרום

אשקלון, רח' הרצל 144
טלפון: 22203

לקיבוץ שדה יואב

במלאת 20 שנה ליסודכם
ברכות
להמשך הצלחה בעתיד

מנוסה בע"מ
שרות ומכירה של משורים
וסכינים מכל הסוגים ולכל מטרה
תל־אביב, רח' קיבוץ גלויות 24
טל. 820079 – 810942

לקיבוץ שדה יואב

ביום חג ה־20 ליסודכם
מיטב הברכות והאיחולים
להמשך הצלחתכם בעתיד

●

אריזות שדרות בע"מ
ייצור אריזות מקרטון גלי ודו־גלי
אשדוד, ת.ד. 77, טלפון: 97537

לקיבוץ שדה יואב ומפעלו צ.ל.פ.
בחגכם ה־20
מיטב הברכות והאיחולים להמשך פורה ומשגשג

מ־1 עד 1000 כ"ס

ייצור מדחסי אויר
בורגיים ובוכנתיים
לתעשיה ולחקלאות

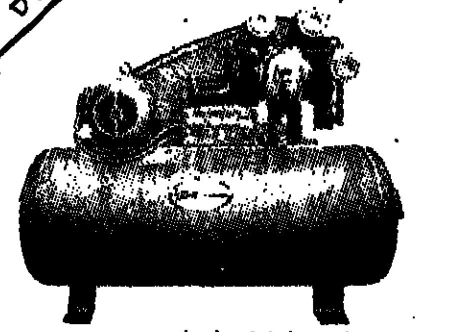

- מפרידי שמן/אויר
- מייבשי אויר
- מדחסים ניידים מופעלים במנועי בנזין ודיזל
- משאבות וקום
- מפוחי אויר קולטי אויר
- משאבות דיאפרגמה
- יחידות שירות, מסננים, וסתים, משמנות

המדחס הטוב ביותר...

איירמק AIRMAC
משרדים: רח' לבונטין 19 תל־אביב 65112
טל' 625985, 03-623023 טלקס 361310
מפעל ושרות: 9367574 9367573 03-9360178

לחברי קיבוץ שדה יואב
בחגכם ה־20
ברכות לבביות להמשך פורה ומשגשג

אליאס אלקטרוניקה

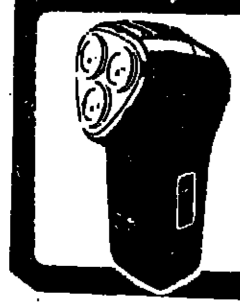

מכירה ⋆ תיקון ⋆ ושרות
למכונות גילוח ומכשירי חשמל ביתיים
פיליפס, בראון, רמינגטון, סנבים
חלפים אוריגינליים לכל המכונות
רדיו־טייפים ניידים
מערכות סטריאו מכל הסוגים
מכירה לחברי קיבוצים במחירים מיוחדים
תל־אביב, העליה 20, טל' 830191

לקיבוץ שדה יואב ומפעלו צ.ל.פ.

בחגכם ה־20
שפע ברכות ומיטב האיחולים

סוכנות „פז" אזור אשקלון

אספקת דלקים ושמנים
לאשקלון והסביבה
ת.ד. 283, אשקלון, טל. 26989 – 051-22232

לקיבוץ שדה יואב ומפעלו צ.ל.פ.

בחגכם ה־20 שפע ברכות ואיחולים

קנה כחול לבן

סווירי בע"מ
סווירי אלקטרוניקה
SWERY ELECTRONICS
ת.ד. 21390 ת"א 61213

יצרנים של:
- מכונות להלחמה: נילון, בועות, אלומיניום מצופה, שיטת אימפולס וסרט נע.
- מכונות לאריזת שרינק, קרום ובועה
- מכונות להלחמת P.V.C בתדר גבוה
- מחממים אינדוקטיביים להלחמה, הקשייה וריתוך.
- ספקים של טפלון, גומי סיליקון, גופי חימום.
- מכונות אולטרא־סוני והדפסת זהב.

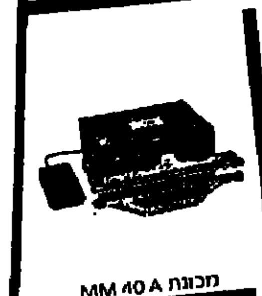

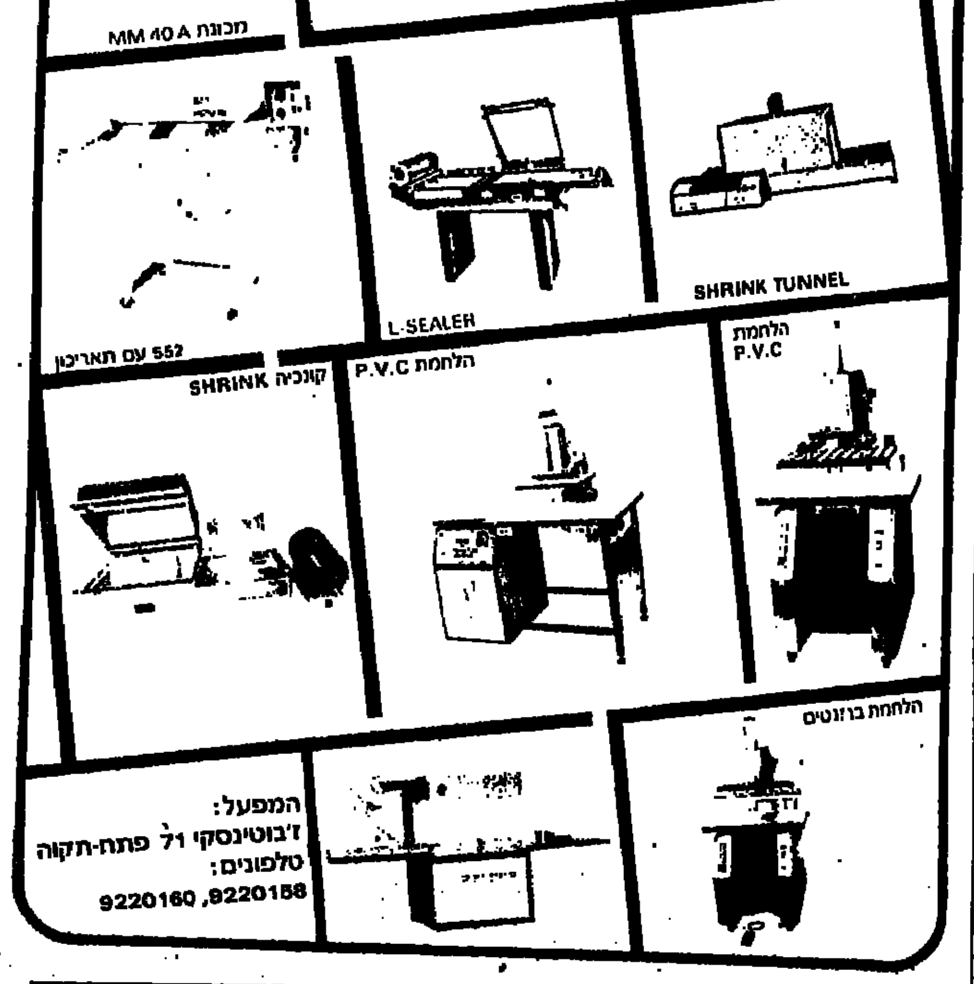

המפעל:
ז'בוטינסקי 71 פתח־תקוה
טלפונים:
9220158, 9220160

לחברי קיבוץ שדה יואב
ביום חגכם ה־20
ברכת חברים ומיטב האיחולים
להמשך פורה ומשגשג

מרבק תעשיות (1970) בע"מ
מפעל לייצור מוצרי בשר ונקניק
של יישובי הדרום והנגב

המפעל: אזור התעשיה (קרית מלאכי), באר־טוביה 70996, טל. 055-811413
ת.ד. 30 באר־טוביה

לחברי קיבוץ שדה יואב
בחגכם ה־20
שפע ברכות ואיחולים

ד. בורלא ושות'
שרות להשבחת מים
הוד השרון ת.ד. 174
טל. 052-21094 ● 052-456627
ספקי ציוד, שרות כימיקלים
לריכוך ● קינון ● דמינרליזציה ● בריכת השחיה ● דודי הקיטור ● ומגדלי הקירור

לקיבוץ שדה יואב
ומפעלו צ.ל.פ.

בחגכם ה־20
ברכות לבביות
להמשך פורה ומשגשג

„סרגלית" ביח"ד מכני בע"מ
חולון, אזור התעשיה, הפלד 6
טל. 03-801973

לכל חברי קיבוץ שדה יואב
בחגכם ה־20
ברכות לבביות
להמשך פורה ומשגשג

מאחל: **נתן רוסו**
בית ספר לנהיגה אולפן
אשקלון, הרצל 13
טל' 051-25192

ברכות לקיבוץ שדה יואב

לקיבוץ שדה יואב
בחגכם ה־20
ברכת חברים
עלו והצליחו ויישר כח
עץ הזית
יצרני שמנים, סבונים ודטרגנטים
פתח־תקווה, קרית־אריה, ת.ד. 193, טל. 9227171

לקיבוץ שדה יואב ומפעלו צ.ל.פ.
בחגכם ה־20
ברכות לבביות להמשך פורה ומשגשג
פיוניר לגלופות והפרדות בע"מ
יצרן גלופות פולימר
תל־אביב, שדרות הר־ציון 104 ● טלפון: 829103

לקיבוץ שדה יואב ומפעלו צ.ל.פ.
ברכות לבביות
להמשך פורה ומשגשג
„סלוה" — חרושת מכנית בע"מ
ייצור ותיקון חלקים למכונות
לתעשיה ● חקלאות ● כלי־רכב ● וציוד אחר
תל־אביב, 67779, רח' הצפירה 23, טל' 383236

לקיבוץ שדה יואב ומפעלו צ.ל.פ.
עלו והצליחו ויישר כח
רוטו שקע בע"מ
הדפסת אריזות בדפוס שקע
בני־ברק יצחק נפחא 5
טל' 03־785669

לחברי קיבוץ שדה יואב
בחגכם ה־20
ברכות לבביות ומיטב האיחולים
אחים מריומה בע"מ
מסגרות רכב מוסמך לשלדות ★ הרכבת טווסלוקים ★ ייצור טיולות ★ ייצור ארגזים ★ ייצור מיכלים
רמלה ● לילינבלום 2 ● ת.ד. 97 רמלה
טל' 242860 ● 08־242939

לקיבוץ שדה יואב
ביום חג ה־20 ליסודכם
ברכות
●
יששכר אלמוג
קרית־מלאכי, רח' הגושן 2, טל. 81945

לקיבוץ שדה יואב ומפעלו צ.ל.פ.
בחגכם ה־20
ברכותינו להמשך פורה ומשגשג
אינג' קלוצמן חברה בע"מ
בנין וחידוש מכונות
תיקון וחידוש פי.אי.וי. וקרטר גירס
חולון ● אזור התעשיה, רח' היתד 4
טל' 802291, ת.ד. 2774 ת"א, 61027

לקיבוץ שדה יואב
במלאת 20 שנה ליסודכם
מיטב הברכות ואיחולי הצלחה
●
ורד נסיעות ותיירות בע"מ
עוזי וחנה ורד וכל צוות המשרד
נס־ציונה, רחוב וייצמן 15, טלפון: 460777

לקיבוץ שדה יואב ולמפעלו צ.ל.פ.
ביום 20 שנה ליסודכם
איחולים מקרב לב
להמשך הצלחתכם בעתיד
דרוט
תעשיות נייר בע"מ
יצרני נייר טואלטי
ומגבות נייר 1.200 מטר
מגבות ללא טבור
שקיות נייר ומפיות מכל הסוגים
צינורות קרטון
רמת גן, רח' שפירא 7
טל. 721430 — 735024

לקיבוץ שדה יואב
במלאת 20 שנה ליסודכם
איחולים להמשך
שגשוג והתפתחות
מ.ג. מוצרי גומי בע"מ
כפר סבא
ת.ד. 123, טל. 23291

לקיבוץ שדה יואב ומפעלו צ.ל.פ.
בחגכם ה־20
מיטב הברכות והאיחולים
דן זיו
מוצרי שינוע בע"מ
מיסבים ● שרשראות ● גלגלי שרשרת ● גלגלי רצועה ● מנועים חשמליים ● מנועי גיר ● מקשרים גמישים ● מצמדי שרשרת ● גלגלי ברוקמה
תל־אביב ★ דרך פ"ת 60 ★ טל' 9־382078 ★ 379522

לקיבוץ שדה יואב ומפעלו צ.ל.פ.
בחגכם ה־20
שפע ברכות ואיחולים
תבריג — חברה לעבודות מתכת בע"מ
ייצור עגורני גשר ועגורני זרוע ומתקנים מכניים והידראוליים לתעשיה
תבריג
יפו: רבי פנחס 2 — טל. 03־821812

לבית שדה יואב ולצוות ההודיה
במלאת 20 שנה ליסודכם
שאו ברכה
להמשך הרחבה, שגשוג ופיתוח
רמית
שותפות לייצור אמרוחי הודיים
מפיץ: B.U.T. בישראל
רח' ביאליק 18, חדרה 38402 טל. 063-32632, טלקס 471424

לקיבוץ שדה יואב ומפעלו צ.ל.פ.
בחגכם ה־20
שפע ברכות ואיחולים
להבה בע"מ · בית מלאכה מכני
ראשון־לציון, הרצל 91, טל' 941297

לקיבוץ שדה יואב
במלאת 20 שנה ליסודכם
ברכות ואיחולים
להמשך הצלחה
מרכז השחזה בע"מ
אילוז ובניו
אשקלון, אזור התעשיה, גבעת ציון
טל. 22608

עורך־דין דורש לחקור את שמיר בפרשת הקרקעות

בקשתו של ראש הממשלה לשעבר יצחק שמיר לקבלת תרומות למפלגתו בעד פעולות הקשורות בתפקידו, דהיינו נושא ההתיישבות ביהודה ושומרון, מהווה לכאורה עבירה של בקשת שוחד — טענה זו מעלה עורך־דין מפתח־תקווה בפנייתו ליועץ המשפטי לממשלה ולמפכ"ל המשטרה לחקור את שמיר בפרשת הקרקעות ביו"ש.

אתמול שיגר עו"ד אברהם אורן פנייה ליועץ המשפטי יוסף חריש, לפרקליטות מחוז המרכז עו"ד עדנה ארבל ולמפכ"ל המשטרה רב־ניצב דוד קראוס. במכתבו מצטט הפרקליט מעדותו של סוחר הקרקעות שמואל עינב, המואשם במתן שוחד לאבי צור, עוזר סגן שר־החקלאות לשעבר מיכאל דקל. כן מצויינת במכתב פגישתם של עינב ויזמים שונים עם ראש הממשלה דאז יצחק שמיר ומיכאל דקל, בה הועלו הבעיות הכרוכות ברכישת קרקעות ביו"ש. במכתבו של עו"ד אורן נאמר, כי את הפגישה הזו סיכם שמיר באמרו: „אם אנו הליכוד נישאר בשלטון, זה יעזור גם לכם. אנחנו ניתן דחיפה לנושא ההתיישבות ביו"ש הרבה יותר גדולה מאשר עד כה". ובתום הפגישה פנה עוזר סגן השר אבי צור לסוחרים וביקשם לתרום תרומות למערכת הבחירות של הליכוד.

הבקשה נשאה פרי

„מעשיו אלה של מי שהיה אז ראש הממשלה — כותב עו"ד אורן ליועץ המשפטי — כשהם משתלבים במעשיהם של דקל וצור, הם לכאורה עבירה של בקשת שוחד. שכן, ראש הממשלה דאז ביקש את התרומות למפלגתו בעד פעולות הקשורות בתפקידו, דהיינו נושא ההתיישבות ביו"ש."

במכתבו צויין עוד, כי רבים מאותם יזמים אכן תרמו בעקבות אותה פגישה וכתוצאה ממנה כספים לליכוד, או לעמותות הקשורות עימו, כך שבפועל „בקשת השוחד של מר שמיר נשאה פרי".

עו"ד אורן טוען עוד, כי הוא ייצג כסניגור אנשים שעמדו לדין פלילי ואף הורשעו לאחר שביקשו שוחד באופן פחות מפורש מן המתואר לעיל. „אינני יכול להשלים עם כך שעד היום הזה לא נחקר שמיר כלל ע"י היחידה החוקרת, למרות שחומר ראיות בנושא מצוי בתיקי החקירה של דקל, צור, עינב וסוחרי־קרקעות אחרים מזה חודשים ארוכים".

(עתים)

מרכז רפואי בצרפת מחפש מתנדבים לניתוחי השתלת כבד

מאת יואב אביב, כתב „על המשמר"

מנהל שירותי האישפוז במשרד־הבריאות, ד"ר משה משיח, הוציא לפני כ־10 ימים חוזר לכל מנהלי בתי־החולים בארץ, לפיו במרכז הרפואי ליון בצרפת אפשר לבצע ניתוחי השתלת כבד לישראלים הזקוקים לכך, וזאת בסיוע הקהילה היהודית במקום.

הדבר הובא לידיעתו של שר הבריאות, מרדכי גור, רק אתמול, בעת ביקור שהיה בביה"ח רמב"ם בחיפה. בתגובה למכתב אמר ד"ר יגאל קם, שהתמחה בניתוחי כבד במרכז הרפואי בפיטסבורג בארה"ב, כי המרכז הרפואי בליון לא ביצע עד כה השתלות כבד כי הוא מחפש חולים מוכנים לעבור את הניתוח אצלו אפילו ללא תשלום.

בחוזר שהופץ לידיעת מנהלי בתי־החולים והמחלקות נאמר, כי הדבר נעשה ביזמת הקהילה היהודית בפאריז ובתיאום עם הקונסוליה הישראלית במקום וכי ניתן יהיה להפנות חולים מישראל לצורך ביצוע ניתוחים אלה ואחרים שאינם מבוצעים בארץ דרך הוועדה המיוחדת המטפלת בעניין זה במשרד־הבריאות.

ד"ר משיח אומר עוד בחוזר, כי אם יש חולים הזקוקים לניתוח זה הוא מבקש מהרופאים להפנותם למשרד־הבריאות ולהביא את הדבר לידיעת משרד־הבריאות.

שר־הבריאות שהיה מופתע מהחוזר אמר אתמול, כי במשרד־הבריאות עדיין לא סיימו את הבדיקה בדבר המרכז הרפואי המתאים לצורך השתלות כבד בארץ ועדיין לא החליטו האם אכן קיימות בישראל התשתית המתאימה והידע המתאים, המבטיח הצלחה מלאה בניתוחים מעין אלה.

נדחה ערעור בלס — יישאר במעצר עד תום ההליכים

איש העסקים דוד בלס, המואשם בקבלת כספים במירמה בהיקף ניכר מהתק"ם, יישאר במעצר עד תום ההליכים המשפטיים נגדו — קבע בית־המשפט המחוזי בתל־אביב. בדחותו אתמול את בקשת סניגוריו של בלס לשחררו בערבות.

דוד בלס הואשם לפני כחודשיים בהונאת חברת אש"ת־כספים השייכת לתק"ם, בהיקף של כ־29 מיליון דולרים, שנמסרו לו במסגרת עיסוקיו ב„שוק האפור".

בעקבות כתב־האישום שהוגש נגדו החליט בית־המשפט המחוזי, לבקשת ב"כ פרקליטות מחוז תל־אביב, לעצרו עד תום משפטו, בגלל ההיקף האדיר של המירמה וגניבת הכספים.

סניגוריו של בלס, עוה"ד ר"ד יעקב ויינברוב ואליעזר וינשטיין, הגישו לפני כשבועיים בקשה לעיון־חוזר בהחלטת המעצר, בטענה שהסניגור הקודם של הנאשם, עו"ד אורי סלונים, לא יכול היה בשעתו להיות מצוייד בחומר הראיות. כן טענה, שמעצרו הממושך של הנאשם — עד פתיחת המשפט עצמו ובמהלכו — יהווה למעשה „ענישה בטרם משפט".

התובעת, עו"ד מניה רבורין דחתה טענות אלה ועמדה על חומרת מעשיו של בלס והיקפם.

טענות סרק

השופט אריה אבנ־אבארי ציין בהחלטתו, כי הוא אמנם נעתר לבקשת ההגנה לעיון־חוזר בהחלטת המעצר, אולם הוא נותר משוכנע כמקודם, לאחר עיון מעמיק בחומר הראיות, כי בידי התביעה תשתית ראייתית המפלילה לכאורה את הנאשם במירמה בסדר־גודל של 29 מיליון דולרים.

„הסניגורים המלומדים — כתב השופט — עמלו קשות לשכנע את בית־המשפט כי כל הנעשה ע"י הנאשם מקורו בטעות, וכי תעודות הפקדון הוצאו ע"י הבנק (דיסקונט) בטעות... צר לבית־המשפט לקבוע, כי אין כל סבירות בטיעוני הסניגוריה, שלכאורה אינן אלא טענות סרק המופרכות על פניהן".

השופט אבנ־אבארי הטעים בהחלטתו, כי אמנם ישנן הודעות סותרות מטעם עדי־תביעה שונים, וקיימות תמיהות רבות כאשר לדרך החקירה של צוות החקירה הראשון (אשר פוזר במהלך החקירה). אולם אין בכל התמיהות הללו כדי לשתוק את התשתית הראייתית הלכאורית הקושרת את הנאשם למירמה בהיקף אדיר. לפיכך נדחתה בקשת ההגנה לעיון־חוזר.

הסניגורים הודיעו לאחר מתן ההחלטה, כי הם מתכוונים להגיש ערר עליה לבית־המשפט העליון.

(עתים)

טלקס

● פסטיבל פולקלור בינ"ל בחיפה

הפסטיבל הבינלאומי השישי ייפתח מחר בערב בהיכל הספורט רוממה בחיפה במעמד ראש הממשלה שמעון פרס.

קרית הטכניון בחיפה הפכה כבר לקריית מחוללים בינלאומית עם בואן של להקות מחול וזמר מתשע מדינות. הלהקה האחרונה שהגיעה ארצה היום הינה תזמורת הצי השישי של ארה"ב.

ביום ראשון אחר הצהריים יחוללו כ־2000 מחוללים מח־מדינות יחוללו כ־2000 מחוללים מהמדינות הנוטלות חלק בפסטיבל במצעד מחולות ענק ברחובות הדר הכרמל.

יואב אביב

● תלמידים מקיבוצים וכפר קרע בסמינר בגבעת־חביבה

100 חניכי מוסדות החינוך של הקיבוץ הארצי מכל חלקי הארץ ו־50 תלמידים ותלמידות מכפר קרע נטלו חלק בסמינר משותף בגבעת חביבה המסתיים היום.

הסמינר עסק בהכרת העם הערבי, תרבותו ומנהגיו במסגרתו אירחו בני הנוער מכפר קרע את חבריהם מהקיבוצים. אתמול בנו המשתתפים דגם של כפר ערבי והכינו מאכלים ערביים אופייניים כמו פיתות אפויות בטבון ועלי גפן ממולאים באורז.

שלמה גלזר

● קואופרטיב לגננות לשיקום נוער בחולון

קואופרטיב לגננות ושתלנות, בו חברים תושבים בגילאי 19־45 חסרי מקצוע והשכלת יסוד, מהם שריצו תקופות מאסר ומהם שהיו מכורים לסמים, הוקם בחולון ביוזמת אפרים קורן, סגן ראש העירייה והממונה על פרוייקט שיקום שכונות גסי כהן בתל גיבורים.

במשך כחצי שנה עברה הקבוצה השתלמות בהשכלת יסוד ועברה שלב ראשון בקורס לגננות מטעם משרד־העבודה. העירייה הקצתה שטח של 4 דונמים לצורך הקמת משתלה והקבוצה קיבלה כבר עבודות אחזקת גינות בשכונת גסי כהן.

אשר שילוני

ועדת משנה לתכנון ולבניה חולון

הודעה על פי סעיף 149 (1) לחוק התכנון והבניה תשכ"ה — 1965

ת.ב. 5341

ניתנת בזה הודעה שהוגשה לועדה בקשה להיתר בניה על חלקה 151 בגוש 7164 רח' צבי שץ מס' 78 חולון הכוללת מתן הקלה ב: א. אחוזי בניה 6% משטח המגרש בשתי הקומות. החלקה הנ"ל נמצאת באזור מגורים ד'337.

את התכנית אפשר לראות במשרדי הועדה בעיריית חולון, רח' וייצמן 58 בשעות ובימים של קבלת קהל.

התנגדות לבקשה להקלה לעיל ניתן להגיש תוך 14 יום מתאריך פרסום הודעה זו. התנגדות שתוגש חייבת להיות בכתב ומנומקת.

עו"ד ש. שרון, מ"מ ראש העיר
יו"ר ועדת משנה לתכנון ולבניה — חולון

שערי מטבע־חוץ בנק הפועלים — 11.7.86

	יחידה	בנקנוטים קניה	בנקנוטים מכירה	העברות והמחאות קניה	העברות והמחאות מכירה	שערים יציגים
דולר אמריקני	1	1.46	1.52	1.4818	1.5002	1.4918
לירה שטרלינג	1	2.22	2.33	2.2612	2.2894	2,2740
מרק גרמני	1	0.67	0.70	0.6808	0.6893	0.6857
פרנק צרפתי	1	0.21	0.22	0.2127	0.2154	0,2137
גילדן הולנדי	1	0.59	0.62	0.6059	0.6135	0.6089
פרנק שווייצרי	1	0.82	0.86	0.8336	0.8440	0.8396
כתר שבדי	1	0.20	0.21	0.2087	0.2113	0.2102
כתר נורווגי	1	0.19	0.20	0.1984	0.2009	0,2997
כתר דני	1	0.18	0.19	0.1828	0.1851	0.1837
מרק פיני	1	0.28	0.30	0.2914	0.2950	0.29
דולר קנדי	1	1.06	1.11	1.0749	1.0883	1.0830
דולר אוסטרלי	1	0.91	0.98	0.9442	0.9560	0.9520
ראנד דר' אפריקני	1	0.35	0.59	0.5786	0.5858	0.5825
פרנק בלגי	10	0.32	0.34	0.3311	0.3352	0.3333
שילינג אוסטרי	10	0.95	1.00	0.9707	0.9828	0.9752
לירה איטלקית	1.000	0.97	1.04	0.9938	1,0062	0,9989
ין יפני	100	0.91	0.95	0.9252	0.9368	0.9281

הסתדרות השומר הצעיר
ההנהגה הראשית

למדריכי ביתות ר' חוקו
לפניכם רשימת האוטובוסים למחנה „ברואים". אנו מזכירים לכולם שיש לדייק בזמנים מכיוון שהאוטובוסים לא ימתינו למאחרים.
אוטובוס 1
7.30 כרמיאל באגרו; 8.00 נהריה באגרו; 9.00 קרית חיים פלוגות 18.
אוטובוס 2
8.00 מוצקין רח' דקר; 8.45 חיפה צפרירים.
מידיבוס 3
9.00 נוה שאנן טכניון.
אוטובוס 4
8.00 הרצליה סוף רח' הדר; 8.30 כ"ס טשרניחובסקי; 9.15 בית אליעזר רח' העצמאות; 9.30 מרכז בנק הפועלים.
אוטובוס 5
7.30 ירושלים בנייני האומה אוסף בבקעה, גונן ומרכז; 9.00 יקום.
אוטובוס 6
7.30 גבעת שמואל סנטר המרכז; 8.00 פ"ת קולנוע שלום; 8.30 רמתיים רח' השיקמים.
אוטובוס 7
7.30 בת־ים (רמת יוסף); 8.00 חולון בקון; 8.15 קרית שרת בקון.
אוטובוס 8
7.30 יד אליהו בסופר; 7.45 ר"ג מוצא 5; 8.00 צפון רח' מצדה; 8.15 רמת אביב; 9.15 נתניה איתמר בן אבי.
אוטובוס 9
7.00 יבנה ע"י נעמת; 7.30 רחובות השומרים; 8.00 ראשל"צ ורטשילד פינת רמה; 8.15 שיכון המזרח.
אוטובוס 10
6.30 ירוחם מתנ"ס; 7.00 דימונה אגרו; 7.30 ב"ש + עדי אגד ב"ש; 8.30 חוממה.
בשאלות ופניות אפשר להתקשר בשבת החל משעה 11.00 ל־ 03־291161, 04־899526.
חוק ראמין
מח' צופיות.

לחברנו ברל'ה ספרן והמשפחה
לשורית דוד והמשפחה בקיבוץ מצר
כואבים והמומים ממותה הטרגי של
רעיה
קיבוץ גזית

למשפחת בר־מצרא ולקיבוץ מצר
אתכם באבלכם הכבד על מות
רעיה
חברים מסמר

למשפחת סולימאן מגוש חלב
אתכם באבלכם במות
האב
בית ברעם

בפלילים

חשוד בבעילת ילדיו החורגים במשך שנתיים

שופט שלום בבאר־שבע ציווה אתמול להרחיק תושב אילת מהעיר, לאחר שבתו החורגת, בת 15, התלוננה שאביה בעל אותה במשך שנתיים וחצי רצופות, ואחיה בן ה־14 התלונן, שבמשך כל אותה תקופה עשה בו אביו החורג מעשי סדום.

נציג המשטרה אישר את טענת הסניגור, עו"ד חיים קאזיס, שהבת החורגת הגיעה לתחנת המשטרה יום לאחר הגשת התלונה והודיעה שכל הדברים בתלונתה לא היו ולא נבראו. אולם המשטרה חושדת שהכחשה זו נעשתה מפחד שהחשוד ימשיך ויתעלל בילדיו החורגים.

נציג המשטרה טען, ששני הילדים סיפרו בתלונתם במשטרה, שהאב מאיים עליהם שנתיים וחצי ברציפות ותוך כך הוא מקיים איתם יחסי מין. זאת מאז שמלאו לילדה 12 שנים ומאז שמלאו לילד 11.5 שנים. המשטרה ביקשה לעצור את האב החורג ל־5 ימים נוספים, כדי שבאותו פרק זמן אפשר יהיה להגיש כתב־אישום נגדו. הסניגור התנגד להארכת המעצר, בנימוק שמרשו כבר עצור 23 ימים ואין לו עבר פלילי.

השופט שמואל מינצר הורה לשחרר את האב החורג ממעצרו בערבות של 25,000 ש"ח אבל אסר עליו לחזור לאילת במשך 15 ימים וליצור כל קשר שהוא עם המעורבים בפרשה. זאת גם בהסכמת אישתו של החשוד, אשר ערבה לשיחרורו תמורת הרחקתו מאילת.

(עתים)

נפתח משפט הרופאים הנאשמים במות יולדת

מאת ניצה רימון, כתבת „על המשמר"

בבית־משפט השלום בחדרה נפתח אתמול משפטם של ד"ר יעקב גרוס, רופא מיילד מפרדס־חנה, וד"ר דורון יערי רופא מרדים מנתניה, הנאשמים ברשלנות שגרמה למותה של היולדת צפורה זנזורי בבית־החולים „הלל יפה" בחדרה.

בכתב־האישום נטען, כי ב־23.7.1980 התקבלה צפורה זנזורי במחלקת היולדות בבית החולים הלל יפה בחדרה על־ידי ד"ר יעקב גרוס, שהערה פיטוצין, חומר מזרז לידה, לווריד. בכתב־האישום נטען כי העירוי והלידה לא היו מבוקרים וכי היולדת היתה אנמית וזקוקה לתשומת לב מיוחדת.

במהלך הלידה אובחן שינוי בדופק העובר והלידה בוצעה באמצעות שולפן ריק, נולד בן זכר אולם היולדת התלוננה על חולשה וכעצת השליה היא דממה ולחץ דמה ירד. בוצעה בה כדיקה ידנית בהרדמה מלאה של צוואר הרחם ואובחן סדר בדופן הרחם. אישוניה של היולדת היו מורחבים, חלה נסיגה חריפה בלחץ דימה והיא לא שבה להכרתה. לאחר קשיי נשימה, הכחלה, הפסקה נשימה ודום לב נפטרה היולדת. שני הרופאים נאשמים, כאמור, ברשלנות שגרמה למותה.

חצי שנה מאסר לפקיד בנק שסרח

מאת יואב אביב, כתב „על המשמר"

שישה חודשי מאסר בפועל, שנה וחצי על תנאי וקנס של 1500 ש"ח גזר אתמול שופט בית־המשפט המחוזי בחיפה, מלכיאל סלוצקי, על אדנאן חמאם מתמרה, שעבד בבנק ערבי־ישראלי, לאחר שהודשיעו בגניבה בידי מורשה, רישום מסמכים כוזבים, עבירות מינהל בתאגיד והפרת אמונים.

בכתב־האישום נטען, בשנת 1980 שיפץ הנאשם את ביתו ושילם תמורת העבודות בכספי לקוחות הבנק. הנאשם חייב את חשבונות הלקוחות וזיכה את חשבונותיהם של הקבלנים. בנוסף לכך נהג להעביר כספים של לקוחות שונים לחשבונות הבנק של אשתו ודודתו.

סניגורו של הנאשם ביקש את רחמי בית־המשפט וטען כי הנאשם פוטר מעבודתו, אולם השופט קבע, כי כאשר מדובר בפקידי בנק שסרחו השיקול המכריע חייב להיות האינטרס הציבורי.